

Tudor Călin Zarojanu
Viața lui Corneliu Coposu
ediția a II-a, revăzută și completată

Coperta: Mihaela Șchiopu
Redactor: Domnița Ștefănescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ZAROJANU, TUDOR CĂLIN

Viața lui Corneliu Coposu / Tudor Călin Zarojanu. –
Ed. a 2-a, rev. – București : Mașina de scris, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-8491-23-1

94(498)''19'' Coposu, C.

929 Coposu, C.

© Editura Mașina de scris, 2005

Tudor Călin Zarojanu

**Viața
lui
Corneliu Coposu**

ediția a II-a, revăzută și completată

Editura Mașina de scris
București
2005

Rugă

de Corneliu Coposu

cerne Doamne liniștea uitării
peste nesfârșita suferință
seamnă întinderi de credință
și sporește roua îndurării

răsădește Doamne dragostea și crinul
în ogorul năpădit de ură
și așterne peste munți de zgură
liniștea iertarea și seninul

Zece ani fără Senior

(prefață la ediția a doua)

Greu de crezut, dar au trecut zece ani... După ce, sub jumătatea de secol de comunism, prea puțini dintre noi au știut de existența lui, după ce ne-am lăsat prostiți de intoxicările conform cărora și-ar fi petrecut acele decenii la Paris, mâncând caviar cu polonicul, după ce am aflat în sfârșit adevărul și am început să înțelegem cu cine aveam privilegiul de a fi contemporani, după ce am apucat să ne bucurăm de prezența lui ceva mai mult de cinci ani – iată, timpul scurs de la dispariția lui este deja aproape de două ori mai mare.

Prima ediție a acestei cărți s-a lansat atunci când se împlinea un an de la despărțire. Printr-o coincidență semnificativă, momentul a căzut între cele două tururi de scrutin la Președinția României, adică în efervescenta primei victorii asupra unui regim împotriva căruia Corneliu Coposu luptase cu o determinare rar întâlnită. Ar fi trebuit să fie triumful lui, dar venea prea târziu.

Prea târziu și, așa cum avea să se vadă, prea devreme totuși. Lipsiți de suportul Seniorului, dar și de multe alte lucruri, inclusiv de capacitatea de a-și pregăti, înțelege și întări victoria electorală, moștenitorii lui politici au profitat prea puțin de succes. Sigur, guvernarea 1996-2000 n-a fost compusă doar din bâlbâielile pe care suntem predispuși a ni le aminti azi în exclusivitate. Dar nici n-a fost ceea ce ne așteptam, ceea ce cu siguranță ar fi așteptat Corneliu Coposu. Regimul căruia îi fusese adversar neîmpăcat a revenit în forță, profitând din plin de ușile către lume deschise, totuși, de către CDR și PD. Și astfel, România a ajuns să intre în mileniul trei și în NATO sub conducerea unui lider comunist, în vreme ce, alături de covârșitoarea majoritate a fraților săi întru credință, Corneliu Coposu trecuse pragul acestei lumi. Și, ca nedreptatea să fie completă, partidul pe care îl păstorise a ajuns în pragul dispariției, departe de Parlament și de viața politică. Atunci, Seniorul se va fi întors în mormânt.

O nouă coincidență face ca ediția a doua a acestei cărți să iasă în lume înainte de-a se fi scurs primul an al celei de-a doua breșe în prea

lunga epocă FSN-FDSN-PDSR-PSD. Nimeni nu poate garanta, deocamdată, că ar fi vorba despre altceva decât o breșă – deși ceva-ceva pare altfel decât prima dată. Oricum, între timp s-a schimbat aproape totul. Dintre cei trei monștri sacri ai politicii interbelice, nici unul nu se mai află în scaunul de comandă. Sergiu Cunescu l-a urmat pe Corneliu Coposu la cele veșnice, după ce trăise rușinea ca PSDR să se aciuiască sub pulpana anagramei sale, PDSR, iar venerabilul liberal Mircea Ionescu Quintus s-a retras într-o poziție onorifică, din care privește cu spaimă și indignare perspectiva ca partidul lui să-și schimbe numele și ideologia. Pe de altă parte, marele adversar politic al Seniorului, Ion Iliescu, a ieșit din istorie așa cum intrase, adică pe ușa din dos.

Nu este locul – poate nici momentul – să ne punem problema cât de mult seamănă prezentul și proiectul politic al actualei puteri cu ceea ce visa Corneliu Coposu, să ne întrebăm retoric ce comentarii ar fi avut de făcut. Dar, din tot ceea ce am putut afla despre el, în scurtul răstimp cât s-a aflat în viața publică, din tot ceea ce am citit și am ascultat pentru a putea construi această carte, îndrăznesc să afirm că, una peste alta, s-ar fi bucurat și ar fi fost mulțumit de drumul pe care ne aflăm noi, cei cărora ne-a dăruit atât de mult, primind atât de puțin. Dacă la integrarea în NATO nu s-a întâmplat asta, ar fi frumos ca măcar în discursurile care vor înflori după aderarea la Uniunea Europeană, vreunul dintre politicieni să-l pomenească și pe Senior, așa cum se cuvine unui om care a aruncat totul în luptă și n-a așteptat nimic în schimb: nici vreun post de demnitar, nici vilă, nici o mașină, nici măcar vreo diplomă de consolare.

Tudor Călin Zarojanu

P.S. După un deceniu, o căutare a lui Corneliu Coposu pe Internet trimite la aproape 12.000 de link-uri. Majoritatea acestora se referă la Strada, Bulevardul sau Piața Corneliu Coposu, fiind cereri și oferte imobiliare.

Mărturisire (prefață la ediția I)

*Motto: Corneliu Coposu se mișcă într-o sferă de mister.
(Dintr-o notă a Securității, nesemnată și nedată.)*

Cartea de față este o încercare – aproape disperată – de a reconstitui cât mai exact momentele semnificative din viața celei mai importante personalități politice pe care generația mea, a celor născuți în anii '50, a avut norocul să o vadă aieva. Spun „aproape disperată” din mai multe motive. Întâi, pentru că martorii evenimentelor din prima jumătate a secolului XX se împrăștiează la număr pe zi ce trece, iar amintirile lor nu sunt întotdeauna datate. În al doilea rând, pentru că fondul documentar despre Corneliu Coposu este astăzi foarte sărac și, nu în puține locuri, destul de confuz. Arhiva *Partidului Național Țărănesc*, de care o bună perioadă s-a îngrijit personal, s-a risipit în urma confiscărilor din anii '40-'50. Arhiva *Asociației Foștilor Deținuți Politici din România* nu se mai află în posesia acestei organizații. În fine, dosarele din arhiva *Serviciului Român de Informații* sunt departe de-a avea rigurozitatea și completitudinea la care te-ai fi așteptat din partea fostei Securități, iar Fișa individuală aflată la *Direcția Generală a Penitenciarelor* nu cuprinde decât câteva date disparate.

N-am reușit să găsesc nicăieri, de pildă, succesiunea coerentă și integrală a perioadelor de detenție, în numeroasele închisori și lagăre prin care a trecut, vreme de 15 ani, Corneliu Coposu.

Cu toate acestea, de comun acord cu *Editura Mașina de scris* – căreia îi mulțumesc din tot sufletul pentru că mi-a oferit prilejul acestei tulburătoare cercetări – am perseverat în ideea de a realiza nu o colecție de amintiri despre Corneliu Coposu – așa cum s-au făcut și se vor mai face –, ci o biografie aproape tehnică, cu cât mai puține comentarii. Direct sau indirect, l-am cunoscut cu toții pe Corneliu Coposu și, deși este foarte puternic imboldul de a descrie ce a însemnat pentru fiecare dintre noi – în primul rând, ca exemplu de moralitate –, nu cred că mai e

nevoie să spunem ce fel de om era. În schimb, pentru a-l înțelege cu adevărat – și nu numai pe el, ci și perioada în care a trăit –, am pornit de la ideea că ar fi binevenită o recapitulare a faptelor. Fie și incomplet datat, acest dramatic destin trebuia consemnat așa cum s-a consumat el. Acolo unde a fost posibil, am specificat data, iar unde nu – măcar luna sau anul. În măsura în care ne vor fi semnalate alte mărturii sau documente, o ediție ulterioară a acestei biografii n-ar avea decât de câștigat.

Mărturisesc că am rezistat cu greu tentației de a comenta mult mai amplu unele dintre episoadele prezente în aceste pagini. Dar nu cred că era nevoie. Sunt convins că tot ceea ce am simțit eu – emoție, compasiune, admirație, indignare – veți simți și dumneavoastră. Nu lipsesc nici secvențele de comedie amară.

Parcurgând evenimentele vieții lui Corneliu Coposu, cel mai șocant este să descoperi că a fost, practic, lipsit de libertate nu 15 sau 17 ani (socotind și domiciliul obligatoriu), ci 42 de ani, până în decembrie 1989.

Cartea de față n-ar fi putut să existe fără ajutorul unor oameni cărora îmi face plăcere să le mulțumesc aici. În afara autorilor menționați în bibliografie, este vorba de doamna Rodica Coposu, doamna Flavia Bălescu, domnul Șerban Ghica, domnul Dan Amedeo Lăzărescu, domnul Ioan Huiu, domnul Constantin Ticu Dumitrescu.

Datorez mulțumiri și Serviciului Român de Informații, care mi-a pus la dispoziție numeroase și extrem de importante documente. Nu pot să nu remarc receptivitatea și bunăvoința domnului director Virgil Măgureanu, ale domnului Nicolae Ulieru și ale doamnei Frusinica Moraru.

Datorită tuturor celor de mai sus am putut să aduc acest modest omagiu unui om care, pentru mine ca și pentru atâția alții, nu are egal.

TCZ

Notă: În toate documentele citate am păstrat forma originală, nu numai în ceea ce privește ortografia, dar și erorile de dactilografie sau gramaticale, numele greșite, punctuația, majusculele etc.

1914

20 mai. În comuna Bobota, județul Sălaj (ulterior raion Șimleu, regiunea Oradea), se naște Corneliu Valentin Coposu.

Tatăl său, Valentin Coposu, era protopop greco-catolic al Șamșodului, asesor consistorial și arhidiacon, doctor în teologie, specialist în limba arameică și fruntaș țărănist, președintele *Ligii antirevizioniste*, prieten și colaborator apropiat al lui **Iuliu Maniu**. Valentin Coposu era fiul protopopului **Grigore Coposu** și al **Ludovicăi**, născută **Șuteu**, fiică de protopop greco-catolic. A fost deputat în Marea Adunare din 1918, din partea Cercului Șimleului. Ca urmare a luptei sale pentru drepturile românilor din Transilvania, Valentin Coposu a fost închis, alături de mama și de sora lui Iuliu Maniu, de către autoritățile austro-ungare, la Vaș, Seghedin, Nirekhazo și Budapesta, pentru „înaltă trădare”, fiind eliberat de **generalul Traian Moșoiu**, o dată cu intrarea trupelor românești în Budapesta, în 1919.

Grigore Coposu era prieten și colaborator cu **Ilie Măcelariu**. A fost „corteșul” (agent electoral) al lui **Gheorghe Pop de Băsești**. În campania electorală din 1905 a fost spitalizat în urma unei bătăi primite și a murit la scurt timp după aceea, la 50 de ani.

Mama lui Corneliu Coposu, Aurelia, era fiica protopopului greco-catolic **Iulian Ancean de Ciolt**, paroh în Surduca-Sălaj, și a **Corneliei**, născută **Vaida** pe 3 mai 1893. Cornelia Ancean era fiica protopopului **Gavrilă Vaida de Glod** și a **Terezei**, născută **Ciuca**.

Fratele Aureliei, **dr. Valer Ancean**, magistrat și notar public, fusese închis tot pentru „înaltă trădare” față de imperiul austro-ungar.

Gavril Vaida de Glod era văr primar cu **Alexandru Vaida Voevod**, membru de frunte al *Partidului Național Român*, organizator a trei ședințe ale *Comitetului de conducere a PNR* în Bobota.

Corneliu Coposu a avut patru surori: **Steluța Lucia Rodica** – născută pe 26 septembrie 1932, licențiată a *Institutului Politehnic București*; **Cornelia Veturia** – născută pe 31 ianuarie 1911, licențiată a *Facultății de Chimie din Cluj*, decedată în 20 mai 1988; **Doina Viorica Marioara** – născută pe 28 aprilie 1922, licențiată a *Facultății de Farmacie din București*, decedată în 28 martie 1990; **Flavia Lucia Terezia** (căsătorită **Bălescu**) – născută pe 6 decembrie 1924, licențiată a *Facultății de Științe Economice din București*.

Famiiliile Coposu și Maniu se vizitau adesea, inclusiv la locuința părintească a lui Iuliu Maniu de la Bădăcin, astfel încât Corneliu Coposu s-a aflat în anturajul marelui lider țărănist încă din primii ani de viață, mai ales că mătușa lui, **Elena Bărnățiu**, era verișoară primară cu Iuliu Maniu, a cărui bunică era soră cu **Simion Bărnățiu**. De asemenea, Corneliu Coposu era rudă cu **Zaharia și Romulus Boilă**.

Cred că am avut o copilărie fericită. Nu-mi aduc aminte decât momente de mare încântare. Stăteam la țară și aveam un spațiu nelimitat de joacă. (Corneliu Coposu)

1918

18 octombrie. În parlamentul de la Budapesta, Alexandru Vaida Voevod dă citire „Declarației de autodeterminare a românilor din Imperiul Habsburgic”.

Decembrie. Ion Mihalache fondează Partidul Țărănesc.

1919

15 septembrie. Fiind cam neastâmpărat, și în comună neexistând grădiniță, familia îl dă pe Corneliu Coposu la școală la doar 5 ani. Este vorba de școala confesională în limba română, întreținută de biserică.

Noiembrie. Partidul Țărănesc, condus de Ion Mihalache, câștigă 61 de mandate la alegerile prin vot universal.

1923

28 martie. Corneliu Coposu absolvă școala primară. Pentru a putea intra la liceul „Sf. Vasile cel Mare” din Blaj (pentru care vârsta minimă era de 12 ani), face clasa a cincea în particular și obține apoi o dispensă de vârstă.

1924

Mai. Partidul Național Democrat fuzionează cu gruparea lui Constantin Argetoianu, desprinsă din Partidul Poporului, rezultând Partidul Naționalist al Poporului.

17 iunie. Congreșele Partidului Național Român și PȚ aprobă în principiu fuziunea celor două partide, care este însă amânată. Adaptând doctrina „Statele Unite ale Europei”, lansată de Aurel C. Popovici, Iuliu Maniu propune o confederație sud-est-europeană, ca un prim pas spre o Europă unită.

1925

Martie. PN fuzionează cu Partidul Naționalist al Poporului. Se păstrează denumirea Partidul Național, programul și statutul acestuia. Președinți: Nicolae Iorga și Iuliu Maniu.

1926

4 ianuarie. Consiliul de Coroană al Regelui Ferdinand I decide îndepărtarea de la moștenirea tronului a Prințului Carol. Din exilul de la Neuilly, Carol va negocia cu Iuliu Maniu, prin Aurel Leucuția, întoarcerea în țară, acceptând trei condiții cerute de liderul PNȚ: o domnie constituțională, anularea divorțului de Elena (mama viitorului rege Mihai) și îndepărtarea curtezanei Elena Lupescu.

10 octombrie. PN și PȚ fuzionează în Partidul Național Țărănesc. Ostili unificării, Nicolae Iorga și Constantin Argetoianu se vor retrage din partid.

1927

20 iulie. Regele Ferdinand se stinge din viață. Intră în vigoare regența lui Mihai I.

1928

8 noiembrie. Iuliu Maniu e însărcinat cu formarea primului guvern al PNȚ. Sub deviza *Să nu devenim, din asupriți – asupritori*, el decide ca și foștii funcționari maghiari, care au refuzat să depună jurământul față de statul român, să aibă totuși dreptul la pensie.

12 și 15-19 decembrie. PNȚ câștigă alegerile anticipate cu 77,76% din voturi.

1930

7 iunie. La numai o zi după întoarcerea în țară, Carol îi transmite lui Maniu că își retrage promisiunea asupra celor trei condiții. Liderul PNȚ, recunoscând că s-a înșelat în demersurile sale pentru întoarcerea lui Carol, demisionează din funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri. În 1934, el va începe o campanie susținută împotriva „camarilei” din jurul Elenei Lupescu.

8 iunie. Parlamentul îl proclamă rege pe Carol al-II-lea.

13 iunie. Primind noi asigurări de corectitudine din partea regelui, Iuliu Maniu acceptă să redevină șef al guvernului.

8 octombrie. Întrucât Carol al II-lea nu-și respectă angajamentele, Maniu demisionează din nou. Se constituie un guvern PNȚ condus de Gh. Gh. Mironescu.

La numai 16 ani, Corneliu Coposu intră la Facultatea de Drept și Științe de Stat din Cluj. După absolvire (1934), se înscrie la doctorat, pe care îl va obține peste 3 ani. În această perioadă, devine și campion de haltere la Clubul Sportiv Universitar.

1931

1 iunie. PNȚ ocupă locul al doilea în alegeri, cu 14,99% din voturi, după PNL (47,49%).

1932

6 iunie. Alexandru Vaida Voevod formează un guvern de coloratură național-țărănistă.

17 și 20-26 iulie. La alegerile generale, PNȚ obține 40,3% din voturi.

20 octombrie. Cedând încă o dată insistențelor și promisiunilor lui Carol al II-lea, Iuliu Maniu acceptă să formeze un nou guvern.

1933

Corneliu Coposu organizează filiala Cluj a PNȚ.

12 ianuarie. Maniu prezintă demisia guvernului, în semn de solidaritate cu Ion Mihalache, ministru de Interne, aflat în dizgrația anturajului regal.

20 ianuarie. Iuliu Maniu demisionează din funcția de președinte al PNȚ.

6 mai. Comitetul Central Executiv al PNȚ îl numește președinte pe Alexandru Vaida Voevod.

21 noiembrie. Alexandru Vaida Voevod demisionează. Președinte al PNȚ este ales Ion Mihalache.

Decembrie. PNL câștigă alegerile (50,99%), în care PNȚ obține 13,92% din voturi.

1935

Corneliu Coposu este ales președinte al Uniunii Studenților Democrați din Universitatea Cluj și președinte al Tineretului Național Țărănesc. Ca președinte al USD reușește să impună controlul democraților asupra Centrului „Petru Maior”, până atunci dominat de extrema dreaptă. Este colaborator la ziarul “România Nouă”, condus de Zaharia Boilă, “Mesajul” (Zalău), “Unirea” (Blaj) ș.a.

1937

La Cluj se desfășoară „procesul Skoda”. Romulus Boilă a fost acuzat că a luat un comision de 2,7 milioane lei în urma contractului de armament cu această firmă, în timpul primei guvernări țărăniste. Corneliu Coposu a fost acuzat pentru posesia unor documente; după declarațiile sale ulterioare, acestea dovedeau că Regele Carol al II-lea a solicitat în mod expres ca în proces să fie implicat și Maniu, drept răzbunare pentru campania dusă de acesta împotriva „camarilei”. Corneliu Coposu a fost condamnat la trei luni și o zi închisoare (până în 3 luni pedepsele erau cu suspendare!) pentru „lezmajestate”. Și-a ispășit pedeapsa în condiții speciale: așternut personal, își cumpăra mâncare de la restaurant, era servit de un chelner în frac, ușa celulei nu era încuiată etc. Aici a cunoscut-o pe Ana Pauker (închisă ca ilegalistă a PCR), care avea și ea de toate; totuși, i-a dus portocale și prăjituri și au stat mult de vorbă.

Păstrez despre ea amintirea unei persoane foarte inteligente, foarte instruite, cu o cultură livrescă impresionantă, care suporta

dialogul cu multă ușurință și avea la îndemână argumente pe care știa să le valideze cu multă pricepere. (Corneliu Coposu).

În 1945 aveau să se revadă în cadrul unei recepții de la Palat. Ana Pauker i-a spus: *Atunci erați condamnat pentru lezmajestate, acum vă văd în anturajul suveranului. Să înțeleg că v-ați schimbat convingerile?* Corneliu Coposu a răspuns: *Nu, mi-am schimbat regele...*

17 noiembrie. Este reformat medical, în evidența Regimentului 33 Artilerie, pentru *obezitate cu tulburări funcționale*. La o înălțime de 1,87 m, avea 130 kg (din închisoare avea să iasă, în 1962, cu jumătatea acestei greutate!), perimetrul toracic 118 cm și cel abdominal de 132 cm. I se eliberează certificatul medical nr. 582/937 al Corpului 6 de armată și ordinul de zi nr. 323/937 de *ștergere din controale*.

23 noiembrie. La propunerea lui Ion Mihalache, Iuliu Maniu redevine președinte al PNȚ. Pe fondul pregătirii dictaturii regale, PNȚ semnează, în campania electorală, un pact de neagresiune cu Mișcarea Legionară, decizie pentru care țărăniștii aveau să sufere o jumătate de secol.

20 decembrie. În alegerile parlamentare, PNL obține 35,9% din voturi, PNȚ – 20,4%, iar Totul pentru țară, partidul legionar condus de Corneliu Zelea Codreanu – 15,58%. În mod surprinzător, Carol al II-lea îl însărcinează cu formarea guvernului pe Octavian Goga, al cărui Partid Național Creștin obținuse doar 9,15% dintre voturi.

Din 1937 până în 1940, Corneliu Coposu este secretar personal al lui Iuliu Maniu, cu un salariu inițial de 5.000 de lei. În 1944, câștigul său lunar avea să fie de 20.000 lei, iar în 1947 ultimul salariu de la Clubul PNȚ a fost de 7 milioane. Conform unui raport ulterior al Securității, ar fi fost însărcinat și cu securitatea personală a liderului țărănist, *datorită forței fizice pe care o are*.

1938

10 februarie. Demisia guvernului de uniune națională al lui Octavian Goga. Carol al II-lea impune un guvern condus de patriarhul Miron Cristea, din care fac parte 7 foști premieri (nu și Iuliu Maniu, care refuză).

11 februarie. Se decretează starea de asediu și se instaurează oficial cenzura. Începutul dictaturii regale.

27 februarie. Este promulgată noua Constituție.

30 martie. Regele dizolvă toate partidele.

29-30 noiembrie. Conflictul Legiunii cu regele Carol al II-lea duce la lichidarea câtorva sute de legionari, inclusiv a “Căpitanului” Corneliu Zelea Codreanu.

16 decembrie. Prin decret regal, se înființează Frontul Renașterii Naționale, ca partid unic.

1939

Lui Corneliu Coposu i se fixează domiciliu forțat în Bobota, pentru propagandă contra Frontului Renașterii Naționale și a Străjeriei (acest episod, ca și faptul că, după reprimarea rebeliunii legionare, ar fi fost arestat în două rânduri de către Siguranță – întâmplări relatate în declarațiile ulterioare către organele de anchetă și în motivările cererilor de recurs – nu au putut fi confirmate din alte surse, inclusiv familia Coposu).

La rugămintea lui Nicolae Titulescu și cu agrementul lui Iuliu Maniu, Virgil Madgearu întocmește o lucrare economică în care acuză tendința de subordonare a României față de interesele germane.

3-4 februarie, ora 2.30. La încheierea ședinței de judecată în cazul atentatului asupra rectorului Universității din Cluj, Ștefănescu Goangă, avocatul stagiar Ioan Ciobanu primește de la acuzatul Ion Pop câteva pagini cu note scrise de acesta în timpul procesului. Ca ziarist, Corneliu Coposu este curios să vadă aceste însemnări, care se vor găsi asupra sa, la percheziție.

5 februarie. Percheziția din str. Ciordaș nr. 17 descoperă, pe lângă notele lui Ion Pop, și un exemplar tipărit din „Memorandumul românilor din Transilvania”, prezentat de Carol al II-lea, pe 15 decembrie 1938. Deși Corneliu Coposu precizează că nu a arătat nimănui notele și nu le-a multiplicat, el va fi considerat vinovat.

Conform unei declarații ulterioare a lui Corneliu Coposu, cu acel prilej la domiciliul său au fost găsite și *un memoriu al domnului Maniu, privitor la restaurație, răspândit pe acea vreme dar prohibit de cenzură, un pamflet împotriva Camarilei lui Carol II și părți cenzurate din dezbaterile procesului Skoda, – pentru deținerea cărora este condamnat la 2 luni închisoare (...) Condamnarea stinsă prin reabilitarea legiferată de d. Pătrășcanu.*

7 februarie. Este eliberat, pe numele lui Corneliu Coposu, mandatul de arestare nr. 1684, pentru *păstrarea de scrieri primejdioase pentru siguranța statului*, prevăzută și pedepsită de Art. I, pt. 12, și Art. IV din Ordonanța 2/938.

9 februarie. Referatul nr. 1684 al Parchetului Tribunalului Militar C.G.A. propune trimiterea direct în judecată a lui Corneliu Coposu și Ioan Ciobanu. În mod suspect, ordinul nr. 6976 de trimitere în judecată, emis de Comandamentul Corpului 6 de Armată, e datat 7 februarie.

16 februarie. După o amânare în 13 februarie și o audiere în 16, Tribunalul Militar pronunță sentința. Corneliu Coposu este condamnat la 2 luni închisoare. Amândoi acuzații vor declara recurs, pe care însă îl vor recuza ulterior, pentru că – până să se ia o decizie în această privință – își ispășiseră pedeapsa.

7 martie. Urmare a decesului lui Miron Cristea, conducerea guvernului e preluată de Armand Călinescu (exclus din PNȚ pentru că acceptase să facă parte din guvernul Goga).

21 martie. În România se decretează mobilizarea generală.

23 martie. Pentru a neutraliza presiunile germane, premierul Armand Călinescu semnează un tratat economic cu Germania: *Dau petrol și grâu, ca să nu dau sânge și pământ*, se justifică el.

1 septembrie. Germania invadează Polonia. Începutul celui de-al doilea război mondial.

21 septembrie. Armand Călinescu este asasinat de legionari.

1940

În urma Dictatului de la Viena, Corneliu Coposu se mută la București și devine secretar politic al lui Iuliu Maniu. În această calitate l-a însoțit în toate negocierile și tratativele purtate cu occidentalii și cu liderii partidelor politice din coaliția antihitleristă. I s-a încredințat cifrul secret al corespondenței diplomatice prin care Opoziția negocia ieșirea României din *Axă* și revenirea la aliații tradiționali. Avea misiunea de a întreține relații confidențiale cu reprezentanții guvernului englez la Liverpool, cu delegații opoziției române care duceau tratative la Cairo (prințul Știrbei, Constantin Vișoianu), cu emisarii români de la Stockholm și cu comandamentul militar aliat din Italia.

Colaborează la săptămânalul “Ardealul”, publicația refugiaților transilvăneni. Scrie de asemenea în “Zorile”, “Dacia”, “Saniter”, “Curen-

tul”, “Cuvântul Liber”, “Dreptatea” și alte publicații. Semnează ocazional cu pseudonimul “dr. C. Sălăjeanu”.

22 iunie. În locul Frontului Renașterii Naționale se înființează Partidul Națiunii.

26 iunie. Franța capitulează în fața invaziei germane.

26-28 iunie. URSS ocupă Basarabia și Bucovina de Nord.

28 iunie. Horia Sima, noul conducător legionar, este cooptat în guvernul Gheorghe Tătărescu.

30 august. Dictatul de la Viena: România pierde nord-vestul Transilvaniei (43.492 km² și 2,667 milioane de locuitori). Iuliu Maniu îi sugerează lui Carol să abdice.

2 septembrie. Corneliu Coposu participă la întâlnirea secretă dintre Iuliu Maniu și Ion Antonescu, prin care cel de-al doilea își ia angajamentul de onoare că va cere abdicarea lui Carol al II-lea și nu va accepta nici un mandat din partea acestuia. Opinia lui Corneliu Coposu: *Antonescu era un mare patriot și (...) împrăjura că se bucura de o stimă deosebită din partea lui Hitler a ferit România de foarte multe neazuri.*

4 septembrie. Generalul Ion Antonescu este numit prim-ministru.

5 septembrie. Constituția din 1938 este suspendată. Începutul dictaturii antonesciene. Carol al II-lea abdică în favoarea fiului său, Mihai I.

7 septembrie. România cedează Bulgariei sudul Dobrogei.

14 septembrie. Prin decret regal, România este declarată stat național-legionar.

Octombrie. Wehrmacht-ul se instalează în România sub forma unei misiuni militare.

26-27 noiembrie. Legionarii îi asasinează pe Nicolae Iorga, Virgil Madgearu și – la Jilava – lichidează peste 60 de foști demnitari.

27 noiembrie. Corneliu Coposu notează în jurnalul său:

Str. Vodă Caragea, 27. Telefon de la Dna Madgearu, care, disperată, îmi spune că legionarii l-au ridicat pe Virgil, înainte cu cinci minute. Este ora 14,10. Informez imediat pe Maniu, care – alarmat și îngrijorat se îmbracă, instantaneu, și însoțit de mine, pleacă grăbit spre locuința lui Madgearu din str. Vasile Conta nr. 5. Găsim în casa profesorului, într-o explicabilă consternare îngrozită, pe D-na Madgearu și pe D-șoara Tuduri. D-na Madgearu ne relatează că în jurul orei 14, au sunat la ușă trei tineri, îmbrăcați în cămăși verzi, cu diagonale și pistoale, care au spus că fac parte din poliția legionară și l-au invitat pe profesor să-i însoțească la Prefectura poliției Capitalei, pentru a da o

declarație. D-na Madgearu, prezentă și ea, a intervenit, întrebând de rostul invitației și cerând intrușilor să se legitimeze. Unul dintre legionari a arătat un carnet de student, altul o carte de identitate, emisă de „Poliția Legionară”, pe care D-na Madgearu a văzut-o în mâna soțului ei și a reținut numele de Datcu sau ceva asemănător. Madgearu i-a întrebat dacă a adus vre-o citație sau vre-un mandat de înfățișare, pentru dânsul; unul din echipă a răspuns senin că nu e nevoie de aceste forme, pentru o simplă declarație de rutină; că ei sunt veniți cu mașina și că tot cu mașina îl vor readuce acasă pe profesor într-o jumătate de oră. La protestele îngrijorate ale D-nei Madgearu, soțul ei a liniștit-o, cerându-i să nu se alarmeze, s-a îmbrăcat și a plecat, însoțit de cei trei legionari. În fața intrării, aștepta un automobil cu număr de București, în care se afla șoferul, îmbrăcat și el în cămașă verde. În timp ce Madgearu se urca în mașină, a apărut în colțul străzii D-șoara Tuduri, care a văzut scena și a reținut numărul automobilului: B. 6211.

Biroul lui Madgearu, în care am intrat, este așa cum îl părăsise profesorul, cu puțin timp înainte. Pe masa lui de lucru, lângă stilou, sunt câteva file scrise, cu grafia mult înclinată și cu direcție descendentă, care, așa cum am constatat imediat, aruncându-mi ochii peste ele, fac parte dintr-un studiu, în curs de elaborare, cu subiect economic și cu caracter polemic, în care se combate, cu argumente științifice, teza hitleristă de organizare economică a sud-estului european. Îngrijorarea, de abia mascată, a lui Maniu mi se transmite pe nesimțite. După înregistrarea amănunțelor precizate de D-na Madgearu și D-șoara Tuduri, Maniu pune mâna pe telefon și cheamă Prefectura poliției Capitalei, declinandu-și identitatea și dorința de a vorbi cu Prefectul Poliției, Colonel Zăvoianu, sau cu ajutorul lui. La telefonul Prefecturii răspunde un așa zis „ajutor de comandant de poliție legionară”, care refuză să-și spună numele. Întrebat de Maniu despre invitația făcută fostului ministru Virgil Madgearu de către Prefectură, respectivul răspunde că Prefectura nu a lăsat nici o invitație de acest fel și că nu știe nimic de echipa de poliție legionară sosită la Madgearu. Maniu cheamă de la același telefon Ministerul de Interne și cere să vorbească cu secretarul general, Colonel Rioșianu. Acesta la rândul lui răspunde că nu știe nimic despre caz, bănuiește că e vorba de un abuz sau un exces de zel necontrolat și roagă pe Maniu să trimită la dânsul pe cineva, care să-i relateze împrejurările și amănuntele incidentului. Promite ferm că va da imediat dispozițiile de rigoare și va lua măsuri. Maniu mă trimite la

Ministerul de Interne, după ce îl previne pe Rioșianu că în zece minute se va prezenta, cu toate informațiile, secretarul său.

Sunt primit imediat de Rioșianu, care dăduse dispoziții la poartă. Îngrijorarea manifestă de Rioșianu nu e de bun augur. Reproduc întocmai, informațiile culese de la D-na Madgearu și D-șoara Tuduri, comunic semnalmente și numărul automobilului cu care a fost luat Madgearu, transmit rugămintea insistentă a lui Maniu de a se lua măsuri. Rioșianu se pune în legătură cu biroul evidenței autovehiculelor și în câteva minute află că automobilul vizat aparține Institutului Național al Cooperăției. La ordinul lui, pe care-l transmite pe loc, prin șeful de cabinet, birourile sesizate din Ministerul de Interne, Siguranța Statului și Prefectura Poliției Capitalei raportează, în prezența mea, că nici o dispoziție sau invitație referitoare la Madgearu nu a fost lansată de către autorități. De la inspectoratul Jandarmeriei, întrebat în continuare, sosește același răspuns. Rioșianu ordonă telefonic, printr-o dispoziție circulară adresată Poliției, Siguranței, Serviciului Secret și Jandarmeriei, să fie urmărită și reținută mașina cu nr. B. 6211, iar ocupanții ei arestați și înaintați sub pază la Minister, și să se raporteze direct la Cabinetul lui orice informație în legătură cu aceasta. Cheamă apoi un căpitan din subordine și-i dă, cu ton scăzut, o dispoziție pe care nu o înțeleg, invitându-mă apoi să mai zăbovesc în cabinetul lui câteva minute. Ofițerul respectiv revine peste puțin timp, cu două revolvere noi de buzunar, de tip „Browning” și cu două permise speciale de port-armă, semnate și ștampilate în alb. Îmi predă revolverele și autorizațiile, cu indicația să completez numele titularilor, specificând că unul este pentru Domnul Maniu sau un apropiat al lui, iar celălalt pentru mine. Căpitanul îmi înmânează o cutie cu cartușe. Rioșianu mă roagă să comunic Domnului Maniu că va face personal toate diligențele pentru găsirea și recuperarea lui Madgearu și ne va ține la curent cu toate informațiile recepționate. Adaugă cu vădită indignare că „dobitocii au început să-și facă de cap”, că trebuie să fim foarte atenți, să nu-l lăsăm nici o clipă pe Maniu singur, nici noaptea, deoarece ne putem aștepta la orice. În continuare îmi spune că în cazul când ar apare, la Maniu sau la alți fruntași național-tărăniști, legionari agresivi, sub orice titlu sau cu orice pretext, „trageți în ei, ca în câini, pe răspunderea mea!”. Îmi dă un număr de telefon direct, la care răspunde dânsul, în permanență, sfătuindu-mă să dau alarma imediat ce vom sesiza vre-o mișcare anormală sau vre-o amenințare de orice fel. Sugerează să fie puși în gardă Ion Mihalache, Doctorul Lupu și ceilalți fruntași politici din prima

linie, asupra pericolului pe care-l prezintă pentru viața și securitatea lor personală „debandada legionară”.

Mă întorc în strada Vodă Caragea, la locuința lui Maniu, plină de obicei de prieteni politici și comunic spusele Colonelului Rioșianu. Aflu că între timp Maniu a încercat, fără rezultat, prin repetate apeluri telefonice, să vorbească cu Ghica la Siguranță și cu Uniunea, la Prefectură, pentru a lămuri ridicarea lui Madgearu. Se face ora 16. Maniu telefonează la Președinția Consiliului și cere să vorbească cu Horia Sima sau cu unul din adjuncții săi. După o lungă așteptare, reușește să-l prindă la telefon pe „Comandantul Mișcării Legionare”, căruia îi cere, pe ton ferm, să primească imediat pe secretarul lui, care îi va aduce la cunoștință un caz de o gravitate excepțională și îi va solicita o intervenție de extremă urgență. Sima încuviințează fără să mai ceară explicații asupra obiectivului audienței.

Ajung cu mașina, în câteva minute, la Palatul Cantacuzino. Suportând o dublă percheziție corporală riguroasă, pătrund în cabinet. Din fericire lasasem cele două revolve, date de Rioșianu, în sertarul biroului meu de la locuința lui Maniu. Sunt condus, printr-un cordon de legionari înarmați, în biroul lui Sima (fostul cabinet al lui Tilea, de pe vremea guvernării național-țărăniște). Sima mă primește în picioare, flancat de trei legionari, în „șinută oficială” (el însuși e îmbrăcat în haine civile).

Relatez pe scurt, stând în picioare, că Profesorul Virgil Madgearu, fost ministru, secretar general al partidului național-țărănesc, a fost ridicat, înainte cu trei ore, de către legionari care pretindeau că reprezintă poliția legionară și transportat cu automobilul nr. B. 6211, din dotația Institutului Național al Cooperației, în loc necunoscut. Nici Ministerul de Interne, nici Prefectura Poliției Capitalei, cu care am luat legătura, nu au cunoștință de soarta prietenului său (al lui Maniu – n.TCZ) și, consternat de manierele abuzive și anarhice care s-au pus în practică, protestează și cere să se ia măsuri pentru respectarea legalității și curmarea abuzurilor, iar în concret solicită eliberarea imediată a lui Madgearu. În timpul acestei relatări, îl surprind pe Sima, în mod repetat potrivindu-și părul în „alură revoluționară” în oglinda fixată în peretele din față. Constat, fără să vreau, că Sima nu aude bine, deoarece deși își apropie urechea stângă de mine, îmi cere în două rânduri să repet cele spuse, cu voce destul de înaltă.

Sima, permanent încruntat, se arată surprins de cele ce-i comunic. Schimbă priviri care mi se par interrogative, cu legionarii din

birou. La sfârșit îmi spune că nu știe să se fi dispus vre-o măsură referitoare la Madgearu, că se va informa despre ce este vorba și va aviza. Mi se pare că maschează o oarecare enervare, scutură din cap și-mi dă să înțeleg că audiența s-a terminat. Rămân cu impresia, poate falsă, că Sima este într-adevăr surprins de relatarea făcută, poate pentru că era devansată vre-o intenție, poate pentru că „echipele” n-apucaseră să raporteze isprăvile lor? În cazul când impresia mea nu acoperă realitatea, de bună seamă că Sima joacă teatru cu talent apreciabil. Mă întorc la locuința lui Maniu și povestesc despre întrevvedere. La ora 17 recepționăm o primă informație, de la Interne. Automobilul incriminat a fost reperat, în jurul orei 15, pe șoseaua București-Ploiești, în drum spre Potigrafu. Chestorul (de carieră) din Ploiești, avertizat de Rioșianu, a raportat că automobilul respectiv nu a intrat în Ploiești.

În jurul orei 18 aflăm, de la Ministerul de Interne, despre asasinarea lui Madgearu, lângă lacul Snagov, pe liziera pădurii, la punctul zis „coada lungă”, din raza Ocolului Silvic Țigănești. Șeful postului fix de jandarmi de la kilometrul 33 a fost alarmat de paznicul pădurii Snagov, pe nume Chirilă, că între orele 15 și 16 acesta a auzit împușcături în pădure, din direcția punctului arătat. Suspectând prezența unor braconieri care vânează păsări cântătoare, numitul a lansat strigăte de avertisment, alergând spre locul cu pricina; a reușit să observe o mașină de culoare albă, care se îndepărta grăbită de marginea lacului, spre drumul de pădure; apropiindu-se de lac, a găsit un cadavru încă sângerând și s-a repezit în fugă la postul fix de jandarmi, pentru raportare. Patrula de jandarmi de la postul fix, însoțind paznicul de la locul crimei, după constatarea decesului victimei, a identificat cadavrul, după actele găsite asupra lui. Șeful postului, avertizat în prealabil prin ordinul circular al Ministerului, a raportat imediat descoperirea.

30 noiembrie. În locul lui Virgil Madgearu, Ghiță Pop este numit secretar general al PNȚ.

1 decembrie. Iuliu Maniu dezvăluie că, având informații despre pericolul ce plana asupra lui Virgil Madgearu, i-a propus acestuia să se pună la adăpost. Inițial acesta a refuzat, spunând că n-are ce să-și reproșeze, dar, la insistențele lui Maniu, a acceptat să profite de o călătorie de studii în Bulgaria, prevăzută pentru începutul lunii decembrie. Nu este exclus ca această intenție să-i fi grăbit sfârșitul.

1941

Împreună cu tatăl său, Valentin Coposu, cu Simion Bărnuțiu și Constantin Măleanu, Corneliu Coposu ia în arendă, de la M.A.T., Fabrica de Spirt „Glück” din comuna Oarda de Jos – Alba Iulia. Arenda va expira în 1944 și ulterior va deveni cap de acuzare, pe motiv că fostul proprietar al fabricii, evreu, fusese expropriat de guvernul Antonescu, într-o acțiune care urmărea să consolideze administrația română a unor întreprinderi din Transilvania.

14 ianuarie. La Berlin, Ion Antonescu primește aprobarea lui Adolf Hitler pentru înlăturarea legionarilor din guvern.

21-23 ianuarie. Urmare a acțiunii lui Antonescu, are loc rebeliunea legionară, soldată cu numeroase victime, incendieri și distrugerii.

22 iunie. Începutul războiului de reîntregire: alături de germani, România intră în război cu Uniunea Sovietică și armata română va trece Prutul. Ulterior, trecerea Nistrului va provoca protestele principalilor lideri politici și distanțarea acestora față de Antonescu (căruia campania în Est îi aduce gradul de mareșal).

Iulie. La Constanța, însoțindu-l pe Iuliu Maniu, Corneliu Coposu o cunoaște pe cea care avea să-i fie soție, Arlette Marcovici, fiica generalului Marcovici, fost membru al cabinetului Maniu, în prima guvernare a acestuia, și a lui Jeanne Husser. Maniu mergea la odihnă la hotelul francez ținut de bunica lui Arlette.

28 iulie. Se stinge din viață Valentin Coposu.

1942

24 ianuarie. La Palat, Iuliu Maniu îi spune Regelui Mihai că România trebuie să părăsească axa Roma-Berlin. Vor urma întâlniri conspirative pe această temă, păcălind vigilența Siguranței, fidelă mareșalului Antonescu.

Corneliu Coposu participă la realizarea culegerii “Cântece de pe frontul rusesc”. Deși numele său nu apare pe copertă, acțiunea va deveni ulterior cap de acuzare, ca *propagandă antisovietică*.

24 octombrie. Corneliu Coposu se căsătorește cu Arlette Marcovici, fostă dactilografă la Comisia pentru Aplicarea tratatului Româno-Bulgar, demisionată din motive de sănătate, cu care va apuca să stea doar cinci ani înainte de arestarea lui. Arlette este născută la Constanța, la 1 mai 1915, catolică.

1943

ianuarie. Premierul Churchill îi transmite lui Maniu temerea că România va ajunge la discreția URSS.

14-24 ianuarie. La Casablanca, aliații decid că nu vor accepta decât capitulări necondiționate.

5 iulie. Corneliu Coposu îi trimite lui Valer Popp o scrisoare deschisă prin care îl acuză de trădare pentru că a sfătuit Regele și guvernul să accepte „arbitrajul” de la Viena, în 1940. Scrisoarea succede acțiunii judiciare prin care Popp îl acuză pe Iuliu Maniu de calomnie și injurie.

Noiembrie. La Moscova, miniștrii de Externe ai forțelor aliate stabilesc ca orice tratative de pace să fie duse cu asentimentul tuturor – este preluatul împărțirii lumii în zone de influență. După Acordul de la Moscova, Iuliu Maniu a avut întâlniri secrete cu Harriman (SUA) și cu sir Archibald Clark Kerr (Marea Britanie), ultimul negând orice aranjament cu sovieticii în dauna României.

Lucrețiu Pătrășcanu se întâlnește, în casa lui Corneliu Coposu, cu Iuliu Maniu, pentru a discuta un eventual armistițiu cu aliații.

20 decembrie. Corneliu Coposu îl vizitează la închisoarea Malmaison pe Petru Groza, deținut împreună cu grupul lui Vișan și cu spionii sovietici. *Are regim bun, masă excelentă, tratament condescendent, vizite, conversație, chiar ieșiri clandestine în oraș și șampanie* (Corneliu Coposu). Îi promite că Maniu va interveni pe lângă Antonescu pentru eliberarea lui.

Decembrie 1943. Grigore Niculescu Buzești îi transmite lui Maniu știrea senzațională că rușii ar fi dispuși să negocieze armistițiu cu mareșalul Antonescu, iar Fred Nanu – că are promisiuni sovietice de înlesniri față de varianta capitulării necondiționate.

1944

Corneliu Coposu devine Președinte al filialei Sălaj a Partidului Național Țărănesc.

12 ianuarie. Însoțit de Corneliu Coposu, Iuliu Maniu îi cere lui Antonescu să-l pună în libertate pe Petru Groza, considerând că *atitudinea lui Groza este benignă*. Mareșalul promite că va lua măsurile necesare.

12 aprilie. Guvernul sovietic cere oficial capitularea necondiționată a României. Mareșalul Antonescu refuză.

20 iunie. Iuliu Maniu, C.I.C. Brătianu, Titel Petrescu (Partidul Social-Democrat) și Lucrețiu Pătrășcanu (PCR) semnează platforma Blocului Național Democrat, în vederea armistițiului cu aliații. Discuțiile din cadrul PNT au loc la locuința lui Maniu din str. Sfinților nr. 10 (Corneliu Coposu este prezent).

După înființarea BND, Corneliu Coposu, alături de Aurel Leucuția și Cezar Spineanu, este însărcinat să preia, să depoziteze și să distribuie – la momentul potrivit – 2.000 de pistoale primite de la colonelul Cristea, în vederea eventualei răsturnări prin forță a lui Antonescu. Armamentul este depozitat la Cezar Simionescu.

20 august. La consfătuirea BND, Lucrețiu Pătrășcanu propune un guvern prezidat de Iuliu Maniu.

Regele Mihai se interesează dacă în PNT și PNL există tineri care ar fi dispuși să asigure paza lui Antonescu, după arestarea sa (se pare că nu avea încredere nici în Siguranță, nici în Armată). Cele două partide refuză această sarcină, care va reveni comuniștilor, prin Emil Bodnăraș. Mareșalul avea să fie reținut în strada Sighișoara, din cartierul Vatra Luminoasă, și ulterior predat sovieticilor.

23 august. La Palat, Ion Antonescu este demis și arestat, după ce a refuzat încă o dată întoarcerea armelor. Regele Mihai îi cere baronului Manfred von Killinger retragerea imediată a trupelor germane din România, fără vărsare de sânge. Este instalat guvernul Sănătescu. Proclamația către țară a regelui este transmisă la radio.

Corneliu Coposu este numit director de cabinet la președinția Consiliului de Miniștri – biroul lui Iuliu Maniu (va demisiona pe 11 noiembrie). Își petrece zilele de 23 și 24 în Palatul Regal, alături de Iuliu Maniu (în amintirile lui Corneliu Coposu, funcția era de secretar general al Consiliului de Miniștri, calitate în care se ocupa – prin colonelul Finoghenov – de aprovizionarea cu alimente a soldaților sovietici din România).

În aceeași zi, notează în jurnalul său:

Înainte de ora 7, Maniu se bărbierește. Apar, îmbrăcați în civil, Generalul Sănătescu și colonelul Dămăceanu, intrați prin str. Basarab și curtea de lumină. Îi rețin câteva minute în hol. Sănătescu este nervos și agitat. Dămăceanu este sobru și calm. Maniu îi poartă în dormitor. Sănătescu, dinainte pregătit, începe un nou asediu, pentru a-l convinge pe Maniu să accepte șefia guvernului, subliniind că, aseară târziu, Regele, care este foarte contrariat, i-a cerut să mai facă o încercare.

[...] Maniu, foarte calm, îi răspunde: – „Domnule General, [...] formula politică cea mai potrivită va fi, așa cum am avut cinstea să propun azi-noapte, în prezența Dvoastre, M.S. Regelui, un guvern Sănătescu compus exclusiv din generali, pe care cei patru reprezentanți ai opiniei publice îl vor garanta politicește, pentru țară și străinătate, prin prezența lor în guvern ca miniștri de Stat.

Dacă ultimile demersuri pe lângă Domnul Mareșal vor eșua, în mod fatal va trebui să acționăm la îndepărtarea și eventual arestarea lui Antonescu și a principalilor săi colaboratori.

În locul vacant rămas prin demiterea d-lui Antonescu vom constitui un guvern tranzitoriu de armistițiu.

Armistițiul este un act militar, deci guvernul care-l va încheia va fi în mod logic un guvern de militari.

Pentru ca opinia publică din țară și din străinătate să aibă certitudinea că ieșirea României din războiul declarat contra aliaților, armistițiul și abandonarea dictaturii sunt făcute cu acordul întregii noastre națiuni, partidele politice care reprezintă azi aproape unanimitatea națiunii vor garanta politicește guvernul de armistițiu condus de Dvoastră, prin prezența reprezentanților lor, alături de Dv., ca ministru de Stat în Guvern.

De altfel, Domnule General, repet că în urma refuzului categoric al Moscovei de a accepta ca bază de discuție frontierele de la 1938 și în urma comunicării exprese a negociatorilor Sovietici de la Stockholm și Cairo, că acceptarea frontierei de la 1940, pe Prut, este o condiție „sine qua non” a armistițiului, – în calitatea mea de om politic mi-ar fi imposibil să prezidez un guvern, care, prin forța împrejurărilor, și pentru salvarea țării, este constrâns să accepte această clauză, chiar și provizoriu. Aceasta cu atât mai mult cu cât eu (Maniu) am fost acela care am inițiat, cu ocazia ultimatum-ului sovietic, cel mai energic protest împotriva cedării Basarabiei și Bucovinei de Nord și în toată activitatea mea politică am susținut, cu vigoare și constanță, drepturile noastre asupra acestor provincii românești. Dvoastră, ca general, încheiați un act cu caracter militar și nu aveți răspundere politică pentru consecințele lui.”

Sănătescu, deconcertat, pleacă cu Dămăceanu, tot prin curtea interioară care duce în str. Basarab. Între timp, pe coridorul care duce la garsonieră se adunase obișnuita „clientelă politică”: șefi de sector, secție, circumscripție, care aduceau știri sau veneau după informații, provocând o forfotă cu care eram obișnuiți.

În jur de ora 10 plecăm (Maniu însoțit de mine) la Dinu Brătianu în Calea Dorobanți nr. 16. Mașina Siguranței, nelipsită după noi, parchează în fața casei.

Ne așteaptă Vălsănescu. În birou, Dinu Brătianu. Vălsănescu capătă consemnul să nu primească alți vizitatori, în afară de George Brătianu, Titel Petrescu și Pătrășcanu. Între 10.1/2-11 sosește Titel Petrescu.

Titel Petrescu, comentând absența sau întârzierea lui Pătrășcanu, crede că s-ar putea datora orei nepotrivite, ori locului nepotrivit (prea expus) care a fost stabilit pentru întâlnire, dată fiind obligația lui de a nu se expune prea mult. „Dealtfel – subliniază Titel Petrescu, – nici eu nu agreez acest mod de a risca. Nu este exclus ca Pătrășcanu să ne aștepte la Mănuilă, așa cum era programarea, înainte de a interveni încercarea cu George Brătianu. În orice caz după orele 11 ne vom regăsi.”

După un oarecare timp de așteptare încep convorbirile în trei. Eu stau în hol. În jurul orei 11 sosește cu mașina, radios, George Brătianu, venind de la Snagov. George Brătianu, plin de entuziasm, relatează, cu voce puternică, pătrunsă de importanța celor raportate, că după un lung dialog, chibzuit și calm, Antonescu i-a confirmat convingerea lui că nemții au abandonat Moldova, călcându-și angajamentul militar și a admis că țara noastră trebuie să iasă din război. I-a spus în continuare (lui George Brătianu) că are intenția să discute, cu exponenții militari și diplomatici germani, cavaleriește, situația disperată a României și să-i convingă cu argumente peremptorii, că țara noastră trebuie să se retragă din război și că ei trebuie să fie de acord cu aceasta. El (Antonescu) va aprecia când și cum trebuie să procedeze. George Brătianu relatează în continuare că a trebuit să-i transmită, cu foarte multe menajamente, cererea ultimativă a opoziției. Antonescu s-a enervat la început, a calificat cu termeni duri amestecul „așa-zisei opoziții”, dar în cele din urmă, calmat, a tăcut – încredințându-l pe George Brătianu să transmită celor care l-au trimis următoarea contrapropunere: 1) Partidele de opoziție ori măcar Maniu și Brătianu să îi înmâneze un memorandum prin care să-și asume, în mod expres, răspunderea istorică și politică a armistițiului; 2) Să i se dea mână liberă, pentru a alege el (Antonescu) momentul cel mai favorabil și mai oportun, pentru tratarea armistițiului, în orice caz după restabilirea frontului și oprirea ofensivei sovietice; 3) Să i se dea posibilitatea de a obține în prealabil asentimentul Nemților, pentru ieșirea României din

războiului. *Antonescu crede că cei de la conducerea armatei sovietice, care au avut ocazia de a verifica eroismul armatei române, sunt conștienți de dificultățile pe care le-ar ridica ruperea unui front la Focșani-Nămoloasa-Galați și escaladarea Carpaților, în luptă cu armata română; că în consecință sunt în măsură să aprecieze avantajul uriaș pe care l-ar oferi retragerea din război a României, care va antrena prăbușirea frontului german din Balcani, că, în consecință, ispitiți de această perspectivă, vor oferi condiții bune, care în schimb le vor asigura o înaintare spectaculoasă, fără pierderi, de 3000 km.*

Antonescu îi confirmă lui Brătianu că Nemții au retras în Polonia flota a 6-a aeriană, precum și divizia blindată afectată pentru apărarea Nistrului. Antonescu crede că, discutând cu Nemții de la militar la militar, va obține acordul lor pentru ieșirea României din război.

Maniu, Brătianu și Titel Petrescu discută contra-propunerea. Sunt de acord să semneze un memorandum în sensul solicitării lui Antonescu. Nu sunt de acord cu punctele 2 și 3. Îl roagă pe George Brătianu să se înapoieze imediat la Snagov și să-i comunice lui Antonescu că partidele politice sunt de acord să-și asume răspunderea istorică și politică a armistițiului; că i se va înmâna memorandumul de acoperire, în limita de timp necesară elaborării acestuia. În continuare să i se comunice că armistițiul trebuie încheiat imediat, fără nici o așteptare, și că Nemții nu trebuie să fie, în nici un caz, preveniți de acțiunea ce se pregătește. I se cere lui George Brătianu să aducă imediat răspunsul lui Antonescu.

Este ora 12. Plecăm, Maniu cu mine într-o mașină, Titel cu alta.

Plecăm în Schitu Măgureanu, unde așteaptă, probabil, Pătrășcanu. Urcăm la etajul 5. Eu mă opresc la etajul 4 (apartamentul lui Mănuilă), intru prin spate și găsesc în birou pe Lucrețiu Pătrășcanu însoțit de C. Agiu. Ne urcăm un etaj, prin scara de serviciu. În dormitorul lui Maniu începe o convorbire între Maniu, Pătrășcanu și C. Agiu, Titel Petrescu asistă. Se discută pe marginea rezultatelor înregistrate de ultimele demersuri făcute, pe lângă Antonescu, de George Brătianu. Este așteptat al doilea demers și întoarcerea lui Mihalache. [...] Pătrășcanu și Agiu, precum și Titel Petrescu, insistă la Maniu să-și asume președinția. Maniu repetă argumentele deja prezentate Regelui și lui Sănătescu, care îl împiedică de a primi președinția. Afirmă că guvernul format din militari trebuie să fie prezidat de un militar.

Agiu crede că ar fi bine să fie un guvern civil, cu participarea celor patru partide, și cere ca partidul comunist să participe la guvern

măcar cu trei miniștri. Maniu crede că nu trebuie să se imprime coloratură politică unui guvern de armistițiu, urmând ca, după perfectarea armistițiului, guvernul provizoriu de militari să fie înlocuit. Comuniștii cer să se stabilească din timp proporția participării la guvern a partidelor din B.N.D. Maniu răspunde că nu e cazul și că de altfel nu se poate lua o hotărâre concretă fără prezența lui Dinu Brătianu. Având în vedere demersurile care sunt în curs și al căror rezultat va fi cunoscut în scurtă vreme, propune ca discuțiile să fie reluate la ora 20 în același loc. Cei prezenți sunt de acord. Pătrășcanu și Agiu urmează să aștepte acolo sau să se strecoare neobservați mai târziu, după plecarea agenților de siguranță.

Ora 13. Sosește Mihalache, deprimat. Conversație dură cu Antonescu, fixat pe o poziție de megalomanie. „El știe ce trebuie să facă, să nu fie învățat. Nimeni nu e mai bun român decât el!” Nu tăgăduiește că Nemții au pierdut partida. Dar revine cu argumentul că armistițiul se încheie cu arma la picior, de pe poziții de forță. Nu e tot una să capitulezi, înghițind condițiile umilitoare ale învingătorului, sau să-i smulgi clauze avantajoase, atunci când mai poți să-l controlezi. Își rezervă (Antonescu) libertatea și dreptul de a aprecia, singur, cel mai favorabil moment și nu se arată dispus să primească sfaturi de la oameni care nu cunosc tactica militară și harta frontului. Mihalache se întoarce la casa lui Nistor Badea.

Ora 14. Dinu Brătianu la telefon. Supărat, anunță că George Brătianu s-a întors de la Snagov, repezit de Antonescu, care între timp și-a revizuit atitudinea înțelegătoare manifestată în cursul dimineții. Enervat de insistențele interlocutorilor (Brătianu și Mihalache) și de cererea lor fermă de a accepta punctul lor de vedere, s-a înfuriat, ne mai fiind dispus să mai tolereze nici un amestec în treburile pe care le consideră de exclusivă lui competență. Între timp a renunțat și la audiența la Rege, pe care o anunțase și vrea să plece pe front sau în Ardeal. Dinu anunță că pleacă imediat spre Pitești și lasă om de legătură pe C. (Bebe) Brătianu.

Ora 14.30. Plecăm (Maniu, Leucuția, eu) la Palatul Știrbey, unde ne așteaptă Niculescu-Buzești.

Maniu îl informează pe Buzești despre cele întâmplate în ultimele patru ore: ședința de la Dinu Brătianu, convorbirile lui George Brătianu cu Mareșalul (ultima înregistrată de câteva minute prin telefon), întâlnirea dintre Mihalache și Antonescu și discuțiile cu Pătrășcanu, Agiu și Titel Petrescu. În concluzie își manifestă nemulțumirea pentru

eșecul tentativelor făcute pe lângă Antonescu și îngrijorarea pentru eventualele gafe ce le-ar putea face Antonescu, periclitând toată națiunea. [...] Socotește că este imperios necesar să fie împiedicat Antonescu să ia contact cu Nemții, deoarece în momentul când Nemții vor avea confirmarea acțiunii ce se urmărește, vor preveni prin măsuri brutale realizarea ei. Probabil că Antonescu nu-și dă seama că a trata cu Nemții ideea armistițiului, însemnează o adevărată sinucidere. Buzești este de acord, că pentru a se asigura reușita acțiunii, trebuie să se acționeze prompt și fără amânări.

Buzești îl întreabă pe Maniu dacă își menține refuzul de a prezida guvernul și Maniu confirmă. [...]

Buzești îi cere lui Maniu deslegare pentru aplicarea soluției a II-a, în cazul când nu ar interveni, în ultimul moment o revenire a lui Antonescu. Maniu îi răspunde că așa cum s-a convenit, în cazul când soluția I eșuează definitiv în mod automat și conform acordului în prealabil stabilit, se va pune în aplicare soluția a II-a.

Buzești transmite lui Maniu cererea Regelui și a apropiaților lui de la Palat, ca Maniu să fie de acord cu întrebuițarea, în locuri de răspundere, a foștilor ofițeri „carliști”, Generalul Mihail, Generalul Dombrowski, care fuseseră îndepărtați din armată de Antonescu. Maniu răspunde că Regele și Sănătescu au din partea sa mână liberă în alegerea oamenilor socotiți utili.

Se stabilește ca loc de comunicare și corespondență Splaiul Unirii Nr. 4, la locuința Dr. Romul Popp. Buzești raportează că a transmis la Cairo telegrama încredințată lui, prin care se cere deslegare pentru declanșarea acțiunii. Apoi pleacă grăbit la Palat.

Ne întoarcem în Splaiul Unirii la orele 15.00.

Găsim acolo pe Nerva Elekeș, Victor Anca și Camil Mănuilă. După un sfert de ceas sosește Romul Boilă.

Ora 17. Vine, de la Palat, trimis de Sănătescu și Buzești, prefectul Palatului, Iorgu Ghica. Este palid și emoționat. Anunță că Antoneștii (Ion și Mihai) au fost arestați înainte cu o jumătate de oră și gărzile care îi însoțeau au fost dezarmate și imobilizate. Comunică, în grabă, demersurile făcute pentru neutralizarea, la Palat, a lui Piky Vasiliu, Pantazi, Tobescu și Elefterescu.

Buzești a dat prin Papadache dispoziții de întreruperea legăturilor telefonice și a cablurilor germane, precum și a legăturilor jandarmeriei, Siguranța Statului și S. S. I.

Consemnul general: dispersarea și adăpostirea până la limpezirea situației. Grupul de la Palat pregătește documentele și guvernul nou, după „rețeta” Maniu. [...]

24 august. Blocul în care se afla apartamentul său din Str. Dr. Marcovici nr. 9 este bombardat și distrus de incendiu.

27 august. Începând cu această dată, guvernul României lucrează vreme de o săptămână în subsolul Băncii Naționale, pregătind plecarea Comisiei de armistițiu.

15 septembrie. Corneliu Coposu participă la o ședință a Consiliului de Miniștri înaintea căreia Lucrețiu Pătrășcanu, vizibil afectat, îi relatează că, la Moscova, Jdanov i-a dezvăluit că PCR va fi practic condus de Ana Pauker și Vasile Luca.

Pătrășcanu avea o doză de sentiment patriotic și de onestitate față de ceilalți (comuniști – n.TCZ), care însă nu îl achită de vinovăție (...) El a participat la desființarea partidelor politice, la detronarea regelui, la claustrarea tuturor șefilor opoziției și la înfeudarea României sovieticilor. (Corneliu Coposu)

22 septembrie. Corneliu Coposu susține, la Sala Dalles, conferința cu tema „Țara Sălajului”, care va fi publicată în broșură și va fi citită la radio.

10 octombrie. Publică articolul polemic „Și MADOSZ-ul vrea să intre în guvern?” – viitor cap de acuzare (considerat șovin de către comuniști, articolul nu făcea decât să observe că MADOSZ nu era un partid politic, doctrinar).

11 octombrie. Ziarul „Dreptatea” publică o cuvântare a lui Corneliu Coposu despre 23 august 1944, ținută în cadrul întrunirii organizațiilor muncitorești PNTJ din Capitală.

12 octombrie. Se constituie Frontul Național Democrat, grupând partidele din jurul PCR.

2 noiembrie. În articolul „Ce-i trebuie României?”, Corneliu Coposu afirmă, ca o sumbră premoniție: *Își zic patrioți și se intitulează democrați, dar ceea ce vor să facă cu patria și cu democrația românească e preferabil să nu aflăm niciodată...*

2 decembrie. Iuliu Maniu refuză postul de prim-ministru, care va fi ocupat de generalul Nicolae Rădescu. Comuniștii, se pare, au acceptat un guvern de coloratură burgheză, în care șefii de partide erau miniștri de

stat, pentru a-i compromite; în perioada care a urmat, 70% dintre germanii și sașii din Transilvania au fost deportați în bazinul minier Donbas, unde mulți și-au găsit sfârșitul.

12 decembrie. Corneliu Coposu este ales secretar al Delegației Permanente a PNT, organul de conducere a partidului.

1945

Corneliu Coposu este ales secretar general adjunct al Partidului Național Țărănesc și este delegat al acestei formațiuni politice la reinstalarea activității autorității românești în Transilvania de nord. De asemenea, face parte din „Organizația M”, creată pentru a-l susține pe Iuliu Maniu și pentru a încerca izolarea, în cadrul partidului, a lui Anton Alexandrescu, de orientare comunistă (care va forma o disidență aliată cu PCR).

11 februarie. F.D. Roosevelt, Winston Churchill și I.V. Stalin semnează Acordul de la Yalta, împărțindu-și sferele de influență. În urma acestui tratat, România trece în zona de dominație sovietică.

Martie. Alături de alte publicații, ziarul „Dreptatea” este interzis. El va reapărea pentru scurt timp, în ianuarie 1946.

Petru Groza negociază cu PNT eventuala lor prezență în guvern. Prezent la discuții, Corneliu Coposu îl va descrie astfel: *Era un om simpatic, aproape neserios (...) Era departe de-a avea idei comuniste, convingerile lui erau fluide, nu avea linie de conduită și era capabil de orice compromis.*

5 martie. Demisionează din funcția de director de cabinet la Ministerul Economiei Naționale (condus de Aurel Leucuția), în al doilea guvern Sănătescu.

6 martie. Andrei Vâșinski, prim-locțiitor al Comisarului Poporului pentru afacerile externe al URSS, impune, sub presiunea Armatei Roșii, instalarea cabinetului dr. Petru Groza, primul guvern comunist din Europa de est.

Corneliu Coposu ajunge la Palat la câteva minute după plecarea lui Vâșinski și i se arată, deasupra unei uși, crăpătura provocată de ieșirea violentă a acestuia.

La instalarea guvernului Petru Groza a apărut o problemă de protocol: Lucrețiu Pătrășcanu i-a explicat mareșalului curții regale,

Negel, că miniștrii nu pot jura – ca până atunci – pe cruce și pe Evanghелиe, unii dintre ei fiind “liber-cugetători”...

22 aprilie. Regele Mihai adresează Occidentului un apel în care atrage atenția asupra perspectivelor nefaste ale României, semnalând faptul că a refuzat să semneze unele hotărâri ale guvernului Groza – care vizau desființarea partidelor tradiționale și judecarea membrilor acestora. Suveranul sesizează că este pus sub semnul întrebării viitorul monarhiei în România.

9 mai. Capitulara Germaniei și sfârșitul celui de-al doilea război mondial.

4 iunie. Sentințele procesului pentru *lotul ziaristilor* (început la 30 mai) ajung până la detenție pe viață și chiar condamnare la moarte (Pamfil Șeicaru), pentru *crime de război*. În general, pedepsirea „vinovaților” avea să se facă după un plan riguros: foștii demnitari la Sighetul Marmăției, „periculoșii” (inclusiv Corneliu Coposu) la Râmnicu Sărat, muncitorii la Gherla, o parte dintre intelectuali la Ocnele Mari, iar ceilalți, împreună cu studenții, la Pitești, unde aveau să fie cobaii unui experiment de „spălare a creierelor”. În total, au existat 30 de loturi de arestați, din care 272.000 numai membri PNT (care, în 1947, avea 2.125.000 membri). Se estimează că în închisorile comuniste din România au murit circa 300.000 de deținuți politici.

21 august. Regele Mihai cere demisia guvernului. Petru Groza refuză. Drept ultimă soluție, Mihai I intră în grevă regală, refuzând să mai contrasemneze decretele-legi.

8 noiembrie. Marea manifestație promonarhistă și anticomunistă (circa 50.000 persoane) din Piața Palatului. Guvernul Groza trimite camioane cu muncitori pentru o contra-manifestație. Rezultă grave incidente, soldate cu morți, răniți, sute de arestați și cu incendierea câtorva camioane (de remarcat șocanta asemănare a acestui scenariu cu 28-29 ianuarie și 13-15 iunie 1990). După miting (în cursul căruia a apărut în balcon, împreună cu regina Elena, pentru a primi ovațiile mulțimii), Regele Mihai e sfătuit să plece la Sinaia, pentru a se evita alte incidente. Dosarul „Afacerea 8 noiembrie” (nr. 44608) are 68 de pagini de opis, mii de file și menționează 413 arestați. Corneliu Coposu se numără printre cei reținuți de poliție. Din declarația sa ulterioară rezultă că:

– pentru ziua de naștere a regelui Mihai, pe 26 octombrie, nu se organizase nimic, degeaba au fost arestați pe 25 șefii organizațiilor PNT de sectoare. Cu sarcasm, Corneliu Coposu notează: *Informația probabil s-a datorat unui agent rău informat;*

– pentru 8 noiembrie, PNT l-a refuzat pe ministrul de interne, Teohari Georgescu, care le-a oferit săli pentru adunări (este evidentă tentativă autorităților comuniste de a preveni ieșirea în stradă a populației);

– n-a existat nici o ședință a conducerii PNT dedicată zilei de 8 noiembrie, nu s-a dat nici un comunicat, nu s-au făcut apeluri etc. (au existat totuși niște „fluturași”, rod al inițiativei personale a câtorva membri ai partidului);

– în ziua respectivă, Corneliu Coposu se afla la Iuliu Maniu acasă, pe Bd. Schitu Măgureanu nr. 9, etaj V, de unde a plecat în Piața Palatului după ce a auzit împușcături și a văzut fumul care se ridica;

Am oprit lângă coaforul Ionică de unde am văzut că ardeau două camioane, lângă statuia Regelui Carol. Din timp în timp se mai trăgeau rafale de arme. În acest timp, muzica gărzii de la Palat trecea spre Calea Victoriei în sus. Lumea a aclamat-o și a început să danseze hora. De asemenea am văzut ofițeri sovietici, englezi și americani aclamați. La întoarcere, am văzut un cetățean, cu mâna însângerată, care țipa: „Am fost împușcat pentru că am strigat Trăiască Regele!” (ceea ce rezumă destul de bine evenimentele din acea zi – n.TCZ);

– după ora 14 a luat masa la Capșa, unde au fost discuțiuni – sau mai bine zis causerie – despre manifestația de la Palat, cei prezenți manifestându-și indignarea pentru apariția și încercarea de zădărniciere a manifestației de simpatie pentru Majestatea Sa Regală, de către camioanele cu muncitori trimise în piața Palatului.

22 Noiembrie. La cererea procurorului de anchetă, Corneliu Coposu compune o sinteză a evenimentelor. Textul este impecabil ca spirit de observație, ordonare, grad de acoperire a evenimentelor, limpezime, stil și logică – pe scurt, demn de un doctor în Drept:

Pentru a putea trage o concluzie obiectivă privitoare la vinovățiile ce se desprind din incidentele de la 8 Noemvrie 1945, trebuie să stabilim mai întâi antecedentele acestor incidente:

Ziua de 8 Noemvrie a anului 1944 și a anilor premergători a fost sărbătoare legală și cu acele ocazii cetățenii capitalei au ovaționat cu entuziasm și în ordine perfectă, în piața Palatului, pe Suveran. În această zi, pe lângă ziua numelui M.S. se sărbătorește și ziua lui de naștere. La

această sărbătoare în anul trecut 1944 au luat parte și școlile, venite în corpore în piața Palatului.

Nici un motiv serios nu a existat pentru a determina interzicerea acestei manifestări omagiale. Nici unul din partidele de la guvern nu s'au declarat antimonarhice sau republicane, nici nu au luat atitudine oficială împotriva omagierii Suveranului.

Desigur că guvernul este în drept să ia măsuri preventive de pază a ordinii publice, atunci când ea este amenințată. În speță, nici un indiciu serios nu a existat pentru a face să se creadă în iminența unor tulburări. Astfel, manifestările publice ale partidelor politice constituite în FND au decurs în ordine și fără incidente; sărbătorirea revoluției Mării noastre vecine aliate U.R.S.S., din preziua onomasticeii Suveranului, de asemenea a decurs în ordine și neconturbată. Dacă prin absurd am admite că anumite cercuri politice ar fi avut interesul de a provoca incidente, acestea puteau fi realizate de către partidele de opoziție la una din întrunirile convocate de adversarii politici ai acestora, ceea ce nu s'a întâmplat.

Partidele politice populare ale țării: Național Țărănesc și Liberal au renunțat să utilizeze ziua M.S. pentru a o folosi ca prilej de desfășurare a forțelor lor politice. În ziua de 3 Noembrie 1945 D-l Iuliu Maniu a declarat la Clubul Partidului Național Țărănesc că de ziua Regelui nu se poate face nici o manifestație de partid, dar că membrii partidului în calitatea lor de cetățeni cu dragoste față de Rege pot să ia parte, și sunt chiar îndemnați să o facă, la omagierea Suveranului. Atât secretarul general al P.N.Ț., D-l N. Penescu, cât și secretarul general P.N.L., D-l. C. Brătianu, au comunicat D-lui Ministru al Internelor în audiența separată dela 4 Noembrie 1945 că partidele respective nu au convocat de ziua Regelui adunări politice. Domnul N. Penescu a refuzat oferta D-lui Ministru de Interne, ca P.N.Ț. să țină în ziua de 8 Noembrie adunări politice în sălile pe care D-l. Ministru le-a pus la dispoziție, pentru a nu imprima unei sărbători naționale un caracter de partid.

Prin urmare, adunarea de la Palat, care conform tradiției se știa că va avea loc, nu putea să producă îngrijorare sau perspective de ciocniri. Căci dacă cetățenii urmau să se adune pentru a omagia pe Regele țării, între ei era exclusă iscarea oricărui incident. Nu se puteau presupune incidente decât între grupurile ce ar fi venit să manifesteze pentru Suveran și grupurile care ar fi avut intenția să zădărnicească această manifestație. Întrucât se putea presupune, și pe drept, că nu există cetățean român care să aibă un interes, de orice natură să

zădărnicească o manifestație pentru Rege, și întrucât nici guvernul nu a interzis manifestațiile pentru Rege și nici nu a avut motive pentru a le dezaproba, – nimeni nu putea să creadă în seriozitatea svonurilor care prevesteau incidentele.

Cu toate acestea;

1/. Guvernul a arestat în noaptea de 24 spre 25 Octomvrie 1945 pe șefii de sectoare ai P.N.Ț. și P.N.L. din Capitală și i-a reținut la prefectura Poliției Capitalei, până în seara zilei următoare, pentru ca prin reținerea lor să zădărnicească o eventuală manifestație de ziua M.S. Regelui cu toate că după cum s'a dovedit nici nu a fost vorba de pregătirea unei asemenea manifestații.

2/. Guvernul, – după ce în ajunul lui 25 Octomvrie 1945 hotărâse că ziua nașterii Regelui va fi sărbătorită odată cu ziua numelui la 8 Noemvrie, – a hotărât de astă dată ca și ziua de 8 Noemvrie să fie zi de lucru. Prin urmare, școlărima, funcționarii, muncitorii au fost obligați prin dispoziția oficială să-și vadă de rosturile lor obișnuite. Prin această măsură desigur că o parte însemnată din cetățenii Capitalei au fost împiedicați să ia parte la manifestație.

3/. Militarii au fost consemnați în cazărmi iar ofițerii au primit ordin să nu ia parte la manifestația pentru Suveran.

4/. Pe de altă parte Uniunea Patrioților, prin Ordin Circular (Nr. 3279 din 6 Noiembrie 1945) semnat de D-nii Sebastian Ionescu și E. Mărculescu, a ordonat ca forțe puternice de muncitori să fie postate în Piața Palatului, „care să împiedice o eventuală manifestație a reacțiunii pentru M.S. Regele”. Totodată aceeași manifestație a dat cuvânt de ordine acestor forțe, pentru „a nu face nici un fel de manifestație pentru Rege”.

5/. Ziarul independent „Ardealul”, care din inițiativă proprie a publicat o chemare adresată bucureștenilor, să ia parte la omagierea Regelui în ziua de 8 Noemvrie, a fost tipărit a doua zi fără învoirea directorului, de către reprezentanți ai guvernului (D-l. Ministru Ralea și D-l. director general Preoteasa), cu un anunț care revoca chemarea apărută în ajun. Aceasta după ce în prealabil directorul Ziarului refuzase să publice anunțul de revocare.

6/. Domnul Ministru de Interne Teohari Georgescu a avertizat mai întâi pe D-l. A.I. Mureșanu, Directorul ziarului „Ardealul”, apoi pe D-l. secretar general N. Penescu și C. Brătianu, că vor trebui să răspundă pentru eventualele incidente care vor avea loc în ziua de 8 Noemvrie.

Din toate acestea rezultă că Guvernul, probabil socotind manifestația ca o expresie a lipsei sale de popularitate, avea interes ca manifestația să fie zădărnicită. Mai rezultă că în timp ce cetățenii Capitalei nu bănuiau nici măcar posibilitatea unor tulburări, organele oficiale le prevedeau cu certitudine, iar anumite formațiuni politice indiscutabil afiliate guvernului, le pregăteau în mod sistematic.

*

După expunerea antecedentelor zilei de 8 Noembrie trebuie să înregistrăm faptele concrete dinainte de incidente.

Astfel este bine stabilit că:

1/. Batalionul „Ordine și Pază”, Compania specială de la Ministerul de Interne și detașamente din Diviziile Tudor Vladimirescu precum și numeroși agenți de poliție și gardieni publici au primit însărcinarea de a menține ordine;

2/. că s’au instalat cordoane de soldați cu consemnul de a împiedica accesul cetățenilor în Piața Palatului;

3/. că peste opreliștea de fapt, un număr mare de cetățeni s’au adunat în Piața Palatului și au început să dea expresiune dragostei lor pentru Regele Țării;

4/. că acești cetățeni care manifestau nu au dat adunării nici un caracter politic (În afară de portretele M.M.L.L. Regelui și al Reginei și de inscripțiile „Trăiască Regele” nu s’a văzut nici un alt portret și nici o altă pancartă);

5/. că nu s’a manifestat și nu s’a strigat nici o lozincă cu caracter de partid politic, nici o lozincă antisemită, nici o lozincă cu caracter anti-aliat;

6/. că nu s’a manifestat în contra Guvernului sau a membrilor lui, nici în contra F.N.D.-ului sau a frunțașilor lui;

7/. că în afară de ovațiuni adresate Suveranului, singura lozincă ce s’a strigat a fost: „Libertate”, iar după începerea incidentelor: „Jos teroarea”;

8/. că ofițerii Aliați: Sovietici, Americani și Englezi, care se găseau în Piața Palatului, au fost ovaționați de mulțime;

9/. că mulțimea din Piața Palatului era compusă din: funcționari, muncitori, liber profesioniști, militari, studenți, elevi și un număr mare de ofițeri și femei; deci nu avea un caracter de partid;

10/. că nici un incident nu s'a înregistrat până la apariția camioanelor în jurul orei 10.

*

Odată stabilite aceste circumstanțe premergătoare incidentelor se ajunge la punctul critic de începere a incidentelor.

Acest moment coincide cu apariția camioanelor încărcate cu echipe de șoc comuniste.

În legătură cu aceste camioane trebuie semnalat că:

a). ele aparțineau Statului (C.F.R., P.T.T.) ori Instituțiilor („Distribuția”);

b). erau încărcate cu agenți provocatori aparținând politicește Partidului Comunist ori grupărilor politice afiliate;

c). s'au concentrat în Str. Wilson la Sediul Confederației Muncii, de unde erau îndrumate, cu instrucțiuni, în Piața Palatului;

d). că agenții din camioane nu au mers în Piața Palatului ca să manifesteze pentru Suveran întrucât pe tot parcursul circular al vehiculelor, printre masele de manifestanți, ei strigau: „Petru Groza”;

e). că muncitorii disciplinați, ascultând de ordinele Guvernului (care decretase ziua de 8 Noembrie ca zi de lucru), trebuiau să fie la ora aceea în fabrici și că nu aveau ce să caute masați în camioane, în Piața Palatului (după ce s'a văzut că nu aveau intenția de a manifesta pentru Rege);

f). că evoluția camioanelor prin mulțime era așa fel dirijată ca să împrăștie grupurile de manifestanți;

g). că persoanele din camioane au început să apostrofeze pe manifestanți, fapt care a dat loc la altercații, degenerate în încăerări. Agenții din camioane au început să injure și să scuipe pe manifestanți și apoi să lovească pe cei din apropiere, cu țevi de fier ascunse în mânecile hainelor și cu piese de mașină (manivele, crick-uri, chei etc.). Manifestanții indignați au replicat răsturnând două camioane și dându-le foc. Probabil cu această ocazie s'a iscat și încăerarea de pe urma căreia câțiva din ocupanții camioanelor au fost bătuți de mulțimea provocată.

Rămâne stabilit că incidente au fost provocate de apariția camioanelor încărcate cu echipe de șoc care aveau menirea concretă și evidentă de a împrăștia pe manifestanții pașnici din Piața Palatului.

Prin urmare, răspunderea primelor incidente o poartă cei care au ordonat intervenția camioanelor încărcate cu agenți, în mijlocul manifestațiilor pașnici care ovaționau pe suveran în Piața Palatului.

*

Faptele după deschiderea incidentelor, cu toată oroarea lor, interesează cercetările numai din punctul de vedere al identificării asasinilor.

Astfel: în timpul manifestației a apărut o motocicletă, având numărul (de București) acoperit, ocupată de doi tineri îmbrăcați în haine civile din care unul trăgea focuri de revolver la întâmplare. Câteva persoane au fost împușcate:

– Dinspre Ministerul de interne au început să tragă focuri de armă cu repetiție. La început rafalele s'au tras în aer, mai târziu s'a tras și în mulțime. Din nou au căzut morți și răniți.

– Un grup de manifestații din apropierea clădirii noi a Ministerului de Interne a fost înconjurat de agenți de poliție și agenți politici și împinși cu forța în curtea Ministerului de Interne. Acolo cei sechestrați au fost crunt bătuți și reținuți. Publicul care a încercat să-i despresoare a fost primit cu focuri de arme.

– Manifestația a continuat și în după amiaza zilei în grupuri izolate, pe străzile din preajma Palatului, împiedicată însă de detașamente din Divizia Tudor Vladimirescu, care au tras focuri de arme.

– Numărul mare al morților și răniților se datorește în cea mai mare parte gloanțelor. Or, în rândurile manifestațiilor nu erau oameni înarmați. Prin urmare, cea mai mare parte a morților și răniților au fost împușcați de echipele de șoc înarmate aduse pentru a zădărnici manifestația și de unitățile polițienești și militare cărora li s'a ordonat să deschidă focul.

*

Pentru ca instrucția tulburărilor de la 8 Noembrie 1945 să fie completă, nu este suficient să fie audiați fruntașii încadrați în P.N.Ț și P.N.L., bănuți fără temei de a fi organizat o manifestație politică de partid.

S'a dovedit, nu numai din cercetările întreprinse dar și din fotografiile luate la fața locului, care arată componența publicului la

manifestație, că elementul predominant al adunării au fost muncitorimea, militarii, femeile și școlarii. Or, nu așa se prezintă o manifestație politică de partid. Dar, chiar admițând prin absurd că adunarea de la palat ar fi fost o manifestație de partid camuflată, ceea ce nu e cazul, ce vină ar avea partidul respectiv și conducătorii lui pentru: camioanele cu agenți provocatori aduse în Piață, pentru focurile de armă trase de unități înarmate, care unități, fie civile, fie militare nu au putut să acționeze decât cu știrea și din ordinul Guvernului?

Elementele de competenție pe care trebuie să le vizeze cercetările sunt:

A – Numărul și numele morților și al răniților.

B – Stabilirea exactă a identității celor care au ordonat asaltul echipelor de camioane.

C – Stabilirea identității celor care au ordonat deschiderea nemotivată a focului asupra manifestațiilor, fără prealabilă somațiune legală.

D – Identificarea agenților politici comuniști și a celor din poliție care au tras în mulțime fără nici un temei.

E – Identificarea conducătorilor și membrilor din echipele încărcate în camioane.

F – Identificarea celor care au bătut și maltratată pe manifestați.

G – Arestarea celor dovediți vinovați.

*

Desigur că pentru a realiza o documentație în această materie este neapărat necesar să fie audiați:

1. Invalizii care au început manifestația pentru Rege.

2. Cavalerii Ordinului Mihai Viteazul prezenți la manifestație.

3. Răniții care se află la spitale sau au trecut prin spitale, care sunt cei mai în măsură să dea relații asupra agresorilor.

4. Ofițerii, subofițerii și trupa Batalionului „Ordine și Pază” și a companiei speciale de la Ministerul de Interne (între care maior Dr. Wolski, Cpt. Bosiceanu, Lt. Târlea, Lt. Tomovici, Lt. Spineanu, Lt. Popa Marius, Slt. Păunescu, plutonier Grama).

5. Medicii de serviciu și chirurgii de la spitale care au operat victimele.

6. Conducătorii Confederației Generale a Muncii prezenți la sediu în ziua de 8 noemvrie.

7. *Semnatarii circularei Nr. 3279/1945 a Uniunii Patrioților, șefii și subalternii lor.*

8. *Jandarmii din Compania 4-a a Batalionului „Ordine și Pază” (Sergentul Stan și alții).*

9. *Șefii echipelor de șoc aduse cu camioane (în frunte cu Ilie Popa secretarul sindicatului, maestrul Ștefan Buzescu de la B.C., mecanicul Morărescu, Simionescu etc.).*

10. *Gazetarii Americani și Englezi care au văzut, au fotografiat și filmat toate incidentele (Sam Brewer, Frank O'Brien, Mary Thayer, Fodor, Mrkham, Rossing, Harrisson, Sally Brown) care să fie rugați să pună la dispoziția justiției materialul adunat cu prilejul incidentelor.*

1946

Este promovat secretar al Delegației Permanente, forul conducător al partidului.

1 Ianuarie. Ambasadorii Harriman și Kerr, sosiți în România pentru a pune în aplicare Acordul de la Moscova, îl asigură pe Maniu că vor fi respectate libertățile fundamentale și libertatea alegerilor. Peste ani, Kerr va mărturisi în memoriile sale: *Cu multă strângere de inimă a trebuit să-l mint în față pe acest om curajos și iubitor de țară.*

6 februarie. SUA și Marea Britanie recunosc oficial guvernul Petru Groza, după cooptarea (formală), ca miniștri fără portofoliu, a lui Emil Hațieganu (PNT) și Mihail Romniceanu (PNL).

13 martie. Corneliu Coposu primește mandatul nr. 597 de înfățișare în instanță pentru procesul lui 8 noiembrie 1945. Pe tabelul de martori citați, întocmit de către procurorul de instrucție al Cabinetului 6 de pe lângă Curtea Marțială, figurează ultimul, la poziția 55.

21 martie. Publică articolul „Libertatea pe care o așteptăm”, polemic la adresa lui Tătărescu, Călinescu și alți amatori de regimuri tari, care au vândut drepturile națiunii, la adresa legionarilor, a lui Antonescu și a FND (creat de către comuniști ca o replică la BND, pe care simțeau că nu-l mai pot domina).

19 aprilie. Publică articolul „Datoria Guvernului este să fixeze fără amânare data alegerilor”.

4 Maiu 1946

**Corpul detectivilor
Nr.1127 din 4.V.946**

Notă

Luni 6 Maiu 1946 orele 17 va avea loc în sala Dalles o conferință ținută de către CORNELIU COPOSU.

Subiectul conferinței va fi următorul:

„Lupta Ardealului pentru libertate și democrație”.

Studentii N.Ț. au fost convocați în număr cât mai mare la această conferință, rugați fiind să vină cât mai devreme ca să ocupe locuri în sală.

De asemenea vor lua parte la conferință și fruntași ai organizației Capitalei.

Sursă serioasă.

Ilfov

12 mai. În Referatul introductiv al Curții Marțiale a Corpului II Armată se precizează: *În afară de cei 188, a căror cercetare a fost clasată din lipsă de probe, au mai fost reținuți sau numai cercetați și învinuiți de mai jos.* Urmează o listă de 371 nume, în care Corneliu Coposu figurează la nr. 224, cu specificarea *Nu i s-a stabilit o participare efectivă. A luat parte la manifestație, dar nu se stabilește a se fi dedat la acte de violență.* Concluzia referatului: *este cazul a se clasa cercetarea și pentru acest lot de învinuiți.*

29 mai. Publică articolul polemic „Omul zilei: «democratul» fenedist”, viitor cap de acuzare împotriva sa. Într-un alt articol, „De vorbă cu un comunist”, apare următorul dialog între reporter și interlocutor: – *Toți vă detestă. Nu veți realiza nici cinci procente. – Recunosc că suntem detestați (...) Dar vom realiza majoritatea electorală.*

1 iunie. Execuția mareșalului Ion Antonescu, a lui Mihai Antonescu, a generalului Constantin (Piky) Vasiliu și a lui Gheroghe Alexianu, după procesul din 7-18 mai, desfășurat sub presiunea sovieticilor. În ajunul depoziției sale ca martor, Iuliu Maniu l-a trimis pe Șerban (Bani) Ghica la președintele completului de judecată, Voitinovici, pentru a obține zece invitații. N-au primit decât două, pentru care Maniu i-a desemnat pe Corneliu Coposu și Ilie Lazăr. În sală a intrat însă și Șerban Ghica, sub motivul că îl sprijină pe Maniu, care șchiopăta puțin. În depoziția sa, care a durat peste șase ore, președintele PNT l-a caracterizat pe Antonescu drept bun patriot, reproșându-i doar că nu a ținut cont de opinia liderilor politici atunci când s-a decis să treacă Nistrul. Când Maniu a precizat că, la sfatul său, mareșalul a evitat deportarea evreilor din România, o parte

din public a reacționat vehement, acuzându-l ca minte. La sfârșitul depoziției, după ora 14, Iuliu Maniu s-a îndreptat spre boxa acuzaților și i-a strâns mâna mareșalului.

29 iunie-15 octombrie. Conferința de pace de la Paris.

15 Noembrie 1946

D.G.P.

*Corpul Detectivilor
Nr. 8225 din 21. 09. 1946*

Notă

Suntem informați că acum câțva timp CORNELIU COPOSU a anunțat la redacția ziarului DREPTATEA, că cu câteva zile înainte de alegeri, ministerele de externe Britanic și American vor înainta noi note de protest Ministerului de Externe Român.

Prin aceste note nu numai că se va respinge argumentările Dlui. TĂTĂRESCU din ultimul său răspuns, dar se vor da o serie de fapte noi prin care vor dovedi că aceste guverne sunt perfect informate despre culisele manevrelor politice în ajunul alegerilor din România.

Cu această ocazie a lăsat să se înțeleagă că notele anglo-americeane ce se primesc la ministerul de externe sunt redactate la București, în oficiile celor două partide de opoziție (P.N.Ț. și P.N.L.) care se predau apoi misiunilor anglo-americeane.

*Sursă serioasă
Bucur 4*

19 noiembrie. Alegerile pentru Camera Deputaților aduc – prin fraude – 78,46% coaliției dintre PCR, PNL-Tătărescu, PSD și PNȚ-Alexandrescu. Cifrele reale erau de circa 70% pentru PNȚ și 10% pentru PNL. Singurul procent respectat a fost cel obținut de MADOSZ (9%).

Corneliu Coposu candidează, al treilea pe lista PNȚ, în circumscripția Sălaj, fără a fi ales.

22 Noembrie 1946

*Corpul Detectivilor
Nr. 8756 din 3 dec. 1946*

Notă

COPOSU a afirmat că rușii sunt foarte nemulțumiți de modul cum comuniștii au condus operațiunile alegerilor.

*Ei reproșează acestora că au făcut abuzurile prea pe față.
Sursă serioasă
Bucur 3.*

26 Noembrie 1946*Corpul Detectivilor
Nr. 8618 din 29 noem. 1946***Notă**

Coposu sosit dela Sălaj, după ce a raportat întreaga situație de acolo, arătând că s'au furat țărăniștilor 50.000 – voturi, a spus că atât șeful liberalilor din Sălaj cât și a P.N.Ț., au fost terorizați de un colonel de jandarmi și forțați să dea o declarație publică că au demisionat din partidele lor. – De aceia Ionel Pop cât și șeful liberalilor și-au înaintat demisia și au promis că nu vor mai face politică nici odată.

*Sursă serioasă
Bucur 3.*

16 Decembrie 1946*Corpul Detectivilor
Nr. 9085 din 16 dec. 1946***Notă**

După cum declară Corneliu Coposu se degajează un val de optimism în tabăra național-țărănistă în urma expozeului făcut de către Iuliu Maniu corespondenților presei străine, care se bazează pe o serie de asigurări din partea anglo-americanilor.

Iuliu Maniu îndeamnă la răbdare căci în primăvară situația partidelor din opoziție se va schimba, aceasta datorită încheierii păcii precum și noilor alegeri parlamentare care se vor ține, spune Coposu. Maniu este informat că Rușii sunt dispuși la concesiuni și în Sud-Estul European.

Ei vor trebui să retragă până în Aprilie armatele și vor fi menținuți numai 5.000 soldați în România ca și Ungaria pentru paza liniei ferate până în Austria.

În urma retragerii grosului armatei rusești evaluată la 1.000.000 oameni se va crea în România o altă situație economică și politică. Există o strânsă legătură între acțiunea lui Maniu și acțiunea anglo-americană pe plan internațional încheia Coposu.

*Sursă serioasă.
Bucur 4.*

1947**2 Ianuarie 1947**Corpul Detectivilor
Nr. 9467 din 3 ian. 1947**Notă**

Corneliu Coposu a declarat la redacția ziarului „Dreptatea” că Maniu este foarte afectat de atacurile din „Graiul Nou” și surprins prin faptul că cu toate declarațiile reprezentanților oficiali ai U.R.S.S. că nu se vor amesteca în politica internă tonul și atitudinea acestui ziar le dezmente.

El a sugerat reprezentanților presei misiunii engleze și americane anumite întrebări pentru a fi dezbătute de guvernele respective referitor la rolul și amestecul ziarului „Graiul Nou” în politica internă a României.

*Sursă serioasă.
Bucur 4.*

3 Ianuarie 1947 Corpul Detectivilor
Nr. 9057 din 7 ian. 1947**Notă**

Corneliu Coposu, într'o convorbire de presă la ziarul „Dreptatea” fiind întrebat dacă se confirmă că până la 15 februarie va trebui să se alcătuiască la noi un guvern reprezentativ al României, cu participarea reprezentanților egali ai tuturor partidelor și din opoziția care să semneze tratatul de pace, a răspuns astfel:

Maniu nu-și va da adeziunea la semnarea tratatului de pace în forma acceptată de actualul Ministru de Externe GH. TĂTĂRESCU la Paris, care impune atâtea obligații financiare, economice catastrofale pentru România, toate în favoarea Rusiei.

Marii aliați dacă voesc un guvern reprezentativ în România, care să semneze tratatul de pace implicit trebuie să ia în considerare că acest tratat de pace nefiind făcut cu asentimentul partidelor de opoziție, nu li se pot cere să pună iscălitura pe un tratat aprobat numai de un guvern slugarnic față de Rusia. – Numai dacă tratatul acesta va fi revăzut și refăcut, îl vor semna și delegații partidelor de opoziție.

*Sursă serioasă.
Bucur 3.*

EXTRAS

*din dosarele aflate la C.D. și din care reiese activitatea lui
COPOSU CORNELIU.*

(...) Din Dosarul 262, Vol. I, Notă B. 630 din 20 Iulie 1945, semnalat că C. Coposu a declarat într'un cerc de prieteni că P.N.Ț. intenționează achiziționarea unei tipografii în capitală, care să fie încadrată cu elemente de încredere și care să poată fi utilizată pentru tipărirea materialelor de propagandă național-țărănistă.

Idem, Notă B. 815 din 27 iulie 1945, semnalat că C. Coposu a arătat că reprezentanților presei străine li s'au împărțit de către P.N.Ț. o serie de memorii, prin care sunt solicitați să denunțe opiniei publice din țările lor, procedeele antidemocratice ale actualului Guvern.

Idem, Notă B. 931 din 2 August 1945, semnalat că C. Coposu strânge material documentar împotriva D-lui Ministru ANTON ALEXANDRESCU și a colaboratorilor săi politici.

Idem, Notă B. 4147 din 29 Ianuarie 1946, semnalat că C. Coposu a arătat că în cercurile conducătoare P.N.Ț. crește indignarea din cauza faptului că până acum Guvernul nu a dat nici o autorizație de reapariție pentru ziarele românești din Transilvania.

Idem, Notă J. 11.800 din 24 Februarie 1946 semnalat că C. Coposu a afirmat că P.N.Ț. a rămas foarte nemulțumit de declarațiile făcute ziariștilor de către Dl. Ministru L. PĂTRĂȘCANU, cu privire la inamovibilitatea magistraților.

(...) Idem, Notă B. 4835 din 19 Martie 1946, semnalat că C. Coposu și Bocșa Mălin ar avea informații după care, la viitoarea Conferință a Păcii, o parte din Ardealul de Nord va fi cedată Ungariei și că P.N.Ț. vrea să exploateze această informație în propaganda electorală ce proiectează s'o facă în Ardeal.

Idem, Notă J. 12923 din 26. III. 1946, semnalat că Coposu aflându-se la o masă la Capșa, în ziua de 22 Martie 1946, împreună cu alți gazetari și politicieni simpatizanți ai lui Maniu, și-a exprimat îngrijorarea că alegerile nu vor mai avea rezultatul scontat de P.N.Ț., deoarece Dl. Prim Ministru PETRE GROZA, a apelat la ajutorul U.R.S.S., sub motivarea de forțe noi pentru muncile agricole din România și că aceste forțe în realitate vor servi la zădărnicierea liberei exprimări a alegătorilor, deci falsificarea rezultatului voturilor.

Din Dosarul 262, Vol. II, Nota B. 5373 din 29 Aprilie 1946, semnalat că apariția ziarului „Tribuna Transilvaniei” se bucură de sprijinul lui Coposu, Domocoș și M. Popovici

Idem, Notă B. 5498 din 8 Maiu 1946, semnalat că în urma informației dată de I. Pop, în sensul că în câteva zile Guvernul intenționează să facă unele arestări printre membrii P.N.Ț., printre alți fruntași ai Partidului, Coposu a plecat la Sibiu.

Idem, Notă B. 5717 din 25 Maiu 1946, semnalat că C. Coposu s'a prezentat, în cadrul unei delegații de „tineri” P.N.Ț., la Maniu, cerând șefului partidului să procedeze de urgență la o primenire de cadre în favoarea tineretului, care nu poate promova din cauza mentalității instaurate în jurul conducerii.

Idem, Notă B. 5759 din 29 Mai 1946, semnalat că C. Coposu a afirmat că național-țărăniștii și liberalii vor începe o acțiune comună de protestare împotriva acțiunii Guvernului în legătură cu ultimele arestări efectuate printre membrii marcanți ai partidului.

Idem, Notă B. 6485 din 17 iulie 1946, semnalat că C. Coposu răspândește versiunea după care G-ralul RĂDESCU a fost delegat să creeze un prim nucleu prin formarea unui guvern provizoriu român la Londra, din care ar urma să facă parte deocamdată TILEA și CARANFIL.

Din Dosarul 262, Vol. IV, Notă B. 6903 din 20 August 1946 semnalat că P.N.Ț. a dat o circulară în care se atacă modul cum înțelege Guvernul să colecteze grâul de la țărani, circulară semnată de Maniu și Corneliu Coposu.

Idem, Notă B din 19 Septembrie 1946, semnalat că Corneliu Coposu a declarat că o prietenie sinceră cu U.R.S.S. nu poate să aibă loc atâta timp cât această MARE PUTERE înțelege să abuzeze de suveranitatea țării, căutând în toate ocaziile dăunătoare imixtiuni în viața politică internă.

Totodată, C. Coposu a cerut ca partidele istorice să redacteze chiar un protest către Comisia Aliată de Control, prin care să ceară a se pune capăt acestei situații, pe care el o consideră incalificabilă și profund dăunătoare viitoarelor relații dintre România și U.R.S.S.

Din Dosarul 262, Vol. VII., Notă B. 7807 din 12 Noembrie 1946, semnalat că la Ședința Biroului Politic P.N.Ț. care a avut loc la domiciliul lui M. Popovici, în ziua de 11 Noembrie 1946, în cadrul unor discuțiuni în care se aduceau oarecari învinuiri lui Maniu în legătură cu modul cum s'au întocmit colaborările electorale pe țară și în special în

Ardeal, Coposu a căutat să scuze atitudinea lui Maniu prin anumite necesități care s'au ivit și mai ales prin promisiunile ulterioare neîndeplinite ale Misiunilor străine.

(...) Din Dosarul 262 Vol. V, Notă J 4602 din 17 August 1946, semnalat că C. Coposu a comunicat prietenilor săi că Maniu a primit informații din izvor sigur că GAFENCU, fost Ministru de Externe, din propria lui inițiativă și pe propria-i răspundere a înaintat Conferinței de la Paris un memoriu prin care cere ca Plenul Conferinței să hotărască retrocedarea Basarabiei și Bucovinei. Deasemenea că un al doilea memoriu a fost înaintat de TAȘCA PUCAREA semnat de 150.000 macedoneni din Dobrogea, prin care cere retrocedarea Cadrilaterului.

(...) Din Dosarul 262, Vol. VI., Notă J. 5328 din 5 Sept. 1946, semnalat că COPOSU a prezentat lui PENESCU, un memoriu adresat anglo-americanilor, prin care se protestează asupra existenței ziarului „GRAIUL NOU”, ziar care trebuia să apară numai în timp de războiu, ca oficios al trupelor sovietice și a cărui apariție trebuia să înceteze odată cu încetarea ostilităților. Ceva mai mult, se menționează în acel memoriu că acest ziar se amestecă în politica internă a țării, făcând o politică fățișe și pătimașe de grupare politică, în favoarea P.C.R.-ului, de instigare și intrigărie.

Idem, Notă J. 5608 din 13 Sept. 1946, semnalat că COPOSU a afirmat că MARIA ANTONESCU, soția Ex-mareșalului ANTONESCU, nu a decedat după cum se spune, la Spitalul Colentina, ci trăiește cu domiciliul schimbat și anume în Str. Arhiducesa Ileana Nr. 14, unde poate fi vizitată de oricine, nefiind pusă sub pază. Se mai arată că susnumita este vizitată chiar de COPOSU, din lumea politică, iar ca prieten personal, o îngrijește Dr. NESTIANU, pentru o afecțiune de ochi.

Idem, Notă J. 6315 din 3 Octombrie 1946, semnalat că COPOSU a fost delegat de către Maniu cu organizarea unui serviciu de poliție interioară în cadrul partidului, pentru a se constata cine face actele de delațiune a tuturor ce se întâmplă în interiorul partidului.

Idem, Notă J. 6788 din 15 Oct. 1946, semnalat că COPOSU a declarat că a primit o știre din Ardeal, după care ungurii care nu sunt înscrși în MADOSZ, nu vor da concursul sub nici o formă, la vot, B.P.D. sau P.C.R., ci sunt gata să dea votul P.N.Ț., deoarece vechii unguri își dau seama că Ardealul rămâne definitiv românilor.

Din Dosarul 304, Notă J. 8016 din Noembrie 1946, semnalat că COPOSU a scris un articol pentru „DREPTATEA”, articol plin de ironie

la adresa D-lui TĂTĂRĂSCU, cu privire la răspunsurile date de D-sa notelor britanice și americane.

În acest articol, COPOSU întreabă pe Dl. TĂTĂRĂSCU, că dacă nu admite imixtiunea în treburile interne ale României din partea Angliei și Americii, de ce permite atunci o permanentă imixtiune directă în afacerile României, din partea U.R.S.S.

Idem, Notă J. 9274 din 24 Decembrie 1946, semnalat că, în legătură cu oprirea de la apariție a Ziarului Dreptatea cu data de 17 Decembrie 1946, care publica manifestul intitulat „Către Națiune” și care trecuse pe la cenzură, se arată că acest fapt se datorește lui C. COPOSU, care după cenzurare a mai strecurat câteva pasagii în manifest, pasagii în care se aduceau critici actualului Guvern.

(...) Din Dosarul 187, Vol. II. Notă B. 842 din 30 Iulie 1945, semnalat că COPOSU este văzut regulat la dl. MENEMENCIOGLU, unde ia masa și se pune la cale toate svonurile cu caracter de diversiune.

Martie. Se înființează *Comitetul de asistență* al PNT pentru membrii arestați. Se strâng fonduri, se trimit alimente, se asigură asistență juridică. Din comitet face parte și Corneliu Coposu.

20 Martie 1947

*Corpul Detectivilor
Nr. 11569 din 22 Mart. 1947*

Notă

CORNELIU COPOSU unul din intimii lui IULIU MANIU, pretinde că democrația americană ar fi sugerat atât lui Maniu cât și lui Gh. Tătărăscu necesitatea unei noi orientări politice, – în sensul că partidul liberal de sub președinția dlui. Gh. Tătărăscu, să facă tot posibilul pentru împăcarea cu ramura Brătienistă; că el să nu mai rămână în actuala echipă guvernamentală decât în luna Martie, luna Aprilie fiind aceia care va aduce schimbări hotărâtoare în situația internațională.

Aceeași diplomație americană, i-ar fi sugerat lui Iuliu Maniu, să se abțină încă o lună de orice manifestări politice, întrucât numai luna Aprilie poate aduce schimbări radicale în situația internațională.

*Sursă serioasă.
Bucur 4.*

Aprilie. I.V. Stalin blochează intrarea României în Planul Marshall.

Mai. Împreună cu Maniu, Corneliu Coposu pleacă la Dobrești, unde liderul PNTJ îl convinge pe Ion Mihalache că trebuie să se salveze, plecând din țară. La întoarcerea în București, aceeași muncă de lămurire va fi dusă cu Nicolae Penescu. Din nefericire, acțiunea de evacuare a liderilor țărănești – ale cărei detalii Corneliu Coposu nu le-a cunoscut – a fost rapid infiltrată de un agent al Siguranței care s-a prezentat drept nepot al lui Grigore Gafencu. Atât comandorul de aviație Anton cât și comandorul de marină Mocanu l-au avertizat pe Penescu asupra riscurilor operației. La un moment dat, în combinație se afla și un pilot al lui Bodnăraș, Chifulescu. Când Maniu a încercat să ia legătura cu el, acesta a fost arestat. Corneliu Coposu, care se afla într-un turneu prin Cluj, Timișoara, Oravița, Craiova, Oradea și Satu Mare, pentru pregătirea ședinței Comitetului Central PNTJ programată pentru 24 iulie, a susținut mai târziu că, dacă ar fi fost în București, l-ar fi convins pe Iuliu Maniu să renunțe la o acțiune atât de riscantă.

27 Maiu 1947

*Corpul Detectivilor
Nr. 1598 din 30 Mai 1947*

Notă

CORNELIU COPOSU avea fixată o întâlnire în ziua de 18 Maiu a.c. la orele 10 – în fața Bisericii Albe din Calea Victoriei cu o persoană anume Paul.

Această persoană trebuia să-i aducă la cunoștință unele amănunte în legătură cu o chestiune discutată de ei cu o zi înainte.

Sursă serioasă.

X.

Iunie. Chinuit, probabil, de remușcări, pentru alianța cu PCR, Gh. Tătărescu alcătuiește un cuprinzător *Memoriu* (40 de pagini) despre atrocitățile săvârșite de comuniști în România. Citindu-l, Petru Groza ar fi exclamat: *Oltene, ți-ai semnat sentința la moarte!*

3 iulie. Corneliu Coposu participă la ultima ședință a conducerii PNTJ, în casa lui Vasile Serdici.

6 iulie. Împreună cu Șerban Ghica și Iuliu Maniu, urma să plece la Sibiu, unde președintele PNTJ făcea ședințe de fizioterapie cu prof. Marius Sturza și doctorul Manta. Plecarea a fost amânată de mai multe ori, fără ca Maniu să le spună celor trei că era ocupat cu organizarea plecării din

țară a câtorva dintre liderii țărăniști. Până la urmă, pe 12 iulie, la Sibiu a plecat doar Șerban Ghica, împreună cu soția.

11 iulie. Corneliu Coposu participă la ședința Biroului și Consiliului de administrație ale ziarului „Dreptatea”, acasă la Romulus Boilă.

13 iulie. Descindere a armatei și a poliției la Clubul PNT din str. Clemenceanu nr. 9 (în unele documente din dosarul 16388 – referitor la Constantin Hagea, Ion Domocoș și Corneliu Coposu – apare numele *Clemensa*), ulterior str. Gabriel Péri.

Corneliu Coposu îl vizitează pe Iuliu Maniu la sanatoriul doctorului Jovin.

14 iulie. La Tămădău sunt arestați Ion Mihalache, Nicolae Penescu, Nicolae Carandino și Ilie Lazăr care – la sfatul lui Iuliu Maniu – încercău să plece din țară cu un avion.

Corneliu Coposu este arestat și el, *pentru fapte ce interesează Siguranța* (conform mandatului de deținere nr. 18111/15 iulie, pentru 30 de zile).

Din acest moment, va fi deținut vreme de 8 ani fără nici un proces (iar după proces, încă 7 ani). România adoptase sistemul juridic sovietic, care permitea pedepse „administrative”, fără proces, de până la 60 de luni. Acest termen a fost oricum depășit în cazul Corneliu Coposu și al altor arestați, care figurau totuși în unele acte ca deținuți politici.

Corneliu Coposu apucase să telefoneze în strada Heleşteu, unde locuiau mama și surorile sale, spunându-le: *Sunt la sediu, dacă termin, trec pe la voi* (trecea aproape zilnic, oricât de târziu). După aceea, sediul a fost înconjurat de jandarmi și agenți ai Securității. Dus în subsolul Ministerului de Interne (de unde avea să fie mutat la Malmaison, pe Calea Plevnei, vizavi de Spitalul Militar Central), a fost introdus în „garsoniera” nr. 12, în condiții care – față de ceea ce avea să urmeze – erau aproape acceptabile: pat de beton, două scaune de beton, duș și closet. Un perete era din sticlă dublat de sârmă ghimpată, iar pe cel opus era ușa dublă: una din fontă și cea exterioară din gratii.

Printre primii anchetatori s-au numărat Avram Bunaciu, secretar general al președinției Consiliului de Miniștri, generalul Nicolski, colonelul Dulgheru, Mișa Solomon, colonelul Enoiu, Mircea Lepădetescu (doctor în Drept la Paris, fost președinte al PNT Dolj!), Pantiușa Botnarcenko, Serghei Mironov, colonelul Sepeanu (al cărui tată fusese membru al PNT și ajutor de primar în sectorul Negru!) și, mai ales, căpitanul Brânzaru, circa 150 kg, oligofren, care era chemat când ceilalți oboseau și care era în stare să bată timp de 12 ore la rând.

Se utiliza bătaia la tălpi, bătaia cu capul în zid, atârănarea cu capul în jos, electrocutarea (inclusiv obligând anchetatul să stea dezbrăcat într-o celulă inundată și trimițând șocuri electrice prin apă), bătaia cu cearceaful ud și cu săculețul de nisip, „manejul” (dezbrăcat, deținutul era gonit în cerc, cu biciul). La Jilava, fost fort, în subteran se aflau „Celularul” (12 celule) și „Rotonda” (30 celule), în care, pe priciuri late de 30 cm, suprapuse câte trei, se înghesuiau până la 80-100 de oameni într-o celulă, unii dormind direct pe ciment.

Traseul urmat de Corneliu Coposu începând cu 1947, atât cât poate fi reconstituit, a fost: Ministerul de Interne, Malmaison, Văcărești, Snagov, Pitești (din fericire, înainte de macabruul „experiment”), MI, Craiova, Uranus, MI, Jilava, Malmaison, Midia, Ghencea, Bragadiru, Popești-Leordeni, MI, Uranus, Jilava, Gherla, Sighet, Aiud, Râmnicu Sărat, MI, Rubla (domiciliu obligatoriu).

În fiecare pușcărie stăteam în funcție de intenția guvernului de a mă implica în diverse procese care se succedau într-un ritm alert. Ori de câte ori intra în cercetări și numele meu, eram din nou adus la Ministerul de Interne și anchetat. O foarte severă anchetă s-a făcut în legătură cu Pătrășcanu. Când s-a hotărât eliminarea și condamnarea lui la moarte, s-a organizat o înscenare verosimilă pentru care era nevoie de mărturii (...). După refuzul meu categoric de a mă preta la acest joc (...) am fost chinuit în mod oribil, cu tot felul de mijloace torționare (...). Printr-un singur sistem de torționare n-am trecut, cel despre care am auzit de la ceilalți deținuți: tentativă de electrocutare. (Corneliu Coposu)

17 iulie. Iuliu Maniu este arestat, împreună cu alți fruntași țărâniști.

19 iulie. Adunarea Deputaților ridică imunitatea parlamentară a tuturor membrilor PNȚ.

23 iulie 1947

RAPORT
asupra supravegherii din arest

Schimbul I. 7 – 15

CELULA Nr. 15. COPOSU CORNELIU. *S'a sculat la orele 9.30 când s'a bărbierit și a început să facă gimnastică. A cerut să i se cumpere țigări. Este foarte liniștit și vrea să citească cărți pentru a-și omori timpul.*

Schimbul II. 15 – 23

CELULA Nr. 15. COPOSU CORNELIU. Foarte calm, foarte bine dispus. I-a spus agentului de serviciu că schimbul din seara zilei de 22. VII. 1947, de la orele 23 la orele 7 dim., a adormit pe scaun și a căzut jos, lucru ce nu se cade în exercițiul funcțiunii. A mai spus agentului că la cercetări un domn i-a pus întrebări în legătură cu doctrina marxistă și i-a propus să treacă și el la marxism, însă i-a răspuns că în România nu se poate aplica această doctrină, fiind o țară agricolă cu peste 82%.

24-25 Iulie 1947

Schimbul III. 23 – 7

CELULA Nr. 15 (Agent Roșu P.) COPOSU CORNELIU.

Tot timpul a dormit, până la eșirea sa din post.

Schimbul I. 7 – 15.

CELULA Nr. 15. (Agent Dinică Marin) COPOSU CORNELIU.

S'a sculat la ora 10,30 și a stat tot timpul în pat. E liniștit și cere țigări.

Schimbul II, 15 – 23.

CELULA Nr. 15 (Agent Almășeanu D.) COPOSU CORNELIU.

Arestatul a dormit până la orele 20. A fost apoi vizitat de medic. După ce a luat masa s'a plimbat prin celulă.

25 Iulie 1947

Schimbul I. 7 – 15

CELULA Nr. 15. (Agent Dragomir C-tin) COPOSU CORNELIU.

Ia cerut agentului un creion spre a face un inventar de rufele ce le dă la spălat. Dar acesta ia spus că nu are.

Schimbul II. 15 – 23.

CELULA Nr. 15. (Comisar aj. Patriciu A.) COPOSU CORNELIU.

Vorbind despre doctrina marxistă, arată că la noi nu se poate aplica. A afirmat că în una din nopți un coleg polițist s'a exprimat față de el cu cuvintele: unde vă este poporul ca să vă scoată de aici? dacă noi am fi închiși masele ne-ar elibera. De acum vă ținem aici și vă vom executa ca pe niște dușmani ai poporului.

Schimbul III. 23 – 7

CELULA Nr. 15. (Agent Stanciu) COPOSU CORNELIU.

S'a întreținut în discuțiuni cu agentul asupra sportului povestindu-i excursiuni făcute de el în țară și în străinătate. I-a spus apoi că în timpul lui Antonescu a fost internat în lagărul de la Tg.-Jiu. La orele 3 noaptea s'a culcat și a dormit până dimineăta.

26 Iulie 1947*Schimbul I. 7 – 15***CELULA Nr. 15.** (Agent Strănutu F.) COPOSU CORNELIU.

A dormit până la orele 11. Sculându-se a început să-i vorbească despre sport. La ora 14,30 a luat masa și după 10 minute a fost scos la cercetări.

*Schimbul II. 15 – 23.***CELULA Nr. 15.** (Agent Telescu P.) COPOSU CORNELIU.

De la orele 15 la 18,30 a fost la cercetări. Înapoindu-se era liniștit.

27 Iulie 1947*Schimbul III. 23 – 7***CELULA Nr. 15.** (Agent Simion V.) COPOSU CORNELIU.

Arestatul s'a plimbat prin celulă. La orele 24 și la orele 1 s'au făcut inspecții de către comisar șef Niculescu și comisar șef Rădescu. După inspecții arestatul s'a plimbat nervos prin celulă și după o oră s'a culcat, dormind tot restul timpului.

*Schimbul I. 7 – 15.***CELULA Nr. 15.** (Agent Croitoru Ghe.) COPOSU CORNELIU.

La orele 10 a venit frizerul după care s'a culcat din nou după orele 13,10. A luat apoi masa. Venind sanitarul, a spus că este bolnav. A întrebat între timp pe agent dacă a făcut de serviciu la CARANDINO neprimind însă răspuns din partea acestuia.

*Schimbul II. 15 – 23.***CELULA Nr. 15.** (Agent Vlășceanu Șt.) COPOSU CORNELIU.

Tot timpul nu a vorbit nimic, a afirmat numai că a fost luat de la sediul partidului, el neavând nimic comun cu plecarea.

28 Iulie 1947*Schimbul III. 23 – 7.***CELULA Nr. 15.** (Comis aj. Ițescu Max.) COPOSU CORNELIU.

Tot timpul a fost liniștit. S'a culcat după orele 1 noaptea.

29 iulie. Consiliul de Miniștri dizolvă PNT-Maniu.

15 august. Este eliberat un nou mandat de deținere (fără număr), pentru încă 30 de zile, pentru *uneltire întru distrugerea statului.*

18 august. Prima dare de seamă asupra anchetării lui Corneliu Coposu se întemeiază pe 17 declarații și 3 expuneri scrise. Ancheta a fost inițiată de comisarul șef Ștefan Niculescu și continuată de directorii Petrescu și Separu, de inspectorul general Mazuru, referentul Diaconescu și

comisarul șef Rădescu. Din declarații a rezultat despre Corneliu Coposu că:

- n-a știut nimic de grupul de la Tămădău;
- în vara lui 1946, la Sinaia, Iuliu Maniu i-a dictat „Instrucțiuni pentru străinătate”, cu două capitole: Probleme interne și Probleme externe (recuperarea Basarabiei, obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate din partea SUA, retragerea trupelor sovietice din România etc.);
- a depus în apartamentul colonelului Wilcox, de la Misiunea americană, care îi era vecin de imobil, o geantă cu acte ale PNT, pe care ulterior a recuperat-o și i-a înmănat-o lui Nicolae Penescu, secretarul general al partidului;
- știa că Iuliu Maniu l-a refuzat pe Dinu Brătianu, care propusese ca toată opoziția să ceară ajutor SUA, pe motiv că s-ar expune inutil unui probabil refuz.

7 septembrie

DECLARAȚIE

Subsemnatul Corneliu Coposu, – în continuarea declarației mele de la 6 sept. 1947, privind rolul meu de secretar patricular al dlui Maniu și mai cu seamă secretar-adjunct (începând din toamna anului 1946), – declar următoarele:

Am avut numeroase ocaziuni de a scrie, fie în casa dlui Iuliu Maniu, fie ocazional cu prilejul anumitor deplasări din Capitală, anumite lucrări din corespondența dlui Iuliu Maniu, după dictarea dsale.

Astfel, îmi amintesc că pe timpul ocupației germane, mi s'au dictat o parte din numeroasele memorii pe care d. Maniu le trimitea lui Antonescu și prin care, la diverse epoce, protesta împotriva măsurilor politice, militare și economice ale fostului dictator. Deasemenia știu că mi-a dictat toată corespondența schimbată cu d. Valer Pop și unele din scrisorile care formează corespondența sau mai bine zis polemica cu d. Gh. Tătărescu, efectuată prin intermediul dlui Cancicov, căruia atât d. Maniu cât și d. Tătărescu adresau scrisorile respective. Menționez că erau anumite lucrări pe care în acel timp d. Maniu nu le făcea la biroul dsale, și nici prin intermediul meu sau al celorlalți funcționari, – fără ca aceste lucrări să aibe vreun caracter confidențial, cum îmi amintesc că au fost: Replica dată unei scrisori a lui Antonescu, prin care replică (însemnând vre-o 50 pag.) d. Maniu făcea rechizitorul guvernării acestuia și dovedea cu documente și date statistice că țara se află, din

punct de vedere militar, politic și economic, complet înfeudată Nemților. Capitolul privind problemele economice era foarte vast și strâns documentat, cuprinzând date, planșe și tablouri. Tot așa, nu s'au lucrat în biroul dlui Maniu memoriile pe care Dsa le-a înaintat lui Hitler și Mussolini, prin care protesta împotriva sfâșierii Ardealului, prin dictatul dela Viena, pe temeiu istoric, politic, social, geografic și economic. – Aceste lucrări au fost apoi multiplicare și difuzate și am luat în scurt timp cunoștință de ele.

În ce privește acțiunea întreprinsă de d. Maniu mai târziu, dar sub acelaș regim, pentru realizarea condițiunilor preliminare de armistițiu, cu toată scripturistica acestei acțiuni (scrisori, telegrame, răspunsuri), aceasta nu s'a lucrat la biroul dlui Maniu, nici nu am avut vre-o cunoștință despre ea, nici eu și cred că nici ceilalți secretari. Despre aceste am aflat ulterior.

Deasemenia nu am avut cunoștință, – nefîndu-mi comunicate, – de audiențele dlui Maniu la Palat sau de convorbirile dintre d. Maniu și Antonescu, precum nici de rostul și amănuntele legate de activitatea grupului Rică Georgescu. Despre aceste m'am documentat cu diferite ocazii, după 23 aug. 1944. Nu mi s'a spus nici de cuprinsul întrevederilor pe care d. Maniu le avea, în preajma loviturii de stat – cu dnii Niculescu-Buzești, Lucrețiu Pătrășcanu, Pârvulescu, Dinu Brătianu, Titel Petrescu.

După eliberarea țării de sub Nemți, d. Maniu a continuat să aibe lucrări de corespondență, – pe care parte le lucra în biroul Dsale. În această perioadă de timp încadrată între 23 august 1944 și arestarea mea, am lipsit mai multe epoci, timp mai îndelungat, din preajma dlui Iuliu Maniu și anume: dintre 23 august 1944 și demisia primului guvern Sănătescu, eu am lucrat la Președinția Consiliului, ca șef de cabinet – mergând numai rar pe la d. Maniu, care la rândul său venea la Președinție numai cu ocazia Consiliilor de Miniștri.

Începând cu al doilea guvern Sănătescu, de colaborare între partide, și până la 6 Martie 1945, am deținut funcția de director de cabinet la Ministerul Economiei Naționale, pe lângă d. Ministru Aurel Leucuția, în care interval de timp vedeam foarte rar pe d. Maniu și nu mă puteam ocupa de biroul Dsale.

În iarna anului 1946, după anul nou, am lipsit o lună de zile, fiind plecat la Predeal, într'un concediu.

În toamna aceluiaș an, îmbolnăvindu-mă de septicemie, am lipsit mai mult de o lună – în sept-oct. fiind reținut la pat.

În luna Noemvrie a aceluiaș an am fost plecat în jud. Sălaj, unde eram candidat al treilea pe lista P.N.Ț.

Deasemenia, cu prilejul sărbătorilor (Crăciun, Paște) și a vacanței de vară, aveam concedii de 1-2 săptămâni, pentru a le petrece în sânul familiei.

În afară de aceste absențe, am mai lipsit din Capitală în mai multe rânduri, pentru a pleca la Sinaia și Sibiu – de data aceasta însoțind pe d. Iuliu Maniu în deplasările Dsale. Uneori, d. Maniu era însoțit de dnii Aurel Leucuția, ori Liviu Venetu Gatterbusg, ori Emil Ghilezan. Când absența dlui Maniu se prelungea, întovărășirea lui (în special la Sibiu la Sanatoriu) o făceam cu schimbul: 10-15 zile eu, tot pe atât Ing. Șerban Ghica.

În intervalul de timp dela 23 august încoace, d. Iuliu Maniu mi-a dictat mai multă corespondență. În afară de scrisorile obișnuite: de mulțumiri, de scuză pentru absențe, telegrame de condoleanțe, de felicitări, bilete, mulțumiri pentru trimiteri de cărți sau atenții etc. Dsa mi-a dictat corespondență în legătură cu viața de partid. Astfel îmi amintesc, la întâmplare, că Dsa mi-a dictat: petițiile mai recente, către Ministerul Justiției și al Afacerilor interne, relative la arestările membrilor P.N.Ț. – în trei rânduri (adrese diferite); o adresă înaintată acelorași ministere, prin care se preciza că P.N.Ț. nu a redactat nici un fel de manifest, – și dacă astfel de manifest s'ar pune în circulație, este apocrif; o telegramă de protest, adresată M.S. Regelui, referitoare la arestările masive de național-țărăniști; două telegrame lungi (de câte 1-2 pag.) adresate M.S. Regelui, la Săvârșin, înainte de alegeri, prin care protesta împotriva agresiunilor care se săvârșiseră contra mai multor frunțași național-țărăniști, în diferite locuri din țară: (N. Penescu – Pitești, D. Căpățâneanu – Slatina, Cezar Spineanu – Târgoviște, Ioan Pop – Alba Iulia, Ionel Pop – Tuzla); un proiect de rezoluție a Deleg. Permanente, privitor la deblocările și epurările de funcționari publici; un comunicat scurt, referitor la funcționari publici din magistratură și Puterea Executivă, care din exces de zel se dedau la abuzuri contra opoziției, o scrisoare de răspuns dlui Dinu Brătianu, referitoare la ajutorul american (Sibiu); două adrese înaintate în timpul procesului lui Antonescu Tribunalului Poporului, prin care se făceau precizări și se dădeau explicațiuni referitoare la depoziția dlui Maniu în proces; o altă adresă, privind precizarea rolului Rică Georgescu, către acelaș for; o scrisoare lungă prin care se respingea demisia din demnitatea de președinte al org. Alba, înaintată de d. Ioan Pop; o adresă către

Ambasada Sovietică, privind atitudinea ziarului „Grai Nou”; instrucțiuni pentru românii din străinătate (Sinaia); memoriu către guvern, privind suspendarea libertăților și a presei partidului; declarațiile apărute în „Dreptatea” în primele zile ale lui Martie 1945, privind situația internă; interview dat presei străine, în legătură cu declarațiile dlui ministru Molotov, privind România; interview dat agenției Associated Press (mi se pare), privitor la doctrina Truman; adresă de protest trimisă dlui Prim-ministru, referitoare la furtul de acte, operat la locuința dlui Maniu; comunicat relativ la comprimările de funcționari.

În afară de aceste corespondențe, cu prilejul ședințelor Delegației Permanente, se întocmeau rezoluțiuni ori comunicate ale acestui for. Proiectele de rezoluțiuni ori comunicate, în prima lor formă, le redacta fie d. Penescu, fie d. Veniamin, fie eu – când mi se dădea această încredințare. Ele cuprindeau rezumatul desbaterilor și hotărârile aduse.

C. Coposu

8 septembrie

DECLARAȚIE

Subsemnatul Corneliu Coposu declar în continuare următoarele:

Referitor la nota informativă confidențială, dată de d. Tiberiu Oprea Vornic la 30 Mai și referitor la declarația ulterioară, făcută de d. Tiberiu Oprea Vornic și de un anume domn Maldin, cu totul necunoscut mie, precizez:

Pe d. Tiberiu Oprea Vornic îl cunosc de mai multă vreme. Pe d. Maldin nu-mi amintesc să-l fi văzut decât la anchetă, săptămâna trecută.

Cu d. Vornic m-am întâlnit în câteva rânduri, de obicei în mod trecător și am schimbat uneori câteva fraze. Convorbiri mai lungi, de felul celei pe care dsa o relatează în notă și declarație, nu am avut. Întâlnirile ocazionale le aveam cu d. Vornic. Dsa era cel care vorbea tot timpul, eu mărginindu-mă să ascult. Dsa este un om foarte talentat, cu mult spirit și cu multă vervă, un consilier admirabil, a cărui societate face o reală plăcere – și pe care nu l-am evitat, cu tot avertismentul ce-mi era dat de prietenii mei care îl cunoșteau. Știu că a făcut pe vremuri politică național-țărănistă, și în urmă politica regimului respectiv, de la guvern. Este o persoană foarte simpatică și după câte îl cunosc om cu inimă bună cu toate că după cum însuși declară este lipsit de scupule.

În privința pretinsei convorbiri ce dsa afirmă că ar fi avut cu mine, declar că: atât cuprinsul notei informative, cât și lămuririle din

declarația dlui Vornic, în ceea ce privește relatarea „spuselor” subsemnatului, sunt de domeniul fanteziei. Nici odată în viața mea nu mi-a trecut prin gând să cred, să bănuiesc sau să afirm ceea ce relatează dsa. Dealtfel chiar în cuprinsul declarației dsale, sunt o serie de contradicții, ca și de altfel între nota inițială și declarația ulterioară. Cuprinsul acestora, în partea care se ocupă de afirmativele „declarații” ale mele este cu totul străin, nu numai de realitate dar și de probabilitate.

Nu cred că d. Vornic să fi redactat nota ca o răzbunare contra mea, deoarece eram în termeni cât se poate de buni. Mai curând cred că pe vremea când acestor note nu li se dădea importanță, ci erau trecute la arhivă a redactat-o și dsa, spre a-și justifica activitatea, așa cum se întâmplă de obicei, departe fiind de intențiunea de a-mi face vreun rău. Ulterior, însă, presat să o confirme, în loc să recunoască netemeinicia ei, a încercat să o prezinte în aparență de adevărată, instruindu-și și un martor, în acest sens, pe numitul Maldin.

Pentru acest fapt nu port nici o supărare dlui. T. Vornic, deoarece știu că viața dsale este foarte complicată – lucru dealtfel cunoscut și de notorietate.

În ce-l privește individul Maldin, care a venit de pe stradă să depună mărturie împotriva subsemnatului, invenții și minciuni, cred că vom avea ocazia și prilejul să dovedesc, fără posibilitate de îndoială, că acesta este sperjur iar declarația făcută este pe de-a întregul plăsmuită.

Aceasta îmi este declarația pe care o susțin și semnez.

C. Coposu

12 septembrie. Concluziile celui de-al doilea referat asupra anchetei, bazat pe 26 declarații, plus expuneri scrise și memorii, sunt următoarele:

*Nu reiese decât foarte puține și cu totul neînsemnate chestiuni în sarcina anchetatului. Nu reiese decât foarte puține lucruri și numai prin deducție cu privire la legăturile PNȚ cu organizații subversive; nu reiese nimic cu privire la adevăratul scop al organizației militare a PNȚ; reies neînsemnate acuzațiuni ce se pot aduce conducerii PNȚ cu privire la legăturile cu străinătatea (...) S-a ajuns la concluzia că anchetatul se menține într-o atitudine studiată, de negare a tuturor chestiunilor importante, pe care fără îndoială le cunoaște, în legătură cu activitatea subversivă a PNȚ. **Propunem ca ancheta să continue cu noi metode și cu aplicarea unor măsuri de înăsprire a regimului actual la care este supus anchetatul** (s. TCZ).*

15 septembrie. Arestarea este prelungită cu încă o lună, prin mandatul nr. 3024, pentru *uneltire împotriva ordinii și siguranței naționale* (de remarcat că acuzația era alta de fiecare dată – n.TCZ)

18 septembrie

DECLARAȚIE

Subsemnatul Corneliu Coposu, declar în continuare următoarele:

În legătură cu activitatea P.N.Ț., ca partid de opoziție, știu că această activitate se desfășura în cadru legal și nu am nici o cunoștință să fi existat tendința sau intenția de răsturnare a guvernului pe cale violentă.

Știu că în însăși activitatea obișnuită a partidului, acesta era împiedicat să se manifeste prin adunări, propagandă sau presă și că, cadrele ierarhice ale partidului, în afară de conducerea centrală, erau deficiente, iar aderenții, mai cu seamă cei din provincie, erau speriați de măsurile politice luate de guvern.

Cred că, în condițiunile actuale ale vieții politice românești, activitatea P.N.Ț. așa cum era îngrădită de dispozițiunile sau măsurile în vigoare, nu putea avea șansă de a reuși să ajungă la guvernare, fără să se asigure noi alegeri.

P.N.Ț. și conducerea lui, după cea mai bună cunoștință a mea, nu s'a gândit să uzeze de mijloace ilegale, teroriste sau violente, în activitatea sa politică.

Secția profesională militară din partidul național-țărănesc, după știința mea, era o secție de susținere a intereselor forțelor militare. Nu am nici o cunoștință ca această secție să se fi ocupat cu planuri de răsturnare a guvernului sau organizări teroriste. Am avut impresiunea că vizitele anumitor domni pensionari militari, la dl. Maniu, nu îi făceau dlui. Maniu prea multă plăcere și când avea posibilitatea amâna acest fel de audiențe.

Aceasta îmi este declarația pe care o semnez.

C. Coposu

Octombrie/noiembrie. La Malmaison, Corneliu Coposu, plasat în celula nr. 3, află de la un gardian mai milos că Iuliu Maniu era alături, la nr. 2. Mai mult, într-o noapte, gardianul îi permite să meargă câteva minute la Maniu, care îi spune cu limbă de moarte două lucruri: să nu lase partidul

să moară și să ducă el la bun sfârșit promisiunea pe care Maniu i-o făcuse lui Nicolae Titulescu, aceea ca – după moartea acestuia – osemintele să-i fie aduse în țară, la Brașov. În 1995, Doina Alexandru de la „Europa Liberă” observă: *V-ați îndeplinit misiunea*, la care Corneliu Coposu răspunde doar atât: *Am încercat*.

6 noiembrie. Reprezentanții PNL-Tătărescu din guvern sunt siliți să demisioneze.

29 noiembrie. Ziarul „Liberalul”, ultima publicație necontrolată de comuniști, își încetează apariția din proprie inițiativă; deși continuase să existe, era cenzurat (de pildă, n-a avut voie să publice nimic despre procesele intentate țărăniștilor).

29 decembrie. Corneliu Coposu este vizitat de soția sa, la Pitești. Îl găsește extrem de slăbit.

30 decembrie. Regele Mihai e silit să abdice și să părăsească țara. Este proclamată Republica Populară Română.

1948

4 februarie. Brigada mobilă a Ministerului Afacerilor Interne cere Penitenciarului din Pitești să-l pună pe Corneliu Coposu, „internat” (acesta e termenul folosit în toate documentele oficiale) cu nr. 50.000/47, la dispoziția Inspectoratului de Siguranță, pentru cercetări.

20 martie. Adresa Internelor către Penitenciarul Văcărești utilizează formula *Să ne fie restituit pentru cercetări*.

21 iulie. Notă informativă: *Soția lui Corneliu Coposu îl vizitează adesea pe Anthony Kendell, consulul general englez, având la vânzare către acesta veselă și argintărie, ca și sora sa, France Marcovici. (Sursa: Informator)*. Kendell le fusese vecin și prieten. Soția lui era bulgăroaică și, după intrarea Armatei Roșii în Bulgaria, în ciuda sfaturilor lui Corneliu Coposu, soții Kendell insistaseră să meargă la Sofia. Acolo au descoperit că toată familia doamnei Kendell fusese exterminată.

30 august. În locul Siguranței Statului se înființează Direcția Generală a Securității Poporului, condusă de Teohari Georgescu.

11 septembrie. Corneliu Coposu este transferat la Penitenciarul din Craiova, cu ordinul de internare nr. 41656. Aici va avea fișa de încadrare nr. 1080, *reținut politic la SECRET* (deși, formal, era condamnat administrativ). La Craiova, lui Corneliu Coposu îi este zidită ușa de la celulă vreme de 8 luni, ca urmare a interpretării greșite a ordinului de

izolare totală! În acest timp, reușește să sape o gaură în perete până la celula profesorului Hudiță, care se afla în aceeași situație, orificiu prin care puteau sta de vorbă. După mărturisirea lui Corneliu Coposu, dezidirea a fost, paradoxal, o dezamăgire, pentru că astfel a fost descoperită și astupată calea de comunicație.

1949

4 februarie. Penitenciarul Jilava cere transferul lui Corneliu Coposu de la Craiova, pentru Direcția Generală a Securității Poporului.

5 februarie. Corneliu Coposu solicită obiectele personale rămase la Craiova. Răspunsul – negativ (nu s-a găsit nimic) – va veni peste 5 ani.

1950

Arlette Coposu și sora sa, France, sunt arestate și înțemnițate într-un înscenat proces de spionaj. Arlette este condamnată de TMB, Secția II, prin sentința nr. 201/6 februarie 1951, la 20 de ani muncă silnică, 10 ani degradare civilă și 500 lei cheltuieli de judecată. După ispășirea a 14 ani de pedeapsă, va ieși grav bolnavă din închisoare, decedând la scurt timp, în 1965.

25 mai 1950. Conform foii matricole nr. 3474, Corneliu Coposu este internat în Penitenciarul Bragadiru pentru 24 de luni, prin Decizia 170/1950.

14 noiembrie. Se emite transferul lui Corneliu Coposu la „Unitatea de Muncă nr. 1 Cap Midia” (canalul Dunăre-Marea Neagră), în Detașamentul nr. 14, cu o pedeapsă administrativă de 2 ani, conform Decretului MAI 170/950. Fișa personală specifică, între altele:

- limbi străine cunoscute: maghiară;
- călătorii în străinătate: Ungaria și Cehoslovacia;
- prieteni: Aurel Leucuția, avocat; Virgil Solomon, medic;
- vizita medicală: tahicardie – *inapt pentru muncă grea* (s.TCZ)

6 decembrie. De la Craiova (unde revenise după ancheta Securității la Jilava), Corneliu Coposu este dus, împreună cu Iulică Ilescu, Radu Câmpănu și alții, la Cap Midia, într-un transport care aducea de la Ocnele Mari alți circa 60 de deținuți, printre care Șerban Ghica, Relu Mărdărescu, Jenică Dumitrescu și Tache Fundea.

8 decembrie. Sosirea în colonia de muncă. Noii veniți sunt repartizați în 16 barăci, în interiorul unui țarc de sârmă ghimpată, fără drept de a primi pachete cu alimente, bani sau vizite la vorbitor. Ceilalți din lagăr – circa 5.000 de persoane – sunt pedepsiți dacă stau de vorbă cu „sârmiștii”. Corneliu Coposu face parte din detașamentul condus de deținutul Bucur, din Focșani.

9 decembrie. Sunt repartizați pe puncte de muncă. Corneliu Coposu va lucra la același vagonet cu Șerban Ghica, îndeplinindu-și norma lui și ajutându-și și prietenul (se cunoșteau din 1942, de la intrarea lui Ghica în PNT). La punctul de lucru sunt transportați în vagoane de marfă, după care sapă și încarcă pământul timp de zece ore pe zi, cu o pauză de masă de jumătate de oră, într-un frig de până la -25° C, cu mâinile goale. Corneliu Coposu va povesti mai târziu:

Munca era foarte grea, fiindcă norma reprezenta o cantitate dublată față de normele oficiale ale Ministerului de Construcții. (...) Deținuții înnebuniți de foame recurgeau la cele mai năstrușnice metode de supraalimentare, și anume: mâncau iarbă, mâncau câini, pisici vâdate de pe cuprinsul canalului sau din comuna învecinată, Năvodari. S-au mâncat și larve de cărăbuși și tot felul de plante și vietăți care erau socotite nutritive pentru salvarea vieții sau pentru prelungirea agoniei. La Capul Midia, unde lagărul era condus de un comandant cu numele Borcea, cam 70 de oameni au paralizat datorită supraefortului pe care îl reclamau torționarii ce stăteau cu biciul la spatele nostru, obligându-ne să muncim cu mult peste puterile pe care le aveam. Aproximativ 700 de deținuți și-au lăsat oasele numai la Midia.

Corneliu Coposu va fi pedepsit de mai multe ori la carceră, sub diferite pretexte. Erau selectați cu precădere cei care jucaseră un rol deosebit în partidele istorice. Deși carcera era prevăzută pentru o singură persoană (aproximativ 60x80 cm), el este închis împreună cu Șerban Ghica, astfel încât n-aveau loc nici să se așeze. În carceră, mâncarea însemna 100 g pâine pe zi și apă. Cea mai lungă pedeapsă, în aceste condiții, a fost de 15 zile. Majoritatea pedepselor erau provocate de brigadierul Linte, care – fost prizonier și deținut în lagăr, în URSS – încerca, prin exces de zel, să-și scurteze propria internare.

1951

Martie. Prin inginerul Ionescu Călinești, prieten din tinerețe, Șerban Ghica, Radu Câmpeanu și Corneliu Coposu primesc bani și scrisori de acasă (erau calificați mereu drept „codași”, motiv de a nu primi cei 100 de lei pe lună care, oficial, reprezentau 2% din valoarea muncii prestate). Prin intermediul altor deținuți, reușesc să-și cumpere, de la punctul alimentar din colonie, câte un kilogram de marmeladă (5 lei), zahăr și țigări. Rețeaua de informatori aduce această faptă la cunoștința conducerii lagărului și urma să se declanșeze o anchetă pe tema: de unde au avut bani, cine i-a ajutat etc., respectivii urmând să fie trecuți și ei „în sârmă”. În aceeași zi, însă, la intervenția lui Ionescu Călinești, Corneliu Coposu și Șerban Ghica sunt scoși de sub malul excavat (14 m înălțime, fără taluz), unde lucrau sub amenințarea unei surpări. Reg – șeful informatorilor – se oferă să-i înlocuiască el și oamenii lui (7), clamând patriotic: *Canalul Dunăre-Marea Neagră trebuie făcut!* Peste câteva minute, malul se prăbușește și îi îngroapă de vii pe informatorii-voluntari. Din cauza acestui accident, conducerea lagărului renunță la proiectata anchetă.

25 decembrie. Notă informativă: *Internații au început să cânte diferite cântece (colinde), cu scopul de a ridica morarul legionarilor* (Sursa: Viorel).

1952

2 ianuarie. Informatorul „Busuioc” raportează despre Corneliu Coposu: *M-a felicitat de Anul Nou și mi-a urat urgentă libertate, susținând că 1952 este anul în care se va hotărî soarta omenirii pe 1000 de ani.*

3 ianuarie. MAI, DGP, Serviciul Informativ solicită Coloniei Cap Midia să-l încadreze informativ pe Corneliu Coposu, obținând date despre *comportament, anturaj, ajutoare din afară (legale sau nu), evidența clară a pachetelor și scrisorilor* etc. Notele informative (delatațiunile) trebuie redactate în trei exemplare.

14 ianuarie. Conducerea coloniei alcătuiește un „Plan de acțiune” pentru încadrarea informativă a lui Corneliu Coposu, urmărind să cunoască, între altele, și *moralul său.*

22 ianuarie. Într-o declarație olografă, Copilu Cheatră Vasile spune că și pe el Corneliu Coposu l-a amenințat că o să-l bage în închisoare. (Cunoscându-și delatorii, probabil că făcea haz de necaz cu asemenea

amenințări. Nici după eliberarea sa, în 1962, nici după 1989, Corneliu Coposu n-a schițat cel mai mic gest de răzbunare, deși s-a întâlnit cu unii dintre foștii săi torționari. Nici măcar nu a încercat să-și consulte dosarul de la Securitate. Mai mult, în diferite ocazii, a preferat să nu facă publice numele celor de pe urma cărora a suferit.)

4 februarie. O notă informativă a lui „Frunză” susține că se organizează întâlniri secrete ale arestaților dimineața, la 4.30, la colțul cabanei 14.

23 februarie. Ion Pop, din zona coloniei, dă o declarație despre felul în care arestații solicită ajutorul localnicilor pentru a primi pachete pe adresele acestora.

24 februarie. Notă informativă: *O serie de coloniști sunt alimentați de către chiaburi, foști membri ai PNȚ. În ziua de 22, Ghica mânca cozonac. La percheziție, lui Coposu i s-a găsit 16 țigări. Coposu are țigări mereu, chiar alimentează și pe alții (Sursa: Voinea).*

2 martie. Nesesizând, probabil, ironia situației, „Busuioc” raportează: *A stat de trei ori la carceră și nu știe pentru ce motiv. Crede că a dat note despre el vreun codoș.*

Colonia U.M. Capul Midia
Biroul Inspecții

Nr. 75 din 5 Martie 1952

**Către,
D. G. P. Serviciul Inspecții BUCUREȘTI**

Ca urmare raportului sinteză înaintat de noi cu Nr. 32 din 30 Ianuarie 1952, referitor la modul cum se desfășoară acțiunea informativă asupra internatului Coposu Corneliu, căruia i s'a deschis dosar de acțiune informativă conf. Ord. Dvs. Nr. 648/952, vă raportăm următoarele:

Din materialul obținut în cursul lunii Februarie a.c. de la informatorii care încadrează informativ pe susnumitul internat reese următoarele:

Internatul Coposu Corneliu a continuat a avea mai departe o comportare indisciplinară față de Administrația Coloniei.

Deși susnumitul internat în munca de șantier dă rezultate oarecum mulțumitoare, totuși pentru a sabota [activitatea] de șantier îndeamnă pe alți internați prin diferite cuvinte ca să nu muncească, căutând prin aceasta ca el să fie văzut bine de conducerea coloniei pentru munca ce o depune socotind căci chiar în cazul că el muncește

totuși poate sabota pe cale indirectă (adică prin internați pe care îi îndeamnă să nu lucreze atât cât li se cere).

În privința primirii de ajutoare pe cale legală și ilegală, menționăm că în cursul lunii februarie a.c. a primit un pachet de alimente pe adresa internatului Berindeanu Mihai, pachet care era expediat de Elena Bărnăuțiu din București Strada Heleşteului Nr. 19 Raionul Stalin, care este verișoară cu susnumitul internat, pe adresa internatului Pop Ioan, un pachet de alimente, expediate din București Strada Heleşteului Nr. 19 de o persoană oarecare cu numele de Angela Haltner care nume după constatările noastre a fost pus numai de formă ca expeditor, în schimb fiind tot de la Elena Bărnăuțiu sau de la mama sa care locuiește tot la aceeași adresă, cu numele de Aurelia Coposu.

Aceste pachete nu au fost predate susnumitul de către internați pe adresa cărora au venit, deoarece au fost descoperite de noi și trimise retur.

În interiorul coloniei internatul Coposu Corneliu mai primește ajutoare prin internații: Hristea Radu și Cioroiu Mircea; care îl ajută cu diferite alimente din dreptul lor, bani sau țigări.

Toate aceste legături cu internați din detașamentele de chiaburi arătați mai sus caută să nu le aibă direct el în persoană ci prin internați Ghica Șerban, Câmpeanu Radu, Pavlov Ioan și Surugiu Mihai, care se află în același detașament cu internatul Coposu Corneliu, și care sunt în anturajul susnumitului internat, care au fost semnalati de noi și în raportul din ianuarie a.c.

În acest sens înaintăm alăturat materialul obținut pe cale informativă în cursul lunii Februarie a.c.

*Șeful Biroului
Slt.Ioan D. Marin*

19 martie. Notă informativă: *Dl. Comandant a spus că dintre toți numai Coposu muncește. Ce gândește el nu mă interesează, sunt alții pentru acest lucru, sunt mulțumit însă că muncește. Ulterior, Corneliu Coposu a comentat astfel spusele comandantului: Ce gândesc eu, știu ei. Dacă am fost secretarul lui Maniu, nu pot gândi decât ce gândeam și atunci. **Vom vedea mai târziu ce va mai fi** (s.TCZ).*

23 martie. „Busuioc” susține că *El vede în roz de tot situația internațională; nu se poate, tot trebuie să se întâmple ceva cât de curând.*

28 martie. Într-o notă informativă, „Roșuleț” îl vede pe Corneliu Coposu *conducând din umbră toată această acțiune de sabotaj.*

Colonia U.M. Nr. 1 Capul Midia
Biroul Inspecții

Nr. 124 din 4 Aprilie 1952

**Către,
D.G.P. Serviciul Inspecții BUCUREȘTI**

Ca urmare raportului nostru sinteză, înaintat la data de 5 Martie a.c. cu Nr. 75, referitor cum se desfășoară acțiunea informativă asupra internatului criminal politic Corneliu Coposu căruia i s'a deschis dosar de acțiune informativă conf. Ord. Dvs. cu nr. 648/952, raportăm următoarele:

Din materialul obținut în cursul lunii Martie, de la informatorii, care încadrează informativ pe susnumitul internat reese următoarele:

Internatul Coposu Corneliu a continuat a avea mai departe manifestări dușmănoase la adresa regimului actual, precum și la unele măsuri pe care le-a luat administrația coloniei noastre în ceea ce privește munca de șantier, în tot timpul deși este destul de solid și de puternic ca fizic nu depune nici un interes în muncă și în același timp caută să ducă propaganda sa pentru sabotarea producției.

În afară de persoanele care au fost arătate de noi cu raportul nostru Nr. 75, internatul Coposu Corneliu și-a mai grupat în jurul lui o serie de reacționari, iar el fiind acela care îi dirijează întreaga muncă reacționară din colonia noastră. Acești internați sunt: Dumitrescu Gheorghe și Maldărăscu Aurel, persoane care au avut funcțiuni în aparatul de stat burghez, toate aceste persoane semnalate și în luna februarie cât și în luna ianuarie îl ajuta cu alimente și țigări din pachetele lor pe care le primesc de acasă, iar referitor la mâncarea pe care o dă colonia spune că aceasta nu este mâncare ci pur și simplu este pentru exterminarea oamenilor, fapt care a produs în detașamentul său din care face parte să provoace o stare de spirit agitată în rândurile internaților și producția să scadă.

În privința primirii de ajutoare pe cale ilegală până în prezent nu am putut stabili prin cine ar primi ajutoare din afară, iar pe cale legală nu primește făcând parte din loturile speciale de legionari care aceștia nu au dreptul la scrisori, pachete și vorbitor.

În concluzie internatul Coposu Corneliu este un element recalitrant, toate acțiunile pe care le conduce, le conduce din umbră, prin elementele lui pe care le are de încredere, iar el este fruntașul tuturor acțiunilor de uneltire din unitatea noastră, fapt pentru care am cerut în sinteza de stare de spirit din luna Martie ca împreună cu

celelalte elemente de teapa lui să fie transferați într-un penitenciar de executarea pedepsei cu un regim sever celular.

Anexăm în copie materialul obținut pe linie informativă în legătură cu activitatea susnumitului.

*Șeful Biroului Inspecții
Slt. Ioan D. Marin*

28 aprilie. „Stejarul” raportează că Ghica și Coposu lansează zvonuri de eliberare. Despre Corneliu Coposu au mai scris delațiuni „Oiță”, „Jan”, „Leu” și alții. Conținutul “notelor informative” este uneori complet nesemnificativ – de genul *au stat de vorbă* sau *erau agitați* –, iar aprecierea lor de către cei cărora le erau destinate variază de la *Sursă: nesigură. Valoare: neverificată* până la *Sursă: sigură/serioasă. Valoare: verificată.*

*Colonia U.M. Nr. 1 Capul Midia
Biroul Inspecții*

Nr. 166 din 9 Mai 1952

Către

D.G.P.C.U.M. Serviciul Inspecții BUCUREȘTI

În conf. cu Ord. Dvs. Nr. 648/952 și ca urmare a raportului nostru Nr. 124 din 4 Aprilie 1952, referitor la felul cum se desfășoară acțiunea informativă asupra internatului criminal politic Coposu Corneliu vă raportăm următoarele:

Din materialul obținut în cursul luni Aprilie a.c. de la informatorii ce încadrează informativ pe susnumitul internat, reese:

Internatul criminal politic Coposu Corneliu a continuat a avea mai departe manifestări dușmănoase, conducând din umbră o serie întreagă de internați pentru a sabota munca pe șantiere și în special la punctul de lucru „Luminița”, unde susnumitul a lucrat în ultimul timp.

Grupând în jurul său o serie de internați care au fost arătați de noi în rapoartele anterioare a căutat în mod vădit să saboteze munca prin lăsarea linii de cale ferată neburată (traversele) acoperindu-le cu piatra cu scopul de a se produce o deraiere a trenului ce urma să treacă pe această linie nou construită cu ocazia zilei de 1 Mai.

Având în permanență diferite întrevederi și consfățuri cu o serie de internați fruntași țărăniști și legionari din această colonie, acest fapt ne-a determinat să propunem în diferite rânduri transferarea acestor

vârfuri într-un penitenciar de executarea pedepsei cu regim celular sever. Neprimind un răspuns pozitiv și cum situația se agrava prin scăderea producției pe șantierele de lucru pusă la cale de internatul Coposu Corneliu prin internați: Câmpeanu Radu, Ghica Șerban, Surugiu Mihai, Pavlov Ioan și alții care au fost semnalati de noi și în urma aprobării Centrului de Coordonare Constanța de a construi o serie de celule tip Penitenciar în această colonie, la propunerea noastră făcută Tovarășului Comandant al Coloniei acești internați în frunte cu Coposu Corneliu a fost izolați în celulele construite în acest scop, fapt care a fost raport de noi atât în sinteza de stare de spirit pe luna Aprilie cât și prin raportul nostru Nr. 160 din 3 Mai a.c. astfel reușind a mai îmbunătăți oarecum starea de spirit în această colonie și în special în rândurile internaților din loturile speciale de legionari.

Pentru a cunoaște mai amănunțit toate manifestările dușmănoase și activitatea dusă de internatul criminal politic Coposu Corneliu în această colonie anexăm un număr de 9 (nouă) note obținute de la informatorii noștri ce încadrează pe susnumitul internat cât și de la unii informatori care nu-l încadrează dar care sesizează activitatea sa dușmănoasă.

În concluzie internatul criminal politic Coposu Corneliu continuă a se menține pe vechea sa poziție reacționară ducând în continuare o activitate dușmănoasă față de regimul nostru, afirmând chiar că ei vor suporta orice regim cât de aspru s'ar aplica pentru că nu mai este mult și vor scăpa de aceste suferințe fiindcă în curând armatele O.N.U. îi vor elibera.

Având în vedere faptul că o serie de internați din Det. de legionari se manifestă că ar prefera să fie alături de internați Coposu Corneliu și celelalte vârfuri reacționare izolați la celulă, propunem ca totuși acești internați vârfuri legionare și țărăniște care au fost semnalate de noi în nenumărate rânduri să fie transferați la un Penitenciar cu regim celular sever.

Față de cele de mai sus arătate vă rugăm să binevoiți a dispune.

Șeful Biroului Inspecții

Slt. Ioan D. Marin

8 iunie. Calificați drept *instigatori* (pentru că i-ar fi îndemnat pe ceilalți să nu-și îndeplinească normele), Corneliu Coposu, Șerban Ghica și alții sunt aduși în lagărul de triere din Ghencea, de unde, peste circa trei săptămâni, sunt trimiși la ferma Bragadiru, la cules de roșii.

10 iunie. Este emis transferul la Unitatea Militară nr. 4, Ocnele Mari, conform ordinului DGP, Direcția Pază și Regim, nr. 11.776S/24.05.52, pentru *izolare și regim celular* (fie că datarea unora dintre documente este dubioasă, fie că existau neconcordanțe între actele de transfer și transferul propriu-zis).

11 iunie. Biroul de Inspecții al coloniei Cap Midia transmite către DGPCUM, Serviciul Inspecții, București, adresa nr. 198, în care se spune:

Urmare a raportului de sinteză 166/9.05.52, din acțiunea informativă asupra internatului criminal politic Corneliu Coposu au reieșit aceleași manifestări dușmănoase, căutând indirect prin diferite persoane de teapa lui să saboteze munca pe șantierul unde a fost repartizat (...) În permanență caută să-și îndeplinească norma ca să-și ascundă întreaga sa activitate dușmănoasă (perlă de paranoia! – n.TCZ). Propunem a fi urmărit în permanență.

14 noiembrie. Colonia Cap Midia semnaleză că a expirat condamnarea, dar *la dosar nu apare până în prezent nici o majorare.*

1953

Februarie. Corneliu Coposu se află în colonia de muncă Popești Leordeni.

5 februarie. Puțin după miezul nopții, în penitenciarul din Sighet se stinge din viață, grav bolnav, Iuliu Maniu.

1 martie. Corneliu Coposu este transferat în închisoarea Rahova 3.

20 martie. Direcția Generală a Securității Statului emite o *notă de căutare* a lui Corneliu Coposu – care era închis de 6 ani!

9 aprilie. Corneliu Coposu este transferat în penitenciarul Văcărești. Transferurile la închisorile din București aveau loc, în majoritatea cazurilor, pentru scurt timp. Deținutul era anchetat în diverse procese, după care se întorcea în închisoarea de unde venise.

25 mai 1953. Se întoarce la Bragadiru pentru o majorare de detenție cu încă 24 de luni, prin Decizia 523/1953, urmînd să fie eliberat pe 25 mai 1955. În realitate, pleacă de la Bragadiru pe 4 decembrie 1954, la U.M. 0123/O. Fișele matricole erau completate parțial, încît rămîn goluri de perioade, iar identificarea penitenciarelor este deseori imposibil de făcut.

Despre “Căposu V.” aflăm că locuia pe Șos. Jianu la nr. 72, că a fost avocat-ziarist, doctor în Drept, *Origina* (sic!) *socială*: mic *Burghez*, starea materială: *nimic* (!)

6 August

DECLARAȚIE

Subsemnatul Coposu V. Corneliu, născut în 20 Mai 1914 în comuna Bobota (fost jud. Sălaj) regiunea Oradea, fiu al lui Valentin (decedat) și Aurelia, în prezent internat în Penitenciarul 3 Rahova, ultimul domiciliu București, șos. Jianu 72.

Arestat la 14 Iulie 1947, de către Dir. Gen. a Siguranței, București, cercetat și trimis în lagăr de internare la Pitești și Craiova până la 6 Nov. 1950; internat administrativ pe timp de 2 ani cu condamnare administrativă execută la U.M. 1 Midia până în Iunie 1952, apoi la coloniile de muncă Bragadiru și Popești Leordeni;

De profesiune fost avocat și ziarist; Politică am făcut în cadrul Partidului Național-Țărănesc (Nu am fost înscris și nu am activat în nici o altă formațiune de partid). Școala primară am urmat-o în com. Bobota (Sălaj), Liceul teoretic la Blaj, Universitatea la Cluj (Facultatea de Drept și Științe de Stat) terminând frecvența în anul 1934.

Aparțin prin tradiție P.N.Ț. în care a activat și tatăl meu, încă înainte de unirea Ardealului (P. Național Român din Ungaria) și bunicul meu. Oficial am aderat la Organizația tineretului din P.N.Ț. în anul 1935 și am fost membru al P.N.Ț. până la arestarea mea (14. VII. 1947). Am făcut parte din Comitetul Democratic Studentesc din Cluj, de la înscrierea mea la Universitate (1930) până în 1935.

Am activat în presă, colaborând la ziarele democratice și apoi la ziarele de partid. Am scris articole în ziarele democratice și apoi la ziarele de partid. Am scris articole în ziarele și revistele: „Adevărul”, „Dimineața”, „Stânga”, „Cuvântul Liber”, „Democratul Român”, „Lumea Românească”, „Zorile” – și: „Patria”, „România Nouă”, „Dreptatea”, „Curierul”, „Țărănismul”, „Pământul Strămoșesc”.

În cadrul P.N.Ț. am făcut parte din Organizația Tineretului Universitar Cluj (1935-37) și Org. Jud. Sălaj.

De la 1940 am activat la București ca secretar al Președintelui (1940-1946) și ca secretar adjunct la Clubul Partidului (1946-1947). Am candidat la alegerile din 1946 în Jud. Sălaj, însă nu am fost proclamat reușit.

Am fost cercetat de către organele Siguranței Generale în Iulie-Noembrie 1947, în legătură cu activitatea P.N.Ț. Nu am avut nici un fel de activitate clandestină sau interzisă, fiind arestat în timpul funcționării legale a P.N.Ț. (care a fost dizolvat după arestarea mea). După cercetările făcute de către organele siguranței, neexistând nici un motiv de urmărire pentru vreun fapt penal, – am fost trimis în lagăr la Penitenciarul Pitești. Readus la Siguranță în 1948 pentru o cercetare suplimentară, care s'a soldat cu constatarea lipsei mele de culpabilitate am fost trimis în continuare în lagărul de la Penitenciarul Craiova de unde în anul 1950 am plecat la muncă, la Canal (Punctul Capul Midia)

În cadrul administrației de stat nu am ocupat nici o funcțiune publică.

În cadrul presei de partid, am fost redactor la ziarele ce susțineau politica P.N.Ț.

În cursul activității politice, am făcut parte din organizația Național Țărănistă din Jud. Sălaj și am îndeplinit funcțiuni administrative pe lângă Clubul P.N.Ț. din Str. Clemenceanu.

Avere nu am, nici mobilă, nici imobilă, și nu am avut niciodată. Din ultima mea locuință (București, str. Jianu 72) pe care o dețineam cu chirie, am fost evacuat în August 1947 după arestarea mea.

Rudenii și prieteni personali plecați în străinătate nu am. În țară am cunoștințe în cercurile național-țărăniste democratice, în care am activat. Cunosc membrii din conducerea P.N.Ț. și Comitetul Central Executiv al Partidului precum și din organizațiile regionale și județene (până la 1947).

Nu am desfășurat nici o activitate interzisă sau îndreptată împotriva siguranței statului.

În raporturile cu Partidul Comunist, până la 1945 am militat și activat în cadrul unei politici de colaborare, având obiective comune și adversități comune. Între 1945 și 1947 am desfășurat o activitate pe linia programatică a P.N.Ț., în controversă ideologică cu guvernul F.N.D. manifestată în presă.

În timpul ocupației hitleriste atitudinea mea antifascistă am manifestat-o în scris. Am colaborat și cu modesta mea contribuție personală la efortul partidelor democratice, pentru realizarea actului de la 23 August 1944.

Pe linia credințelor mele ideologice, am militat în totul activității mele pentru democrație și dreptate socială și împotriva fascismului, huliganismului și antisemitismului, susținând în regimurile de dictatură

de la 1938-1944 victoria forțelor democratice și colaborarea armonioasă cu naționalitățile conlocuitoare.

Aceasta îmi este declarația pe care o susțin și semnez.

București

Corneliu Coposu

Chiar dacă documentele vorbesc de la sine, câteva lucruri poate că ar trebui să fie subliniate:

Rolul cu totul special pe care Corneliu Coposu îl juca în PNȚ înainte de 1947. Nu numai că se afla mai tot timpul în preajma lui Iuliu Maniu, dar pe el l-a trimis fruntașul țărănist să-i ceară socoteală lui Horia Sima de dispariția lui Virgil Madgearu, pe el l-a implicat în cele mai secrete negocieri care au precedat 23 august, el a fost unul dintre cei doar doi invitați din partea PNȚ la procesul lui Antonescu. Era, în același timp, garda de corp, capul limpede și juristul lui Maniu, care în mod evident îl pregătea drept urmaș la conducerea partidului.

Abilitatea și eleganța cu care a știut să evite orice delațiune, fără a-și înfuria anchetatorii. Departe de-a refuza să dea declarații, Corneliu Coposu așternea cuminte pagini întregi, ireproșabile stilistic, dar și moral, în care nu spunea decât lucruri care fie erau de mult publice, fie nu prezentau nici un interes, necum să aducă vreu necaz cuiva.

Implacabila consecvență de principii și ideologie. Dacă declarațiile sale nu puteau face rău nimănui și dacă, pe de altă parte, le redacta politicos – în schimb nici o clipă și în nici un fel nu a abdicat de la convingerile sale, nu a făcut nici un pas înapoi, nu s-a dezis de ceea ce credea: „domnul Iuliu Maniu” era mentorul lui, PNȚ era partidul lui.

Seninătatea absolută a tuturor textelor scrise de mâna Seniorului, indiferent de împrejurări. În mijlocul anchetelor marcate de bătăi și torturi, așternea pe hârtie, cu scrisul său ordonat, perfect lizibil, fraze din care nu răzbate nici un accent de ură, durere ori măcar nervozitate – de parcă le-ar fi scris acasă, la biroul personal. Doar, din când în când, o notă de subtilă ironie.

Refuzul constant – manifestat și după 1989 – de-a lua în calcul vreo formă de răzbunare față de cei care i-au făcut rău. În pușcărie, după ce îi este prezentată delațiunea unui individ făcută împotriva lui, are tăria să declare că *Este o persoană foarte simpatică și după câte îl cunosc om cu inimă bună*, adăugând doar, cu malițiozitate: *cu toate că după cum însuși declară este lipsit de scrupule*. Despre delațiune în sine, spune senin: *Nu cred (...) să fi redactat nota ca o*

răzbunare contra mea, deoarece eram în termeni cât se poate de buni. Mai curând cred că pe vremea când acestor note nu li se dădea importanță, ci erau trecute la arhivă, a redactat-o și dsa spre a-și justifica activitatea, așa cum se întâmplă de obicei, departe fiind de intențiunea de a-mi face vreun rău. (!)

Rectitudinea morală. Nimic n-a putut s-o clatine. A respins un troc oferit de însuși Dej – o slujbă gras plătită, chiar la Consiliul de Stat, contra unei declarații – fără măcar să se uite pe declarație. A respins propunerea de-a face parte dintr-un comitet de ademenire a diasporei, invocând pur și simplu demnitatea lui politică. A refuzat, în repetate rânduri, să colaboreze la presa comunistă. A refuzat până și plecarea din țară – temporară sau definitivă! Nu s-a sfiit să-și caute foștii camarazi, nici să-și enunțe opiniile, în orice anturaj. Solicitat, de mai multe ori, să povestească despre 23 august, a spus de fiecare dată exact ceea ce credea.

Patriotismul. Corneliu Coposu n-a confundat România cu conducerea României. Călcăt în picioare de un sistem social-politic aberant și concentraționar, a continuat să lupte pentru țara lui (în special împotriva tendințelor revizioniste ale Ungariei) de parcă nimic nu i s-ar fi întâmplat în plan personal! Explicația o dă singur într-o scrisoare: *Regimurile politice sînt trecătoare și puțin semnificative în raport cu întinderea seculară a existenței naționale.*

1954

8 ianuarie. O notă a Biroului din Penitenciarul Văcărești în *Problema PNȚ* susține că areștații au pregătit un proiect de guvern în care prim-ministru ar urma să fie Gheorghe Zane, iar Corneliu Coposu – ministru de Interne. Nota se bazează pe delațiunea semnată Alexandru I. Bică.

14 aprilie. Penitenciarul Văcărești trimite către MAI un material în care se afirmă că *internatul Corneliu Coposu s-a manifestat dușmănos.*

15 iulie. Penitenciarul Craiova comunică: nu s-a găsit nici unul din obiectele personale solicitate de Corneliu Coposu, care rămăseseră acolo la începutul lui 1949.

7 decembrie. Este trecut în arestul „A”. Procesul verbal de predare-primire a obiectelor personale menționează, între altele, *două cecuri, mașină de ras, perie de dinți și 100 țigări mărășești.*

21 decembrie. Unul dintre primele interogatorii luate către de locotenentul Gheorghe Blidaru, în cadrul anchetei care va duce – după 8

ani de detenție – la proces. Interogatoriile vor dura până la 9 ore și se vor succeda până la 4 pe zi. De remarcat că un interogatoriu de 5-6 ore se regăsește într-un text de 3-4 pagini.

Republica Populară Română
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI
PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR
21 Decembrie 1954 **Orașul București**

Interogatoriul a început la ora 9 și 15 minute.

Interogatoriul s'a terminat la ora 13 și 10 minute.

(...) *Întrebare: Ce probleme ai desbătut dumneata în cadrul acelor articole publicate în ziarul național-tărănist „Dreptatea”?*

Răspuns: În cadrul acelor articole eu desbăteam probleme legate de ordinea zilei. Deasemeni prin acele articole am atacat regimul Democrat-popular, instaurat la 6 Martie 1945 și combăteam diferite articole care apăreau în „Scânteia”, „România Liberă”, precum și diferite acțiuni pe care le întreprindea regimul democrat popular.

Întrebare: Cu ce scop ai scris acele articole?

Răspuns: Eu fiind membru P.N.Ț. Maniu am scris asemenea articole pentru a apăra punctul de vedere și doctrina susținută de partidul din care făceam parte, ducând luptă împotriva adversarului politic de atunci, adică împotriva guvernului. (...)

Corneliu Coposu

24 decembrie. Căpitanul Gheorghe Alexandru, procuror, prevalându-se de articolul 200 CP, punctul 9 și articolul 193 CP, emite mandatul de arestare nr. 85, prin care se cere *să rețină și să conducă la Penitenciarul Jilava*, pentru perioada 23 decembrie 1954-22 ianuarie 1955, pe Corneliu Coposu (care era deținut din 1947!).

1955

14 ianuarie. Interogatoriu de la 12.15 la 13.30 despre arenda fabricii „Glück”. Mandatul de arestare e prelungit pe perioada 22 ianuarie-22 februarie.

19 ianuarie. Corneliu Coposu este trecut în celula nr. 29/1.

21 ianuarie. Interogatoriu de la 16.30 la 19.30, despre activitatea de ziarist.

PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR

Învinuit Coposu Cornel, născut la 20 Mai 1914, în com. Bobota, Sălaj, fiul lui Valentin și Aurelia, de profesie avocat și ziarist cu ultimul domiciliu în București, Șoseaua Jianu Nr. 72.

21 Ianuarie 1955

Localitatea București

Interogatoriul a început la ora 16 și 30 min.

s'a terminat la ora 19 și 20 min.

Întrebare: Într-un proces verbal de interogatoriu anterior ai arătat că în calitate de ziarist ai scris la mai multe ziare. Arată dumneata la ce ziare ai scris după 23 aug. 1944?

Răspuns: După 23 august 1944, eu am scris la următoarele ziare: „Dreptatea” oficios al P.N.Ț. Maniu și la ziarul „Curierul”. Este posibil să mai fi colaborat cu articole și la alte ziare însă nu-mi mai amintesc de acest lucru.

Întrebare: Ce probleme ai tratat dumneata în articolele pe care le-ai scris la ziarul național-țărănist „Dreptatea”?

Răspuns: Imediat după 23 august 1944, începând să apară din nou ziarul „Dreptatea” eu am colaborat cu o serie de articole, prin care atacam guvernul Antonescu pentru situația dezastruoasă în care adusesse țara. Aceasta până în martie 1945, când ziarul „Dreptatea” a fost interzis nemaipărând până în ianuarie 1946.

În perioada ianuarie 1946-iulie 1947, respectiv până când am fost arestat, eu am colaborat la ziarul „Dreptatea”, cu o serie de articole în care tratam probleme legate de evenimentele zilnice, care aveau loc în perioada respectivă.

Întrebare: Ce probleme anume ai desbătut dumneata în cadrul acelor articole?

Răspuns: În cadrul acelor articole, eu am protestat împotriva diferitelor măsuri luate de guvernul democrat-popular susținând punctul de vedere al P.N.Ț. Maniu, în special cu ocazia alegerilor din anul 1946.

După ce am citit prezentul proces verbal de interogatoriu, cuvânt cu cuvânt și am constatat că el corespunde într-un total cu cele declarate de mine, îl susțin și semnez.

Anchetator
Ghe Blidaru

C. Coposu

31 ianuarie. Interogatoriu de la 11.00 la 14.30, despre Aurel Leucuția.

11 februarie. Mandatul de arestare este prelungit până în 21 martie.

16 februarie. Interogatoriu de la 8.30 la 14.00, despre activitatea de publicist și conferințele susținute. Corneliu Coposu a debutat ca ziarist în „Ardealul” lui Zaharia Boilă, la Cluj (organul refugiaților români din Ardealul de Nord) și a publicat (uneori sub pseudonimul C. Sălăjeanu) articole în „Dreptatea”, „România Nouă” – unde a fost redactor între 1935 și 1938, „Dimineața”, „ABC”, „Zorile”, „Cuvântul Liber”, „Viața satelor”, „Țărănistul”, „Stânga”, „Patria” (organ oficial al PNT) și altele. În afara articolelor din presă, Corneliu Coposu este autorul cărților *Țara Transilvaniei*, *Ungaria ne cere pământul*, *Istoria unui tribun (Iuliu Maniu)*, *Actualitatea lui Simion Bărnuțiu*, *Armistițiul de la 23 August și implicațiile lui* (apărută în SUA în 1978), *Retrospective asupra istoriei contemporane* (1991), *Politica răsăriteană a României*, și a colaborat la volumele *Iuliu Maniu în fața istoriei* (1992), *Ion Mihalache în fața istoriei* (1993), *Din gândirea creștin-democrată românească* (1995).

17 februarie. Interogatoriu de la 12.30 la 14.30 despre activitatea sa în cadrul PNT (s-a ocupat, între altele, cu salarizarea funcționarilor clubului, controlul economatului, verificarea gestiunii ziarului „Dreptatea”, comunicarea cu organizațiile locale, pregătirea ședințelor, corespondența și întâlnirile lui Maniu cu diverse personalități, comunicate).

21 februarie. Interogatoriu de la 8.15 la 13.00, despre Comitetul de Asistență pentru arestații PNT.

22 februarie. Interogatoriu de la 10.30 la 13.25, despre întâlnirile lui Iuliu Maniu.

Serviciul Închisori semnalează Direcției a VIII-a că lui Corneliu Coposu i-a expirat termenul de deținere și cere să se ia măsuri de prelungire.

2 martie. Interogatoriu de la 12.00 la 14.30, despre broșura *Cântece de pe frontul rusesc*. Deși numele său nu apare în culegere, Corneliu Coposu precizează că a colaborat la elaborarea ei.

15 martie. Referatul de încheiere a cercetărilor solicită trimiterea direct în judecată. Corneliu Coposu este acuzat *de crimă împotriva păcii și activitate intensă împotriva clasei muncitoare*, în cadrul dosarului nr. 16388, împreună cu Constantin Hagea și Ion Domocoș, în principal pentru o serie de articole și alte materiale considerate antisovietice, anticomuniste și antidemocratice. Articolul „Pe cărarea întregirii” e considerat instigare la război cu sovieticii, iar „Și MADOSZ-ul vrea să intre în guvern?” e văzut ca o dovadă de învrăjbire interetnică. Drept martori sunt citați Constantin Hagea, Nicolae Penescu, Nicolae

Carandino și Elena Serdici. Ca ultim domiciliu înainte de arestare este menționată adresa Șoseaua Jianu nr. 72 (ulterior șoseaua Generalissimul Stalin).

17 martie. Este transferat din arestul „A” în arestul „C”, celula 48/I.

24 martie. Este emisă ordonanța de sechestru pentru cei trei acuzați din dosarul 16388.

28 aprilie. Secțiunea Financiară a Raionului I.V. Stalin, Inspectoratul de impozite, comunică Unității Militare 0123/E; *Corneliu Coposu nu figurează înscris cu nici un fel de venit impozabil.*

26 aprilie. La Tribunalul Municipiului București are loc ședința pregătitoare pentru trimiterea în judecată.

7 mai. Aurelia Coposu, mama lui Corneliu Coposu, dă o declarație referitoare la faptul că nu posedă avere.

12 mai. Unitatea Militară 0123/E a MAI comunică Procuraturii Municipiului București că n-a avut ce să sechestreze.

19 mai. Procuratura Militară Teritorială București înștiințează Tribunalul Militar Teritorial București că *din motive ce interesează securitatea statului* cei trei inculpați nu pot fi *depuși* la penitenciarul Jilava, ci vor rămâne în arestul MAI până la judecarea cauzei. Pe lista martorilor solicitați de Corneliu Coposu figurează Mihai Beniuc, Zaharia Stancu și Tudor Teodorescu-Braniște, care ar fi trebuit să depună mărturie despre activitatea sa ca ziarist.

8 iunie. Tribunalul respinge probatoriul cu martori și cauza este amânată.

1 iulie. În urma unor dezbateri secrete, cauza este amânată din nou.

16 iulie. Prin sentința nr. 876, Tribunalul Militar teritorial București îl condamnă pe Corneliu Coposu la *15 ani detenție grea, confiscarea totală a averii și 200 lei cheltuieli de judecată, pentru crima de activitate intensă contra clasei muncitoare*, conform Art. 1931/1, alineatul 3, Cod Penal. Constantin Hagea e condamnat la 25 ani de muncă silnică și 10 degradare civilă, iar Ion Domocoș la 9 ani închisoare corecțională.

25 iulie. Este emis mandatul de deținere preventivă (în prelungire) nr. 24412.

27 iulie. Ajunge la Jilava (nr. dosar: 52) Conform fișei matricole de aici, Corneliu Coposu avea 1,84 metri, bărbia ovală, fața smeadă, ochii căprui, fără semne particulare. *Ieșirile* de la Jilava (în realitate transferuri): *10 IX 1959 predat MAI U.M. 0123/H conf. Adv. 149347/9.9.59 – 23.11.959 readus la Rm. Sărat.*, la care se adaugă, pe verso, în rubrica *Observațiuni: 21 octombrie 1956 Gherla – 8.8 957 Aiud – 10.8.57 Rm. Sărat cu J. 149347/9.9.59 ord. de predare MAI U.M. 0123/H.* Este menționată o

pedeapsă cu trei zile de izolare și *avertizare în repetate rînduri* pentru *atitudine necuviincioasă și nerespectarea regimului*. Fișa conține și amprenta arătătorului de la mâna dreaptă.

28 iulie. Corneliu Coposu este mutat în camera nr. 13.

30 iulie. Cei trei inculpați din dosarul 16388 declară recurs.

12 octombrie. În recursul său, Corneliu Coposu solicită ca sentința să fie casată sau măcar redusă. Avocatul său este Nicolae Ionescu.

13 octombrie. Tribunalul Militar pentru unitățile MAI admite recursul lui Ion Domocoș, casează sentința, stinge infracțiunile prin amnistie, dispune încetarea urmăririi penale și eliberarea inculpatului. Nu este un gest de generozitate: pur și simplu își îndeplinesc deja, aproape integral, condamnarea.

11 noiembrie. Corneliu Coposu este mutat în camera nr. 48.

15 noiembrie. Prin Deciziunea 2185 sunt respinse recursurile lui Corneliu Coposu și Constantin Hagea și se impun cheltuieli judiciare de câte 100 lei, invocându-se *lipsa de utilitate a aducerii în instanță a martorilor lipsă*. Corneliu Coposu va solicita revizuirea dosarului.

1956

France Marcovici, sora soției lui Corneliu Coposu, se stinge din viață în închisoarea Jilava.

12 ianuarie. La Jilava, Corneliu Coposu este luat în anchetă de către sublocotenentul Vasile Ivan și locotenentul Năstase Tudorancea.

17 ianuarie. Executorul judecătoresc de pe lângă Tribunalul Capitalei comunică printr-un referat că nu i-a găsit pe soții Coposu la adresa indicată (!!) în vederea confiscării averii.

28 ianuarie. Este anchetat de Vasile Ivan și Alex Ungureanu.

24 martie. Este anchetat de locotenentul major Gheorghe Pușcoci.

5 mai. Tribunalul Municipal București admite *excepția de necompetență* invocată de procurorul militar și își declină competența asupra revizurii dosarului, în favoarea Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare.

6 iunie. Unitatea Militară 0123 solicită Direcției Penitenciarelor să comunice urgent unde se află Corneliu Coposu și dacă a fost eliberat (!).

18 iunie. După o amânare pe 8 iunie, cererea de revizuire este respinsă, pe motiv că nu există probe noi.

22 iunie. Corneliu Coposu declară recurs la decizia de respingere a revizurii. Se stabilește apărarea din oficiu: avocat Dumitru Ghițescu. De

remarcat că, judecat în sfârșit, după opt ani de detenție fără nici un temei legal, fie el și inventat, Corneliu Coposu a apelat – fără succes însă – la toate formele posibile de atacare a sentinței.

22 Iunie 1956

Jilava

Domnule Președinte,

Subsemnatul Coposu Corneliu, deținut în penitenciarul Jilava, condamnat prin sentința Nr. 876 din 16 Iulie 1955 a Trib. Militar M.A.I., rămasă definitivă, la 15 ani detențiune grea, pentru fapta prev. și penală de art. 193 ind. 1 al. 3 C.P. prin prezenta cu onoare înaintez

recurs

împotriva sentinței Onor. Tribunal Militar al Regiunii a II-a nr. 6800 din 18 Iunie 1956 de la Dos. Nr. 1110 – 1955 prin care se respinge cererea de revizuire înaintată de subsemnatul și judecată de Onor. Completul de Fond al Trib. Teritorial, la 18 Iunie 1956. Recursul se sprijinește pe următoarele

motive:

1. Onorata instanță a respins cererea mea de revizuire înainte de a examina probele noi, depuse pentru înaintare la acest penitenciar în urma împrejurării că fila a II-a a cererii mele de revizuire, cuprinzând enumerarea acestor probe nu s'a găsit la dosar.

2. Onorata instanță a binevoit a aprecia că întrucât la dosar există probe necontestate de mine, pe care se întemeiază sentința instanței de fond – probele noi care erau de natură a scoate din uz o parte din materialul reținut de sentința de condamnare nu ar fi în măsură de a schimba soluția sentinței. Subsemnatul socot că prin înlăturarea unora din piesele de la dosar, pe care se sprijinește condamnarea, revizuirea poate fi solicitată, întrucât materialul incriminat ce îmi aparține nu este suficient pentru a justifica încadrarea faptei și severitatea pedepsei.

3. Onorata instanță a înlăturat, fără motivare, probele noi invocate de către subsemnatul și care erau de natură a determina o altă soluționare a procesului.

Într-adevăr, după condamnarea mea am luat cunoștință de probe noi, fundamentale, care justificau cererea de revizuire, probe necunoscute la desbaterea în fond și neexaminat de onorata Instanță și anume:

a). Inexistența unui element constitutiv al infracțiunii prev. și penată de art. 193/1/al 3 C.P. și anume a obligativității prevăzută de lege

de a face parte la data comiterii infracțiunii (activitate intensă contra clasei muncitoare) dintr-un partid politic reacționar. La acea dată partidul (Național-Țărănesc) din care făceam parte nu era socotit reacționar nici înăuntrul nici în afara țării.

b). Elementele constitutive ale suszisei infracțiuni, indispensabile încadrării în textul de lege (activitate intensă contra clasei muncitoare, funcțiune de răspundere și partid reacționar) nu sunt întrunite concomitent în cazul din speță.

c). Articolele incriminate scrise de mine s'au publicat după 6 Martie 1945, deci după data la care clasa muncitoare a preluat conducerea statului (între 1945 – 1946). Or în conformitate cu textul și economia legii penale și cu jurisprudența sovietică activitatea contra clasei muncitoare se socotește a fi desfășurată în scopul de a împiedica preluarea puterii de stat de către clasa muncitoare (superb argument! – n.TCZ)

d). Prin îndepărtarea (ca străine de mine și necunoscute) a unor piese incriminate, aflate la dosar, cade parțial motivarea sentinței de fond care reține în sarcina mea „activitate antisovietică” și „instigare la război antisovietic” justificată de texte care nu-mi aparțin.

e). Administrarea unor probe dovedind împrejurarea că materialul incriminat a fost autorizat la apariția lui de către onorata cenzură a Comisiei Aliate de Control (Sovietice) este de natură a schimba încadrarea faptului incriminat.

f). Prin noile probe propuse dovedesc că o parte din materialul pe care se sprijinește sentința de condamnare, aflat la Dosarul meu (Nr. 1110/1955, vol. II filele 66 și următoarele), aparține altor autori.

g). Broșura reținută ca termen de condamnățiune cu titlul „Calendarul Ardealului” pe 1943, nu a fost răspândită, întrucât autoritățile cenzurii au impus publicarea de material care a determinat pe editori (între care subsemnatul) să retragă publicațiunea, așa cum pot să probez cu noile probe anunțate.

h). Piese acuzatoare de la dosar sunt reproduse în foto-copii parțiale și trunchiate. Sensul adevărat al articolelor și publicațiilor ar rezulta din aprecierea întregului cuprins al originalelor.

i). Parte din afirmațiunile socotite calomnioase pot fi demonstrate și explicate prin probe, ceea ce determină o reexaminare a sentinței.

j). Prin activitatea mea de presă, favorabilă clasei muncitoare și reformelor sociale, pe care o pot dovedi ca atare, cu material autentic,

martori și chiar cu o sentință de condamnare a mea pentru activitate antifascistă în 1938, se pot înlătura concluziile privind încadrarea mea în prevederile art. 193/ind. 1 al. 3.

Vă rog să binevoiți a admite recursul și cererea de revizuire, în principiu înaintată de subsemnatul.

Corneliu Coposu

6 august. Recursul (judecat prin dosarul nr. 268/56) este respins prin decizia nr. 267. Numele inculpatului este trecut greșit – *Caposul*.

15 septembrie. Corneliu Coposu face o nouă cerere de revizuire, invocând trei noi martori: Ion Hudiță, Mihai Popovici și Gheorghe Zane. Aceștia vor declara în scris că acuzatul nu a ocupat funcții-cheie în Partidul Național Țărănesc.

9 octombrie. Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare respinge cererea de revizuire.

12 octombrie. Corneliu Coposu înaintează recurs împotriva respingerii revizuirii. Avocații săi sunt Vasile Grigore Camenița, Ion Ionescu și Elena Trandafir.

20 octombrie. Este transferat de la Jilava la Gherla.

27 noiembrie. Prin decizia nr. 452, Tribunalul Suprem al Republicii Populare Române, Colegiul Militar, admite recursul și casează *Încheierea* din 9 octombrie (dosar nr. 465/956). Aceasta nu înseamnă decât că se acceptă audierea martorilor solicitați de acuzat și administrarea altor probe. Mai multe amânări sunt provocate de imposibilitatea de a obține un exemplar din statutul PNT; MAI informează că nu are așa ceva, iar Biblioteca Academiei – că nu poate să-l scoată din arhivă. În final, recursul este respins din nou.

14, 15 și 28 decembrie. UM 0123 se interesează insistent dacă lui Corneliu Coposu i s-a confiscat averea și recomandă executorului judecătoresc să le caute, în acest scop, pe soția și mama deținutului, domiciliată pe Calea Dudești nr.86.

1957

5 ianuarie, ora 10. Executorul judecătoresc comunică încă o dată că nu are ce confisca de la *Ceposu Cornel*. Asemenea erori sunt frecvente în documentele aflate în dosar. Într-un referat din 21 mai 1948, comisarul care semnează se referă la *Coposu Cercei*, iar comuna natală, Bobota,

apare în variantele *Dobota*, *Bibota*, *Balota* și „călătorește” din Sălaj în județul Dolj sau Regiunea Craiova.

8 mai. Corneliu Coposu solicită recurs în supraveghere.

24 mai. Fișa medicală de la Spitalul penitenciarului Văcărești menționează pentru Corneliu Coposu (celula 14, număr matricol 11):

Antecedente:

- *reumatism cronic de la 20 de ani*
- *gastrită hiperacidă de la 18 ani*
- *apendicectomie la 10 ani*
- *amigdalotomie la 33 ani*
- *spasm cerebral pe 17 februarie 1952*

Concluzii:

- *maladie hipertonică în fază neurogenă*
- *anemie*
- *apt pentru munci ușoare.*

Printre numeroasele analize și rețete prezente în dosare se menționează și stări de leșin.

17 iulie. Tribunalul Suprem al RPR, Colegiul Militar, refuză recursul în supraveghere.

7 august. Se emite ordinul prin care Corneliu Coposu este transferat de la Gherla, Formațiunea 0606, la Râmnicu Sărat, unde va ajunge pe 10 august, după un scurt tranzit la Aiud.

23 august. Face cerere pentru câteva haine mai groase și „pat permanent” (dreptul de a se așeza pe pat în timpul după-amiezii). Cererea e înaintată la DGPCM.

8 octombrie. Prin Decizia nr. 545, un nou recurs (Dosar 406/ 957) este respins, după amânări succesive pe 12 august, 11 septembrie și 4 octombrie, cu obligarea acuzatului la 25 lei cheltuieli de judecată.

1958

9 ianuarie. Un referat medical semnalează că n-a mai ieșit la aer de trei luni.

14 ianuarie. Una din numeroasele solicitări ale medicului: odihnă și regim alimentar special de 60 de zile, plus tratament cu calciu gluconic și polivitamine. Se aprobă doar 15 zile.

1959

10 septembrie. Corneliu Coposu este predat MAI-UM 0123/H, conform adeverinței nr. 149347/9. IV. 59, pentru cercetări.

11 septembrie. Este transferat de la Râmnicu Sărat la București, la UM 0123/H conform ordinului DGPCM nr. 149347/9 sept. 59.

26 noiembrie. Este trimis înapoi la Râmnicu Sărat.

1960

2 februarie. În penitenciarul Râmnicu Sărat se stinge din viață Constantin Hagea, prin colaps cardio-vascular. Fișa sa medicală menționează:

- *crize frecvente de epilepsie*
- *aortită cronică*
- *sclero-empfizem pulmonar*
- *rahi-pleurită*
- *reumatism cronic*
- *spondiloză cervicală și lombară*
- *tulburări funcționale cardiace*
- *anemie.*

Cu aceste afecțiuni trăise vreme de 13 ani în închisoare. Merită făcută o comparație cu unele persoane eliberate după 1989 pe caz de boală.

După opinia lui Corneliu Coposu, Râmnicu Sărat a fost cea mai dură dintre închisori. Aici au murit peste 90% dintre deținuții politici. Mâncarea nu depășea 5-600 calorii pe zi (supe de orz fiert, fără nici un adaos), ceea ce, în afară de inaniție, provoca frecvente avitaminoze (în momentul arestării, Corneliu Coposu cântărea 114 kg, iar la eliberare – 51). Personalul era asiatic (n-a putut identifica limba), cu aspect lombrosian, nu știa cine sunt deținuții și nu avea voie să vorbească deloc cu aceștia, astfel încât, cât timp s-a aflat aici, Corneliu Coposu a fost izolat într-o tăcere absolută, la ieșire manifestând dificultăți de a vorbi și, pe de altă parte, leșinând dacă trebuia să stea mai mult de zece minute în picioare. În general, Corneliu Coposu și-a petrecut trei sferturi din cei 15 ani de detenție singur în celulă. Paradoxal, această situație putea fi privită și ca un avantaj, pentru că alteori avea drept colegi de celulă nebuni sau

bolnavi de sifilis (ca să nu mai vorbim de informatori). La Râmnicu Sărat deținuții reușeau să comunice între ei prin alfabetul Morse (Ion Mihalache îl învățase acolo, în închisoare), utilizat prin bătăi în ziduri sau prin tuse. Prin acest sistem, un deținut i-a comunicat lui Corneliu Coposu că i-a lăsat un mesaj în drum spre „baie” (un șopron în curte, unde se mergea în pielea goală, inclusiv iarna). Mesajul – un fir de ață de vreo doi metri, însemnat cu cărbune în Morse – era următorul: *Generalul Jienescu solicită înscrierea în PNȚ*. Jienescu avea să se prăpădească în închisoare, iar Corneliu Coposu va povesti:

De altfel, dacă nu mă înșel, am rămas doar vreo patru supraviețuitori. Ajunseserăm, după doi-trei ani, să identificăm celula care se deschide după scârțâitul specific. Așa puteam să ne dăm seama care dintre deținuți este bolnav, care a murit. Era un ritual specific când murea câte unul. Era transportat pe un fel de targă în curtea interioară, de unde era dus cu o căruță și aruncat într-o groapă de la periferia cimitirului. Morții erau îngropați în pielea goală, fiindcă îmbrăcămintea de pe ei se afla în inventarul pușcării. Bineînțeles, nu le făcea nimeni sicriu, îngroparea se făcea noaptea, iar groapa era săpată superficial. Noi am încercat după Revoluție să găsim rămășițele lui Ion Mihalache, dar nu am reușit.

În lungile perioade de izolare totală, pentru a-și păstra mintea în activitate, Corneliu Coposu a „scris” mii de poezii, inventa și rezolva mental probleme de matematică, făcea traduceri literare (una dintre ele, „If”, de Rudyard Kipling, a reușit după aceea să și-o amintească), atingând acea stare (staza) în care suferințele trupului prilejuiesc, paradoxal, o deosebită ușurință de gândire. Iar atunci când nu era singur în celulă, proceda la o adevărată acțiune de alfabetizare a deținuților de drept comun, utilizând tot felul de improvizații (de pildă, scriind cu praf de DTT pe fundul unei gamele unse cu săpun). Așa cum se știe, mulți deținuți intelectuali au recurs la aceste metode pentru a-și salva mintea.

1962

6 aprilie. Raport de indisciplină (și-a permis să cheme gardianul), soldat cu cinci zile de carceră.

27 aprilie. Miliția Regiunii Ploiești (!) raportează Serviciului „C” că nu posedă decât o fișă personală și o singură notă informativă despre activitatea de până la arestare a lui Corneliu Coposu. *Alte materiale compromițătoare nu mai posedăm.*

12 iunie. Referatul nr. 14/774404 al Serviciului „C” susține că *În timpul detenției nu a fost semnalat informativ (!!)* Semnatarul, căpitan Ciemel, propune ca, după eliberare, lui Corneliu Coposu să nu i se permită stabilirea în București, dar nici să nu i se fixeze domiciliu obligatoriu.

15 iunie. Este prins *destrămând ață din fața de pernă*, fapt care îi aduce alte cinci zile de carceră. În închisorile comuniste era interzis, între altele, ca deținuții să aibă și ață, hârtie și unelte de scris. În rarele ocazii în care erau scoși la plimbare în curte – o dată pe lună sau mai rar – era o mare bucurie dacă găseau o bucățică de tablă ori de sârmă din care, prin ascuțirea pe cimentul celulei, își improvizau penițe și, dizolvând în apă un medicament colorat, puteau să scrie, pe mici bucăți de pânză, pe care apoi le ascundeau în saltele. În felul acesta s-au învățat limbi străine, s-au scris poezii și chiar s-au rezolvat probleme de matematică. Deși era interzis, preoții întemnițați țineau slujbe zilnice, în surdina, și în general exista o strădanie permanentă de a menține o minimă viață spirituală. Aceste „infracțiuni” erau pedepsite fie cu perioade de izolare (ceea ce însemna mâncare o dată la patru zile), fie cu alte măsuri. De exemplu, legarea strânsă a mâinilor de glezne, situație care, în afară de poziția chinuitoare, transforma actul de a mânca într-un calvar grotesc.

27 iunie. Prin decizia E/16450 a MAI, semnată de ministrul de interne Vasile Negrea, lui Corneliu Coposu i se stabilește domiciliu obligatoriu pentru 24 de luni în comuna Rubla, raionul Brăila.

9 iulie. Corneliu Coposu este eliberat din penitenciarul Râmnicu Sărat, efectuând integral anii de condamnare. În cei 15 ani de închisoare a fost deținut (în unele cazuri de mai multe ori) la Văcărești, Jilava, Pitești, Malmaison, Craiova, Aiud, Râmnicu Sărat, Poarta Albă, Capul Midia, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Gherla, Sighetul Marmației.

Conform Bietului de eliberare din Penitenciarul Râmnicu Sărat, Corneliu Coposu *a fost depus ca condamnat de la 14.07.1947 pînă la 09.07.1962 (...) pentru faptul de crimă de activitate intensă contra clasei muncitoare.* Este *pus în libertate* (de fapt, trimis în domiciliu forțat) conform ordinului DGPCM nr. 085912/962. Semnează șeful Grupei Evidență, M. Ștefan.

În primele trei luni de domiciliu obligatoriu, din cauza epuizării, nu a putut munci. Ulterior a făcut parte dintr-o grupă cu rezultate atât de

bune, încât a primit aprobarea să lucreze și în afara localității, la Viziru și Însurăței. Dispărut astăzi, satul era construit de către bănățenii dislocați în Bărăgan la începutul anilor '50, cu case ridicate din stâlpi de lemn (era o pădure de salcâmi în apropiere), între care se făcuseră împletituri din crăci, „consolidate” cu pământ bătătorit pe ambele părți. Acoperișurile erau din paie, gardurile – acolo unde existau – din tulpini de floarea-soarelui, iar ușile – cadre de lemn plus două rânduri de carton asfaltat. Au locuit acolo câteva sute de foști deținuți politici, la care se adăugau trei-patru familii de foști *dislocați*, care preferaseră să nu se mai întoarcă în Banat, alți sărmani care își găsiseră acolo un acoperiș și câteva familii de țigani pripășiți în zonă. După declarațiile celor care au trăit acolo, viața era de o naturalețe desăvârșită, nimeni nu se ferea de nimeni și – în condițiile în care nu exista nici un lacăt – nu se fura nici un băț de chibrit. Corneliu Coposu a locuit vizavi de casa în care, spre sfârșitul anului, s-au mutat Ion Diaconescu și Ioan Huiu. La început era singur, apoi cu mama sa și, ocazional, cu surorile sale (care își „petreceau” acolo concediile). Aprovizionarea se făcea de la familiile din sat, din „gospodăriile” proprii, de la un Gostat aflat lângă șosea și – atunci când era posibil – din Viziru și Însurăței, la care se adăugau pachetele primite de acasă. Cei aflați în domiciliu obligatoriu nu aveau buletin de identitate, singurul lor act fiind foaia de eliberare, și nu aveau voie să plece din sat decât cu aprobări speciale, care se dădeau rar (de pildă, nici măcar pentru o înmormântare în familie). Supravegherea lor era asigurată de milițienii locali, peste care domnea un locotenent-major de Securitate. Focul în sobe se făceau cu coceni de porumb cumpărați de la Gostat, iar apa se aducea de la câteva fântâni.

Despre perioada domiciliului obligatoriu, Corneliu Coposu povestește:

Pentru mine și pentru alți deținuți a fost o binefacere, pentru că, dacă am fi trecut de la regimul dur al pușcăriei direct la o viață normală, probabil că ar fi fost un șoc greu de suportat. Acolo restricția ne impunea să nu părăsim comuna și să ne prezentăm la apelul de la Securitate, dar aveam dreptul să primim membrii familiei în vizită, pachete, și să lucrăm. Am lucrat în agricultură, o muncă sănătoasă, în aer liber, la porumb, la graminee. Puteai să lucrezi și în construcții. Mă gândesc cu foarte multă nostalgie la perioada petrecută în domiciliu obligatoriu, deși Rubla era expusă la toate intemperiiile în timpul iernii. Erau zăpezi îngrozitoare, care blocau circulația (...), eram ca în romanul „Satul uitat”: o categorie

de oameni fără contact cu civilizația comunistă, cu o mentalitate diferită, care mai păstrau însemnele civilizației și ale bon-ton-ului dinainte. Erau condiții cu totul deosebite, pe care le sesizau chiar membrii familiei, care, porniți din lumea comunistă, ajungeau acolo într-o altă lume.

Fiecare dintre cei aflați în domiciliu obligatoriu trebuia să semneze un contract pentru exploatarea unui hectar de porumb. Gostat-ul asigura însămânțarea, transportul de la câmp și – la sfârșit – al știuleților, iar lucrătorii, manual, restul operațiunilor, de la prășit până la depănușat, pentru care primeau o modestă plată în bani. Prin iulie 1963, Ioan Huiu și Ion Diaconescu, după ce lucraseră la instalarea rețelei electrice a unui fost conac boieresc aflat acum în proprietatea Gostat-ului, au reușit ca, angajându-se în construcții, să obțină rezilierea contractelor agricole, atât pentru ei cât și pentru Corneliu Coposu. În cadrul echipei astfel formate, el îndeplinea muncile cele mai grele (amestecatul mortarului, căratul materialelor), dar și întocmirea actelor contabile și administrative, care se făcea chenzinal. Cu toții au fost siliți să se „specializeze la locul de muncă” – de pildă, Ioan Huiu a devenit expert în ridicarea sobelor de teracotă. Deplasarea spre Însurăței sau Viziru și înapoi se făcea cu bicicletele, fiecare având permanent asupra sa două camere de rezervă, căci ciulinii Bărăganului provocau frecvent pene de cauciuc.

Personalul Gostat-ului, cu care foștii deținuți politici se aflau în relații de serviciu, avea față de ei o atitudine condescendentă, chiar respectuoasă – cu unele excepții. Milițienii din comună păstrau o distanță politicoasă, iar locotenentul-major de Securitate chiar îi evita. Toate acestea păreau să denote o ușoară schimbare de atitudine a oficialităților, care anticipa decretul de amnistie din 1964. De altfel, încă înainte de apariția acestuia, prin aprilie 1964, foștii deținuți politici au început să fie chemați, discret, câte unul, și să fie trimiși la Brăila ca să-și facă fotografiile de buletin. O dată cu înmânarea buletinului de identitate, erau trimiși acasă. Câțiva, însă, au preferat să rămână în Rubla, unde – de bine, de rău – își încropiseră o gospodărie, până când au fost obligați să plece, iar satul a fost dezafectat, devenind teren agricol.

Atmosfera senină despre care povestesc cei care au trăit în acei ani la Rubla se materializa și în ocaziile sărbătorești, iar centrul acestor întâlniri era casa familiei Coposu, unde, la Crăciunului din 1963, s-au adunat vreo 20 de prieteni, colindând și încercând să se simtă bine, chiar dacă nu reușiseră să-și procure tradiționalul brad. Pentru toți aceștia,

mama lui Corneliu Coposu – pe care nimeni n-a văzut-o vreodată supărată – era „Mami”, le făcea de mâncare și îi îngrijea ca pe copiii ei.

1963

21 martie. Aurelia Coposu solicită să locuiască zece luni în Valea Călmățui (comuna de care ținea satul Rubla), alături de fiul ei.

5 aprilie. I se aprobă solicitarea, dar numai pentru șase luni.

30 aprilie. Sub motiv că desfășoară *acțiuni dușmănoase*, lui Corneliu Coposu i se deschide dosar individual la Securitate.

18 septembrie. Serviciul „C” întocmește referatul de ridicare a domiciliului obligatoriu. După cum se precizează, Corneliu Coposu lucrează la GAS „J. Georgescu”, în sectorul de construcții, *unde are o comportare corectă și este bolnav de distrofie*. Aprobarea ridicării domiciliului obligatoriu va veni peste șase luni.

1964

14 ianuarie. Conform rapoartelor Securității, *o serie de elemente (...) urzesc o serie de planuri cu privire la reorganizarea fostului partid național-țărănesc*.

28 ianuarie. Victor Anca și Virgil Solomon îl vizitează pe Corneliu Coposu în domiciliul obligatoriu, cel de-al doilea exprimându-și părerea că e mai bine că se află acolo: acasă, și-ar fi expus familia la multe neazuri.

14 martie. Prin decizia nr. 6249, lui Corneliu Coposu i se ridică domiciliul obligatoriu. Va locui în București, cu familia, pe Calea Dudești, nr. 86.

302/1/BN/30 Martie 1964

Dosar 005043/5069

STRICT SECRET

Ex. nr. 1

NOTĂ-SINTEZĂ

*În acțiunea inf. ind. nr. 2840
privind pe COPOSU CORNEL, cu
D.O. în comuna Rubla*

La 9 iulie 1962, s-a eliberat din penitenciarul Rm. Sărat, COPOSU CORNEL, unde a executat o condamnare de 15 ani detenție grea, după care i s-a fixat D.O. pe timp de 24 luni în comuna Rubla, raionul Brăila. Acesta a fost membru P.N.Ț.-Maniu avînd funcția de secretar general adjunct și secretar personal al lui Iuliu Maniu.

După desființarea P.N.Ț.-ului a continuat activitatea sa dușmănoasă împotriva regimului, împreună cu mai mulți membrii T.U.N.Ț., redactînd și multiplicînd manifeste cu conținut contrarevoluționar, iar mijloacele de multiplicare le-au fost puse la dispoziție cu aprobarea lui COPOSU CORNEL.

Datorită funcției avută în P.N.Ț. cît și a relațiilor ce le avea cu elementele de conducere ale fostului P.N.Ț., dintre care unele se află cu D.O. în aceeași comună, la 30 Aprilie 1963, i s-a deschis dosar individual. A fost încadrat informativ cu următorii agenți „Eugen Stănescu”, „Avocatul Mihail” și „Preda Viorel”. (de subliniat că, în mod logic, era vorba despre oameni oficial aflați și ei în domiciliu obligatoriu, poate chiar foști colegi de partid – n.TCZ)

Venirea lui COPOSU CORNEL în comuna Rubla, în rîndul celorlalți D.O.-iști a produs interes, vizitîndu-l la domiciliu punîndu-i diferite întrebări cu privire la executarea pedepsei în detenție, tratamentul la care era supus, cine din naționali-tărăniști se mai află în penitenciarul Rm. Sărat, etc. Pentru început COPOSU CORNEL nu se angrena în discuții cu caracter politic, ci spunea celor care îl vizita că se simte slăbit, vrea să se refacă, să se pună la punct cu toate problemele ce au apărut în cei 15 ani cît a stat în detenție, iar majoritatea timpului și-l petrecea citind diferite cărți de literatură, ziare, reviste, etc.

Mai tîrziu, își schimbă această atitudine și este semnalat că a polarizat în jurul lui atît elemente ce au activat în P.N.Ț. cît și elemente cu activitate dușmănoasă de altă natură.

(...) Din materialele informative furnizate de agentură se desprind următoarele probleme, care consider că trebuiesc menționate. Astfel, agentul „Preda Viorel” în nota din 9 iunie 1963, îl caracterizează pe COPOSU CORNEL că „este un tip inteligent, o fire comunicativă uneori cam comod și cam încăpățînat”. Aceeași caracterizare îi face și agentul „Eugen Stănescu”.

Dacă în prima perioadă obiectivul adopta atitudine pasivă față de elementele cu D.O., la începutul anului 1963 și ulterior, COPOSU CORNEL povestește celor cu care vine în contact întîmplări și evenimente politice din trecut, descrie persoane de politicieni din fostele

partide burghezo-moșierești, căutînd să scoată în evidență personalitatea acestora, îndeosebi a lui Iuliu Maniu, iar evenimentele la ordinea zilei după concepțiile și vederile lui.

Toate aceste discuții sînt ascultate cu interes, datorită faptului că COPOSU CORNEL în relatările lui face și unele glume, ironii, fapt ce atrage atenția celorlalți.

În afară de acestea s-a stabilit că COPOSU CORNEL primind pachete în mod regulat cît și sume de bani, invită acasă la el elementele enumerate mai sus, fapt ce face să fie vizitat și apreciat de cei din comună.

Agentul „Eugen Stănescu” caracterizează aceste stări de lucru astfel: „în casa lui Coposu Cornel este un du-te vino și nici odată nu este singur”. Apoi menționează: „COPOSU CORNEL se bucură de apreciere bună în sat, fiind un om serios, este destul de «demn», a suferit mult, are prestigiu încă din penitenciar. Nu se preocupă de birfa cronică din sat”.

(...) În ce privește atitudinea politică a lui COPOSU CORNEL se poate aprecia că urmărește cu interes evenimentele care se desfășoară și caută să însufle și celorlalți mult optimism. Astfel agentul „Gică Iordan” în nota din 30 Mai 1963, arată că „Coposu Cornel fiind abonat la revista «Timpuri Noi» a găsit un articol în care se vorbea de o nouă armă secretă americană foarte puternică. Imediat s-a dus cu acest articol la generalul Barbu Dumitru, cerîndu-i explicații militare și făcînd totodată comentarii defavorabile la adresa lagărului socialist, care, spunea el, nu se poate compara cu americanii”.

Articolul a fost dat să fie citit și de către ceilalți naționali țărăniști.

Referitor la articolele din presă ale unor foști legionari care au recunoscut că ideologia lor este falsă, COPOSU CORNEL în frunte cu ceilalți naționali țărăniști au luat atitudine numindu-l „act de oportunism destul de frecvent în activitatea legionarilor”.

În general notele furnizate de agentura folosită în supravegherea lui COPOSU CORNEL, vorbesc despre „grupul Coposu”, însă nu s-au luat măsuri să se clarifice dacă această denumire (din note) este o expresie uzuală, legată de faptul că respectivul a avut funcția cea mai mare în partidul P.N.Ț. sau că într-adevăr sînt constituiți într-un grup.

De altfel agentul „Cristescu Nica” în nota din 16 martie a.c. arată printre altele „grupul Coposu, continuă să umble cu capul în nori, mai păstrează interes față de naționali țărăniști făcînd prozelitism și interesîndu-se de apartenența politică a unora și a altora”. „În afară de

aceasta e cu ochi și cu sprâncene că așa cum se păstrează grupul lor lasă impresia unuia de partid”.

Aprilie. Arlette Coposu este eliberată din închisoare. Două săptămâni mai târziu, Corneliu Coposu se întoarce din domiciliul obligatoriu și vor locui împreună cu toată familia – opt persoane în două camere. Succesiunea adreselor lui Corneliu Coposu în București este următoarea: str. Depărățeanu, lângă Gara de Nord, între 1940 și 1941; garsoniera din str. Dr. Marcovici nr. 9 până în 23 august 1944 – distrusă de bombardamentul german; garsonieră dublă în Șoseaua Iancu Jianu nr. 72, de unde Arlette Coposu a fost evacuată la scurt timp după arestarea soțului; mama și surorile sunt evacuate, în două ore, din strada Heleşteu, în 1952, pentru ca în casă să se mute ministrul Aurel Potop; familia se mută în Calea Dudești nr. 86 și, din 1975, în str. Mămulari nr. 19. Demolările din anii '80 pentru “centrul civic” s-au oprit exact înainte de acest imobil!

22 aprilie. Conform unei note informative, Corneliu Coposu *discută cu elemente ce au deținut funcții în PNT și (...) le duce anumite știri pe care le comentează în mod dușmănos.*

12 mai. Este angajat la Întreprinderea de Construcții Montaj nr. 3 din Șoseaua Giulești nr. 103, ca muncitor la Atelierul de Confecții Metalice (cu 820 de lei pe lună), unde va lucra până pe 17 iulie, când i se va pune în vedere să-și găsească un alt loc de muncă, în ciuda faptului că era bine apreciat, ba chiar, unitatea ieșind frunțașă în întrecerea socialistă, fusese printre cei 30 nominalizați pentru o excursie-recompensă la Sofia (dar fusese exclus ulterior).

15 Mai 1964

M.A.I

UM 0123/y

M 52

12-06-64

Să se completeze în sinteza care se face cu Coposu;

– să cerem și alte date;

– să fim atenți când i se va da casă.

NOTĂ

CORNEL COPOSU a venit să mă vadă sîmbătă 9 Mai. Convorbirea s-a prelungit de la orele 12 pînă dincolo de ora 15, deoarece a fost reținut la un aperitiv.

Înfățișarea sa e surprinzător de bună. Arată „în avantaj”. Înainte avea aspectul unui tînăr obez. Astăzi pare un tînăr înalt și slab, aproape distins. Și-a păstrat părul și dantura. E îmbrăcat curat, cu hainele sale vechi. A stat în diverse închisori 15 ani; „de unde a ieșit pe targă”; doi ani a stat pe Bărăgan; iar în primul an, mama sa l-a întovărășit dîndu-i toate îngrijirile. Una din surorile sale, care e farmacistă, a fost de asemenea în măsură să-l ajute să-și refacă sănătatea.

Ultima oară a locuit la R. Sărat, unde a avut prilejul să-l vadă pe Mihalache, care în acel timp trăia. COPOSU a rămas surprins cînd a aflat că a murit, fiindcă – deși își pierduse complet auzul –, părea încă în putere.

MIHALACHE era tot timpul „rebarbativ și protestator”. „S-a purtat admirabil, răscumpărîndu-și toate greșelile și păcatele”.

COPOSU spune „că e conștient că a avut foarte mari neplăceri din cauza lui BANI GHKA”, care „cît timp a stat închis, iar apoi cînd a fost eliberat prima oară – a spus că sînt un om cu calități extraordinare” și „singurul în stare să-i iau locul lui MANIU”.

„Înțelegi, foarte bine, că o asemenea apreciere mi-a făcut rău din două părți: într-o parte mi s-au exagerat în așa fel calitățile, încît am devenit foarte primejdios, iar între ai mei am fost privit ca un ambițios fără simțul măsurii, mulți fiind convinși că eu sînt înțeles cu BANI GHKA care să-mi facă această atmosferă”.

(...) „Știi toate acestea la fel de bine ca și mine. Vom mai avea ocazia să vorbim despre trecut”.

„Acuma doresc să-mi fac un mic rost, dacă astfel exprimat nu e o ironie. Vreau să lucrez”. „Dorința de a lucra, după 15 ani de pasivitate, hărțuieli, mizerii și toate celelalte, e explicabilă”.

„La canal m-am recalificat. Sînt zugrav și zidar”.

„La nevoie, sînt gata să fac una din aceste meserii. În orice caz nu mai vreau să fiu avocat sau «jure» la întreprinderi, nu vreau să fiu nici funcționar, în orice caz nu mă bag în nici o funcție care comportă răspunderi, care mă pot duce la alte buclucuri”.

„Sînt obosit și m-am săturat de visuri și pericole”.

„E timpul poate să și trăiesc puținel. **Sînt un om care n-am trăit** (s.TCZ). Am plecat în pușcărie cînd aveam 33 de ani, m-am întors în București la 50 de ani”.

„Aflasem că Arlette a murit. Așa se spunea prin pușcării”.

„În realitate, murise sora sa, Rose-France, care era o fată admirabilă, dar ea e aceea care a fost «folosită în orb» de un nemernic de la Legația Franței și a atras-o implicit și pe Arlette care nu avea decît vina de a fi soția mea”.

(...) „N-am intenția să plec în străinătate. Nu fiindcă n-am la cine trage și cui mă adresa, ci pentru că nu vreau să-mi părăsesc mama, care e bătrînă și a suferit atîta și nici pe surorile mele care s-au purtat atît de bine”.

„N-am intenția de a relua politica de cafenea, care s-a făcut la noi întotdeauna”.

„Sînt convins că sîntem și vom fi urmăriți, dar deosebit de aceasta, n-are nici un rost. Nu-mi dau încă bine seama ce este cu această destindere, nu înțeleg cum DEJ a ajuns favoritul occidentului, nici ce se petrece azi în lume”. „Sînt lucruri foarte curioase pentru mine. Asta nu înseamnă că nu mă voi informa și ține la curent ori că nu voi merge să văd pe toți prietenii noștri. Aceștia sînt în definitiv și cercul meu social. A o ascunde, ar fi o prostie. Cine ar crede-o?” „Am însă înainte de toate de aranjat o serie de chestiuni presante: buletinul, slujba și casa. Locuiesc la ai mei, care stau îngrămădiți unii peste alții, adică 6 persoane (mama, surorile și un cumnat) în două încăperi. Peste ei am venit și eu și Arlette. Sîntem deci 8 persoane. Mi s-a promis că mi se va da locuință, probabil o cameră. Asta e deocamdată lucrul principal”.

„Întîlnirea cu Arlette care a sosit de două săptămîni a fost emoționată. Arată mult mai prost ca mine și e probabil foarte bolnavă. Deocamdată sîntem fericiți că ne-am regăsit”.

COPOSU s-a interesat de foarte multe persoane din țară și străinătate. Din străinătate, avea informații vagi sau eronate.

A doua zi, duminică 10 Mai pe la orele 13, l-am vizitat pe MIHAI POPOVICI. La POPOVICI se aflau în afară de soția sa și D.R. Ioanițescu și Stan (nu cumnatul lui Madgearu, ci acel Stan al cărui fiu a fost implicat în afacerea tînărului LUGOJANU). După 10 minute a sosit COPOSU, soția sa și una din surorile lui COPOSU (farmacista).

Arlette e foarte schimbată. Nu mai păstrează din farmecul ei, e foarte slabă, are obrazul veștejit. E însă tot atît de vioaie. Vrea să lase impresia că e resemnată și totul e în mîna sorții. „Prin moartea surorii, a

tatălui și a celorlalți, ne-am plătit tributul nostru. Acuma vreau să lucrez undeva. Vreau să-l ajut pe PUIU (COPOSU) să-și refacă viața, adică vreau să ne refacem viața. Nu-mi fac iluzii, mă mulțumesc cu puțin. Poate e și vârsta. PUIU citește mult, mai ales literatură, pasiunea lui. Vrea să se pună la curent. Eu citesc mult mai puțin, sînt încă foarte obosită”.

Au urmat o serie nesfîrșită de întrebări reciproce între COPOSU și POPOVICI, în genere despre soarta unuia ori a altuia. Conversația a fost stînjenită și de emoția continuă a lui POPOVICI care a plîns aproape tot timpul.

(Este evident că acela care povestește Securității toate aceste lucruri nu putea fi decît un apropiat, o persoană de încredere pentru Coposu și cei dragi lui...)

După întoarcerea în București, un fost subaltern din PNT, Grigore Geamănu, acum secretar general al Consiliului de Stat, îl cheamă la Gheorghe Gheorghiu-Dej, care se scuză astfel pentru închisorile politice: *N-am putut face nimic, pentru că rușii ne-au dirijat tot timpul. În compensație, îi propune să devină jurist-consult al Consiliului de Stat, cu 4.800 lei pe lună (un inginer câștiga cam 800 lei), cu condiția să semneze o declarație. Corneliu Coposu refuză, fără măcar să se uite pe declarație. De asemenea, Dej i-a propus reabilitarea sa și a lui Iuliu Maniu, la care a răspuns: Maniu ar fi mai indicat să-i reabiliteze pe comuniști.*

În aceeași perioadă, Corneliu Coposu refuză să colaboreze la „Glasul Patriei”, publicație pentru străinătate care preamărea „realizările” epocii comuniste.

26 iunie. Abia întors în Capitală, în câteva rînduri a fost plimbat cu mașina prin noile cartiere ale Bucureștiului, precum și zone industriale (pesemne, trebuia convins de „prefaceri”). I.C. Drăgan i-a trimis un bilet de avion ca să conferențeze în Italia, dar a refuzat. *S-a încercat a se discuta problema memoriului făcut din partea lui Vișoianu Constantin, însă nu a relatat nimic. Măsuri: dacă întreabă, să i se spună că s-a aflat de la Alexandru Bratu și Victor Anca. Scontăm prin această discuție la crearea unor suspiciuni de neîncredere și izolare a vîrfurilor PNT.* (Dintr-un raport al Securității.)

29 iulie. Prin ultimul decret de amnistie, la Botoșani e eliberat un lot de deținuți politici din care făcea parte, între alții, Dan Amedeo Lăzărescu. Din 3.500 de liberali arestați, circa jumătate muriseră în închisori. Amnistiiile fuseseră impuse (cam târziu!) de către Occident, ca o condiție pentru relațiile economice.

14 octombrie. Raport de contactare: *A fost luat din Piața Sf. Gheorghe și dus cu mașina pe șoseaua București-Ploiești. Susține că s-a acomodat și s-a refăcut fizicește. A cerut și a primit aprobarea să-i viziteze pe Aurel Leucuția și Ghiță Pop, pe care nu i-a văzut din 1947, dar în mod indirect i s-a dat de înțeles că vizite prea multe ar putea să-i dăuneze, careva dintre ei să nu vorbească cine știe ce despre Coposu.*

1965

O scenă antologică: Un prieten îl invită la masă. Întrebând-o pe fetița acestuia ce-a învățat la școală, ea îi răspunde: „Despre Stalin!”. În timpul dejunului, observând că adulții discută liber despre comunism, fetița izbucnește în plâns: „Nu mi-ați spus că nenea e de-al nostru și o să creadă că sunt tâmpită!”. (Altfel, Corneliu Coposu a numărat 47 de cunoscuți care i-au mărturisit că au fost obligați să dea note informative despre el. Un prieten i-a spus disperat că operația de rinichi, în străinătate, a fetei sale, e condiționată de angajamentul său în acest sens. Corneliu Coposu l-a încurajat să facă târgul dar, din nefericire, aprobarea de plecare a venit prea târziu și fetița a murit).

9 Feb. 1965
DIRECȚIA III-a
302/1/BN/385939

STRICT SECRET
Ex. nr. 2

S.C. 16

M.I. – DIRECȚIA GENERALĂ DE INFORMAȚII

De către noi este urmărit prin dosar individual numitul COPOSU CORNEL, născut în anul 1914, jurist, fost secretar general adjunct al P.N.Ț., condamnat la 15 ani T.G., după care i s-a fixat D.O. în Valea Călmățui – Brăila, restricții ce i s-au ridicat în luna martie 1964, stabilindu-se cu domiciliul în București, Cal. Dudești 86, raion T. Vladimirescu.

Din surse sigure, rezultă că obiectivul în jurul datei de 15. I. a.c. a fost vizitat la locul de muncă de către două persoane, dintre care una s-a legitimat ca fiind din partea CC-PMR, inspector de propagandă cu numele de ȘERBAN DIONISE.

După unele discuții privind locul unde s-ar putea discuta, au convenit să meargă la restaurantul Ambasador.

COPOSU CORNEL susține că a fost întrebat ce părere are despre actualul sistem electoral, dacă în cercurile lui, acest sistem nu se interpretează într-un anumit fel. După o introducere făcută de ȘERBAN DIONISE în ce privește politica externă a R.P.R., i s-a pus problema de a face parte dintr-un comitet care să desfășoare propagandă ca „cei care au părăsit țara, conștienți sau inconștienți, să se reîntoarcă în patrie”. COPOSU CORNEL a răspuns că refuză în mod categoric să facă parte din acest comitet, în primul rând fiind vorba de demnitatea lui politică, în al doilea rând acest organism este superflu.

Date fiind cele de mai sus, rugăm a ne comunica dacă din partea organelor dvs. s-au întreprins măsuri de contactarea sus-numitului.

*LOCT. ȘEF DIRECȚIE
Col. de securitate,
Olimpiu A.*

*ȘEFUL SERVICIULUI
Lt. Col. de securitate,
Toader D-tru.*

Corneliu Coposu este angajat pe un șantier de construcții de pe lângă Casa Scânteii, în vreme ce soția sa funcționează la serviciul de evidență a bolnavilor dintr-un spital. Mama lui se confesează, fără să știe, unei „surse”: *Este greu, dar Puiu nu vrea să accepte anumite oferte care i s-au făcut în schimbul unor servicii cerute, căci prea mult a suferit în trecut. Puiu este demn.*

18 martie. Decesul lui Gh. Gheorghiu-Dej. Va fi înlocuit, la președinția Consiliului de Stat, pe 24 martie, de către Chivu Stoica.

22 martie. Plenara CC al PCR alege în funcția de prim secretar al CC al PCR pe Nicolae Ceaușescu.

Mai. Arlettei Coposu i se diagnostichează un cancer diseminat. La aflarea știrii, soțul ei leșină.

21 august. Republica Populară Română devine Republica Socialistă Română.

27 decembrie. Arlette Coposu se stinge din viață.

1967

Walter Roman, director la Editura Politică, îi propune lui Corneliu Coposu să colaboreze la elucidarea evenimentelor din preajma

lui 23 August 1944. Acesta acceptă doar o relatare verbală, și numai după ce obține o adeverință care să-l asigure că nu va avea necazuri ulterioare.

21 februarie. Parastas pentru Arlette Coposu, la care *au fost foarte multe persoane din rândul celor care au activat în PNȚ, indiferent că au cunoscut familia Coposu sau nu.* Așa cum reiese și din alte împrejurări similare, înmormântările, parastasurele și slujbele religioase erau adevărate mine de aur pentru Securitate, pentru că se adunau multe „obiective” la un loc. Filajul făcea fotografii chiar și în biserică și își nota nu numai numele participanților, ci și numerele mașinilor cu care aceștia veneau, ulterior precizând adresele, „antecedentele” etc.

9 decembrie. Nicolae Ceaușescu devine președinte al Consiliului de Stat.

1968

21 martie. Notă informativă: *Veniamin George, frate cu Veniamin Virgil din Franța, consideră pe Coposu Cornel ca reprezentant și exponent autentic al PNȚ, atât la tineret cât și la bătrâni. Această idee este vehiculată și de emigrație. (informatorul „Vladimir”)*

30 decembrie. Notă informativă: *Coposu a făcut afirmația că evenimentele din Cehoslovacia este începutul sfârșitului comunismului în general. Că el este convins că falimentul economic și ideologic al comunismului este total și că forțele care îl vor răsturna se vor naște din mijlocul lui și nu vor veni de afară. (Inf. „Sultan” fost inf. „Mihăescu”)*

1969

23 Mai

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI

D.G.I.I. – DIRECȚIA I-a

STRICT SECRET

Dosar 50504/00064

131/BN/ 23.05.1969

Ex. nr. 1

NOTĂ

privind pe COPOSU CORNEL, fost secretar general- adjunct al PNȚ

COPOSU CORNEL este în etate de 55 ani, de profesie jurist, în prezent normator la Intreprinderea de Construcții și Montaje nr. 1 – Atelierele Confecții metalice, domiciliază în București, Cal. Dudești, nr. 86, sectorul IV.

(...) În timpul cât a stat cu D.O., COPOSU CORNEL a venit în contact cu persoane ce au deținut funcții în P.N.Ț. și aveau aceleași restricții și a fost semnalat pe linie informativă că manifesta multă prudență.

Venirea în București a lui COPOSU CORNEL a stîrnit interes din partea persoanelor care au activat în P.N.Ț., vizitîndu-l la domiciliu, invitîndu-l să facă vizite sau să meargă împreună la diferite spectacole și manifestări sportive.

(...) O altă preocupare a lui COPOSU CORNEL a fost aceea de a ajuta unele persoane bolnave și internate în spital. Acest ajutor a constat în alimente și diferite sume de bani, pe care le colecționa de la foștii membri ai P.N.Ț. Medicamentele le procura prin LIVIU VINETU GATERBURG zis Contele, mare om de afaceri, plecat ilegal din țară în 1947, ce se află în Elveția. De fapt, acesta după punerea în libertate a lui COPOSU CORNEL și pînă în prezent, întreține relații prin corespondență, îi trimite pachete cu articole de îmbrăcăminte, pentru el și membrii familiei.

Tot relații de corespondență, COPOSU CORNEL întreține și cu alte persoane din străinătate ca: VIRGIL VENIAMIN, BOILĂ ROMULUS și STURZA MIHAI – toți aflați la Paris; EMIL GHILEZAN și AUGUSTIN POPA – la Roma – Vatican; RICĂ GEORGESCU și VIȘOIANU CONSTANTIN din SUA; SERDICI VASILE din Canada; TILEA VIOREL din Londra și NILĂ AUGUSTIN din Brazilia – foști membri P.N.Ț.

Menționăm că atît cît a fost cu D.O., cît și după ridicarea restricțiilor domiciliare, COPOSU CORNEL a fost contactat de către D.G.I.E., și solicitat în repetate rînduri – ultima dată în anul 1967 luna iulie – să scrie articole la ziarul „Glasul Patriei”, însă a refuzat categoric, afirmînd că... „mai bine rămîn cu un salariu mic, să muncesc, decît să colaborez la acest ziar, nu vreau să arunc cu noroi în foștii conducători și în partidul din care am făcut parte”.

De asemenea în anul 1967 a fost solicitat de către ziarul „Scînteia”, să scrie un articol la suplimentul ce urma să apară cu ocazia zilei de 23 August, dar și de această dată a refuzat, spunînd că nu vrea să apară semnătura sa în publicațiile actuale.

(...) Trebuie menționat că din materialele informative, cît și din discuțiile purtate cu COPOSU CORNEL în perioada cînd era în contactarea noastră s-a stabilit că nu are nici o intenție de a pleca din țară, deși are la cine merge, însă nu vrea să facă astfel de lucruri, să-și

părăsească mama și restul familiei, care a suferit atât de mult de pe urma sa.

Menționăm că despre relațiile sale cu organele securității, nu a vorbit nimănui.

Fiind urmărit în continuare, nu s-au stabilit probleme deosebite privind atitudinea și preocupările sale, însă s-au obținut materiale din care rezultă că diferite persoane ce au deținut funcții în P.N.Ț., îl apreciază ca pe un om integru, considerându-l viitor conducător al P.N.Ț.

Având în vedere cele raportate mai sus, cât și ordinul rezolutiv al conducerii Direcției, privind contactarea și cooperarea cu organele D.G.I.E. în vederea unei eventuale scoateri în afară a lui COPOSU CORNEL,

PROPUNEM:

1). Să luăm legătura cu cel în cauză, cu care ocazie să discutăm pe marginea problemelor personale și familiale și care îi este starea morală după decesul soției. Aceste probleme să fie discutate la prima contactare.

2). Să discutăm eventual la a doua contactare – despre persoanele care îl vizitează și în deosebi pe cele care nu le agreiază. Această discuție ne-ar ajuta să clarificăm dacă în rîndul acestora se fac afirmații de scoaterea sa din țară pe diferite căi (în nota informativă se vorbește despre ȘERBAN GHICA zis BANY, care intenționează să-l scoată din țară).

3). În cazul în care se vor verifica cele semnalate privind plecarea sa în străinătate, vom discuta cine i-a propus, scopul și modalitatea.

Dacă se ajunge la concluzia că este oportună scoaterea sa în afară, atunci considerăm că este cazul să se ia legătura cu D.G.I.E. și împreună să se întocmească un plan de măsuri comun.

*Cpt. de securitate,
Bică N.*

1970

Conform rapoartelor Securității, Corneliu Coposu a elaborat un program de reorganizare a PNȚ, motiv pentru care a fost avertizat, conform Art. 181 CP, dar ulterior a continuat să aibe manifestări dușmănoase, drept care au fost inițiate măsuri de neutralizare și descurajare

prin cercetare informativă, percheziții domiciliare sub acoperirea organelor de miliție (s. TCZ) și contactare periodică.

27 februarie. Notă informativă: *Coposu a primit de la C-tin Drăgan bilete pentru a merge în Italia însă a refuzat, iar biletele le-a vândut cu suma de 3.500, la agenția Sabena. (Inf. „Lupu Ion”)*

1971

14 octombrie. Notă informativă: *Coposu a făcut afirmația față de sursă că în anul 1947 cu ocazia afacerii Tămădău el se afla împreună cu Maniu în casă la dr. Jovin încercuți de organele de stat. Maniu l-a însărcinat să iasă din casă și să ia legătura cu Leucuția și Gigi Solomon, cu ocazia plecării. Maniu între patru ochi i-a spus „tu ești ca și copilul meu, poate într-o zi și în locul meu, prin orice vom trece să nu te gândești o clipă să-ți părăsești țara. Eu sînt sigur că voi sfîrși întemnițat la comuniști”. Coposu afirmă, legămîntul l-am făcut și îi voi fi fidel toată viața. (Sursa: „Ghioca”).*

1972

Iulie. Tudor Vornicu și Alexandru Stark îl vizitează ca să le dea un interviu despre 23 August 1944, spunându-i că vin din ordinul lui Cornel Burtică, la recomandarea lui Dumitru Popescu. Corneliu Coposu nu acceptă decât după ce redactorii se întorc cu o declarație de la Burtică. Interviul durează o jumătate de oră și consumă 1.700 m de peliculă. El urma să facă parte dintr-un serial documentar dar, după vizionarea lui, secția de presă a CC al PCR respinge tot serialul, care ajunge în Arhiva Muzeului de Istorie a PCR.

11 iulie

STRICT SECRET

131/BC/11.07.1972

Ex. unic

Nr. 005043/0032

NOTĂ

Sursa comunică:

M-am întâlnit cu COPOSU CORNEL pe 07.07.1972, la locuința lui IONEL POP din Str. Căderea Bastiliei, 19.

În ce privește chestiunea organizării, reorganizării sau reactivizării partidului național-țărănesc, respectiv a fostelor cadre ale acestui partid, COPOSU a spus că nu are nici o cunoștință că, dintre vechile cadre, cineva s-ar ocupa măcar în gând – cu atât mai puțin cu obiective practice – cu această problemă. El personal nu ține legătură, numai incidental, cu anumiți „foști”.

De altfel, cei câțiva care mai trăiesc și care se numărau printre ași, foști membri ai delegației permanente a P.N.Ț.-ului (PAN HALIPA, I. HUDIȚĂ, ILIE LAZĂR, IONEL POP), după câte știe el, nu se ocupă cu probleme de organizare și sînt prea bătrîni ca să activeze. (PAN HALIPA are 90 de ani, ILIE LAZĂR la Cluj, HUDIȚĂ angajat la Academie, IONEL POP are 83 de ani, bolnav).

Venind vorba de organizare, l-am întrebat pe COPOSU ce este adevărat din demonstrația care a avut loc cu ocazia parastasului Tache Ionescu, angajat de TITI TĂNĂSESCU, COPOSU m-a lămurit următoarele: Am fost la acel parastas, dar în momentul cînd a început să vorbească VASILE NETEA, am părăsit biserica, deoarece îl detest pe Netea, care nu are prestigiul moral să vorbească despre oamenii politici din trecut, de cînd a scris „o lucrare despre Unire”, unde nici măcar nu pomenește de Iuliu Maniu. După ce am ieșit eu din biserică au ieșit după mine vreo 30-40 de persoane, în mod demonstrativ.

29 octombrie

FN/131/BC/29.10.1972

STRICT SECRET

Ex. unic.

Dos. nr. 005043/0031

NOTĂ

În ziua de 26. 10. a.îc., sursa a făcut o vizită lui MARIA ACHIM la domiciliul acestuia din Balta Albă.

Cu această ocazie MARIA ACHIM a spus sursei că a botezat copilul la data de 14 oct. a.c., avînd ca naș pe ing. PUIU ION.

Din cauză că familia BĂRBUȘ ION era naș de drept al lui ACHIM MARIA – i-a cununat și botezat primul copil –, a avut pretenția să boteze și pe cel de al doilea, astfel că a refuzat să participe la botez. Nu a fost prezent nici ANCA VICTOR și nici NELU DIACONESCU.

Au participat mai multe rude din Ardeal, iar dintre foștii fruntași ai fostului P.N.Ț. au participat următorii: CORNELIU COPOSU, VELTEANU CORNEL, PUIU ION, MARINACHE ION, COCONET V. și alții.

În timpul mesei, cei de mai sus au trecut la un moment dat într-o altă cameră pentru discuții politice ca între bărbați.

ACHIM pretinde că discuțiile au fost foarte interesante, mai ales că s-a discutat foarte mult despre evenimentele politice din activitatea fostului partid.

Cu această ocazie, COPOSU C. a spus multe lucruri interesante, din tot ceea ce a făcut MANIU pînă la arestarea din 1947, relații cu străinii și mai ales un anumit aranjament cu foștii conducători ai partidelor țărănești din Bulgaria, Polonia, Ungaria.

S-au amintit și despre anumite „perspective” de viitor în lumina unor evenimente interne și internaționale, pe care COPOSU le intuiește. S-au trecut în revistă „cadrele” partidului, care mai sînt în viață și locul unde se află aceștia. COPOSU și-a exprimat dorința de a mai vedea pe unii dintre ei, mai ales pe cei din Ardeal. ACHIM pretinde că COPOSU are multe surse de informare.

Sursa nu a putut aprofunda bine problema, din cauză că a venit în vizită un prieten al lui ACHIM să cumpere miere de albine.

31 octombrie

131/BC/31.10.1972

STRICT SECRET

Ex. nr. 1

Dos. nr. 005043/0030

NOTĂ

În ziua de 30 oct. a.c., sursa a făcut o vizită la serviciu la BĂRBUȘ ION la POLICOLOR.

Referitor la PUIU COPOSU, BĂRBUȘ ION i-a spus că ar fi oarecari tatonări pentru legalizarea unor foste grupări politice. PUIU a discutat chestiunea aceasta cu o persoană de la Ambasada Franței și cred că într-un an de zile s-ar putea să se treacă la realizare.

„Să știi că PUIU COPOSU a rămas un om integru și are multe șanse să ajungă în postura de șef de partid, dacă acest lucru va fi posibil. Eu am foarte multă încredere în posibilitățile lui intelectuale.”

În continuare, BĂRBUȘ ION a menționat: „Cred că în ianuarie va veni cineva de-ai noștri, din apus, în vizită în țară, o figură ștearsă, în fond, din punct de vedere politic; el nu a făcut politică dar ne va aduce vești bune de la cei de pe acolo.

Este un om de cca. 64 ani acum, stă în Anglia, dar circulă peste tot. Cred că are el unele aranjamente de alt ordin.”

27 decembrie. Corneliu Coposu îi mărturisește lui Alexandru Bratu (în prezența unei „surse”) că *românii din străinătate sînt foarte suspicioși și grijulii de a nu fi tupați, deoarece au o experiență foarte tristă, determinată de faptul că aștia trimit diverși agenți provocatori care trag de limbă, iar pe de altă parte sînt foarte mulți români muritori de foame, care umblă cu cerșetoria.*

1973

Februarie. Corneliu Coposu este promovată de la gradația 5 la 6, clasa 22 de salarizare, primind 2.300 lei pe lună.

20 septembrie. Corneliu Coposu dă o declarație despre: 1. Intenția de a-i face (pe 5 februarie) un parastas de 20 de ani lui Iuliu Maniu; 2. Discuțiile cu prietenii (despre sănătate, teatru, probleme profesionale și alte asemenea); 3. Memoriul adresat de imigrația română lui Richard Nixon (spune că n-a știut nimic, precizând: *Ilie Lazăr este un om integru, de caracter, loial și îl apreciez ca atare. Dacă dînsul afirmă că cele relatate mai sus eu le-ași cunoaște dintr-o corespondență, probabil face o confuzie* (strategia Securității de a-i face pe cei urmăriți să se suspecteze reciproc nu dădea roade cu oricine!).

12 decembrie. Conform unei note informative, în vizită lui Corneliu Coposu, Bratu Alexandru *spune bancuri cu substrat politic.*

1974

28 martie. Nicolae Ceaușescu devine Președinte al RSR (funcție nou instituită).

Aprilie. Corneliu Coposu este anunțat că va conduce un colectiv de producție industrială și auxiliară. A doua zi, însă, se schimbă conducerea unității și, în loc să fie promovată, Corneliu Coposu este anunțat să-și caute de lucru.

29 mai. Filajul lui Corneliu Coposu depune o cerere de decont pentru 84 lei, valoarea consumației la Restaurantul „Dacia” (Casa Oamenilor de Știință), unde *s-a ascultat și înregistrat lucrarea prezentă de „COLTAN” (D.U.I. 12515)*”. DUI = Dispozitiv de Urmărire Informativă.

1975

25 ianuarie. În conformitate cu prevederile art. 18 a (sic!) legii 12/1971, salariatul TESA Corneliu Coposu, încadrat drept tehnician la ICM 1, Atelierul de confecții metalice, primește *Aprecierea anuală*, cu foarte bine pe linie, de la *Rezultate obținute la îndeplinirea sarcinilor de serviciu până la Preocupare față de bunul mers al unității, grija pentru apărarea proprietății socialiste și aprecierea legilor...* Mici ironii ale sorții.

3 iunie. Conform notei trimise de UM 0672 către UM 0610 (acesta este traseul filajelor și al notelor informative), Corneliu Coposu, *fiul lui Petre și Margareta* (?!), nu se vizitează cu vecinii.

1976

15 ianuarie

MINISTERUL DE INTERNE

Direcția I-a

STRICT SECRET

Ex. 1

130/001000684 din 15 ian. 1976

NOTĂ

privind unele aspecte rezultate din lucrarea lui COPOSU CORNEL, economist principal la I.C.M. 1, fost secretar general adjunct al P.N.Ț., asupra căruia este începută urmărirea penală.

Din măsuri speciale, s-a obținut un material din care rezultă că în ziua de 4. I. 1976, sus-numitul a fost vizitat la domiciliu de către scriitorul IVASIUC ALEXANDRU, fost condamnat, în prezent membru al Uniunii Scriitorilor, de curînd întors dintr-o călătorie făcută în Suedia și R.F. Germania, lucrat prin dosar de urmărire informativă de Serviciul V, membru P.C.R.

Din discuțiile avute cu COPOSU CORNEL și surorile sale RODICA și DOINA, IVASIUC ALEXANDRU s-a referit la modul cum este apreciată țara noastră, pe plan extern, afirmînd că aici nu trebuie să se creadă nici măcar 1% din ceea ce se spune oficial, deoarece România nu are nici un fel de prestigiu internațional, politica pe care o duce nu interesează pe nimeni, fiind considerată dezorientată.

COPOSU CORNEL emite ideea că, comuniștii, au făcut o mare greșală că în țara noastră s-a trecut la industrializare forțată, măsură pe care IVASIUC ALEXANDRU o consideră aberație. Tot aberații – a completat IVASIUC sînt și propunerile politice prezentate de delegații romîni la toate congresele internaționale, unde se spun „minciuni”. Din această cauză – afirmă el – în străinătate, românii peste tot sînt

considerați ridicoli, nebăgați în seamă, neserioși, pentru că nu-și respectă contractele. Românii fac prietenie cu toți, dar îi și înșeală pe toți.

În comparație cu ungurii, care – după părerea lui – se bucură de mult prestigiu în străinătate și nu se bat cu pumnul în piept – IVASIUC ALEXANDRU este sigur că rușii pot, oricând, să intervină ca Transilvania, să fie dată ungarilor și știe că opinia publică mondială este pregătită să accepte acest lucru, datorită intensei și abilei propagande făcută în străinătate.

Comentînd politica internă a statului nostru, IVASIUC ALEXANDRU afirmă că în ultima perioadă de timp au fost elaborate un număr mare de hotărîri ale Consiliului de Miniștrii, exprimîndu-și părerea că aceasta demonstrează neputință și instabilitate în conducere. După aceste discuții, a proferat calomniile la adresa politicii partidului și statului nostru.

În total de acord cu cele spuse de IVASIUC ALEXANDRU, COPOSU CORNEL s-a referit la recenta condamnare a lui DEMETRESCU CAMILLE, fost membru P.N.Ț., în procesul căruia a fost martor, zicînd că sentința dată de instanță, este lipsită de esență juridică. COPOSU CORNEL este de părere că ar trebui să se facă opinie la postul de radio „Europa Liberă”, că DEMETRESCU CAMILLE a fost condamnat pentru că a spus adevărul, iar ceea ce a făcut el, nu prezintă pericol social. Măsura luată împotriva lui DEMETRESCU CAMILLE, dovedește că în țară nu se respectă libertatea de gîndire.

COPOSU CORNEL i-a mărturisit apoi lui IVASIUC ALEXANDRU că, în ultimul timp, și el a fost anchetat de organul de securitate, manifestîndu-se deosebit de îngrijorat, în sensul că ar putea fi arestat și condamnat.

COPOSU CORNEL, pretextînd că în ancheta ce i s-a făcut, a fost întrebat și de relațiile pe care le-ar avea cu ambasadorul S.U.A. la București, ca urmare a acestei afirmații, IVASIUC ALEXANDRU recunoaște că se află în relații apropiate cu BARNES, că este „curtat” de unii funcționari ai ambasadelor U.R.S.S. și Poloniei, dar afirmă că nu a avut cu niciunul legături care să contravină intereselor statului.

A rezultat, de asemenea, că IVASIUC ALEXANDRU, împreună cu BREBAN NICOLAE, au fost contactați în R. F. Germania, de fugarul legionar ACRIVU, cu toate că ei au căutat să evite acest contact, dar nu au reușit pentru că ACRIVU i-a așteptat la hotel pînă la orele 2 noaptea.

IVASIUC ALEXANDRU arată că, în scurta notă prezentată la Uniunea Scriitorilor, la înapoierea din călătorie, nu a scris nimic despre acest contact, evident considerându-l compromișător.

ȘEFUL SERVICIULUI,
Lt. Colonel,
Derscanu Gheorghe

Relatarea este rodul implantării de microfoane în casă. Pentru comparație, într-o declarație ulterioară dată Securității Corneliu Coposu va afirma: *În schimburile de idei pe care le făceam cu Ivasiuc, numitul se situa, întotdeauna, fără excepție și fără concesi, pe o poziție strict marxistă. (!) Este o mostră a felului în care Corneliu Coposu înțelegea să „colaboreze” cu anchetatorii...*

15 februarie. Conform unui raport al Securității, *Ca urmare a intensificării măsurilor informativ-operative în rîndul foștilor membri ai partidelor burgheze, în 1975 au fost condamnați Alexandru Bratu și Camille Demetrescu la 10, respectiv 6 ani închisoare, ceea ce i-a determinat pe unii dintre ceilalți să întrerupă legăturile pe care le întrețineau frecvent. (...) Considerînd că Demetrescu Camille a fost victima unei înscenări, Corneliu Coposu s-a preocupat de a comunica acest lucru cît mai multor persoane (...) în speranța că măcar de la una din aceste persoane să se audă la postul de radio Europa Liberă. Pe 5 februarie, Camille Demetrescu e pus în libertate din dispoziții superioare și declară că, cu toate că Corneliu Coposu a fost martor al acuzării (strategemă prin care Securitatea urmărea să-l compromită – n.TCZ), el continuă să aibă încredere în acesta, spunînd că nu poate crede capabil pe Corneliu Coposu a fi delator.*

20 mai. Despre Leonid Brejnev, Corneliu Coposu le spune anchetatorilor: *N-a turnat singur apă în propriul pahar cu vin.*

16 iulie. Se înființează „Asociația de Istorie Comparată a Instituțiilor și Dreptului din RSR”. În 1979, când Corneliu Coposu devenise membru al acesteia, taxa de înscriere era de 10 lei și cotizația anuală de 50 lei. Din cei 114 membri, 20 erau foști membri ai PNT, 5 foști liberali și – conform Securității – 15 foști legionari. Despre conferințele AICID, Corneliu Coposu îi spunea lui Ion Diaconescu că *sînt prezentate cu „schepsis”, iar subiectele se afixează într-o manieră destul de frapantă.*

În consecință, Securitatea intră în acțiune: *Printr-o sursă a organizației noastre, cu funcție de conducere în cadrul asociației, s-au întreprins măsuri să nu mai fie invitați numiții Corneliu Coposu și alții.*

21 septembrie

Sursa: HODIȘ LIVIU

21. IX. 1976

STRICT SECRET

Ex. nr. 1

NOTĂ INFORMATIVĂ

Sursa a întâlnit pe Corneliu Coposu la Tohanul-vechi județul Brașov, în după amiaza unei zile de duminică, din luna august, când Corneliu Coposu, care se găsea la Brașov a venit să facă o vizită sursei. În cursul discuțiilor purtate s-a precizat, între altele, următoarele: Corneliu Coposu se găsea la Bran-Poartă împreună cu aceleași persoane cu care a petrecut concediul în anul trecut, tot la Bran. Între aceștia sursa își amintește de familia Carandino. Aici au rămas 10-14 zile în raport de bani și vreme. Au făcut plimbări prin împrejurimi și Brașov. C.C. se găsea în concediu care și l-a luat pentru acoperirea restanțelor din anii trecuți și va rămânea pînă la data intrării în pensie. C.C. a cerut unele aspecte dela înmormîntarea lui Zaharia Boilă precum și persoanele care au participat. Conchizionînd după înșiruirea numelor că: au fost numai oameni bătrîni puțini care mai sînt în viață. Sursa i-a descris cîteva aspecte. C.C. a precizat că familia Boilă a așteptat ca și el să fie prezent, dar nu a putut să obțină o permisiune în acest timp. Dealtfel, pe lîngă tristețea aceea crede că nu-i făcea o plăcere să întâlnească oameni care voiau sau așteptau să le spui lucruri care le-ar conveni și despre care el nu vrea să vorbească pentru că nici nu e bine și apoi nici nu prea știe multe. Sursa l-a întrebat dacă știe ceva de Ionel Pop. Răspunsul a fost că este bine încă dar nu se știe încă cîtă vreme.

Sursa a avut impresia că C.C. sau era obosit sau se găsea într-o stare de apatie. Nu era vioi și nici dispus spre vorbă. Aștepta și asculta mereu cele spuse de cei din jur.

HODIȘ

N.O. Cel semnalat este lucrat de Dir. I-a București unde se va înainta o copie.

Inf. a plecat la București pe data de 22.IX.1976 și a fost instruit să-i facă o vizită cu care ocazie să stabilească cu cine a fost la Bran în perioada concediului precum și modul în care acesta interpretează evoluția evenimentelor politice externe.

22 septembrie. Corneliu Coposu îi avertizează pe anchetatori: Se face o mare greșeală cu Ilie Lazăr că nu i se asigură o pensie de stat de 1.000-

1.500 lei. Pentru amatorii de coincidențe stranii – unul dintre anchetatori era căpitanul Soare.

1 octombrie. Un anchetator face cerere de decont în valoare de 76 lei întrucât l-a tratat pe *Corneliu Coposu cu un cognac, cafea și țigări, urmărind al cointeresa la realizarea înfîlnirilor ce le stabilim și continua lui apropiere de organele noastre.*

În legătură cu atitudinea lui Corneliu Coposu față de Securitate, după 1964, Constantin Ticu Dumitrescu spune: *Coposu, cu structura lui de ardelean, când îl oprea pe stradă un securist, zicea: „No, domnule, ce-i? – Ce-ați făcut ieri? – Păi, nu știți, nu m-ați urmărit? – Puteți să scrieți ce-ați făcut? – Păi, de ce să nu scriu?” Și scria: „În ziua cutare m-am plimbat pe strada cutare și m-am întâlnit cu cutare, cu care am vorbit despre medicamente”.* Declarațiile din dosar confirmă acest tip de atitudine.

22 decembrie. Despre vizita lui Brejnev în România, Corneliu Coposu afirmă într-un cerc de prieteni că s-a făcut o tocmeală: câtă lume să iasă la întâmpinarea lui. *Noi dacă am spus că vor ieși 80.000 de oameni, el cu siguranță a răspuns: puțin, vreau minimum 200.000.* Informatorul precizează: *Nu prea m-am lămurit dacă vorbea foarte serios sau glumea, ori era ironic.*

1977

8 martie. Corneliu Coposu participă la înmormântarea lui Alexandru Ivasiuc (victimă a cutremurului din 4 martie), cu care avusese, conform Securității, *relații foarte apropiate și discuții de pe poziții dușmănoase orînduririi noastre sociale.*

31 martie-4 aprilie. La Londra are loc „Instruirea românilor liberi” și este editată *Cartea memorandumului.*

23 aprilie. Masă la Gheorghe Mocanu, cu amiralul Horia Măcelaru, Ion Bănică, Tudor Popescu, colonelul Ion Ștefănescu, Dan Manolescu și alții. Cu umor, Nicolae Carandino declară de la început: *După masa de anul trecut am fost chemat la Securitate și mi s-a repetat tot ce se vorbise, așa că acum o să vorbesc numai despre curve.* În consecință, notează sursa, *nu s-a discutat nimic despre politică.*

12 august

MINISTERUL DE INTERNE

Direcția I

Ex. 8

STRICT SECRET

132/DN/00315840 din 12. 08. 1977

NOTĂ

O sursă sigură a unității noastre, a semnalat recent că CORNEL COPOSU, fost secretar general adjunct al P.N.Ț., urmărit de noi, discutând cu prof. pensionar BRĂNESCU BUCUR din București, fost condamnat pentru activitate în organizația subversivă „MOMENTUL POTRIVIT”, cuprins în evidență de I.M.B., i-a spus următoarele:

„Am început să scriu din memorie, toate momentele politice cruciale, legate de atitudinea lui IULIU MANIU – fost președinte al P.N.Ț., decedat. Capitolul cu 23 August este terminat și acum lucrez la pregătirea perioadei 1940-1944, tot ce s-a făcut atunci.”

(...) COPOSU CORNEL s-a mai exprimat că, pentru a nu fi surprins de organele de securitate cu o percheziție domiciliară, în timpul redactării acestor momente, în fiecare seară, ceea ce scrie ziua, le trimite de acasă, neprecizînd unde, astfel că – în eventualitatea unei percheziții – să-i găsească numai ce a scris în ziua respectivă.

(...) La despărțire, COPOSU CORNEL i-a oferit lui BUCUR BRĂNESCU – pentru lecturare – o carte scrisă de GIRAS, precizîndu-i că subiectul cărții este „cel mai teribil rechizitoriu anticomunist, pe care l-a citit vreodată”. Tot COPOSU, i-a promis că în perioada următoare îi va oferi o carte tot așa de interesantă, de SOLJENITIN.

Față de această situație, se vor întreprinde următoarele măsuri:

1. Identificarea și verificarea celorlalte persoane ce apar în prezenta notă (VIDRIGHIN, DANILA, IVANUS – fiul lui POPESCU PRUNDENI).

2. Punerea în filaj a lui COPOSU CORNEL, pentru a stabili la cine anume se deplasează și dacă în aceste ocazii lasă sau nu scrierile sale și de la cine anume primește cărți cu conținut dușmănos.

3. Persoanele suspecte ce vor fi contactate de COPOSU CORNEL, vor fi verificate și după caz, se vor iniția măsuri combinate și efectuare de percheziții secrete.

4. Prin I.M.B – Securitate, se va organiza urmărirea informativ-operativă a lui BRĂNESCU BUCUR, pentru a stabili dacă acesta

desfășoară sau nu vreo activitate dușmănoasă, sub influența lui COPOSU CORNEL.

5. În cazul în care vom intra în posesia înscrisurile sau a altor cărți cu conținut dușmănos, difuzate de COPOSU CORNEL, vom trece de îndată la cercetarea lui, în scopul neutralizării.

1978

28 februarie. *Descoperire a unui agent: Am aflat că pe Coposu îl cheamă pe pronume, Cornel, și că nu este maghiar de origine, ci român.*

19 aprilie

MINISTERUL DE INTERNE
Departamentul Securității Statului
Direcția I

STRICT SECRET
Ex. 1

NOTĂ

Din ultimele date pe care le deținem despre principalele elemente de vîrf din fostele partide burgheze lucrate prin dosare de urmărire informative și cei care au activat în organizațiile de tineret ale acestora, rezultă următoarele concluzii:

– Tot mai frecvent, sub influența și a emisiunilor posturilor de radio străine, persoanele din această categorie sînt preocupate și urmăresc evoluția unor evenimente politice interne și externe, pe marginea cărora fac comentarii la adresa orînduirii comuniste, susținînd existența așa-zisei lipse de drepturi și libertăți în țara noastră.

– De asemenea, unii dintre aceștia continuă să scrie memorii cu caracter P.N.Ț., materiale pe care le au în atenție de a le face cunoscute și emigrației reacționare, cu care mențin legătura în scop de propagandă.

De menționat, anturajul dr. JOVIN ION din București, semnalat că polarizează în jurul său persoane cu sau fără antecedente politice care, cu ocazia unor consultații medicale, poartă discuții dușmănoase, culege date asupra convingerilor politice ce le au față de orînduirea socialistă din țara noastră.

(...) Un alt anturaj, tot din București, este al lui COPOSU CORNEL, format din: HUDIȚĂ ION, RADOCEA CORNEL, PETCU

ȘTEFAN, DEMETRESCU CAMILLE, ȘERBAN GHICA, DIACONESCU ION, CERNAVODEANU DAN, HUIU IOAN din Arad, BOILĂ MATEI, din Cluj – cunoscuți la rîndul lor – cu poziție dușmănoasă față de politica statului și partidului nostru. Legătura cu aceștia, COPOSU CORNEL o realizează de regulă, individual, în cerc restrîns, cu diferite ocazii, însă cu destulă prudență. În anturajul acestuia s-au făcut aprecieri pozitive asupra curajului și acțiunilor ostile ale lui PAUL GOMA, dar au regretat faptul că o astfel de activitate nu a fost întreprinsă de o persoană cunoscută cu trecut politic.

Se cunoaște că și RADOCEA CORNEL, ajutat de COPOSU, lucrează la întocmirea unei lucrări tot cu caracter P.N.Ț., pe care vor s-o trimită în străinătate (...).

10 iunie. Cu seninătate, Corneliu Coposu trimite prin poștă o scrisoare către *Excelența Voastră D-le Ministru al Afacerilor Externe*, prin care solicită întreprinderea demersurilor necesare pentru aducerea în țară a osemintelor pământești ale lui Nicolae Titulescu.

5 august. Este vizitat de Ion Beza, discuțiile fiind interceptate cu mijloace speciale.

MINISTERUL DE INTERNE
Departamentul Securității Statului
Direcția I

STRICT SECRET
Ex. 2
130/SI/ Nr. 00410882 din
14 august 1978

NOTĂ

Din materialul obținut prin mijloacele speciale instalate la domiciliul lui CĂLINESCU (unul dintre numele de cod date „obiectivului” Corneliu Coposu – n.TCZ) din București, rezultă că acesta – la data de 5.08.1978 – a fost vizitat de către numitul BEZA ION – fost membru P.N.Ț. și condamnat, în prezent stabilit definitiv în Franța, venit ca turist împreună cu soția în țara noastră.

Raportăm, în urma discuțiilor purtate:

– BEZA ION a relatat lui CĂLINESCU, că el este în relații de prietenie cu RAȚIU ION, stabilit la Londra, cu care se vizitează și colaborează la o revistă ce apare în Anglia.

CĂLINESCU i-a relatat lui BEZA ION că, foștii politicieni – în țară – sînt veșnic în supravegherea securității și sunt sîcîțiți tot timpul. Că

securitatea, din cînd în cînd, fără nici un fel de justificare, îl cheamă și îl întreabă cu cine s-a mai văzut.

(...) CĂLINESCU susține că o propagandă cuminte, se întemeiază pe argumente, pe dovezi și documente, ce nu pot fi refuzate. Afirmă că emigrația română a greșit, deoarece a dat apă la moară ungurilor, prin niște exagerări făcute în trecut, privind secui.

CĂLINESCU îi sugerează lui BEZA ION să transmită emigrației române, exact ce i-a spus el, în sensul de a face defalcarea interesului istoric al României de interesele momentane, propagandiste, ale Partidului Comunist.

BEZA ION știe că 66 de senatori americani au semnat o moțiune în favoarea revindecărilor maghiare asupra Transilvaniei, accentuînd că nici un senator american, nu a semnat vreo moțiune în susținerea tezei românești (...).

10 octombrie. Notă-raport a Direcției I despre planul aprobat de destrămarea a anturajului format din unele elemente care au deținut funcții în fostul PNT.

1979

Martie. Corneliu Coposu susține, la Casa Oamenilor de Știință, două conferințe, despre Nicolae Titulescu și Gheorghe Șincai.

8 mai

130/GE/8. V. 1979
dos. nr. 00454/00251

STRICT SECRET
Ex. 2

NOTĂ

(...) la orele 12,30, pe str. C.A. Rosetti, CORNELIU COPOSU, întîlnit întîmplător a spus că în România, la ora actuală, cam cu nimeni nu se mai poate înjgheba vreo acțiune pentru combaterea sau dărîmarea regimului comunist.

(...) Norocul este că C. Coposu este sigur că acest regim se va dărîma singur, îmbătrînind și uzîndu-se poate mai repede decît credem, ca de altfel toate regimurile totalitare, bazate pe forță. Dacă aceasta se va realiza, atunci se va instaura un adevărat regim democratic care este cel ideal pentru guvernarea unei țări. Deși acesta, cel puțin la început, va

avea multe lipsuri, căci fiind egali pentru toată lumea de a ajunge la conducere, am avea un parlament de o așa amestecătură, că nu s-ar putea legifera nimic.

(...) N-a mai asistat nimeni la convorbire, iar dînsul s-a dus și a intrat în Biblioteca Academiei Române din Cal. Victoriei, unde probabil că avea acces special, căci fiind sărbătoare legală, trebuia să fie închisă.

2 august. La una din numeroasele percheziții, i se confiscă 51 de file de manuscris, volumul *Iuliu Maniu*, un discurs al lui Maniu și *mai multe poezii dactilografiate de Corneliu Coposu, dintre care unele au un conținut interpretativ* (consideră Securitatea), *cum sunt fabulele Vulpea și corbul, Lutul și cărămida, Eterna tragedie și altele.*

Noiembrie. La Paris, Nicolae Popescu publică în „România democrată”, *Testamentul lui Iuliu Maniu și Mesajul de Anul Nou al Regelui Mihai.*

1980

21 mai. Corneliu Coposu se întâlnește cu Ion Diaconescu și Dumitru Ionescu, avocat, fost secretar particular al lui Nicolae Penescu. Contactat ulterior de către Securitate, *Dumitru Ionescu se dovedește* – apreciază un anchetator – *a fi recalcitrant, sfidător, a refuzat să dea declarații, invocând drepturile omului.* Drept urmare, se propune suspendarea călătoriei pe care acesta urma să o facă în străinătate și retragerea pașaportului (este un bun exemplu că o colaborare cu Securitatea putea fi ferm refuzată – chiar dacă, evident, se plătea un preț pentru aceasta). Tot în luna mai, Corneliu Coposu primește de la Dina Câmpeanu procesul-verbal al conferinței de presă pe tema „Yalta și consecințele ei”, organizată de Comitetul de legătură al reprezentanților organizațiilor libere ale țărilor din Europa centrală și orientală – președinte era Arthur Conte –, și al cărei cuvânt de deschidere fusese rostit de Radu Câmpeanu, președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din România.

3 decembrie. La Casa de cultură „Mihai Eminescu”, Corneliu Coposu participă la ședința cenaclurilor „Gheorghe Șincai” și „Vasile Cîndea”, pe tema *1 decembrie 1918.*

17 decembrie. Este prezent la o întâlnire cu aromânii din București.

1981

21 ianuarie. Partidă de bridge la Tita Eremia. *Corneliu Coposu nu a participat la nici o discuție, el fiind ca de obicei prins în joc, neinteresându-l altceva.* (Comentariu dintr-o notă informativă).

25 martie. Corneliu Coposu îi expediază lui Dean Milhovan o scrisoare pe tema propagandei iredentiste maghiare în Occident.

În cele 16 volume ale Dosarului 11519 pe care Securitatea i l-a întocmit lui Corneliu Coposu pentru perioada 1962-1989, se găsesc copii după sute de scrisori, cărți poștale, felicitări, mandate poștale etc. – probabil toate cele primite și expediate de familia Coposu în acest interval de timp. Fiecare document este însoțit de o *Notă de relații* în care se precizează:

Limba folosită: română

Caracterul legăturii: amical (în majoritatea cazurilor).

Mod de trimitere: direct

Măsuri specifice: xerox

Esența: legături cu persoana ....., care se află în atenția organelor de securitate.

Pe verso, *Nota de relații* conține un rezumat al scrisorii, după care urmează copia, iar despre original se precizează că ulterior *a fost reintrodus în circuitul poștal*. Pe copie sunt subliniate și uneori adnotate eventualele pasaje „semnificative” (de genul: Ce mai face cutare? – evident că nimeni nu avea naivitatea să scrie ceva mai grav decât atât!). De remarcat că se fotocopiau inclusiv desenele felicitărilor de sărbători! În dosar se află și câteva ilustrate în original, care așadar n-au mai ajuns la destinație.

25 Martie

București

Stimate Doamnă Milhovan,

Scrisoarea D-tale trimisă (prin avion) la 4 Martie, am primit-o deabia azi (25 Martie) și mă grăbesc să-ți răspund:

1. Nu am primit nici un exemplar din ziarul pe care îmi scrii că mi-l trimiți.

2. Consider că propaganda deșănțată (plină de calomnii și confabulații) pe care o desfășoară în Occident revizioniștii maghiari,

pentru realipirea Transilvaniei la Ungaria, trebuie energic contracarată; toate publicațiile (cărți de istorie, monografii, articole de revistă și ziar, conferințe) cu caracter documentar, istoric sau propagandistic, pe care le elaborează exponenții campaniei revizioniste, pentru refacerea „Ungariei milenare” și pentru denunțarea „persecuțiilor crunte” ale minoritarilor din România, ar trebui să fie urmate de replici prompte, concrete și fără echivoc (sprijinite pe date certe, documente autentice și concluzii științifice oneste). Dreptatea cauzei românești este evidentă și nu este îngăduit să se permită insinuări, care (rămase nespulberate) ar putea stârni îndoieli între oamenii de bună credință.

3. Socotesc total greșită expectativa acelor români de peste hotare, care se abțin de la polemica cu ungurii, cu motivarea că propaganda revizionistă ar fi o „diversiune”, manevrată prin intermediul unor elemente periferice și iresponsabile.

4. Dacă așa-zisul „Comitet Național Maghiar”, al ungarilor expatriați (și anti-guvernamentali) nu are nici o contingentă cu organizarea propagandei anti-românești din Occident, – pentru care motiv nu procedează la dezavuarea impostorilor? În cazul când, printr-o asemenea dezavuare (care nu intervine însă!) s-ar clarifica pozițiile, în acest domeniu, – agitațiile revizioniste și propaganda anti-românească s-ar demasca și s-ar demonstra că este vorba doar de intrigi pendante exclusiv de guvernul de la Budapesta sau de manevrele oculte ale unor terțe puteri dușmănoase românilor.

Cred că toți românii de bine, din țară sau din străinătate, indiferent de crezul sau adversitățile lor politice, au obligația morală de a acționa constant și fără derogare, pentru apărarea drepturilor imprescriptibile ale integrității, independenței și suveranității noastre naționale și de a promova, fără reticențe, permanențele istorice ale neamului românesc.

Cu cele mai bune urări și asigurarea considerațiunii mele.

Corneliu Coposu

(Ar fi cazul să reflectăm puțin la atitudinea acestui om, căruia atâtă amar de suferințe nu-i tociseră niciun patriotismul.)

25 septembrie. Sărbătorirea zilei de naștere a Rodicăi Coposu face și ea obiect de notă informativă, cu inventarul complet al celor prezenți.

18 decembrie. La sediul „Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale” are loc prima și ultima) discuție – înainte de decembrie 1989 – despre evenimentele din august 1944 la care sunt invitați și

supraviețuitori ai partidelor istorice. Corneliu Coposu relatează cu acest prilej că Maniu credea că îl convinsese pe Antonescu să semneze armistițiul cu aliații. Ca și Dan Amedeo Lăzărescu, el face cunoscut că liderii partidelor istorice au primit numeroase asigurări din partea Angliei și SUA, ai căror reprezentanți la București le cereau să nu producă agitații politice, promițându-le că nu vom fi lăsați în mâna sovieticilor. Cu aceeași ocazie, Corneliu Coposu a dezvăluit că Partidul Național Țărănesc dispunea de trei aparate de emisie-recepție cu cifru (utilizate chiar de el), primite de la englezi, prin care se ținea legătura cu Cairo, Ankara și Liverpool. Datorită acestui fapt, el a fost printre primii care au aflat, de pildă, că prințul Știrbei, aflat la Cairo cu Constantin Vișoianu, era dezamăgit de poziția anglo-americanilor, iar cel de-al doilea a transmis că armistițiul e condiționat de subordonarea față de sovietici.

Simpozionul a fost organizat de directorul științific Nicolae Fotino și de secretarul secției de teorie Dan Berindei. Au mai fost invitați dr. Ion Jovin, dr. Ștefan Milcoveanu, Vasile Netea și alții. Corneliu Coposu a povestit cum a fost bătut, în închisoare, cu saci uzi de nisip, pentru a declara că Lucrețiu Pătrășcanu ar fi fost omul PNȚ și agent anglo-american. Evident, a refuzat o astfel de declarație.

Conform familiei, Coposu a mai afirmat răspicat, cu acel prilej, că n-a fost vorba despre nici o “insurecție armată”, ci despre o lovitură de palat, al cărei merit principal revine Regelui Mihai. Vorbitorul ar fi fost întrebat de Dan Berindei cum îndrăznește să contrazică varianta oficială a evenimentelor.

Așa cum era de așteptat, dialogul inedit de la ADIRI a fost urmat de anchete și interogatorii ale Securității, vizând majoritatea participanților.

1982

13 februarie. Participă la ședința de comunicări a Asociației istoricilor și jurnaliștilor, la „Casa Oamenilor de Știință”. Un informator notează de-a dreptul poetic: *Învăluindu-și comentariul într-o atmosferă de mister, Coposul a luat cuvântul (nu știu în ce calitate, dar i s-a dat).*

24 martie. În mormântarea profesorului Ioan Hudiță, la cimitirul „Șerban Vodă”. Rostesc discursuri funebre cinci foști elevi ai acestuia, printre care și Corneliu Coposu.

27 mai. Un alt exemplu despre ce fel de declarații dădea Corneliu Coposu Securității: despre Gheorghe Mocanu „dezvăluie” că: *Mi-a relatat programul lui de vizitare a muzeelor și monumentelor într-o vizită în străinătate!*

27 Mai

Declarație

Subsemnatul Corneliu Coposu domiciliat în București, Str. Mămulari, nr. 19 sector 3 (tel. 21.53.33) născut la 20.V.1914 în com. Bobota, jud. Sălaj, fiul lui Valentin și Aurelia, declar următoarele:

La întrebarea cu cine din foștii membri ai Partidului Național Țărănesc sau Național Liberal am cunoștință și întrețin relații (precum și cu foști condamnați politici sau membri ai altor formațiuni), răspund:

Inițial precizez că nu întrețin raporturi pe criteriul apartenenței oamenilor la partidele politice din trecut și că întrețin raporturi bune și cu oameni care fac politică comunistă și cu cunoștințe care în trecut au militat în alte partide. Preocupările mele prezente sînt limitate la lectură, probleme de bridge și de șah.

Dintre foștii aderenți ai partidelor politice desființate, cunosc și mă întîlnesc la bridge sau șah cu următorii: Gheorghe Mocanu (fost comandor de marină, care a făcut politică P.N.Ț.), Const. Brătianu, care este fiul lui Dinu Brătianu (liberal), dar care după cîte știu n-a făcut politică, Bucur Brănescu, care a făcut politică cu Goga. Pe aceștia i-am întîlnit în cursul anului curent, la partidele de bridge și șah. Din P.N.Ț. mai am relații cu Ing. Diaconescu Ion, Ing. Puiu Ion, pe care-i întîlnesc uneori întîmplător. Ing. Ion Diaconescu obișnuiește să facă 2-3 vizite anuale familiei mele pe care o cunoaște (...).

Corneliu Coposu

1983

23 februarie. Se stinge din viață Aurelia Coposu.

1984

4 mai. Notă informativă: *Coposu Corneliu trăiește singuratic, evită foștii lui prieteni și colaboratori politici din cauza cercetărilor la care este supus permanent. (Afirmația poate fi corectă cel mult pentru o perioadă.*

În general, din contră, a dat foarte mult de muncă Securității prin nenumăratele vizite pe care le făcea și le primea – vezi lista filajelor – și prin sutele de misive pe care le primea și le expedia).

20 iunie. Corneliu Coposu rostește un discurs funebru la înmormântarea lui Ion V. Popescu Mehedinți.

12 iulie. Solicită să-i fie înapoiate casetele înregistrate cu texte de interes personal.

1985

6 Aprilie 1985

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL JUDEȚEAN SĂLAJ

STRICT SECRET
Exemplar unic

– Securitate – Serv. I.

NOTĂ RAPORT

Sursa „I.C. Drăgan” mi-a relatat că a fost în București zilele trecute, ocazie cu care l-a vizitat acasă pe CORNEL COPOSU fost secretar al P.N.Ț. Acesta l-a primit bine, ca și de alte ori, împreună cu ceilalți membri ai familiei. După obișnuitele discuții în grup sursa împreună cu COPOSU CORNEL au continuat discuțiile singuri, ocazie cu care s-au abordat mai multe probleme și anume:

1. Alegerile pentru M.A.N. și consiliile populare au fost apreciate de CORNEL COPOSU ca un simulacru de alegeri, voturile ar fi fost manevrate și falsificate în majoritatea județelor, dar în special la Sălaj unde n-au fost voturi împotriva candidaților M.A.N. În acest context a abordat în sens dușmănos și alegerea președintelui țării care a fost ales prin vot deschis fără ca președintele M.A.N., Nicolae Giosan să întrebe deputații dacă au obiecțiuni sau sînt împotriva. A avut cuvinte denigratoare la adresa familiei prezidențiale.

2. CORNEL COPOSU fiind întrebat de sursă cu privire la declararea lui ca lider al P.N.Ț de către emigrația română și comunicatul făcut pe această temă de către postul de radio „Europa Liberă”, a arătat o totală nemulțumire, dar fără să precizeze că este sau nu lider cu adevărat. A spus că acest lucru i-a creat greutăți și că a fost chemat din nou de către securitate, respectiv de către fostul colonel, acum probabil general-maior Angelescu, fiind anchetat detaliat despre această problemă, el negînd că are vreo implicație cu cei ce au difuzat

știrea, afirmând răspicat că în condițiile actuale nu se poate face nici un fel de opoziție în țară și că a încerca să realizeze așa ceva este o iluzie, lucru care, se pare că îi scapă emigrației române, dar și celor de la „Europa Liberă”, însă acestora din urmă le convine să difuzeze știri de acest gen.

La întrebarea sursei dacă există în viață persoane care au fost secretari particulari ai lui IULIU MANIU, CORNEL COPOSU a spus că nu sînt, însă în diferite împrejurări unii foști P.N.Ț.-iști au afirmat că ar fi fost secretari ai lui IULIU MANIU, sens în care a citat mai multe nume, fără ca sursa să fi reținut pe cineva. Sursa a întrebat acest lucru în urma discuției purtate cu un prieten de-al său din Zalău, care fiind într-o împrejurare la Arad ar fi contactat întâmplător un pensionar care a afirmat că în 1918 ar fi fost secretarul lui IULIU MANIU, el apărînd nu de mult la televiziune cu un interviu.

CORNEL COPOSU i-a spus sursei că știe că este urmărit permanent, lucru ce i s-a spus și la tov. Angelescu de la securitate. Din ultimul pachet primit din străinătate înaintea sărbătorilor de iarnă i s-au luat mai multe cărți. Pachetul i-a fost expediat de către fostul acreditat al U.P.I. la București în anii 1948-1949 și care a scris cîteva cărți despre perioada stalinistă din România, cărți ce i-au fost reținute la vamă. El a primit lista cărților trimise și a știut care au lipsit.

I-a spus sursei că de circa 3 (trei) săptămîni n-a mai fost chemat la securitate, probabil securiștii aflînd că a fost bolnav.

De la IANCU RAȚIU, a spus că nu avea vești de mai mult timp. A făcut scurte referiri la disensiunile existente între grupările emigrației române și mai ales între I.C.Drăgan și Iancu Rațiu liderii acestora.

I-a spus sursei că a fost vizitat de cineva din Sao Paolo – Brazilia, care-i mai aduce cîte o carte.

De asemenea îi mai aduce cărți din străinătate un oarecare IONESCU, care lucrează la Asociația Oamenilor de Știință și care periodic se deplasează în străinătate.

CORNEL COPOSU i-a dat sursei pentru lectură trei cărți scrise de Simone Weil, deputată în Parlamentul European, candidată la președinția Franței în viitoarele alegeri, de Krafcenko, un rus și de FÜTÖ o carte despre configurația sistemului socialist după moartea lui Stalin.

CORNEL COPOSU și-a exprimat nedumerirea față de tăcerea directorului Filialei Sălaj a Arhivelor Statului, IONEL PENEĂ în

legătură cu preluarea documentelor și cărților de valoare pe care le posedă.

(Multe dintre turnătorii acelei perioade vizau fapte de relevanță discutabilă – de genul “spune bancuri politice” – care puteau să nu-i aducă mari neazuri celui turnat, mai ales dacă era deja în atenția Securității. Cu greu, însă, s-ar putea imagina acuzații mai grave decât cele prezentate în punctul 1 al Notei de mai sus. Gheorghe Ursu a plătit cu viața așa ceva).

Iulie. La Londra apare „Românul Liber”, editat de Uniunea Mondială a Românilor Liberi, condusă de Ion Rațiu. *Rugăm dispuneți măsuri pentru a preveni intrarea în țară a acestei publicații (...) în conformitate cu sarcinile din planul de acțiune „UTOPIA”, aprobat de conducerea Direcției Securității Statului.* (Raport al Securității).

13 noiembrie. Sursa „I. C. Drăgan” a fost trimisă cu sarcini informative la obiectivul „CORNEL” (al doilea nume de cod al lui Corneliu Coposu – n.TCZ), despre care sursa raportează că *s-a manifestat în mai multe rânduri dușmănos la adresa conducerii superioare de partid și a membrilor familiei prezidențiale.*

Alte nume de surse care s-au ocupat de Corneliu Coposu sunt: Doina, Prager, Iliescu, Dobrescu, Olteanu, Violeta, Pădure, Pavel A., Cazacu, Crăciun, Sandu, Hodiș Liviu, Poiana, Eugen Stănescu, Avocatul Mihail, Preda Viorel, Cristescu Dorin, Gică Iorda, Cristescu Nica, Ovidiu, Bucurescu, Mihăescu, Vladimir, Emil, Sulta, Mihai, Hodoș, Lupu Ion, Mihăilescu, Lascu, Giorgica, Ghioca, Grecu, Stelescu, Marian. E posibil ca o parte dintre aceste nume să fie reale, dar în general se utilizau codificări.

În afara notelor informative ale acestora – care erau probabil retribuiți – există în dosar și câteva declarații, semnate cu numele adevărat, care îi aduc acuzații mai mult sau mai puțin grave “obiectivului”. Întrucât nu se poate ști în ce condiții au fost obținute declarațiile, am preferat să nu menționez numele respective. Mai ales că, dacă aș fi făcut-o, erau șanse mari să pun într-o lumină proastă un om care a cedat o dată, în vreme ce turnătorii cu acte rămân ascunși în spatele numelor de cod.

13 noiembrie

**MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL JUDEȚEAN SĂLAJ
– Securitate –**

**STRICT SECRET
Exemplar nr. 1
Nr. 1/I.I./005233/13N 1985**

**CĂTRE
MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI
Direcția I – Serviciul III
București**

Raportăm următoarele:

Sursa „I. C. Drăgan” a fost trimisă cu sarcini informative la obiectivul Dv. „Cornel”, ocazie cu care acesta i-a relatat o serie de probleme dintre care mai semnificative sînt cele referitoare la:

1. Excursia pe care a efectuat-o la sfârșitul lunii iunie și în luna iulie a.c. în țară.

Momentul principal ar fi avut loc la Blaj unde a avut loc o „întâlnire colegială” în 29 iunie a.c. Acolo, ca și pe întreg traseul, organele de securitate au fost permanent în apropierea lui, respectiv la Cluj-Napoca, unde a vizitat rudeni apropiate, apoi la Dej, Baia Sprie și Baia Mare.

Organele de securitate ar fi contactat toate persoanele vizitate de către el în fiecare din localitățile menționate și chestionate asupra părerilor lui „Cornel” despre actuala etapă pe care o parcurge societatea noastră, despre grupările politice românești din străinătate, situația internațională și alte probleme pe care le-ar mai fi discutat.

La Baia Mare ar fi fost vizitat personal de către colonelul „Dogaru”, iar în urma discuțiilor purtate, acesta i-ar fi sugerat să-și întrerupă voiajul prin țară, lucru pe care l-ar fi și făcut, așa se explică faptul că n-a mai venit în Sălaj, la Zalău, Șimleul-Silvaniei și Bobota – localitatea sa de naștere.

Întreruperea voiajului său nu ar fi făcut-o de teama securității, ci din dorința de a nu crea neplăceri prietenilor și rudelor sale care, fără excepție, sînt contactate și anchetate de securitate după discuțiile cu el.

Așa se întâmplă și cu persoanele care-l vizitează la domiciliu în București. În context, a sfătuit sursa ca în viitoarele convorbiri telefonice să nu se prezinte cu numele de familie, ci cu prenumele pentru a se feri de contactul cu securitatea.

De la Baia Mare ar fi plecat la Vatra Dornei, Suceava și București.

I-a vorbit sursei despre o nepoată a sa din comuna Bobota, județul Sălaj, profesoară în aceeași localitate, care ar fi fost contactată în această vară de către un ofițer de securitate, care i-ar fi solicitat să-i furnizeze date despre „Cornel”, aceasta refuzându-l. „Cornel” era dezamăgit pentru refuzul nepoatei sale, care ar fi trebuit să accepte colaborarea întrucât ar fi știut și el despre ce probleme se mai interesează securitatea.

I-a relatat sursei despre vizita și întâlnirile pe care i-ar fi făcut-o în primăvara acestui an scriitorul ROMULUS ZAHARIA pentru a discuta la solicitarea scriitorului, despre perioada anilor 1940-1947 și despre faptul că „băieții” (securiștii) l-au interogat după aceea și pe acesta.

S-a manifestat în mai multe rînduri dușmănos la adresa conducerii superioare de partid și a membrilor familiei prezidențiale. Situația actuală a economiei românești ar fi dezastruoasă, iar „din criza actuală nu se poate ieși cu o astfel de cîrmă”. „Nu vom ajunge decât la disperare!”

De la IANCU RAȚIU, care călătorește foarte mult, primește aproape săptămînal ilustrate. RAȚIU i-a scris odată că i-a trimis și cîteva numere dintr-un buletin pe care-l editează el la Stocholm, însă nu le-a primit, acestea fiind reținute de securitate. Evident, au un conținut care deranjează.

A fost de părere că emigrația română ar aduce mult mai multe servicii țării dacă n-ar servi interesele înguste și orgoliul liderilor lor, respectiv I.C.Drăgan – omul guvernului român și Iancu Rațiu opozantul său și al regimului nostru socialist, care mențin în rivalitate permanentă românii din emigrație. În acest fel pierde și emigrația, pierde și țara.

S-a interesat despre directorul Arhivelor Statului din Zalău, în sensul că acesta n-a mai finalizat acțiunea de a-i prelua o serie de documente pe care le mai păstrează „pe ici pe colo”, arătîndu-se în continuare interesat de predarea lor la arhiva din Zalău-Sălaj.

15 noiembrie. Corneliu Coposu le scrie lui “John” Rațiu și lui Gabrielle Ionescu, cerându-le să facă publică replica sa la o emisiune despre *Celei trei greșeli ale lui Iuliu Maniu*, prezentată la „Europa Liberă” de către Vlad Georgescu.

1986

2 februarie. Întrucât scriitorul Dumitru Savu îi ceruse date despre fosta publicație „Ardealul”, îi trimite detalii despre aceasta (Corneliu Coposu a fost de multe ori solicitat – inclusiv de către autoritățile comuniste – pentru completarea unor date istorice).

Mai. Insistând să-l disculpe pe Iuliu Maniu, îi scrie de data aceasta direct lui Vlad Georgescu la „Europa Liberă”. Scrisoarea va fi citită pe post.

30 iunie. Îi trimite lui Florin Constantiniu – care îi solicitase opinia – observațiile sale la lucrarea „August 1944. Repere istorice”. (Inutil să precizăm că în toate aceste intervenții Corneliu Coposu releva rolul adevărat jucat de către regele Mihai, partidele istorice și, respectiv, PCR).

13 august. Notă-raport a Securității (Direcția I, Serviciul III) despre faptul că Dennis Deletant, profesor de română la Școala slavonă din Londra, l-a contactat pe Corneliu Coposu în legătură cu 23 August 1944.

20 octombrie. O criză de lombosciatică îl împiedică să participe la sfințirea bisericii din Bobota, comuna natală, dar îi trimite profesoarei Valerica Ciocan un material intitulat „Laudă clerului”.

Sute de persoane au intrat în atenția Securității în urma faptului că au avut o legătură – fie și ocazională – cu Corneliu Coposu. Nu numai prietenii, vecinii, foștii colegi de partid, care erau oricum urmăriți, ci și colegi de serviciu, străini aflați în trecere prin București sau un barman de la „Inter” care i-a făcut rost de țigări! Iată, în continuare, lista – probabil incompletă – a acestora, a cărei publicare o consider un omagiu adus celor care au avut de suferit, direct sau indirect, din cauza unei adevărate paranoia generalizate. Poate că unii dintre ei, aflați în viață, sau familiile lor, vor avea abia acum confirmarea unor bănuieli de atunci – este o minimă reparație morală la care poate contribui această carte. De precizat că lista cuprinde doar persoanele despre care Securitatea s-a interesat în mod special, alcătuind fișe biografice, nu și pe cei amintiți în trecut – de pildă, dacă „obiectivul” intra într-un imobil necunoscut filajului, în dosar apare lista tuturor locatarilor! De asemenea, nu am inclus în listă personajele principale, care sunt menționate oricum, în diverse locuri, în aceste pagini. Acolo unde apar, numele între ghilimele reprezintă porecelele date de Securitate.

Jean Ardeleanu, Andrei Albert, Flora Aparu, Vasile Alexandru, Ioan Andrieș, Victor Anca, Călin Alimăneșteanu, Nicolae Antohi, Elsa

Floranie Valeria Anca („Nina”), Carmen Maria Ardeleanu, Ionel Anton, Mihai Angheloiu, Dan Alecu, Elena Nina Atanasiu/Anastasiu, Cătălin Horia Ardelean, Matei Boilă, Georgeta Virginia Băbeanu, Alexandru Bărbuș, Georgeta Bogdan, Dan Bratu, Alexandrina (Emma) Bratu, Alexandru Bratu, Sorin-Radu Borconi, Bucur Brănescu, Ecaterina Balaci, George Beza, Mina Bărbuș(i), Radu Budișteanu, Letiția Bobeș, Alex Barzan Dinescu, Ioan Ovidiu Borcea, Ioan Bălcoi, Maria Botez, Aglaia Bebe, Odette Graziela Balaban, Dumitru Bivolaru, Ioana Gabriela Basiu, Marin Cârstea, Valeri(c)a Ciocoianu/Ciocian/Ciocan, Ioan Catargiu, Aftanase Comșulea, Ion Cucu, Dinu Câmpeanu, Mihnea Columbeanu, Alexandru Constantin, Constantin Constantinescu, Michel Alexis Catargi, Șerban Cantacuzino, Maria Cazacu, Mircea/Marin Cioroiu, Teodor Crețan, Lucia Ruxandra Ciogolea, Ioan Coțan, Peter Canisius, Gheorghe Cosmescu, Ionel Ciobanu, Valentin Dărăban, Dennis Deletant, Camil(le) Demetrescu, Doina Dan, Constantin Dumitrescu, Natalia Dragomirescu, Alexandru Petrică Dinescu, Anca Duca, Victor Dumitrescu, Silvia-Dana Dumitriu, Nicolae Delibatov, Mircea Dobran, Doina Dobrin, Marin Dumitru, Gheorghe Dumitru, Nicolae Drăgulescu, Maria Lydia (Tita) Eremia, Anca Elsa, Sever Fulep („Filip”), Licinius Faina, Gheorghe Fulea, Constantin Farmazov, Florica Florescu, Vasile Florescu, Aurel Fleancu, Nicolae Groșan, Livius J. de Gatterburg, Giovanni Gabaldi, Emilia Gheorghiu, Mariana-Viorica Gurău, Lache Gheorghe, Radu Georgescu, Iorgu Grădinaru, Victoria Gheorghiu, Silviu Gherghel, Aurelia Gheorghiu, Axente Gogonea, Marcus Grațian, Victor Gheție, Mihai Șerban (Bani) Constantin Ghica („Gore”), Constantin Generalu, Lucian Grigoriu, Ioana-Maria-Elisa Ghica, Rică Georgescu, Larisa Giugea, Ion Grigoriu, Florica Georgescu, Toutou Georgescu, Marius Ghilezan, Victor Gheorghiu, Florian Gupu, Constantin Horezeanu, Io(a)n Hui(u), Augustin Hilă, Eugen Hulea, Rosmaria Hermina Hilă, Romulus Helju, Maria Hill, Ecaterina Ivasiuc, Rodica Iliescu, Tudor Iancu, Constantin Iliescu, Marin Ilie, Alexandru Ivasiuc, Florian Ionescu, Sergiu-Grigore Ionescu, Oprișan Ionescu, Ion Ionescu, Gheorghe Ionescu, Nicolae Ionescu-Galbeni, Cristian Ionescu, Ioan Ivănescu, Margareta Ilie, Cicerone Ioaniț(o)iu, Dumitru Ionescu, Victor Iancu, Ioan Jovin, Ion Lăncrănjan, Teodora Lupu, Nicolae Lică, Ecaterina Livia Munteanu, Nicolae Miulescu, Carola Marcovici, Adela Manea, Ionela Marghescu, Eliza Manea, Eugen-Lucian Mayer, Marian Gastelo Merta, Lucrețiu Mândroi, Nicoleta Mateescu, Liliana-Sorina Mărculescu, Dean Milhovan, Constantin Mareș, Ana Macaria, Vasile Munteanu, Ștefan

Manciulea, Simion Man, Milica Marinescu, Olimpia Matichescu, Anton Ionel Mureșanu, Gheorghe (Gogu) Mocanu, Constantin Mintulescu, C. Ion Mărculescu, Ștefan Mamulea, Constantin Bogdan Murgescu, Gabriela Emilia Murgescu, Constantin Muche, Petre Năstăseanu, Nicolae M. Niță, Petronela Negoianu, Adrian Naidiu, Tudorache Neagu, Valentin Nedelcu, Stela Nunweiller, Victoria Niculescu, Constantin Oancea, Dan Oncia, Mihai Oroveanu, Emilia Oprescu, Alexandrina Ortinschi, Ecaterina (Tincuța) Pop(p), Stelian Popa, Ilie Popescu, Amos Romulus, Zeno Pop („Popa”), Ecaterina Popescu, Gheorghe Popescu, Ioan Pandea, Vasile Petrovici, Constantin Pavelescu, Eugen Pap, Ionel Pop, Istrate Papuc („Păun”), Mihai Papilian, Eugenia-Lucia Pîrvulescu, Nicolae Ștefan, Mihail Papilian, Mihai Pușcașu, Dumitru Popescu (nu este vorba despre teolog și, evident!, nici despre “Dumnezeu”), Carmen Unirea Popescu, Ștefan Petre, Anghel Pavelescu, Nae Popa, Nicolae Popescu-Grădiștea, Felicia-Valeria Papaionidis-Olteanu, Maria-Ana Pomârleanu, Ion Puiu („Pop”), Marinică Rusu, Ion Rațiu, Ica Romanoai, Marieta Radu, Petre Răceanu, Cornel Radocea, Mircea-Virgil Riga, Leonida Romanos, Clara Romanos, Ioan Simu, Virgil Solomon, Ștefan Soare, George(s) Serdici, Nina Stroescu, Ștefan Surtea, Valeriu Sima, Monica Stela Surtea, Gheroghe Simu, Eugen-Constantin-Ion Suceveanu, Florin Stoicescu, Ioan Spiciu, Graziela-Doina Stoichiță, Emilian Ion Sădeanu („Savu”), Emil Ștefănescu, Vasile Ștefănescu, Alexandru Șarlea („Sică”), Flaviana Ștefan, Mihai Țârțea, Ioan Talpeș, Paulina (Polly) Teodosiu, Maria Teodorescu, Ion Toma, Traian Ursuleanu, Rodica Loreta Ungureanu, Mihail Udrescu, Mihai Vieru, Liviu Voronca, Ana Voicu, Vladimir Vasilescu, Ig(h)or Vârlan, Grigore Vieru, Duiliu Vinograschi, Adam Gheorghe Visrighin, Vasile Vetișanu, Cecilia Valeriu („Cici”), Gheorghe Zamfir (nu e vorba despre muzician), Ioan Zane, Ștefania Zanfirescu, Gheorghe Zane.

Am avut două reacții la această listă, după publicarea primei ediții a cărții. În memoriile sale, venerabila Toutou Georgescu, văduva marelui muzician George Georgescu, menționează emoția cu care și-a descoperit numele în “Viața lui Corneliu Coposu”. În schimb, o altă doamnă m-a sunat (nu știu cum a făcut rost de numărul meu) să-mi spună, în mod evident speriată, că nu l-a cunoscut în mod direct pe Coposu, doar soțul ei i-a fost coleg. I-am explicat că, iată, atât de aberant lucra Securitatea, dar acum nu mai contează, nu-i așa?, faptul că numele dumnei e pe listă e, ca să zic așa, de bine, nu de rău. N-am reușit s-o

calmez. Femeia era panicată. Mă întreb acum dacă spaima sa chiar era exagerată...

1987

6 februarie. Profitând de prezența la București a vicepreședintelui Uniunii Europene Creștin-Democrate, Jean Marie Doyer, și reușind să-l întâlnească, Corneliu Coposu solicită aderarea PNȚCD (denumit astfel pentru prima dată) la Uniunea Europeană Creștin Democrată, cu rugămintea ca aceasta să nu fie făcută publică decât atunci când condițiile din România vor fi favorabile – ceea ce avea să se întâmple pe 1 februarie 1990, la Congresul UECD de la Bruxelles.

20 martie. În tabelul care însoțește dosarul de Securitate al lui Corneliu Coposu apare, la această dată, singura notificare a unei consultări a dosarului. *Scopul: P61.*

15 iunie

Dragă Puiule,

(...) *Îți răspund „deschis” pentru că, după cum vezi, cele ce-ți scriu îți ajung (ceea ce mă surprinde), dar desigur sunt cenzurate de prietenii de la Securitate, așa cum va fi cenzurată și prezenta!... Cartea ta poștală de la 25 Mai crt. mi-a ajuns Sâmbăta trecută, ceea ce este destul de rapid. Vom vedea dacă și când îți vor parveni aceste rânduri!... Scrisoarea mea de la 28 Mai 1986 ți-a ajuns doar la 6 Martie anul acesta, adică după aproape un an!... între timp, „prietenii” au făcut copii pe care le-au distribuit cam peste tot însoțite de un comentariu al lor!*

(...) *Pentru mine, ce-i important este că, până la urmă, totuși ai primit scrisoarea mea – sper întreagă, și știi ceea ce gândesc. Deci, când îți scriu aceste rânduri sunt perfect conștient că „prietenii” o vor intercepta și ceti, etc. Știu că ești constant sub observația lor și că nu poți face nimic. Deasemenea, știu că, prin diferiții lor agenți de pe aceste meleaguri, sunt la curent cu toate cari se petrec pe aceste meleaguri, așa că nu ezit să-ți scriu „deschis”!*

(...) *În scrisoarea ta de la 7 Martie crt. ne critici că nu ne ocupăm destul de Ardeal!... ești greșit!... desigur, nu putem fi peste tot, dar nu-i prilej când unul sau altul dintre noi nu răspunde. Asta este valabil pentru Transilvania, cât și desigur pentru Basarabia, Bucovina și Dobroja de sud!... Nu prea se poate face mai mult, dat fiind că aici, între*

streini, aceste probleme nu prea interesează și trebuie așteptate anumite ocazii când poți sesiza un ziar sau altul. Dar, rămâi asigurat, nu-i ocazie când nu răspundem și când nu apărăm cauzele prime ale Neamului!

(...) Americanii n'au schimbat nimic și își duc în tihnă mai departe politica lor de diferențiere. Nici măcar nu mă mai obosesc ca să-i scriu lui Ronald Reagan ca să protestez etc... acum ei, mai ales Reagan, vrea ca negocierile de dezarmare de la Geneva să reușească. Nici ei și nici rușii nu fac nimic ca să strice atmosfera generală. Poate că Papa pe asta s'a bazat?!...

*În ceea ce îl privește pe Gorbacev, știm că nu-l are la inimă pe Ceaușescu. Dar a făcut „față”, probabil ca să nu-i distrugă lui Ceaușescu așa zisa lui imagine de independent... **zilele lui NC sunt însă numărate** (s.TCZ) și în fond nu prea are importanță cine va urma!*

Pentru noi, orice înțelegere între Americani și Soviete este o catastrofă!... deși, nici nouă nu prea ne place să vedem miile de arme nucleare prin Europa, etc.

Cam asta pentru moment!

Suntem cu toții triști și deserați când avem știri din Țară, dat fiind că sunt tragice... Lumea și în special americanii ar putea poate face ceva, dar, cum ți-am scris deja, cei de la Departamentul de Stat își duc politica lor nefastă de diferențiere, pe care în ciuda tuturor eforturilor, până acum, încă n'am putut-o schimba. Totuși, continui să lupt!

Georges Serdici

31 iulie

Dragă Puiu!

Câteva rânduri, pentru ați da un mic semn de viață!

M'am bucurat ca să primesc semnul tău de viață de la 8 Iulie crt., înțelegând că ai primit rândurile mele de la 15 Iunie. După cum vezi, câte odată poștele funcționează și, ceea ce probabil este tot atât de important, „prieteni” nu opresc scrisorile pentru prea lungă vreme! Sper că și aceasta îți va parveni fără prea mare întârziere!

(...) Aceste zile, Americanii și Sovietele discută la Geneva posibilitățile reducerii numărului de misile de-o parte și de alta, și se pare că până la urmă vor încheia un acord. Aceasta mă îngrijorează, pentru că dacă vor semna un astfel de acord, apoi cred că americanii vor face totul pentru a-l respecta, ceea ce implicit înseamnă că soarta țării noastre va continua în status-quo-ul prezent pentru încă foarte mulți ani în colo! Americanii deja aplică României o politică (așa zisă de

diferențiere) care pentru mine este nefastă și n-am reușit până acum s' o schimbăm. Singurul lucru, neschimbat, este retragerea temporară a clauzei națiunii celei mai favorizate, dar asta au făcut-o doar ca un mic avertisment și nu modifică politica de bază a Departamentului de Stat. Cum gândesc acești domni este greu de înțeles, dar așa-i. Rămâne de văzut dacă administrația unui nou Prezident va aduce vreo modificare sau nu. Până atunci, nu văd ce pot face, deși îl cunosc personal pe Reagan, și-am fost primit de el de vreo trei ori până acum!

Mă bucur că-ți amintești de prietenul tău Vasile!... la epoca procesului, au avut nevoie ca să-l facă ca să se „desolidarizeze”, asta fiind conform cadrului sistemului sovietic. Apoi, au lansat o campanie de dezinformare, zicând că-i bețiv, slab etc. Desigur, toate astea erau false și cu dichis. Însă mulți, mai ales mulți din închisori, au luat-o bună și apoi l-au acuzat pe Vasile de trădare etc. Ceace era cu totul nemeritat!...

Georges Serdici

27 noiembrie. Primește vizita lui „Filip” (Sever Fulep), din Reghin, care a deținut funcții de conducere în fostul partid național-țărănesc și își păstrează concepțiile reacționare – după cum notează „sursa”.

1988

28 ianuarie. Notă informativă: vizitat de Valentin Dărăban, din Zalău, Corneliu Coposu l-a întrebat dacă pe-acolo n-a fost nici o manifestație. Cum răspunsul e negativ, *trage concluzie ironică cu caracter de incitare, în sensul că „în Sălaj viața oamenilor ar fi plină de fericire și îmbelșugată”...*

18 februarie. Corneliu Coposu declară anchetatorilor: *Nu am nici o cunoștință despre banii care ar fi fost trimiși lui Puiu de Rațiu.*

6 martie. Notă de măsuri: *Ca tactică i se vor citi pasaje din T.O. (adică transcrierea înregistrărilor – n.TCZ) sau alte măsuri ca fiind din declarațiile lui Puiu, din care să rezulte că el a știut de toate acestea.*

8 aprilie. *Din date certe – deținute de Securitate – rezultă că în ziua de 8 aprilie 1988 Coposu Corneliu s-a exprimat ironic: a spus că nu are nevoie să asculte „Europa Liberă”, întrucât are un vecin, fost ofițer de Securitate, care o ascultă și dă radioul atâ de tare încât se aude și la el. Vecinul respectiv a fost repede identificat ca fiind într-adevăr lt. col. (r)*

de Securitate Bogyo Ladislau, trecut în rezervă pentru că îi fugise un frate în străinătate.

8 Aprilie

Porto Rico – San Juan

Stimate domnule Coposu

De la noi, vești f. f. proaste.

Nu mai încapе îndoială că „cineva” plătește foarte mulți bani pentru discreditarea României, a politicei și intereselor ei.

(...) Tragedia este că, de pe urma acestei propagande dușmănoase, revizionismul unguresc cîștigă în mod inexplicabil teren și reconsiderarea Problemei Transilvaniei pare tot mai inevitabilă.

Însuși anumite grupuri evreiești, care pînă acum erau favorabile Președintelui Ceaușescu, par ași fi schimbat atitudinea și, de necrezut, par ași pregăti omul lor de mîine – Silviu Brucan – fostul delegat la ONU.

L-am cunoscut și eu în treacăt, la Columbia University, unde a ținut o conferință proastă. Impresia mea despre el și cultura sa nu a fost deloc bună. Mai ales că la puțin timp după aceea s-a auzit șvonul că a fost asociat la redactarea olografă a „Autobiografiei lui Hrușciiov”, cu care s-a încercat să se facă vîlvă și bani. După aceea a dispărut după piața americană, deși noi îl știam stabilit la Los Angeles.

Ți-aș rămîine foarte îndatorat dacă mi-ai comunica ceva date despre el, fiindcă i se face mare reclamă de patriot român. Din cîte știu eu, el a fost unul din protejații Anei Pauker și al perioadei staliniste. Încercarea susținută de a fi promovat din nou, după părerea mea pare destul de semnificativă.

De curînd a apărut aici cartea d. Nicolae Baciou (Bran), „Agonia României (1944-1947)” ce face mare vîlvă prin dezvăluirea unor documente uluitoare, privind vînzarea României. Am rugat ca ea să fie trimisă d-lor Candea, Ștefan Andrei, Antonie și altora. Ți-ași fi trimis-o și d-tale dar știu că nu-ți va ajunge. Sper totuși ca unul din ei să ți-o dea să o citești, fiindcă mata îi poți ajuta mult la înțelegerea ei.

Ea completează de minune lucrarea d-tale „Armistițiul din 1944 și implicațiile lui.”

Încerc și sper să vin cît mai curînd la București și să discutăm pe larg despre această carte și documentele lui.

*Al dumatile cu deosebită stimă
Dean Milhovan-Mitu*

(Unii dintre românii din diaspora păstrau scrierea cu “â” și “sunt”, în vreme ce alții adoptaseră normele oficiale ale vremii, cu “î” și “sînt”. Am păstrat grafia originală a fiecărui document.)

15 aprilie. Vizitat de Ion Bărbuș și Lupu, în discuțiile purtate a adus critici severe emigrației române. (Notă informativă.)

28 aprilie

Corneliu Coposu

Str. Mămulari Nr. 19 sector 3
București. Cod. 70468

Mult Stimat și iubite Domnule Măcărescu,

Scrisoarea D-tale din 6 Aprilie, primită la 27 Aprilie crt., este reconfortantă și mi-a făcut o plăcere deosebită. Preocuparea D-voastră remarcabilă de a contracara, prin replica românească, propaganda revizionistă maghiară și noianul ei de calomnii și exagerări la adresa țării noastre și a istoriei românești, – este lăudabilă, vă onorează și merită prețuirea și gratitudinea românilor de pretutindeni. Vă asigur de aprecierea deosebită a tuturor celor care au luat cunoștință de acțiunea D-Voastră patriotică și vă felicit călduros pentru străduințele Dvs. de a vă face datoria de români. Din păcate, atari preocupări, dedicate intereselor noastre naționale, deși ar trebui să stăruiască în inima tuturor expatriaților noștri din Occident, se ivesc cu o raritate și zgârcenie demoralizante. (Am salutat bucuros broșura cu unele replici binevenite ale prietenului Emil Ghilezan, la tezele lipsite de temeie elaborate, sub egidă oficială, de către un conclav statal de istorici maghiari autorizați, care au publicat, în viziune subiectivă ungurească, în anul trecut, „Istoria Transilvaniei”, la Budapesta).

Eu am recomandat, consecvent, în repetate rânduri, prin corespondența întreținută cu cei din diasporă, o solidarizare a tuturor românilor, fără deosebire de crez și orientare politică, pe linia unor principii comune tuturor, care să constituie o platformă minimală de acțiune prioritară unanim însușită și generatoare a manifestărilor românești de combatere a propagandei intense, dezlănțuită de dușmanii țării. Principiile de bază ale respectivei platforme, după opinia mea ar trebui să fie: independența și suveranitatea deplină a țării; integritatea frontierelor de la 1938; libertățile fundamentale și drepturile omului, pentru toate naționalitățile conlocuitoare, asigurate de instituțiile democratice. Adeziunea la platforma care ar îngloba aceste postulate nu ar afecta cu nimic nici facultatea nestingherită de acțiune desfășurată pe

planuri paralele, nici obiectivele sau orientările ideologice și doctrinare deosebite, nici programul sau statutele diferențiate ale grupărilor românești rivale. Se pare că drumul acestei solidarizări atât de necesare este obstaculat, pe deoparte de interese și orgolii personale și de dorințe arzătoare de afirmare cu orice preț, iar pe de altă parte de nesocotirea sau subaprecierea primejdiei pe care o reprezintă pentru permanențele naționale ale comunității românești și pentru istoria noastră, apatia și discordia care lasă nespulberate calomniile și falsurile înjghebate de către o propagandă ostilă, inteligent regizată, bine desfășurată și perfect realizată. Această propagandă, pe nedrept minimalizată de unii, a reușit să se infiltreze prin abilitate și persuasiune în opinia publică a țărilor occidentale, în dauna intereselor românești.

În vreme ce vecinii noștrii expatriați consideră că în primul rînd au obligația morală de a se afirma, pe toate căile, ca patrioți maghiari și luptători neosteniți pentru o cauză pe care (fără îndreptățire) o socotesc salutară pentru țara lor, – compatrioții noștri (cu puține excepții ale unor patrioți conștienți, în rîndul cărora am satisfacția de a te număra și pe Domnia ta), – se arată preocupați de propriul lor prestigiu, de dorința de afirmare pe alte planuri și de îmbogățire a etichetei de militanți anticomuniști. Patria românească este eternă și lupta pentru promovarea viitorului ei istoric și pentru onorabila supraviețuire în lumea de mîine este o datorie primordială, de la care nu pot fi justificate amînări, scutiri sau dispense. Prezența la această permanentă luptă nu exclude desfășurarea, cît de extinsă și viguroasă, a celorlalte obiective. Regimurile politice sînt trecătoare și puțin semnificative în raport cu întinderea seculară a existenței naționale. Confruntările dintre concepții contradictorii și metode diferențiate sînt justificate și utile, după cum sînt și străduințele de liberă afirmare a ideologiilor. Ierarhizarea postulatelor politice ale națiunilor nu poate fi inversată, decît în paguba intereselor primare.

Mă întrebi dacă este cazul să-mi trimiți extrase din „Holocaustul uitat”, volumul ostil țării noastre, scos recent în Israel, de un fost gazetar expatriat. Aș fi bucuros dacă l-aș primi, pentru a putea combate învinuirile injuste și fără acoperire, aduse (cu ingratitude) poporului român. Nădăjduiesc să le primesc.

Îmi ceri permisiunea de a utiliza în activitatea D-tale antirevizionistă articolele și precizările semnate de mine. Ți-o dau, cu dragă inimă, convins fiind că aduc un modest serviciu unei cauze mari. Regret că nu pot face deocamdată să-ți parvină cîteva elaborate mai ample și

mai documentate privind problemele de bază ale României, pe care le am în manuscris. Într-o corespondență viitoare (mai îndepărtată în timp) aș dori să-ți relatez, într-o descriere succintă, activitatea meritorie desfășurată între 1940-1947 de regretatul D-tale părinte, prietenul meu Gică Măcărescu, politicianul nobil, loial și devotat țării, regiunii Neamțului și prietenilor de ideologie.

Deocamdată sînt blocat nu numai de grijile diurne și frecvente, dar și de perspectiva supărătoare a demolării care mă paște și care-mi stînjenește preocupările.

Nu știu dacă mai ții legătura cu prietenul meu de nădejde Costel Marș din Hanau am Main (Karlsbadenstrasse 17)?

Te rog, iubite domnule Măcărescu, să fii încredințat de considerațiunea mea deosebită.

*Cu multă prietenie.
Corneliu Coposu*

5 mai. Securitatea Municipiului București comunică Serviciului Independent „D” că Dean Milhovan îi cere lui Coposu Cornel date privind pe numitul Silviu Brucan pentru a contracara propaganda favorabilă pe care unele cercuri evreești i-ar face-o acestuia din urmă în SUA.

11 mai. UM 0682 se adresează SMB: Pentru a contracara propaganda iredentistă maghiară rugăm aprobați ca un ofițer din unitatea noastră să se documenteze asupra cazului Corneliu Coposu, în scopul stabilirii posibilităților concrete de care dispune acesta pe linie de influență și dezinformare.

20 mai. În ziua de naștere a lui Corneliu Coposu se stinge din viață sora sa Cornelia Veturia.

23 mai. Corneliu Coposu este filat și la înmormântarea surorii sale.

Iată lista tuturor filajelor menționate în dosarul 11519, cu câteva precizări:

- se nota absolut totul, inclusiv micile cumpărături;
- în cazul unei urmăriri cu mașina, nu se nota doar destinația, ci tot traseul, stradă cu stradă;
- cei care executau filajul știau foarte puține despre „obiectiv”: văzându-l pe Corneliu Coposu la căpătâiul unei bolnave, au presupus că e soția lui, care în realitate decedase de mult;

– e probabil că nu îi cunoșteau nici numele, ci doar codul, întrucât sintezele de filaj, dactilografiate, au spații libere pentru nume, completate ulterior de către cei care știau ce se ascunde în spatele fiecărui cod;

– e greu de precizat un număr de persoane, dar socotind echipele de filaj, interceptarea telefoanelor și a corespondenței, informatorii plătiți și cei ocazionali, anchetatorii, echipele de percheziție și ofițerii care, deasupra tuturor acestora trăgeau concluzii și stabileau măsuri, reiese că **o mică armată s-a ocupat numai de Corneliu Coposu și a trăit de pe urma lui**. În mod evident, Securitatea organiza o asemenea desfășurare de forțe nu pentru a afla care sunt părerile foștilor deținuți politici (pe care le cunoștea oricum), ci pentru a fi permanent la curent care este cercul lor de cunoștințe, care dintre ei se întâlnesc și de ce. Întrebându-l odată pe anchetatorul său care este miza tuturor acestor acțiuni, lui Ioan Huiu i s-a răspuns că e vorba de o *supraveghere preventivă*. În același timp, filajele și anchetările aveau și un caracter de intimidare, pentru a descuraja orice tentativă de organizare, de acțiune, din partea foștilor deținuți politici. Mai trebuie spus că, din relatările lui Constantin Ticu Dumitrescu (care și-a văzut, după 1989, dosarul de Securitate) reiese că existau filaje care – întrerupte din cauză că se pierdea urma „obiectivului” – erau reluate, jumătate de oră mai târziu, în cu totul alt punct al orașului, ceea ce atestă că aceeași persoană era cunoscută, căutată și urmărită de mai multe echipe de filaj.

Filaje:

1972: 18 iunie (parastasul de 50 de ani de la moartea lui Tache Ionescu)

1973: 3-4 februarie (C.C. joacă șah la sala de sport a Asociației sportive „Fulgerul”), 1-3 martie.

1974: 19-25 iunie (*este pierdut din filaj din cauza vitezei excesive a taxiului; vizitează o pacientă în clinica de endocrinologie a Spitalului Brâncovenesc*), 24 iulie.

1975: 11 octombrie.

1976: 18-23 august (*a călătorit fără bilet în autobuzul 35*).

1977: 26 mai, 17-19, 28 iulie, 17-19 septembrie, 3, 23-25 octombrie (a chemat „Salvarea”), 2 noiembrie, 2, 10, 20, 23-25 decembrie.

1978: 10-12 ianuarie, 6 aprilie, 4, 11 mai, 13-14 iulie, 3-5 august, 25 noiembrie (e vizitat de Șerban Ghica).

1980: 14-15, 19, 21, 22 aprilie, 5-9 mai (*În timpul deplasării pe jos cât și cu mijloacele de transport în comun, obiectivul a manifestat unele*

momente de autoverificare: întoarceri bruște, oprirea după colțuri de stradă, schimbarea în mod repetat a mijloacelor de transport în comun), 17, 26-27, 30 iunie (întâlniri cu Ghica și Jovin), 1-4, 12-14, 18-19 iulie (vizită la sora sa, Cornelia Veturia, la Spitalul de Urgență, camera 315, pe 3 iulie – *în această perioadă a fost mai mult preocupat de rezolvarea unor probleme familiare [sic!]*), 1, 19, 27-28 august, 10, 30 septembrie, 6-10, 13, 17, 21, 24, 26, 29 octombrie, 5, 10-11, 26 noiembrie.

1981: 16, 22, 26, 31 ianuarie, 4, 27 februarie (a văzut piesa „Măseua de minte”), 10-11, 14, 21, 23 aprilie, 1, 6, 21 iulie, 13-31 august, 2-5, 7 septembrie, 12, 14, 16, octombrie, 9, 27, 29 decembrie.

1982: 7-8 ianuarie, 9, 15 februarie (*are aceeași preocupare de a se autoverifica și de a studia persoanele din imediata apropiere, iar în mijloacele de transport în comun se urcă printre ultimii călători*), 23-25 martie (înmormântarea lui Ion Hudiță), 7, 14, 21 (întâlnire cu Ion Puiu), 24-26, 28 mai, 20, 22, 30-31 iulie, 2 august, 14, 16-17, 20, 27-30 septembrie, 1-6, 16-17, 22 noiembrie, 17, 20, 22, 24-25 decembrie.

1983: 13, 24-25, 30 ianuarie, 1-2, 8-11, 15, 18-19, 24, 26 februarie (la înmormântarea mamei sale participă aproximativ 80 de persoane), 29-30 martie, 11, 16, 20-22, 25 aprilie, 9-11 mai, 17-18, 24 iunie, 7, 12, 18, 20 iulie, 1, 3-4, 12, 22 august, 2, 16, 26-27 septembrie, 10-15 (a vizitat Muzeul Satului, l-a așteptat la aeroport pe Ion Vasile Constantinescu), 25, 29, 31 octombrie, 1-2, 4, (slujbă religioasă la mormântul mamei), 18 noiembrie, 2-3, 6, 9-10, 12-14, 21, 23 decembrie (*s-a oprit la mormântul lui Nichita Stănescu*)

1984: 10, 17-19, 20, 30-31 ianuarie, 1 februarie, 4 martie, 4, 5, 10-11 aprilie, 10, 23-27, 31 iulie, 3, 15, 19-21 august, 10 octombrie, 1, 23 (vizită la Șerban Ghica), 31 noiembrie, 11, 24, 25, 28 decembrie (*La cutia poștală de pe Calea Văcăreștilor a depus mai multe felicitări – s-au luat măsuri speciale*).

1985: 14-15, 17, 23-24, 26, 29 ianuarie, 1, 8, 21 februarie, 5 martie (*Nu a apărut în raza posturilor*), 11-12, 14, 26 iunie, 18-20 septembrie, 1, 30 octombrie, 2 (a mers la mormântul soției), 3 noiembrie, 27 decembrie.

1986: 7-8, 11-21 august, 23-24 (înmormântarea lui Gheorghe Mocanu), 25-27 (vizită la Nicolae Carandino), 28, 31 octombrie, 2-3 (a cumpărat țigări și „Luceafărul”), 29 noiembrie (Acțiunea „Crucea” organizată de Securitate la parastasul lui Gheorghe Mocanu se soldează cu 34 de fotografii), 1 decembrie.

1987: 4 (*a cumpărat 1 kg. de mere*), 27 (*nu a plecat de la domiciliu*) februarie, 26 martie, 14-15 mai, 7 iulie (și-a luat cafea și țigări de la

„Inter”), 12 (*s-a uitat insistent după un taxi însă nereușind să oprească vreunul a continuat pe jos*), 15, 20-23 septembrie, 2, 27, noiembrie, 12-16 decembrie.

1988: 1 aprilie, 23 mai (înmormântarea Corneliei Veturia Coposu).

1989: 11, 17 ianuarie, 4 martie, 1-2 aprilie, 4, 23 mai, 29 iulie (*Între orele mai sus menționate obiectivul nu a fost vizitat la domiciliu de nici o persoană. Filajul s-a terminat.*), 11 august.

24 mai

MINISTERUL DE INTERNE

STRICT SECRET

DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI

SECURITATEA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Serviciul Independent F/C. 5

Exemplar unic

Nr. F/DT 00198156 din 24. 05. 1988

Către,
SERVICIUL 110

NOTĂ

privind filajul obiectivului COPOSU CORNEL –
„CĂLIN” domiciliat în str. Mămulari, nr. 19, efectuat în
ziua de 23.V.1988 între orele 14,00-15,30.

La orele 14,30 din Capela Cimitirului „ȘERBAN VODĂ”, a fost scos sicriul defunctei COPOSU CORNELIA-VETURIA, sora obiectivului „CĂLIN”, care a fost transportat la poziția F 26, unde a fost înmormântată.

La ceremonie au participat circa 40 de persoane, predominând femeile, unii din participanți folosind următoarele autoturisme:

1. Dacia 1300 albă cu nr. 15-B-6177, înmatriculată pe numele ONCIA DAN, domiciliat în str. Av. Nicolae Velleșcu, nr. 4, ap. 4, telefon acasă 79.59.00, la servici 121970/224, inginer proiectant la Institutul de Studii și Proiectări Energetice; a plecat la ora 15,30 cu patru individe.

2. Dacia 1300 gri cu nr. 1-B-3596, ce aparține numitului CONSTANTIN ALEXANDRU, din str. SABINELOR nr. 108, bl. 113, sc. 1 ap. 12, sector 5. A plecat cu patru individe la ora 15,15.

3. Dacia 1300 roșie cu nr. 9-B-5286, ce aparține numitului POPESCU DUMITRU din str. Știrbei Vodă, nr. 92, ap. 12, sector 1, telefon acasă 13.16.14, șef de secție la trustul „Plafar”.

4. Dacia 1300 galbenă cu nr. 19-B-5554 ce aparține numitului ARDELEANU CĂTĂLIN HORIA, din str. Olari, nr. 40, sector 2, salariat la Institutul de Proiectări Investiții pentru Construcții de Mașini, tel. la serviciu 50.20.94/319. A plecat cu patru individe la ora 15,20.

5. Dacia 1300 roșie cu nr. 11-B-8643, ce aparține numitului PAP EUGEN, din str. Ilfov, nr. 1, bl. B, sc. A, ap. 2, sect. 5, tel. acasă 13.49.64. A plecat cu patru individe la ora 15,10, după care a revenit, iar la ora 15,30 a plecat din nou, în autoturism fiind și „CĂLIN”.

Filajul s-a terminat.

Anexăm 57 fotografii și 4 negative.

23 iulie

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI
INSPECTORATUL JUDEȚEAN MARAMUREȘ
SERVICIUL SPECIAL „F”
Nr. 009584 din 23. 07. 1988

STRICT SECRET

Exemplar unic

Către

SERVICIUL LOCO

NOTĂ

privind filajul cu intermitență a numitului COPOSU CORNELIU, poreclit „CĂLIN”, pensionar cu domiciliul temporar în Baia-Sprie str. Gutinul nr. 1, efectuat în perioada 19-21. 07. 1988

La cererea dvs. F.N. din 19.07.1988 prin care solicitați stabilirea activității obiectivului, identificarea legăturilor și stabilirea adreselor pe perioada șederii sale în Baia-Sprie și Baia Mare, vă comunicăm următoarele.

ACTIVITATEA OBIECTIVULUI

În ziua de 19.07.1988. La orele 18,15 obiectivul, avînd în mînă un geamantan și o pungă de plastic plină, a coborît din trenul rapid ce venea din direcția București. Pe peron a stat cca. 3' căuțînd pe cineva care trebuia să-l aștepte, apoi văzînd că nu este nimeni a coborît în fața gării.

Aici s-a întîlnit cu un individ, poreclit de noi „CAROL” și o fetiță, s-au sărutat, după care au mers la autoturismul I-MM-8487 în care au urcat și s-au deplasat pînă la str. K. Marx și s-au oprit în fața imobilului cu nr. 14. Aici a coborît fetița și a intrat la scara A a

imobilului mai sus menționat, de unde a ieșit imediat a venit la mașina în care a urcat și cu toți s-au deplasat în Baia - Sprie și au intrat în curtea imobilului cu nr. 1 de pe str. Gutinul orele fiind 13,50. Până la orele 21,00 când filajul a fost întrerupt obiectivul nu a părăsit această adresă.

În ziua de 20.07.1988. La orele 10,00 obiectivul a fost văzut în curtea imobilului din Baia-Sprie îmbrăcat în pijama, iar după 30' a fost văzut servind micul dejun împreună cu legătura „CAROL”.

În după masa zilei, obiectivul a fost văzut în curtea imobilului cu gazdele adresei și doi indivizi care au sacrificat un porc. La orele 17,55 obiectivul a ieșit de la adresa de mai sus și s-a plimbat prin P-ța Libertății până în fața cinematografului, privind la vitrinele magazinelor, până la orele 13,05 când a reintrat la adresă. După 25' a ieșit din nou și a mers până în parc, apoi s-a reîntors la adresă unde a intrat la orele 18,40.

Până la orele 21,00 când filajul a fost întrerupt, obiectivul nu a părăsit imobilul unde a fost cazat.

În ziua de 21.07.1988. Până la orele 9,45 când filajul a fost întrerupt la ordin, obiectivul nu a fost văzut să părăsească imobilul unde a fost cazat.

Filajul s-a terminat.

REZULTATUL IDENTIFICĂRILOR.

1. Legătura „CAROL” se identifică în persoana numitul COSTEA CORIOLAN, cunoscut de către Dvs.

Alăturat anexăm 3 fotografii și 14 cm. peliculă fotografică.

30 iulie. La Blaj, Corneliu Coposu participă la aniversarea liceului.

30 august. La Baia Mare, îl vizitează pe Ioan Simu: S-au retras în camera sa și au prestat discuții (...) Coposu este un element inofensiv întrucât este bătrîn. Singura lui pasiune este fumatul avînd la el țigări bune – notează sursa „Petru”.

22 septembrie. UM 0800/Securitate București informează UM 0200 că Mariana Sidonia Bochisin *intenționează să scoată în exterior o scrisoare destinată emigrației ostile, provenită de la Coposu Corneliu.*

24 septembrie. Dean Milhova scrie din SUA:

Pe aici se aude numai de rău. Pe data de 13 iulie 1988, Președintele Reagan a semnat Proclamația Săptămîinii Națiunilor Captive. Românii au fost reprezentați de Ion Rațiu, Nicolae Cârje și Dr. Ștefan Isărescu – fostul soț al Prințesei Ileana. N. Cârje este cel ce a fost

martor în Procesul Maniu, cel ce a declarat mincinos că (Maniu – n.TCZ) „a făcut spionaj pentru Americani”. Categorie că nu i s-au cunoscut antecedentele, dar a fost luat de Rațiu și Isărescu. Problema cu Rațiu nu este ignoranța sa, cum d-ta știi prea bine. El nu are scrupule și se lasă plătit împotriva neamului său. A fost coleg de clasă în liceu cu Cârje și i-a cunoscut trecutul (...) Am trimis proteste, împreună cu organizațiile Românești de aici. Organizăm deasemenea o întrunire a intelectualilor fruntași din America.

12 noiembrie. Notă a Securității: foștii membri ai PNT bănuiesc că „Dreptatea” din New York e infiltrată cu securiști.

30 Decembrie

Dragă Puiule,

Îți mulțumesc pentru bunele urări de Sf. Sărbători și de Anul Nou.

La rândul nostru îți dorim ție și Familiei tale un An Nou 1989 plin de Sănătate, Noroc și împlinirea tuturor speranțelor și dorințelor voastre!...

(...) Din Iunie crt., tot vreau să-i scriu lui Mikhail Gorbachev, dar vreau ca să iscălească și Emil. În Noiembrie, am fost special la Roma în acest scop. Emil a găsit că textul meu era nițel prea tare și l-a modificat. Apoi a insistat ca să fie semnat și de Vintilă Brătianu precum și de un socialist. Nu prea vedeam de ce, dar m'am înclinat. Rezultatul este că nici până acum n'am primit ciorna pe care Vintilă a promis ca s'o facă!... asta-i democrația noastră!... astfel că, f. curând, voi scrie eu această scrisoare...

(...) După mine, Gorbachev vorbește multe, dar face puține. „Glasnost”-ul e bun și trebuie utilizat, „Perestroika” e altă poveste... lumea Occidentală însă e gata ca să joace jocul lui, și vom vedea cele ce se vor petrece!

... Dacă vreau să-i scriu lui G. este pentru că, trecând prin Americani sau Englezi, este treabă de mâna a doua. Însă eu socot că trebuie ca să-i spunem adevărul pe șleau și să nu facem pe diplomații... Emil vrea ca să luăm seama de anumite sensibilități etc.

Înfine!... încă va trece multă apă sub pod!...

*Cu tot dragul
La Mulți Ani!
Georges Serdici*

1989

28 ianuarie. UM 0620 cere UM 0800/S să le comunice date despre Corneliu Coposu, *necesare în aprecierea obiectivă a situației operative create de legătura sa cu Pop Ecaterina*, farmacistă la Otopeni. Pe această cerere, rezoluția, scrisă de mână, e următoarea: *Se clasează. A vorbit tov. general cu tov. col. Ardeleanu. Ajunge ce le-am scris anterior pentru a o da afară (dacă vor).*

18 Martie 1989

STRICT SECRET

Ex. nr. 1

NOTĂ

MILOVAN îi mulțumește lui „U.II” (al patrulea nume de cod al lui Corneliu Coposu – n.TCZ) pentru măștișoarele trimise.

În continuare au următorul dialog:

(„U”) COPOSU – Vă așteptăm să veniți încoace. Cam pe când?

„M” – La vară.

„U” – Prietenul nostru e destul de rău, Nico.

„M” – Îmi pare rău.

„U” – E obosit rău de tot. Îți mulțumesc că mi-ai telefonat.

„M” – Stai, că vreau să vă cer niște relații.

„U” – Spune dragă!

„M” – În primul rând aveți influență. Ajută-l pe Rațiu domne!

(...)

„U” – I-am scris o dată și ajunge. Altceva?

„M” – Eu săptămîna cealaltă plec la Paris pentru o săptămîină. Doctorul Jovin este acasă?

„U” – Așteaptă și el să plece dar prin septembrie.

„M” – Da. Dv. ați auzit de Grabovshi?

„U” – Am auzit, dar nu cunosc personal.

„M” – Eu am informații că ăsta a fost ofițer S.S. Și e aici la noi mare preot, sau e altceva.

„U” – Nu știu. Îl știu numai după nume, dar are o atmosferă foarte dubioasă. Nu știu exact ce reprezintă, numai din auzite.

„M” – E preot aici, a fost unul din locotenenții lui Trifa.

„U” – Da, da, că e în legătură cu verzii de acolo, am auzit ceva despre el, dar nu relații bune.

„M” – Păi îl ridică ăștia în slăvi și el a fost ofițer S.S..

„U” – Nu știu, dar nu ar fi exclus, mai ales că s-a refugiat în Germania, în timpurile de criză.

„M” – Știu precis. În altă ordine de idei – doctorul ISĂRESCU, fostul soț al ILEANEI – îl cunoașteți?

„U” – Nu. Numai din auzite. Nu-l cunosc și nu l-am cunoscut.

„M” – Așa acuma, cu prilejul unei manifestații la Washington, pe timpul administrației Reagan, acum câteva luni în urmă a reprezentat pe români, el, IANCU RAȚIU și cu CÂRJE, cel care a fost martor în...

„U” – În procesul nostru, da.

„M” – NICOLAE CÂRJE.

„U” – Da, bine, ăla era un pungaș. Am auzit ceva, mi se pare la radio.

„M” – Așa acum e omul lui HORA SIMA, un bețiv, un alcoolic ordinar.

„U” – Păi, ăla trebuie să fie complet epuizat, că trebuie să aibe peste 80 de ani.

„M” – Cine? CÂRJE?

„U” – Nu. Șeful lui.

„M” – Da, dar e deosebit de activ. Văd că scoate cu regularitate (e întrerupt N.R.).

„U” – Bine, dar poate are ceva păduchi în jurul lui, dar el personal trebuie să fie epuizat complet, și orb și surd.

„M” – Îmi dau seama că el scrie. Și normal, are posibilități nelimitate.

„U” – Da. Are bază materială.

„M” – Da. Și este foarte influent. Îl urmează ăștia orbește. Și și-a făcut pui în rîndul tinerilor de aici.

„U” – Totuși cred că un reviriment pe linia lui nu este posibil. Nici aici, nici dincolo.

„M” – Sigur că nu este posibil, dar au paralizat totul. În fine încercați și-l mai ajutați pe RAȚIU.

„U” – Dragă, în afară de o scrisoare pe care i-am scris-o și în care l-am admonestat pentru chestia unguerească, eu alta nu i-am scris-o, dar nici nu mi-a răspuns. Nici măcar de sărbători nu a făcut-o.

„M” – Potrivit unei afirmații căreia eu nu i-am dat crezare – mi s-a spus acum câțiva ani asta, înainte de a începe activitatea asta febrilă – el primește bani. E plătit pentru tot ce face.

„U” – Mă îndoiesc, că eu zic că are destui, dar nu-l ajută capul.

„M” – Nu, nu, nu. ăștia cu cât au mai mult, cu atât vor mai mult. Mie mi s-a spus precis și să vezi ce o să înceapă dl. RAȚIU acuma. Mi s-a spus în urmă cu 4-5 ani de zile.

„U” – Văd că acuma, în ultima vreme, a tăcut complet.

„M” – *Cum a tăcut! Nu-i adevărat. Alaltăieri am primit ziarul lui.*

„U” – *Păi nu știu că la noi nu servesc din astea.*

„M” – *Alaltăieri am primit ziarul și de aia v-am telefonat. Bun. Rămîneți cu bine și ne vedem la vară.*

„U” – *Cam pe cînd?*

„M” – *Cred că la începutul lui iulie.*

(Evident, este vorba despre interceptarea unei convorbiri telefonice).

11 aprilie. SMB transmite Serviciul 1 Securitate din Cluj: *Deținem date din care rezultă că numitul Boilă Matei din Cluj-Napoca folosește pentru corespondență adresa din str. Lăcrămioarelor nr. 3 sau 7, pe care crede că autoritățile n-ar cunoaște-o.*

23 mai. Răspunsul istoricului Gheorghe Buzatu la eseul *Hitler și Stalin*, pe care i-l trimisese Corneliu Coposu: *Ar fi cât se poate de nimerit ca să fie publicat și cu acceptul Dv. aș putea încerca acest lucru.*

3 iunie. La Bobota, Corneliu Coposu participă la dezvelirea statuii lui Gheorghe Șincai. *Pe parcursul șederii în comună și în alte localități din județ a fost anturat de trei surse din legătura noastră, specifică raportul Securității.*

28 august. Sursa „Petrescu” raportează că la masa dată de profesoara Valeria Ciocian la Bobota în cinstea unchiului ei, Corneliu Coposu, acesta a fost rugat de către Grigore Vieru să-i facă legătura cu Ion Rațiu pentru a-i solicita ajutorul în vederea procurării unei tipografii

15 septembrie. În vizită în Franța, cu prilejul Congresului de istorie dedicat dublului centenar al Revoluției, Dan Amadeo Lăzărescu află, conform propriei declarații, despre intențiile lui Mihail Gorbaciov de a înlătura de la putere liderii țărilor din estul Europei, în următoarea ordine (verificată ulterior): Eric Honecker, Gustav Husak, Tudor Jivkov, Nicolae Ceaușescu.

22 noiembrie. Securitatea din București transmite celei din Maramureș că Ionel Simu l-a vizitat pe Corneliu Coposu și i-a spus: *Am zece oameni la Baia Mare cu care am hotărât să facem o acțiune.* Corneliu Coposu l-a sfătuit să stea liniștit.

3 decembrie. La Malta, George Bush și Mihail Gorbaciov poartă discuții despre prăbușirea sistemului comunist.

4 decembrie. La Moscova, Gorbaciov îi informează pe liderii statelor din Tratatul de la Varșovia despre discuțiile de la Malta și reformele din URSS.

12 decembrie. Corneliu Coposu este arestat și anchetat pentru ultima oară, vreme de trei zile. Ultima anchetă la Securitate a avut drept subiect banii trimiși în țară de către Ion Rațiu foștilor colegi de partid. Anchetați în paralel, Corneliu Coposu și Șerban Ghica reușeau să se pună de acord asupra declarațiilor, cu excepția unei zile în care, convocat la ora 9, Ghica a fost ridicat de acasă la ora 7 (doi colonei au venit la cele două uși ale locuinței), fără a mai apuca să treacă pe la Corneliu Coposu. Grupul de prieteni din jurul lui Corneliu Coposu a trăit permanent, după 1964, cu convingerea că, mai devreme sau mai târziu, lucrurile vor reveni la normal și Partidul Național Țărănesc va reintra în legalitate (de altfel, încă din perioada în care se aflau în închisoare, oficialitățile lansau intenționat zvonuri în acest sens, pentru a urmări reacția deținuților). Deși știau că sunt urmăriți permanent, că sunt infiltrați cu informatori, iar majoritatea erau anchetați periodic de către Securitate, mențineau permanent legăturile, atât între ei cât și cu cei care reușiseră să plece din țară. În felul acesta, decembrie 1989 i-a găsit pregătiți și au reacționat cu o promptitudine care a descumpănit autoritățile nou instalate. În total, după eliberarea din 1962, suportase 27 de percheziții la domiciliu și zeci de convocări la Securitate, în cursul cărora i se cereau declarații inclusiv despre croitoreasa surorii sale sau despre vânzătorii din cartier. După decembrie 1989 a încercat să-și recupereze filele lipsă (confiscate) din jurnalul personal. Răspunsul a fost că nu se găsesc.

16 decembrie. Începutul revoluției de la Timișoara.

21 decembrie. Declanșarea revoluției și la București.

21-22 decembrie. În casa lui Corneliu Coposu este elaborat Apelul PNȚCD, semnat inițial de 10 persoane, atâtea câte putuseră fi găsite, printre care: Ion Diaconescu, Ion Puiu, Ion Bărbuș, Sergiu Macarie, Nicolae Ionescu-Galbeni, Ioan Lup.

22 decembrie. În cartea sa, "Libertatea ca datorie", Petre Roman relatează următorul episod, petrecut în noaptea de 22 decembrie 1989: *La un moment dat a fost anunțată sosirea lui Corneliu Coposu. (...) „Să plece!” au strigat, aproape simultan, Bărlădeanu și Iliescu. (...) Acum sunt convins că, exact în momentul acela, ceva din revoluția română a luat o turnură greșită, al cărei preț l-am plătit și îl mai plătim și azi.*

26 decembrie. Corneliu Coposu îi telefonează la Cluj lui Ion Andrei-Gherasim, nepot al lui Ilie Lazăr, pentru a-i propune să-i fie șef de cabinet, ceea ce s-a și realizat.

27 decembrie. Îi telefonează la Arad lui Ioan Huiu, chemându-l la București pentru reorganizarea partidului. Cum vremurile erau tulburi,

Ioan Huiu nu i-a spus decât soției (pe care o cunoscuse la Rubla, în domiciliu obligatoriu) unde pleacă. Întâlnirea național-țărăniștilor a avut loc în Casa Memorială “Nicolae Titulescu”, pe Șoseaua Kiseleff, în 27 decembrie și în zilele următoare, până când partidul a primit actualul sediu central din Piața Rosetti.

1990

8 ianuarie. Reînființarea oficială a Partidului Național Țărănesc-Creștin și Democrat, al cărui președinte este Corneliu Coposu și a Partidului Social Democrat Român, condus de Sergiu Cunescu.

12 ianuarie. Miting anticomunist în Piața Victoriei. Se cere reintroducerea pedepsei cu moartea, scoaterea în afara legii a PCR și prezența observatorilor ONU la proiectatele alegeri. Urmează prima sosire a minerilor la București.

15 ianuarie. Reînființarea Partidului Național Liberal, cu Radu Câmpeanu ca președinte.

28-29 ianuarie. Miting în Piața Victoriei, ca urmare a deciziei FSN (creat ca o uniune a tuturor forțelor democratice) de a participa în alegeri: ca și când naționala de fotbal ar juca în Divizia A. Contra-miting organizat de FSN. Incidente violente, devastarea sediilor partidelor istorice. A doua venire a minerilor la București. În urma negocierilor, Consiliul FSN va fi înlocuit de CPUN, “pe principiul parității”: unul de la FSN, unul de la restul lumii. Un grup de tineri simpatizanți ai FSN aduc în Piața Victoriei o mașină cu un sicriu pe care scrie „Pentru Corneliu Coposu”. Un câine jigărit este ridicat deasupra capetelor mulțimii și se strigă „Ăsta e Coposu!”. Se scandează „Boșorogii fără dinți vor s-ajungă președinți!” și „Coposu la azil!”. Asediat în sediul PNȚCD din Piața Rosetti, Corneliu Coposu – despre care mulți manifestanți sunt convingeți că și-a petrecut ultimele decenii în străinătate – este evacuat de către primul-ministru, Petre Roman, într-un TAB, după ce premierul, adresându-se mulțimii, strigase că partidele istorice „*S-au demascat!*”. Corneliu Coposu a fost dus cu TAB-ul până la televiziune, unde a înregistrat o declarație care nu s-a difuzat niciodată.

Atât sintagma “criptocomuniști”, cât și ideea că puterea a fost preluată de către cadrele comuniste din eșalonul al doilea sunt lansate de către Corneliu Coposu, atrăgându-i reacțiile previzibile. În același timp, devine practic liderul opoziției și, pe cale de consecință, ținta unei

virulente campanii de presă prin care se lansează zvonuri pentru compromiterea lui.

În urma evenimentelor din 28-29 ianuarie, una dintre surorile lui Corneliu Coposu, Doina, bolnavă de cardiopatie ischemică, suferă o fibrilație cardiacă și se va stinge din viață în martie.

30 ianuarie. Corneliu Coposu declară presei:

Demonstrația făcută de partidul nostru, la care au participat, pe lângă liberali și social-democrați, și alte trei partide noi, precum și cetățeni neangajați politicienește, a fost pașnică, civilizată și disciplinată. Nu am admis pancarte cu atacuri la persoană (...) Luni a fost organizată o demonstrație de intimidare (de către FSN – n.TCZ) cu lozinci calomnioase chiar la adresa mea, prin care se pretindea că aș fi [fost] plecat din țară, cu toate că din 1938 nu am trecut peste frontieră; că aș fi deținut moșii, deși nu am avut nici o sfoară de pământ; că aș fi plin de dolari și că aș fi cumpărat participarea oamenilor la demonstrație, cu toate că se știe bine că n-am nici un fel de situație materială.

Februarie. Trimite ziarului *Adevărul* un drept la replică, urmare a unui articol semnat de Ion Băieșu. Textul este acid (*Am aflat din “Dicționarul de literatură română contemporană (1977)” despre domnul Ion Băieșu, fost redactor la “Scânteia Tineretului”, că a debutat în literatură cu poezia “Ileana tractorista”, în 1951, și că a fost serios preocupat de colectivizarea agriculturii. Văd că, de data aceasta, domnia sa se arată preocupat de trecutul meu și al Partidului Național-Țărănesc*) și demontează legendele aberante care circulau în epocă, din păcate însușite și de către regretatul scriitor:

1. În anii când “Arghezi vindea cireșe”, eu nu mă aflam la Paris, ca să beau acolo “cafeluțe cu cornulețe croissant”, ci mă aflam aici, în țară, unde ispășeam, în condiții infernale, cincisprezece ani de pușcărie, urmați de o deportare în Bărăgan. Ulterior am fost târât în anchete, însoțite de percheziții domiciliare, presiuni și amenințări. Nu puteam fi figura, deci, printre “dezertorii politici”, de vreme ce nu am părăsit țara, din anul 1938! Nu mă număr nici printre cei trimiși de dictatura comunistă în delegații prin țările străine. Nici printre cei care au avut permisiunea de a scrie și de a publica în presa dictaturii. Numele meu nu a apărut în ziarele comuniste decât împletit cu injurii și cu epitete de “dușman al comunismului” și de “contrarevoluționar”.

2. *Domnul Băieșu, în mod surprinzător, scrie că Iuliu Maniu ar fi declarat în 1918 că Ardealul nu ar trebui să se unească cu Țara! Nu știu de unde a cules domnia sa o asemenea enormitate, pe care nu au îndrăznit să o formuleze nici Roller, nici scribii dirijați ai monografiilor istorice tipărite de dictatura comunistă! Cred că domnul Băieșu ar fi trebuit să cunoască, din tot ce s-a scris înainte și chiar în timpul tiraniei, puțină istorie adevărată, chiar dacă unele capitole ale trecutului apropiat nu s-au predat la "Școala de Literatură"! Dacă s-ar fi ostenit să răsfoiască tratatul (tipărit în epoca dictaturii comuniste) scris de academicianul Ștefan Pascu, ar fi aflat că, în iunie 1892, cu prilejul Congresului Studenților Români, ținut la Roman, studentul Iuliu Maniu, trecut clandestin în România liberă, din Transilvania asuprită, a semnat jurământul că își va închina viața țelului suprem de a lupta pentru unirea Ardealului cu Țara. Și de atunci nu s-a abătut de la acest țel, moștenit de la generațiile care s-au stins purtând în suflete chinuite jalea dorului neîmplinit. Pentru realizarea visului de veacuri al națiunii române oprimată a luptat Maniu în Parlamentul de la Budapesta, a respins orice compromis cu stăpânirea împilatoare, a organizat pe soldații români în armata națională, a decretat că singurul obiectiv al românilor asuprașii este "desfacerea totală" de imperiul asupritor și a organizat, în calitate de principal artizan al Unirii, plebiscitul de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918. Unirea s-a făcut fără condiții, în entuziasmul delirant al tuturor românilor, și nimeni nu are dreptul să întineze acest eveniment crucial. Observ că, în dorința de a injuria, domnul Băieșu își insultă și propriul tată, despre care scrie că era "țărănist asiduu". Mă întreb: cum a putut răposatul aderent al lui Maniu să fie devotat unui om care s-ar fi opus la unirea Transilvaniei cu România?*

3. *Domnul Băieșu mai are un dinte contra expatriaților politici, care ar fi revenit "carevasăzicătelea la de-a gata". Poate că s-au găsit, dintre aceștia, oameni care nu s-au ridicat la înălțimea obligațiilor patriotice impuse de situație, dar a-i situa pe toți sub nivelul polonezilor și ungarilor exilați și a-i considera "dezertori politici" însemnează o dezinformare de rea-credință. Se știe câți dintre ei au propagat în țările străine ideea de libertate și au dus o luptă neostenită împotriva dictaturii comuniste. Mă întreb pentru care motiv au fost aleși membri de onoare ai Uniunii Scriitorilor români Eugen Ionescu, Emil Cioran, Virgil Ierunca, Monica Lovinescu? Probabil că nu pentru dezertare de la datorie!*

4. *O propagandă excesivă și condamnată antrenează pe neofiții democrației să lovească în unii adversari politici potențiali ai confrun-*

tării politice în perspectivă. Pentru a distra atenția de la adevărații oameni cu vocație de a îndreptăți reproșuri, pocăiți de ultimă oră sau camuflați în diferite comitete; pentru a feri de incriminări pe slujitorii dictaturii căzuți în dizgrația tiranilor; pentru a acoperi pe cei care și-au nenorocit palmele în aplauze bezmetice, vendeta opiniei publice trebuie savant îndreptată în alte direcții. Diversiunea momentului impune să nu se mai caute complicii tiraniei doborâte. Loviturile “democratice” să se îndrepte spre foștii deținuți politici, spre victimele tiraniei, spre cei care îndrăznesc să spună că nu au avut contingente cu regimul de opresiune. Domnul Băieșu s-a integrat, din păcate, poate că deliberat, poate că din ușurință și pripeală, în această diversiune.

Invitat în Franța de primarul Parisului, Jacques Chirac, Corneliu Coposu se supune unui control medical care nu relevă nici o afecțiune deosebită.

6 februarie. Înregistrarea ca partid a FSN.

8 februarie. Corneliu Coposu răspunde scrisorii deschise a unui cititor al ziarului „Adevărul”, care susține că vechiul Partid Național Țărănesc impunea, când se afla la putere, apartenența la partid pentru ocuparea unui post oarecare. De remarcat ironia subțire a președintelui PNȚCD:

Invocați cazul tatălui dumneavoastră, despre care afirmați că, refuzând să adere la partidul nostru, cu zeci de ani în urmă, ar fi fost obligat să-și ocupe un loc de muncă în Basarabia. Permiteți-mi să mă îndoiesc de veridicitatea acestei afirmații. Nu pot să cred că un guvern ar fi putut să facă ingerințe asupra unui inginer agricol spre a-l încadra în post. De altfel, nu înțeleg pentru ce incriminați funcționarea tatălui dumneavoastră într-o regiune atât de frumoasă și bogată, unde a avut fericirea să cunoască pe distinsa și inegalabila dumneavoastră mamă.

28 februarie. Miting în Piața Victoriei, încheiat cu pătrunderea în forță a unui grup violent în clădirea guvernului.

15 martie. Înființarea Patidului Unității Românilor din Transilvania (devenit ulterior PUNR).

15-20 martie. Grave incidente între români și maghiari, culminând cu evenimentele de la Târgu Mureș.

28 martie. Moartea Doinei Coposu, a doua soră pe care o pierde.

11 aprilie. Regele Mihai este împiedicat de către autoritățile românești să vină în țară de Paști.

22 aprilie. În urma unui miting electoral al Blocului Național al Partidelor de Centru (în Piața Unirii) și al PNȚCD (în Piața Aviatorilor), o parte dintre manifestanți ocupă pe termen lung Piața Universității, denunțând deturnarea idealurilor revoluției din decembrie de către puterea nou instalată.

20 mai. Alegerile parlamentare și prezidențiale sunt câștigate de FSN și Ion Iliescu.

Iunie. Luând parte, la Luxemburg, la Congresul Internațional al Partidelor Creștin-Democrate, Corneliu Coposu lansează pentru prima dată ideea unificării forțelor de opoziție din România.

6 iunie. Declarație de presă a lui Corneliu Coposu: *Pe 31 mai a.c., în partidul nostru a fost identificat un grup de tineri care făcuseră mai multe nereguli de disciplină și moralitate.* Urmarea a fost dizolvarea grupului și, în replică, un comunicat prin care Ion Rădoi susținea că se va schimba conducerea PNȚCD, după care – cu sprijinul lui Dumitru Dincă – a blocat, vreme de câteva ore, intrarea și ieșirea din sediul partidului. Acest incident – minor, după cum s-a dovedit a fi până la urmă – a fost exacerbât de ziarele ostile PNȚCD, care s-au străduit să susțină că în rândurile acestuia se va produce o scindare de proporții.

13-15 iunie. În urma acțiunii de evacuare a Pieței Universității, în Capitală au loc grave incidente soldate cu morți, răniți și zeci de arestați. A treia venire a minerilor în București, cea mai gravă dintre toate.

În noaptea de 13 spre 14, în fața casei familiei Coposu a fost aruncat un cocteil „Molotov”, după care s-au primit două telefoane: *Ca niște șobolani o să ardeți, ticăloșilor!* și *Vin minerii, plecați de-acasă!* A doua zi, minerii au spart ușa cu o rangă și au percheziționat casa.

3 iulie. Regele Mihai devine (în lipsă) membru de onoare al Academiei Române.

1 decembrie. La prima sărbătorire a noii zile naționale, discursul lui Corneliu Coposu este huiduit de către simpatizanii FSN. Din ianuarie 1990 și până la stingerea sa din viață, Corneliu Coposu a fost considerat de către toată lumea – adversari și simpatizanți – liderul neîncoronat al întregii opoziții. Iată câteva din cuvintele lui Corneliu Coposu care au fost huiduite:

Puterea noastră născută din morminte s-a adăugat la puterea de viață și la curajul celor care, înfruntând primejdiile, au zidit o țară care nu mai poate fi dărâmată. Stăpânirile și domniile sunt vremelnice, națiunile vrednice sunt eterne, neamurile înaintază peste opreliști pe

drumul destinului lor, vrednicia marilor înainte-mergători se împletește în viața celor care sunt și a celor care vor veni.

15 decembrie. Ia ființă Convenția Națională pentru Instaurarea Democrației (CNID), leagănul viitoarei Convenții Democratice din România (CDR).

25 decembrie. Venit în țară de sărbători, Regele Mihai este întors de pe autostrada București-Pitești și silit să se întoarcă în Elveția, sub motiv că ar fi trecut ilegal frontiera (la Otopeni obținuse o viză provizorie).

1991

Aprilie. Corneliu Coposu este prezent la dezvelirea bustului lui Iuliu Maniu de la Bădăcin.

13-15 aprilie. La sediul Partidului Social Democrat Român se desfășoară a III-a Convenție a Frontului Democratic Antitotalitar din România. În legătură cu selecția candidațiilor proprii pentru alegerile următoare, Corneliu Coposu precizează:

S-a hotărât, în principiu, de comun acord, că se va opta pentru persoana care are vocația de a polariza cele mai multe simpatii și care prezintă cele mai multe garanții de seriozitate și fermitate în lupta anticomunistă. Hotărârea va aparține fiecărui partid politic și va fi luată la momentul oportun.

6 mai. După convorbirile de la Cotroceni dintre președintele Iliescu și liderii partidelor din CNID, Corneliu Coposu declară presei:

Am stat de vorbă cu domnul Ion Iliescu, sugerându-i măsurile care trebuie luate pentru o stabilizare și normalizare a situației, care sunt în funcție de schimbarea guvernului, de schimbarea structurilor administrative până la nivelul comunelor, pentru ca opinia publică, care așteaptă un reviriment, să primească satisfacție, iar Țara Românească să dobândească credibilitatea determinată de un guvern stabil, care să beneficieze de încrederea străinătății.

Iulie. Corneliu Coposu se află în vizită la Versoix, la Regele Mihai.

27 august. Republica Moldova își declară independența.

27 septembrie. Corneliu Coposu este reales președinte al Partidului Național Țărănesc Creștin-Democrat. În cuvântul său, spune:

Considerăm că numai poporul suveran are căderea să opteze pentru sistemul constituțional pe care-l dorește și că voința lui nu poate fi suplinită de veleitățile unor potențați vremelnici nereprezentativi. Suntem adepții reconcilierii naționale. Urmărim concentrarea tuturor energiilor românești pentru depășirea solidară a impasului prin care trece țara.

28 septembrie. De câteva zile din nou în București, minerii terorizează Capitala și fac să cadă guvernul Petre Roman. Urmăriți de scutieri, o parte dintre mineri pătrund în Teatrul Național, unde se desfășura Congresul PNȚCD. După discuții, se permite unei mici delegații să intre în sală pentru a comunica în ce situație se află.

26 noiembrie. Se înființează CDR, din partidele componente ale CNID și alte formațiuni din Forumul Democratic Antitotalitar Român.

30 noiembrie. Întrucât un ziar de limbă română din SUA publicase o presupusă delatare a lui Corneliu Coposu despre Alexandru Bratu, Dan Costescu, de la „Lumea Liberă”, îl contactase telefonic pe Bratu, care declarase: *Nota cu pricina nu-i altceva decât o declarație pe care Coposu a dat-o, pentru că i s-a cerut, dar nu înainte de a vorbi cu mine și a stabili împreună, de comun acord, ce și cum să scrie.* Reporterul urma să se întâlnească în această zi cu Alexandru Bratu, pentru mai multe detalii, dar află cu stupeoare că, în cursul dimineții, acesta decedase în urma unui accident de mașină.

1992

9 februarie. Alegerile locale dau câștig de cauză – cel puțin în orașele mari – Convenției Democratice din România.

25-27 aprilie. Vizita Regelui Mihai în România. Se estimează că la București ar fi ieșit circa un milion de oameni în stradă.

29 aprilie. După Congresul la care Petre Roman câștigase președinția partidului, FSN se rupe în două: aripa Iliescu înființează Frontul Democrat al Salvării Naționale (FDSN, ulterior PDSR), în vreme ce aripa Roman păstrează vechea denumire (ulterior PD).

August. Suferind, în Elveția, o hernie inghinală strangulată, Corneliu Coposu va fi operat în Germania, cu sprijinul doctorului Baican.

Nerefăcut complet, va pleca în SUA, unde era invitat la Convenția Partidului Republican.

Am făcut această deplasare în urma invitației autorităților de la Washington și a Institutului Republican din SUA. Am avut la New York, Washington și Huston întâlniri până la cel mai înalt nivel. Am avut o discuție lungă și fructuoasă cu noul secretar de stat american, Egelburger, am avut întrevederi cu vicepreședintele SUA, dl. Quayle, cu președintele Congresului Republican, cu un număr foarte mare de senatori și membri ai Congresului american (...) Au afirmat fără reticențe dorința de a se implica în economia românească și de a ajuta la instaurarea democrației. Clauza națiunii celei mai favorizate și fondurile pentru România depind de onestitatea și libertatea alegerilor din țara noastră.

Chestionat asupra apropiatului Congres Mondial al Maghiarilor, de la Budapesta, unde urma să se discute despre Transilvania, președintele PNȚCD spune:

Ca și cum am face noi, la Budapesta, congres pentru Westfalia! Cred că nimeni n-a avut năstrușnica idee să-și închipuie că ar putea începe o campanie pentru dezlipirea Transilvaniei. Transilvania a fost, este și va fi românească, este pilonul unității românești, și trebuie să fie nebun de legat omul care se gândește că ar putea fi desprinsă din trupul țării noastre.

PNL părăsește Convenția Democratică. Partidul Alianței Civice cere ca formațiunile civice (AC și AFDPR) să nu aibă drept de participare la decizii, ca președinția CDR – deținută de Corneliu Coposu – să fie ocupată prin rotație de toate partidele, iar participarea la alegeri să poată fi făcută și pe liste separate. Aceste propuneri vor fi reluate în cursul anilor 1994-1995, când PAC și PL 93 vor părăsi Convenția din cauza neacceptării celor propuse, și în 1999, când partidele amintite vor reveni în Convenție prin absorbirea lor de către PNL.

Corneliu Coposu, membru în Consiliul Uniunii Europene Creștin-Democrate și în Internaționala Creștin-Democrată, participă la congrese ale partidelor omoloage PNȚCD din Marea Britanie, Luxemburg, Suedia, Grecia, Franța și Elveția, precum și la un turneu de

prezentare al candidatului prezidențial al CDR, Emil Constantinescu, în Belgia, Olanda, Luxemburg, Franța, Germania și Anglia.

Septembrie. Expoziție despre “Rezistență și victimele comunismului”, organizată de Alianța Civică în “casa arsă” a fostei Direcții a 5-a a Securității; la deschidere vorbesc Corneliu Coposu, Elisabeta Rizea și Ana Blandiana.

27 septembrie. Alegerile parlamentare sunt câștigate de PDSR. Corneliu Coposu este ales senator, pe listele CDR.

30 septembrie. Camera Reprezentanților SUA respinge acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România. PDSR susține că vinovați sunt oameni precum Doina Cornea și Corneliu Coposu, care “au vorbit de rău” țara – de parcă occidentalii ar lua decizii pe baza unor informații indirecte. Sintagma “Coposu e de vină” intră în folclor (va fi folosită, de pildă, de regizorul Mircea Daneliuc, pe un *banner*, la lansarea filmului “Patul conjugal”).

11 octombrie. Turul al doilea al alegerilor prezidențiale este câștigat de Ion Iliescu.

Octombrie-noiembrie. Perioadă de conflicte puternice în CDR: PAC acuză felul în care s-a făcut campania electorală și cere imperativ lui Corneliu Coposu să cedeze altcuiva locul la președinția Convenției. Corneliu Coposu demisionează (27 noiembrie), propunându-l pe Emil Constantinescu, iar PAC și PL '93 îi cer acestuia din urmă, în schimbul acordului, să demisioneze din structurile AC (unde era vicepreședinte), pentru a-și păstra neutralitatea.

23 decembrie. Regele Mihai renunță la o nouă vizită în România, din cauza condițiilor impuse de autorități, care îi vor refuza sistematic, în viitor, intrarea în țară.

1993

4 ianuarie. În cadrul emisiunii TVR “Prim-plan”, Ion Iliescu îl acuză pe Corneliu Coposu că ar fi furnizat Statelor Unite argumente împotriva acordării clauzei. În replică, liderul PNȚCD precizează: pe 7 iulie 1992 a trimis în America un comentariu critic la adresa Legii electorale. Acest comentariu a fost publicat în revista Congresului american, folosindu-se unele dintre argumentele sale în sprijinul tezei conform căreia România n-ar trebui să i se acorde clauza. În consecință, Corneliu Coposu i-a cerut

președintelui Iliescu să-și retragă acuzația – lucru care nu s-a petrecut niciodată.

23 februarie. În urma faptului că în cadrul Uniunii Europene Creștin Democrat Corneliu Coposu criticase revizionismul maghiar, liderul PNȚCD este atacat în emisiunea „Panorama” a televiziunii de stat din Ungaria.

11 martie. Este aproape împiedicat să ajungă la microfonul Camerelor reunite ale Parlamentului pentru a anunța moțiunea de cenzură împotriva guvernului Văcăroiu.

6 iunie. Cele 18 partide și asociații componente semnează Protocolul privind organizarea CDR.

7 iunie. Corneliu Coposu declară că s-a întâlnit cu Ion Iliescu pentru a discuta apropiata vizită a lui Daniel Atkinson, președintele Comisiei pentru țările nemembre ale Adunării Parlamentare a CE, invitat de PNȚCD pentru a-l convinge de necesitatea admiterii României în acest for.

8 iunie. Referitor la o eventuală schimbare de guvern, Corneliu Coposu declară: *PNȚCD nu va participa la o coaliție guvernamentală dacă nu va avea asigurate pârghiile puterii politice și posibilitatea de a pune în aplicare programul său. Nu vrem să facem figurație.*

10 iunie. Dă publicității o declarație care acuză tăcerea Occidentului față de arestarea liderului opoziției din Serbia, Vuk Drašković.

11 iunie. „Procesiunea cuștii” încearcă să atragă atenția opiniei publice internaționale asupra soartei grupului lui Ilie Ilașcu, patriot din Basarabia, întemnițat la Tiraspol și judecat într-o cușcă. Corneliu Coposu se numără printre personalitățile politice și culturale care străbat străzile Bucureștiului, simbolic, între gratii.

13 iunie. Corneliu Coposu primește “Premiul Flacăra”, ca o recunoaștere a înaltei sale ținute morale. Diploma, însă, este furată în timpul festivității. O va primi prin poștă, fără explicații și fără numele expeditorului, o lună mai târziu.

19 iunie. Referindu-se din nou la posibila participare a opoziției la guvernare, Corneliu Coposu precizează: *Suntem dispuși să negociem tactici și strategii. Nu suntem dispuși să negociem principii.*

20 iulie-5 august. Corneliu Coposu face un turneu european (Austria, Germania, Elveția), invitat de Partidul Popular Austriac, Partidul Creștin Social Bavarez și Partidul Creștin Democrat din Elveția.

*Am profitat de ocazie pentru a susține interesele României de a intra în Comunitatea Europeană, în Consiliul Europei, și de a trece cu succes ultimul examen, din toamnă, de la începutul lui octombrie, pentru integrarea în instituțiile politice și financiare europene. În sensul acesta, am avut un schimb de vederi cu parlamentari din țările pe care le-am vizitat și care ne-au promis, la insistențele mele, că vor sprijini solicitările românești (...) Sigur că nu puteam veni să combat argumentele pe care se întemeiază reticențele lor față de România spunând niște neadevăruri. Însă am încercat să le demonstrez că încadrarea României în instituțiile europene ar prilejui posibilitatea ca, pe cale de presiuni morale, România să fie ajutată să îndeplinească, la standard european, clauzele obligatorii pentru această încadrare. Și aici au fost de acord cu argumentele mele (...) **Este o politică greșită să contești niște adevăruri pe care occidentalii le cunosc.** (s.TCZ) E mai bine, așa cum am făcut noi, să solicităm cu insistență încadrarea României în aceste instituții, luându-se angajamentul că, pe parcurs, în măsura posibilului, se vor îndeplini toate clauzele (...) De aceeași manieră am procedat, de altfel, și în ce privește insistențele pentru acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate de către Congresul Statelor Unite. Și acolo am cerut, chiar prin scrisori particulare adresate tuturor congresmenilor pe care i-am cunoscut, nu numai să fie de acord, dar chiar să susțină acordarea acestei clauze care va fi benefică pentru interesele poporului român, chiar dacă de pe urma acordării clauzei sau de pe urma intrării României în instituțiile europene vor bate moneda domnii de la guvern. Asta e o chestiune secundară.*

4 octombrie. Consiliul de Miniștri al Consiliului Europei aprobă aderarea României, ca membru cu drepturi depline, la acest organism.

2 noiembrie. Bill Clinton semnează acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România.

25 noiembrie. La ora 22.42, programul postului Radio România Actualități este întrerupt pentru a se difuza un comunicat al lui Ion Iliescu în care se afirmă, între altele: *Corneliu Coposu nu mai are curajul de a recunoaște public poziția pe care a adoptat-o în cadrul întâlnirii cu șeful statului* (e vorba de faptul că liderul PNȚCD ar fi apreciat drept inoportună vizita în România a Regelui Mihai cu ocazia Zilei Naționale).

30 noiembrie. Discursul lui Corneliu Coposu în ședința comună a celor două Camere ale Parlamentului, dedicată Zilei Naționale:

*Domnilor președinți,
Doamnelor și domnilor,*

Se împlinesc trei sferturi de veac de la Unirea cea Mare.

Rostul aniversărilor este acela de a folosi răgazul care ni se oferă pentru a ne întoarce o clipă cu gândul spre trecut și pentru a ne chibzui cu adâncă înțelepciune viitorul.

Trecutul ne amintește de străduințele inegalate ale înaintașilor noștri care, înfruntând obstacole grele și primejdii de moarte, au înălțat o țară mândră, o țară pe care nimeni nu o va putea înfrânge.

Prin grația providenței și prin vitejia luptătorilor ei am adunat, din 3 împărății cotropitoare, întinderile de moșie strămoșească, pe care osânda vremii și întâmplările nedrepte ce ne-au brăzdat istoria vreme de două milenii le-au desprins samavolnic din țară.

Frontierele vechi n-au despărțit niciodată sufletul, tradiția și vorba românească. Fiecare palmă de pământ din granițele României este a noastră, prin spiritul ei, prin numărul locuitorilor, este a noastră prin tradiție, prin izbânzi și înfrângeri, prin morminte de eroi și martiri.

Integritatea unui pământ plin de vieți sacrificate pe altarul idealului național nu se poate negocia. Știrbirile lui nu sunt și nu pot fi veșnice. Stăpânirile și domniile sunt așezări vremelnice. Țara este eternă. România este eternă și indestructibilă.

Îndreptăm gânduri evlavioase, pline de grațitudine către toți cei care ne-au ajutat în lupta noastră de-a lungul mileniului de năzuințe ale poporului român. Sunt marii făuritori ai Unirii: regele Ferdinand, regina Maria, Ionel Brătianu, Nicolae Iorga, Take Ionescu, Nicolae Filipescu, Ion Mihalache, Vintilă Brătianu, Nicolae Titulescu, mareșalul Prezan, mareșalul Averescu – din țara veche; Pantelimon Halippa, Ion Inculeț, Constantin Stere – din Țara Basarabilor; Iancu Flondor, Ion Nistor, Teofil Sauciuc Săveanu – din Bucovina; Iuliu Maniu, Gheorghe Pop de Băsești, Ștefan Cicio Pop, Vasile Goldiș, Valeriu Braniște, Alexandru Vaida Voevod, Ion Flueraș, Iosif Jumanca, patriarhul Miron Cristea, Cardinalul Iuliu Hossu, Vasile Lucaci, Octavian Goga, Sever Bocu – din Transilvania.

Ne închinăm la mormintele sutelor de mii de ostași căzuți în bătăliile drepte ale națiunii, purtate pentru libertate și neatârnavare.

Istoria românilor este luminată de precursorii Unirii și de cei care au aprins flacăra revoluțiilor naționale, de vlădicii și cărturarii noștri, care s-au stins cu jalea dorului neîmplinit, de glorioșii stegari ai

vremurilor noastre, domnitori ca Mihai Viteazul, tribuni ca Tudor Vladimirescu și Avram Iancu, iobagi ca Horea și, nu în ultimul rând, de eroii Revoluției din Decembrie 1989. Ei vor trăi de-a pururi în conștiința noastră, ca îndreptar și ca binecuvântare.

Urmând pilda înălțătoare a ziditorilor de țară, suntem datori, prin înălțarea noastră peste toate vicisitudinile, să ne adunăm cu toții frățește și, desprinși de prejudecăți, să întronăm pe toată întinderea buna înțelegere, sfânta libertate, egalitate și bunăvoința tuturor.

Trăiască România!

3 decembrie. La București se desfășoară Conferința Uniunii Europene Creștin-Democratice. În cuvântul său, Corneliu Coposu spune: *Procesul de tranziție prin care trec toate țările din Europa Centrală și de Est reprezintă tranziția de la starea care atestă că tot ceea ce nu e explicit permis a fost interzis – la starea în care tot ceea ce nu este explicit interzis este permis.*

În alocuțiunile lor, Wilfried Martens și Wim Van Velzen îl consideră pe Corneliu Coposu un erou.

Una din calitățile speciale ale lui Corneliu Coposu era aceea că reușea să comunice pe înțelesul tuturor, simplu și concis, cu orice fel de interlocutor, în orice tip de societate. Îmbinând inteligența cu moralitatea, dar și cu umorul, Corneliu Coposu era un „causeur” care polariza atenția tuturor (în domiciliul obligatoriu, de pildă, a devenit imediat „Mecca” celor din jur, deși se aflau acolo și colegi de partid mult mai vârstnici). Ziariștii știu foarte bine că – spre deosebire de alți lideri politici – Corneliu Coposu putea fi deranjat, fără să se supere, la orice oră din zi și din noapte, inclusiv acasă, și nu refuza vreodată să stea de vorbă cu cineva. Multe dintre interviuri le-a acordat noaptea – de altfel, nu prea ajungea acasă înainte de ora 23 și nu se culca decât după 1-2, deși se trezea în zori, pe la 6.

8-10 decembrie. Corneliu Coposu participă, la Bruxelles, la Congresul al X-lea al Partidului Popular European, despre care va declara:

Vreau să subliniez două lucruri. Mai întâi, prezentarea pe care am ținut-o în cadrul acestui congres în sprijinul patrioților români de la Tiraspol. Este semnificativ anunțul pe care președintele PPE, Wilfried Martens, l-a făcut de următoarea manieră: “Un reprezentant autentic al

poporului român face apel la Congres pentru solidarizare în tendința de a amortiza un abuz absolut intolerabil care se întâmplă într-o provincie românească.” Ce este important aici este sublinierea apartenenței, cel puțin spirituale, a Basarabiei la țara românească. În al doilea rînd, faptul că personalități de mare prestigiu participante la acest congres internațional, și enumăr pe Valery Giscard d’Estaig, pe cancelarul Helmut Kohl, șapte prim-miniștri, miniștrii de externe ai 20 de țări, șefii opoziției din toată Europa, și-au luat angajamentul, pe care l-au pus imediat în aplicare, de a trimite telegrame de protest la Moscova, Kiev și la Chișinău, pentru salvarea lui Ilașcu și eliberarea patrioților români.

Cu aceeași ocazie, Corneliu Coposu lansează propunerea ca România să se bucure de prioritate și să fie primul dintre statele ex-comuniste care să beneficieze de protecția și de asigurarea securității naționale și a frontierelor de către NATO.

9 decembrie. La Tiraspol, Ilie Ilașcu este condamnat la moarte.

24 decembrie. În „Tineretul Liber”, Corneliu Coposu apreciază că „Războiul rozelor” (PDSR-PD – n.TCZ) *e doar o spălare a rufelor în familie (...) impresia mea e că aceste contradicții dintre ei se opresc la un anumit nivel, peste care nici unii nici ceilalți nu trec.*

1994

3 ianuarie. Corneliu Coposu îi adresează președintelui Iliescu o scrisoare prin care îl invită să nu promulge legea privind abilitarea guvernului de a emite ordonanțe pe timpul vacanței parlamentare, chiar dacă aceasta va fi acceptată de Curtea Constituțională. Legea a fost promulgată.

14 ianuarie. Declarație comună a CDR și PD (FSN), care își afirmă disponibilitatea de a guverna.

24 ianuarie. O delegație a PNȚCD condusă de Corneliu Coposu pleacă într-un turneu european, pentru întâlniri cu Partidul Popular Austriac, cel Bavarez și cel Elvețian. În finalul acestui periplu, Corneliu Coposu îl vizitează la Versoix pe Regele Mihai.

26 ianuarie. România este primul stat care semnează Parteneriatul Pentru Pace cu NATO.

21-23 februarie. În intervenția sa, în cadrul simpozionului despre Parteneriatul Pentru Pace, cu tema “Rolul NATO în menținerea păcii” (organizat de Fundația Hans Seidel și PNȚCD), Corneliu Coposu spune:

Prăbușirea comunismului a surprins Occidentul nepregătit, dezorientat, ca înainte de cel de al doilea război mondial. Reacțiile la semnalele noastre de alarmă sînt slabe.

28 februarie. Alegerile parlamentare de la Chișinău sunt câștigate de Partidul Democrat Agrar din Moldova, ostil reunificării.

8 martie. Adrian Păunescu afirmă în plenul Senatului că liderul PNȚCD a fost informator al Securității după eliberarea sa din închisoare. La prima sa apariție în fața Parlamentului, directorul SRI, Virgil Măgureanu, va dezminți acest lucru, arătând că e vorba de declarații care erau obligatorii pentru foștii deținuți politici și care – în cazul lui Corneliu Coposu – nu conțineau informații de natură să aducă prejudicii vreunei persoane. Într-un interviu din cotidianul „Libertatea”, după ce rememorează pe scurt avaturile sale și ale familiei, Corneliu Coposu conchide:

Dacă în aceste împrejurări, cineva poate trage concluzia că aș fi putut colabora cu Securitatea cred că nu poate fi vorba decât de un caz clinic. Sunt întrebat de cititorii dv. de ce nu am reacționat la acțiunea concertată de defăimare, insultă, calomnie? Pentru că m-aș degrada intrând în polemică cu nemernicii și mișei care și-au făcut profesii de mercenari ai unor cauze pierdute și care s-au pretat la acțiunea de terfelire, dirijată în mod centralizat, împotriva persoanelor incomode puterii politice. Activitatea acestora nu poate fi tratată decât cu disprețul pe care-l merită netrebnicii și ticăloșii. Nu oricine este dispus să combată trivialitatea și vulgaritatea. Ce-aș fi putut să le răspund celor care m-au acuzat că am împușcat țărani în răscoalele de la 1907 sau că sunt vinovat de represiunea de la Lupeni din 1929? Calomniiarii nu s-au oboșit să se informeze că în 1907 Ardealul, patria mea, era încorporat în Monarhia Habsburgică (iar Corneliu Coposu nu se născuse încă! – n.TCZ) și că în timpul grevei de la Lupeni aveam doar 15 ani”.

10 martie. Ziarul „Vremea” publică “Turnătoriile lui Corneliu Coposu”, în care sunt incriminate presupuse delațiuni ale acestuia către Securitate. În aceeași zi, la conferința de presă a PD, George Stancov spune: *Virgil Măgureanu a declarat sub prestare de jurământ, în fața Comisiei parlamentare de anchetare a mineriadei din septembrie '91, că atacurile la adresa lui Corneliu Coposu jignesc un martir al poporului român.*

29 martie. Virgil Măgureanu declară presei: *Toate referirile la activitatea de informator a domnului Corneliu Coposu sînt gratuite.*

10 aprilie. În plenul Senatului, răspunzând interpelării lui Constantin Ticu Dumitrescu, Virgil Măgureanu arată că documentele care par să-l incrimineze pe Corneliu Coposu sînt *nerelevante*, întrucît foștii disidenți dădeau declarații, nu note informative.

28 aprilie. În cadrul unei mese rotunde organizate de ziarul „Cotidianul”, la care au participat și Petre Roman, Dinu Patriciu și Virgil Măgureanu, Corneliu Coposu spune:

Regimul comunist, prelungit în România vreme de patru decenii și jumătate, a avut ca principal efect nociv asupra populației din țară imprimarea complexului relei credințe, complexul minciunii. Este foarte greu pentru persoane care s-au născut, au trăit și au exercitat profesii în comunism să se emancipeze de această concepție (...) Acestui fapt se datorește și încercarea de culpabilizare generală pe care o imprimă și caută să o lărgescă puterea politică, pentru a solidariza în răspundere pe toți cei patru milioane de foști membri ai PCR, care nu au altă vină decît aceea a pragmatismului care i-a determinat să opteze pentru înscrierea în PCR, unde erau simpli cotizanți (...) Această campanie a avut un obiectiv precis, pe care l-a dus la finalizare, și anume terorizarea foștilor membri ai PCR și îndrumarea lor la solidarizarea cu cele câteva sute de nemernici care s-au făcut vinovați de crime, de dezastrul țării, de torționări și de sprijin activ al dictaturii comuniste (...) După ce niște oameni care în primele momente postrevoluționare s-au ascuns de furia mulțimii, o dată cu consolidarea puterii criptocomuniste a celor care au confiscat din mîna generației tinere revoluția și s-au prezentat ca „emanați” ai acestei revoluții, o dată cu consolidarea puterii lor politice, au scos capul rînd pe rînd și se manifestă prin nostalgia față de trecut, pe de o parte, pe de altă parte prin încercarea de demolare a democrației incipiente și de organizare sistematică a unei campanii de calomnii împotriva celor care au fost victimele persecuției comuniste în trecut și care continuă să fie victimizate de către niște oameni lipsiți de statură morală și care, pentru a-și diminua răspunderea pentru crimele și vinovățiile majore pe care le-au acumulat în timp ce au servit dictaturile anterioare, sigur că împrășcă cu noroi pe toată lumea. Eu, personal, am reacționat printr-un total dispreț, fără să mă angajez într-o polemică, care m-ar degrada, cu oameni lipsiți de răspundere și care au colaborat efectiv la dezastrul țării.

31 mai. Întors de la Paris, unde se întâlnise cu diaspora românească, Corneliu Coposu declară ziarului „Ora”: *PNȚCD este împotriva actualei Constituții, deși o respectă și că, dacă va veni la putere, va propune reinstaurarea monarhiei.*

Iulie. După o suită de viroze respiratorii îngrijorătoare, Corneliu Coposu se supune unui control care relevă existența unei punji de puroi la plămânil drepte. Este operat în Germania, intervenție încheiată cu succes. Controalele ulterioare vor confirma reușita operației. Din cauza afecțiunilor pulmonare, Corneliu Coposu este silit să renunțe brusc și total la fumat.

Octombrie. Corneliu Coposu urmează, în Germania, un tratament recuperatoriu după operație. Starea post-operatorie este bună dar, la sfârșitul lunii, se declanșează o Zona Zoster la mâna dreaptă, care va amâna întoarcerea în țară.

8 noiembrie. În timp ce liderul PNȚCD se afla în Germania la tratament, Ion Rațiu declară săptămânalului „Expres Magazin”: *Dacă președintele Corneliu Coposu e patriot, va lăsa locul unui om mai energic.* În aceeași perioadă, ziarul „Dimineața” publică articolul “Operațiunea învierea mortului”, referitor la Corneliu Coposu.

18 noiembrie. Corneliu Coposu revine în țară după patru luni de tratament medical (inclusiv operație de neoplasm) în Germania: *M-am întors acasă cu dorința de a pune umărul pentru instaurarea democrației și pentru dărîmarea Guvernului. Îi dezamăgesc pe cei care au crezut că au scăpat de mine. Lui Ion Rațiu îi spune: Iancule, iartă-mă că n-am murit!*

24 noiembrie. După ce eșuaseră demersurile lui Corneliu Coposu către Ion Iliescu pentru a se permite intrarea în țară a Regelui Mihai (inclusiv în varianta în care se evita ziua națională), 24 noiembrie a fost stabilită ca dată limită până la care CDR aștepta un răspuns oficial. Întrucât acesta nu a venit, Corneliu Coposu decide să întrerupă orice legături directe cu Ion Iliescu.

5 decembrie. Corneliu Coposu declară cotidianului „Ziua”: *Partidul de guvernământ se va spulbera în momentul în care va părăsi puterea.*

6 decembrie. Reprezentantii Partidului Conservator din Marea Britanie care îl vizitează declară: *Suntem bucuroși să-l vedem pe domnul Coposu din nou la treabă.*

10 decembrie. Corneliu Coposu pleacă din nou în Germania, pentru analize, până pe 14 decembrie.

23 decembrie. Proaspăt instalat, noul ambasador al SUA, Alfred Moses, îl vizitează pe Corneliu Coposu la sediul PNȚCD.

26 decembrie. Ion Iliescu susține, în fața Comisiei parlamentare de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989, că o delegație a PNȚCD s-a prezentat în primele zile ale revoluției la Ambasada URSS. În realitate, asemenea vizite protocolare au avut loc în ianuarie, și anume la ambasadele tuturor marilor puteri: SUA, Franța, Marea Britanie, URSS. Corneliu Coposu va aștepta zadarnic scuze pentru această dezinformare, refuzând să mai meargă la Cotroceni.

1995

24 ianuarie. Despre problema maghiară, Corneliu Coposu declară „României libere”: *Nu cu urlate, ci prin dialog rațional îi poți convinge pe maghiari de netemeinicia unor revendicări.*

28 ianuarie. Comentariul lui Corneliu Coposu la acțiunea procurorului Vasile Manea Drăgulin, care declanșase acțiunea de reabilitare și achitare a sa: *N-am cerut, nici nu mă interesează. De fapt, n-are cine să mă reabiliteze. Mai degrabă eu ar trebui să reabilitez pe o mulțime.*

Februarie. Analizele medicale repetate continuă să ateste o stare bună de sănătate. Vor urma însă două viroze care agravează brusc starea sănătății lui Corneliu Coposu.

Între timp efectuează un nou turneu american, în cadrul căruia participă la micul-dejun spiritual (*Prayer Breakfast*) oferit de președintele Bill Clinton și poartă discuții cu un mare număr de kongresmeni americani, dar și personalități politice europene: Lordul Ashborn și Lordul Griffith, invitați din partea Camerei Comunelor, respectiv Camera Lorzilor, dl. Lane, președintele Confederației Sindicale a Transporturilor, David Funderburk, fost ambasador al SUA la București, John Aschroft, senator, fost guvernator de Missouri, senatorii Wolf și Smith etc. Cum tocmai se dezbătea în Congresul american Legea 57, privind securitatea SUA, care – la punctul 6, articolul 11 – enumera statele care trebuie ajutate pentru a întări echilibrul mondial (grupul de la Vișegrad, țările baltice și Ucraina), Corneliu Coposu insistă pe lângă senatorii cu care stă de vorbă ca și România să fie nominalizată în această listă. De asemenea, vizitează Muzeul Holocaustului, unde constată *cu regret și indignare că sunt preluate datele furnizate de regimul comunist, informații care denaturează realitatea: abia opt români sunt menționați (...)* Bineînțeles

că erau puse în contul României și victimele hitlerismului, din Transilvania de pildă, din perioada '40-'44, cât a fost sub ocupație maghiară.

7 februarie. Se întoarce din SUA.

14 februarie. La sediul organizației „21 Decembrie”, Corneliu Coposu oferă o recepție în onoarea oamenilor de cultură. Primele sale cuvinte adresate oaspeților sunt: *Apa trece, pietrele rămân.*

Martie. Efectuează o nouă vizită în SUA (la invitația Congresului) și în Germania.

13 martie. Corneliu Coposu se întoarce în țară, anunțând că primul ministru al landului Saxonia, dl. Bidenkoff, i-a promis să susțină un program de ajutorare a economiei românești.

Mai. Este numit Ofițer al Legiunii de Onoare franceze, distincție pe care o va primi la București, în octombrie.

15 mai. Aflat în vizită la București, președintele Germaniei, Roman Herzog, se întâlnește cu Corneliu Coposu și acceptă cu entuziasm propunerea acestuia de mărire a numărului de burse acordate studenților români, ca și aceea de susținere a integrării României în NATO.

Iunie. Pentru prima dată, analizele medicale relevă existența unor noduli pulmonari, dar nu la plămânul drept, operat în 1994, ci la cel stâng. Urmează un tratament care pare să dea rezultate bune, dar o nouă răceală va agrava situația.

8-22 iunie. Corneliu Coposu efectuează o vizită de două săptămâni în Bavaria, la invitația primului ministru al landului.

August. Se află din nou la tratament în Germania, găzduit de doctorul Mihai Baican, la Wikenberg. După tratament, are o serie de întâlniri politice cu lideri creștin-democrați din landurile Bavaria și Saxonia și cu românii din diaspora germană.

3 septembrie. Corneliu Coposu participă, vreme de 7 ore, la ședința Comitetului lărgit de conducere al PNȚCD. Pentru prima dată, intuind probabil criza de timp în care intrase, impune schimbări radicale în structurile PNȚCD. De asemenea, este tulburător să constatăm că nu folosește persoana întâi plural atunci când spune: *Dacă nu veți reuși să câștigați alegerile, aveți „șansa” să trăiți încă zece ani sub comunism, adăugând că Nimeni nu este indispensabil în PNȚCD, indispensabilă e doar valoarea și că Mandatul lăsat de Maniu – să nu lași partidul să moară – a fost îndeplinit.* O piatră luată de pe inimă, în ultimul său discurs politic.

8 septembrie. Într-un interviu din „Ziua”, Corneliu Coposu pronosticează că în alegerile legislative din 1996 Convenția va obține majoritatea relativă, cu circa 30%, iar PDSR – 25% din voturi. *Părerea mea este că o organizare ideală a alegerilor pentru doborârea cripto-comunismului ar fi alinierea Opoziției la un singur nivel, cu un singur candidat (la Președinție – n.TCZ) și o singură listă.*

18 septembrie. Se întâlnește cu Patriarhul României, despre care declară că i-a lăsat o impresie excelentă, aceea a unui om înțelept, echilibrat, cult și foarte dispus la dialog (...). *S-a mirat de bucuria fruntașilor Uniunii Europene Creștin-Democrate, pe care i-am tălmăcit-o eu, pentru prezența partidelor din țările ortodoxe (în Uniune – n.TCZ) (...) În partidul nostru există câțiva fruntași care, cu toată interdicția mea, au încercat să promoveze confesionalismul de partid. Or, partidul nostru nu este exponentul unei confesiuni, în speță cea greco-catolică. Toată lumea știe că această confesiune a fost nedreptățită, și noi suntem de acord cu repararea nedreptăților, dar nu suntem exponenții acestui cult.*

19 septembrie. În „Cronica Română”, Corneliu Coposu apreciază că radicalizarea UDMR este regretabilă, făcând ca dialogul cu Uniunea să devină imposibil.

2 octombrie. O declarație din „Curierul de Argeș” care dă măsura presupusei înverșunări de care l-au acuzat unii adversari politici:

Cel mai important eveniment (al perioadei respective – n.TCZ) este plecarea lui Iliescu la New York. Sigur, ne bucură că s-a obținut în sfârșit această invitație, chiar dacă este de gradul IV, pentru că așteptăm de la ea ameliorarea relațiilor cu SUA și anumite beneficii, între care și deblocarea fondurilor care ne sunt promise de către Banca de Investiții și fără de care economia românească e blocată.

6 octombrie. În numele președintelui Jacques Chirac, Corneliu Coposu este decorat de către Bernard Boyer, ambasadorul Franței la București, cu Legiunea de Onoare, în gradul de ofițer. Dintre români, doar Vintilă Brătianu, Eugen Ionescu și Ion. I.C. Brătianu au mai primit această înaltă distincție. Contrar uzanțelor, decorația a fost acordată la București, în urma rugăminții lui Corneliu Coposu, care a dorit să devină ofițer al Legiunii de Onoare în mijlocul compatrioților săi. În discursul rostit cu acest prilej, Bernard Boyer a spus, între altele:

N-ați fost nici șef de stat, nici ministru, nici comandant al armatei, nici academician și nici măcar ambasador. Dar n-ați avut nevoie de aceste titluri pentru a vă face un nume recunoscut și respectat pretutindeni (...) Într-o zi, fără a-l căuta, ați întâlnit destinul, sub o formă pe care o îmbracă frecvent de când cunoaștem istoria, și ați reacționat la fel cu alți câțiva oameni care au întâlnit același destin: Iosif, care refuză să recunoască divinitatea faraonului, personajele tragediei grecești, care refuză să accepte in justiția, sau primii creștini, care refuză sacrificiul pentru împărat (...) Destinul pe care l-ați întâlnit a fost cu siguranță unul din cele mai redutabile care ar putea să apară în calea unui om, pentru că stalinismul, în forma lui cea mai sinistă, a adăugat la suprimarea victimelor plăcerea perversă a înjosirii preliminare (...) Dumneavoastră ați spus „Nu”. Aceasta v-a costat foarte scump: 17 ani de detenție, marcați de rele tratamente și presiuni de tot felul, urmați de un regim de supraveghere. Ați lăsat acolo cei mai buni ani ai vieții, dar ați câștigat ceva ce numai câțiva oameni pot aprecia: respectul față de sine și faptul de a putea fi în acord total cu propria conștiință. Era normal ca după Revoluție să jucați un rol în această țară (...) pentru care sunteți un punct de referință (...) Putem gândi, dar nu am avea dreptate, că purtarea dv. și a unora dintre prietenii dv. este, pentru cei care nu au avut ocazia să treacă prin ceea ce ați trecut, un fel de reproș în viață. Eu cred că este exact contrariul (...) Grație dumneavoastră, grație câtorva oameni, România de azi e o Românie liberă și toți românii, oriunde ar fi ei și orice ar fi făcut, se recunosc în dumneavoastră.

Corneliu Coposu a declarat: *Sunt recunoscător guvernului francez pentru aprecierea modestei mele activități și voi căuta să corespund tuturor argumentelor pe care se întemeiază această decorație franceză.* Ceremonia a fost urmată de o recepție la Casa Oamenilor de Știință.

21 octombrie. Ultima apariție în public a lui Corneliu Coposu are loc la Conferința Națională a Femeilor din PNȚCD.

20 octombrie. Deși starea sănătății sale se agravase, refuză să se interneze, preferând să aștepte sosirea în țară a doctorului Mihai Baican (fiul unui prieten din tinerețe). Pe 10 octombrie ar fi trebuit să fie la Wilkenberg, pentru controlul periodic, dar nu s-a mai putut pune problema unei deplasări.

30 octombrie. Se simte atât de rău încât surorile sale și dr. Maria Cristina Moisin îl duc de urgență la Spitalul Filaret, unde se constată pierderea

cunoștinței (sufocare produsă de insuficiența respiratorie). Este transferat la Spitalul Municipal, la Reanimare. Recăpătându-și cunoștința, Corneliu Coposu spune celor din jur: *Gata, trebuia să vină și momentul ăsta. Nu-mi mai faceți nimic.* Se instituie o comisie multidisciplinară, condusă de directorul spitalului, Sorin Oprescu, care – vreme de 11 zile – va încerca tot ceea ce era omenește posibil pentru a-l ține în viață.

1 noiembrie. Printre cei care îl vizitează la spital se numără și Virgil Măgureanu.

11 noiembrie. Corneliu Coposu se stinge din viață. Decesul se înregistrează la ora 9 și 22 de minute, prin *deteriorarea progresivă a funcțiilor vitale, determinată de boala de bază: neoplasm pulmonar drept, operat în 1994 (lobectomie medie și inferioară) și recidivat, metastaze multiple, insuficiență cardio-respiratorie severă.*

La catafalcul său aveau să vină, vreme de trei zile, zeci de mii de oameni, șirul acestora întinzându-se pe câteva sute de metri.

Consiliul local al municipiului București declară zi de doliu în Capitală.

14 noiembrie. Ceremonia funerară a scos aproape tot Bucureștiul în stradă, dar înmormântarea – la Cimitirul Bellu catolic – s-a desfășurat cu discreție, conform dorinței familiei. O confuzie din timpul vieții se perpetuează și după moarte: pe cruce este înscris, eronat, 1916 drept an al nașterii, în loc de 1914.

Chiar și în această tragică împrejurare, autoritățile române au interzis din nou intrarea în țară a Regelui Mihai.

La scurt timp după dispariția lui Corneliu Coposu, în rândurile opoziției, s-au reaprins luptele de orgolii, care, în ciuda câștigării alegerilor, un an mai târziu – sau poate tocmai de aceea! – aveau să ducă la pulverizarea Convenției, drept care CDR plus PD au rămas la putere un singur mandat, deși ajunseseră acolo pe valul unor frustrări populare uriașe și al unei încrederi aproape necondiționate.

Mai mult decât atât, la scrutinul din 2000, PNȚCD rămâne în afara Parlamentului, lucru fără precedent în lunga sa istorie – în perioadele de democrație, firește. La conducerea țărăniștilor își succed, într-un balet politic din care nu se mai înțelege nimic, Ion Diaconescu, Andrei Marga, Victor Ciorbea, Gheorghe Ciuhandu. Ultimul dintre aceștia propune și obține schimbarea numelui partidului – demers disperat, rămas fără vreun efect palpabil. La un deceniu după moartea Seniorului, partidul pe care îl făcuse să renască misterios, îndeplinind testamentul moral al lui Maniu, nu mai există.

2000

15 noiembrie. Juriul UNESCO, avându-l ca președinte pe acad. Nicolae Cajal, decernează Memorialului de la Sighet și colecției “Analele Sighet” Premiul pentru toleranță interetnică și interconfesională „Corneliu Coposu”. Premiul este înmănat de Laurențiu Ulici (ultima apariție publică a scriitorului, care avea să moară în chip tragic).

2004

14 noiembrie. La Blaj, la finalul Liturghiei arhieresti celebrate în Catedrala Mitropolitană “Sfânta Treime”, Înaltpreasfinția Sa Mitropolitul Lucian Mureșan celebrează un parastas de pomenire a lui Corneliu Coposu. Alături de numeroasa asistență sunt de față Gheorghe Ciuhandu și Vasile Voicu Bora – președintele, respectiv vicepreședintele PNȚCD, Simion Băcilă, primarul municipiului, împreună cu viceprimarul, alte oficialități. Înaltul Ierarh spune: “Celebrăm astăzi parastasul de pomenire, la nouă ani de la trecerea din lumea aceasta la Tatăl cel ceresc, a unui vrednic fiu al poporului român și al Bisericii Române Unite cu Roma: Corneliu Coposu. A trebuit să treacă din lumea aceasta pentru ca toți, chiar și adversarii de altădată, să-i recunoască virtuțile, să se încline în fața staturii unui vrednic bărbat care nu și-a trădat crezul, nici cel creștin și nici cel politic, chiar dacă a trebuit să îndure chinuri cumplite. Și acum îmi aduc aminte cu mare emoție de ziua înmormântării, când, în inima Capitalei țării noastre au răsunat puternic dulcile și caldele cântări de înmormântare, așa cum le-a cântat și le cântă Biserica noastră (...) Statura demnă a lui Corneliu Coposu se impune ca un exemplu de urmat nu numai pentru orice cetățean al acestei țări ce-și tot testează, de ani și ani, liderii «aleși» pentru o viață mai bună și mai demnă, cât mai ales pentru omul politic al zilelor noastre, care, cu orice preț, trebuie să promoveze principiile moralei creștine, într-o Europă în care creștinismul a contribuit la înrădăcinarea acestor valori.”

2005

7 iunie. În celula nr. 2 din fostul Penitenciar politic Râmnicu Sărat, unde a fost închis Corneliu Coposu, este lansată lucrarea “Experimentul Râmnicu Sărat”, semnată de ziaristul Dorin Ivan. Autorul prezintă

“infernul care a funcționat în acest penitenciar după înfrângerea revoluției din Ungaria”. Deși în anul 1999 Consiliul Județean Buzău a declarat fostul penitenciar drept monument istoric, *Fundația Corneliu Coposu* nu a reușit încă să-l recupereze de la actualul proprietar, o firmă privată, clădirea construită la sfârșitul secolului al XIX-lea fiind în prag de prăbușire.

Un tezaur pe hârtie

Pe față scrie *Caiet*. Pe liniile punctate, o mână caligrafică a așternut *Aforisme și cuvinte potrivite (extrase)*. Pe spate: *F.M.C. STĂRUINȚA – București, Tip IV – 48 file velină (sic!) – STAS 2019-56, lei 1,10, XI-66*. (noiembrie 1966?) Totul sub un desen cu trei copilași care ridică pancarte pe care sunt scrise numele revistelor preferate: *Arici Pogonici, Luminița, Cravata Roșie*.

Sunt trei asemenea caiete – ale căror aspect grafic variază de la unul la altul – plus câteva zeci de file dispartate.

Însemnările lui Corneliu Coposu. Jurnalul i-a fost confiscat de către Securitate și doar câteva dintre paginile lui se regăsesc în dosarele din Arhiva SRI. Dar aceste caiete au rămas, miraculos, în posesia familiei. Atunci când surorile Seniorului mi-au îngăduit să iau acasă paginile ordonat scrise, nu mi-am crezut urechilor. În același timp, m-am simțit apăsător de o răspundere sufocantă.

Felul în care Coposu a reușit să aștearnă pe hârtie critica societății comuniste este sclipitor. Iată, de pildă, reproducerea unui fragment din presa occidentală:

Castele privilegiate ale conducerii și birocrația de stat au luat locul vechilor clase exploatare, al proprietarilor funciari și al capitaliștilor. Noii stăpâni ai țării înoată în opulență și nesocotesc poporul căruia nu pot și nici nu vor să-i cunoască și să-i amelioreze suferințele. Drepturile democratice cele mai elementare sînt inexistente. Nici o urmă de viață politică sau de alegeri libere. Se votează obligatoriu pentru candidații numiți. Grevele sînt interzise. Sindicatele sînt în serviciul statului. O cenzură absolută sufocă orice libertate de exprimare. Se difuzează doar informații conforme cu interesele unei propagande mincinoase. Drepturile fundamentale ale omului sînt călcate în picioare. Disidenții, neconformiștii, religioșii putrezesc în pușcării și lagăre. Libertățile elementare de gîndire și creație sînt refuzate intelectualilor și artiștilor.

Până aici – suficiente temeieri pentru mari necazuri, în cazul în care Caietul ar fi fost descoperit de către Securitate. Dar mai urmează o propoziție:

Acesta este tabloul sumbru al situației din Chile.

În numeroase locuri apar, obsedante, imagini din închisoare, punctate de superbe metafore, precum: *Cei mai mulți își petrec zilele ca rentieri ai memoriei, trăind din amintirile agonisite*, dar și de dezvăluirea amuzată a unor „perle”: *Cauza morții: a încetat din viață. Serg. Maj. Mustăciosu.*

Majoritatea notelor sînt fulgurații de cîteva cuvinte: imagini (*Surîs bogat în dinți*), idei (*Ura se combate prin toleranță*), descrieri (*Legat cu fîgăduința de a nu uita niciodată*) care îi aparțin în mod evident lui Corneliu Coposu. Acolo unde este vorba despre un citat, sursa este precizată, cel puțin pentru cele de dimensiuni mai mari. Textele aparținînd unor autori străini sunt reproduse, majoritatea, în traducere, dar cîteva sunt în franceză, germană, engleză, latină și chiar greacă. Între paginile Caietului se găsesc și cîteva file desprinse din diferite cărți, precum *Extrait du journal de N. S. Roubachof* (jurnal de închisoare). Mai este citat pe larg Alvin Toffler.

Cu sarcasm, probabil și cu un soi de curiozitate științifică, Seniorul colectează și capodoperele lingvistice ale vremii, de pildă o listă de *Expresii frumoase: ctitor de epocă istorică, întemeietor de țară pe rosturi noi, dinamizator al virtualităților creatoare, demiurgul României noi* etc., alături de însemnări care trebuie să fi zăpăcit de tot securiștii, precum: *Activitate neobosită: Tov. Ceaușescu a făcut între 1965-1977 vizite de prietenie în 64 de țări; s-a întâlnit cu șefi de stat și guvern din 99 de țări; a avut convorbiri cu peste 300 de delegații; Doctor Honoris Causa a 11 universități.*

În Caiete, care par a fi organizate după un anumit sistem și cu anumite intenții, care vor rămâne în veci necunoscute, mai găsim o listă a *Curentelor sociale contemporane, Expresii din România Literară* (și nu numai), liste cu titluri de cărți (de citit?), pseudonime ale unor colegi de suferință din închisori, o listă de membri marcanți ai PNȚCD, o bibliografie dedicată acordurilor postbelice internaționale și... un scenariu de scurt-metraj! În acesta, fără titlu, o primă secvență de *film mut cu efecte sonore* este urmată de o *secvență în color, sonorizată, cu dialoguri*. Povestea: în prima variantă, oamenii (dintr-un autobuz) se comportă

minunat de civilizată, în a doua – care dezvăluie că prima a fost visul unui personaj – se îmbrâncesc, se înjură și țipă „Avansați înainte!”... Final: *La a doua stație, călătorii care vor să coboare trebuie să escaladeze pe cei care blochează ușa și ies din autobuz șifonați, semi-dezbrăcați...*

Unele însemnări sînt tulburătoare tocmai prin laconismul lor indescifrabil. Deseori este vorba despre un singur cuvînt, notat pe un colț de hîrtie ruptă. E limpede că pentru C.C. trebuiau să fie punctele de pornire ale unor texte care n-au mai fost scrise:

secoritate (sic!)
rezultate dezamăgitoare
anti-justiție anul 1947
potențial de neliniște socială
despersonalizare
colectivizare
consum fizic nervos
privațiuni de tot felul
lipsa de perspective
elucidarea petelor albe din istorie
abjecția
tensiunile sociale la paroxism
refuzul dialogului

Iată câteva alte fragmente din acest tezaur pe hîrtie:

- *Nimeni nu scapă de frică. Frica poate fi nu numai un sentiment, dar și o instituție. Ea reglementează raporturile dintre oameni și instituțiile investite cu atributele puterii.*
- *În orice impostură rămâne ceva autentic.*
- *Teroriștii de extremă dreapta au măcar scuza de a acționa conform cu doctrina lor. Teroriștii de extremă stînga nu au această scuză (Maurice Duverger).*
- *Timpul e cea mai lungă distanță între două locuri (Tennessee Williams).*
- *Nu poți să explici cît de mult ne-am dus dorul. Iubiri ca ale noastre nu se află pe lume.*
- *Plecînd spre nu știu unde, cu valize grele de vise.*
- *N-am fost în viață ce am vrut să fiu. N-am fost decît ce sînt: ceva prea devreme și ceva prea tîrziu.*
- *Aplecat peste o balustradă ideală din spațiile interplanetare.*

- *Vîrsta te face să nu mai fii o cauză, ci un efect.*
- *Robii de bunăvoie produc mai mulți tirani decît cîți robi de bunăvoie produc tiranii (Mirabeau).*
- *În viață este ceva mai rău decît de a nu fi reușit: faptul de a nu fi încercat (Roosevelt).*
- *Pentru toate deciziile cu caracter politic se găsesc scuze în trecut, justificări în prezent și sancțiuni în viitor (Rostand).*
- *Singura limită a libertății noastre este libertatea altora (Jacques Ruffie, L'histoire naturelle de nos libertées, din care Coposu transcrie multe citate).*

Și, deodată, renunță la orice prudentă și orice perifrază aluzivă, scriind acest pasaj cutremurător:

- ...înainte de a cădea cortina peste puterea aducerii aminte...*
- ...pentru cunoașterea, de către urmași, a unor fapte...*
- ...portrete care leagă viețile trecute de ale celor care n-au trecut încă și au nevoie de pilda lor...*
- ...să ni se înfrățească cenușa cum ni s-a înfrățit viața.*
- Mulțimile furioase sînt cuprinse de mînie revendicativă. Cei săraci își trăiesc spiritul de competiție și identificare cu gloria, ieșirea din anonim, distrîndu-se la meciurile de fotbal sau box.*
- ...Există forțe care nu emană din masa omului, ci din energia lui dezlănțuită de frică sau de curaj (Canal).*
- Într-o epocă de cumplită teroare, cel mai mic gest de curaj cere un eroism atît de mare încît justifică toate lașitățile.*
- Oamenii cu aspect de brute care se dedau la violențe nu au sentimentul realului, al existenței lumii. Ei sînt capabili de orice, chiar de distrugerea unor existențe, fără să gîndească, dînd frîu liber instinctelor și agresivității, canalizată de de disciplina oarbă și supunerea zilnică cărora le sînt subordonați. Inexpresivitatea fețelor lor are ceva amenințător (Rîm. Sărat)*
- (...) Limitele individului pot fi distruse prin frică (Reeducarea).*
- (...) De vreme ce tot trebuie să mori, e mai bine să mori pentru o cauză.*

Am păstrat la urmă o însemnare care cu siguranță i s-ar potrivi drept epitaf:

Nu plîngem un om, ci salutăm un nemuritor.

Din tranșeele memoriei

Lucia Hossu Longin:

“Mărturia lui părea pentru mine opera unui regizor nebun”

– Știați despre existența lui Corneliu Coposu înainte de decembrie 1989?

– Nu! Primele informații le-am avut în 1990, în perioada în care filmam principalele mitinguri ale acelei perioade. Atunci i-am văzut prima dată pe liderii opoziției: Rațiu, Coposu, Câmpeanu și cei care erau în jurul lor.

– Ați căzut în capcana dezinformărilor: Coposu a fost la Paris, mânca icre negre cu polonicul...?

– Nu, pentru că, deși pare lipsit de modestie, trebuie să spun că am fost o rebelă și înainte de 1989. Deși lucram într-o instituție profund politizată, gândeam altfel și așteptam ceea ce s-a întâmplat în Decembrie, când, de altfel, am fost pe stradă. Nu, n-am crezut prostiile care erau lansate – dar era o necunoscută: nu știam despre suferințe, despre închisori... O singură dată, când lucram la “Scânteia tineretului”, am văzut când au fost reținuți trei colegi de-ai noștri pentru că părinții lor avuseseră legături cu rezistența din munți. Am întrebat “Ce e rezistența din munți?” și mi s-a spus că era o acțiune teroristă, subversivă, legionară... Aveam chiar în familie două persoane care făcuseră închi-soare politică, rude ale tatălui meu, dar nu știam dimensiunile fenomenului și nu știam nici cine sunt acești oameni – doar că erau într-un fel ostracizați de familie, pentru că tot răul venea de la ei, erau “oile negre” de la care ni se trăgeau problemele...

– Când l-ați cunoscut pe Senior?

– În 1991 am demarat “Memorialul durerii”, dar nici atunci nu am început cu el! Serialul fusese conceput pentru șase episoade, dar mi-am dat repede seama că reconstituirea acestui infern concentraționar este o operă de lungă durată. Atunci au început să mi se ceară sumare: “De ce vrei să continui? Ce cauți la Sighet, acum când vin alegerile îl premărim pe Maniu, pe țărănistul ăla!?” – așa se vorbea cu voce tare! E bine să ne amintim! La un moment dat, într-o împrejurare publică, i-am fost

prezentată lui Corneliu Coposu și atunci i-am propus să facem un interviu, care a devenit episodul cinci din “Memorial”. Am stabilit să ne întâlnim la Râmnicu Sărat, unde fusese adus tot “lotul de la Tămădău”. Echipa noastră a ajuns cu o zi înainte, pentru pregătiri, iar Corneliu Coposu a zoua zi, cu “Puiu”, adică Ion Diaconescu. Primul lucru care m-a impresionat a fost că părea să nu simtă frigul, deși cred că erau minus 30 de grade, era decembrie 1991, îmi scoteam mănușile și le strecuram în ghete ca să-mi încălzesc mâinile, era îngrozitor! Închisoarea era conservată așa cum fusese la vremea când funcționa, populată însă de porumbei, dintre care unii muriseră acolo și i-am filmat, pentru că era o imagine simbolică. A doua zi, eu vroiam să-l filmez doar pe Corneliu Coposu, care îmi atrăgea tot timpul atenția: “Filmează-l și pe Puiu!” Alerga prin închisoare, încât nu ne puteam ține după el, avea o alonjă impresionantă, deschidea ușile, căuta anumite încăperi, părea mânat de-un demon al amintirii...

– **Se întorcea pentru prima dată acolo?**

– Da! Până la urmă s-a oprit și a început să-și aprindă țigară după țigară. Nu părea să simtă gerul, în timp ce noi muream de frig, făcuserăm și un foc din vreascuri, iar aparatul se bloca din cauza temperaturii scăzute. Mărturia lui, că într-o celulă de la etaj stătuse ani de zile izolat, fără să vorbească, pentru mine părea opera unui regizor nebun. N-auzise nimeni dintre noi așa ceva! La întoarcere, am început să pregătesc filmul, când m-am trezit chemată la conducerea televiziunii, unde mi s-a spus: “Prezentați un om politic!” Zic: “De ce, este interzis?” “Nu, dar n-avem voie să facem politică!” “Păi, eu nu fac politică! Eu nu-l prezint pe președintele PNȚCD, ci pe omul care a suferit vreme de 17 ani și jumătate!” Filmul a produs o mutație spectaculoasă. Până atunci, figura lui Coposu era antipatizată. Aerul lui hieratic, cu pomeții marcați, buzele subțiri, privirea ca o sabie, principiile enunțate public îl făceau să pară dur – în asocieră și cu toată intoxicarea mediatică. Oamenii nu erau dispuși să-i acorde nici o picătură de înțelegere sau de compasiune. Or, Corneliu Coposu mi-a zis că a doua zi după difuzarea episodului a ieșit în oraș și s-a trezit înconjurat de oameni care doreau să-i strângă mâna și să-l îmbrățișeze! Serialul avea atunci o audiență foarte mare și a avut un impact extraordinar. Lumea a văzut o altă față, cea a unui om care a suferit pentru ideile lui, a cărui familie a fost distrusă... Chiar și figura lui plinuță din tinerețe a contat în această schimbare de perspectivă!

– **Ați filmat și acasă la Corneliu Coposu.**

– Da, ne-a zis că ajunge târziu de la Parlament, să venim după 11 seara! Așa am descoperit casa aceea, rămasă nedemolată, și comentariul

meu a fost că omul, ca și casa, s-a opus regimului – două mărturii vii. Pe pereții exteriori încă se vedeau vestigiile de la mineriadă, cu îndemnuri de “Moarte!” și urmele incendiului. Înăuntru, am căutat un loc bun pentru filmare. Nu-mi imaginasem că locuința unui lider politic de anvergura lui poate arăta atât de modest: fotolii cojite de timp, câteva tablouri, icoane... Parcă te aflai într-o chilie, iar surorile lui parcă erau două călugărițe! Până la urmă am găsit un loc lângă fereastra cu mușcate, unde, pe o tavă, am pus două mere încrețite. “Obrazul” lor semăna izbitor cu aspectul feței lui Corneliu Coposu, care însă, neștiind ce urmăresc, a luat merele de-acolo! Eu le-am pus la loc, m-a întrebat de ce, și i-am zis că, așa, să fie martori discuției noastre... Mai târziu, un mare realizator francez de festivaluri de televiziune, Pierre Henri Deleau, mi-a spus că l-a fascinat apropierea dintre cele două imagini. Dar în clipa în care am început interviul, afară a început să duduie un utilaj – excavator sau ce-o fi fost – chiar sub fereastră!

– La 11 noaptea!

– Da! Și a mers în tot timpul interviului. Oricum, nu era nici un șantier acolo! Atunci am înțeles că era pus special. Cu toate astea, am reușit să facem interviul, până pe la două și jumătate noaptea. Când a venit vorba despre Iuliu Maniu, ceva s-a îndoit în Corneliu Coposu, era în mod vizibil tulburat... Eu cred că acel film a deschis calea înțelegerii mărturiilor din serial. Inclusiv în ceea ce privește dimensiunile suferinței. Până atunci se zicea: “Ei, 17 ani! Sunt exagerări! Au stat și ei doi-trei ani în pușcărie!”

– Ce ecouri ați avut?

– Tot felul. De pildă, Alexandru Mironov mi-a zis chiar a doua zi: “Să știi că domnul Iliescu a văzut filmul și i-a plăcut foarte mult. Nu crezi că și el ar merita o asemenea prezentare?” I-am răspuns că o să-i trimit domnului Iliescu o copie a casetei, cu fundiță roz, ca să vadă că serialul are drept subtitlu “Din infernul închisorilor comuniste”. Ce infern cunoscuse Iliescu!? Era un film anticomunist! La care Mironov mi-a răspuns: “Păi, și el a fost anticomunist!”

– Fără îndoială... Care au fost următoarele întâlniri cu Corneliu Coposu?

– În total, am făcut trei interviuri. Al doilea, când i s-a decernat Legiunea de Onoare, chiar în clădirea Ambasadei Franței. A fost aproape ca un testament, din care ulterior s-au reprodus fragmente fără să fie menționată sursa... Noi suntem cei cărora Seniorul le-a spus că, dacă ar fi să-și ia viața de la început, ar face aceleași lucruri, cu aceleași riscuri și

pătimiri. Ultimul interviu l-am făcut cu o lună înainte de a muri, la el acasă. Era foarte grav bolnav, zicea că are o răceală sau o pneumonie, se retrăsese într-o cameră micuță și era total schimbat, jumătate din omul care fusese. M-am speriat când l-am văzut. După părerea mea, boala lui a fost tratată atunci cu puțină ușurință... Acel interviu a intrat în filmul: “Un destin: Corneliu Coposu”. Iar ultima oară l-am văzut în noaptea în care a murit. La 12 noaptea, dintr-un impuls interior, am plecat să-l văd. Fusesem de mai multe ori la spital, dar atunci m-a “chemat” ceva în miezul nopții. Acolo erau tot timpul ziariștii care așteptau moartea sau viața... Remus Opriș m-a întrebat: “Vrei să-l vezi?” și mi-a deschis ușa: murise de câteva momente... Când am ieșit, oamenii plângeau și a venit un mare chirurg care mi-a zis că vrea să stăm de vorbă și m-a întrebat: “Doamnă, cine l-a adus aici!? Că aici a fost omorât!” (*lăcrimează, vocea i se frânge – n. TCZ*) “Nu trebuia adus aici, pe mâna lui Sorin Oprescu! Nu știți că aici e un cuib de securiști?”... Era o halucinație, era un adevăr? Nu știu... Vreau să vă spun că am mai fost cu Coposu în nenumărate drumuri prin țară, la el acasă în Sălaj, la casa lui Maniu, la Timișoara, când a primit Premiul “Societății Speranța” – de câte ori avea de făcut ceva mai important ne chema și pe noi. Și îmi pare atât de rău că nu m-am gândit să-l înregistrez! Era un ocean de informații! Ar fi trebuit să am un reportofon... stăteam de vorbă pînă la trei-patru noaptea și ne povestea din întâmplările sale... Dar atunci mi se părea că e nemuritor, că nu e grabă... La Timișoara l-am întrebat de ce nu-i schimbă pe cei foarte vârstnici din jurul lui, ar fi fost atâția tineri care ar fi venit după el! Mi-a răspuns: “Nu pot, sunt tovarășii mei de suferință! Au intrat în pușcării pentru convingerile lor, nu pot să-i scot din viața politică acum, când și-au recâștigat dreptul la ea!” “Bine, dar puneți-i consilieri, uite, e aici un amfiteatri de tineri care vă aclamă, ei ar trebui să aibă funcții executive!” “Dar ei n-au făcut pușcărie!” Era sclavul camaraderiei din închisoare, al prietenilor, al celor care-i cereau totul – deși era conștient că nu e bine așa. Lucrul ăsta cred că a fost fatal partidului... La începutul anilor '90 atâta lume susținea PNȚCD! Eu m-am dus să fac filme despre cooperativizare și am descoperit sate în care 80% erau țărăniști! Acum nu mai găsești nici unul, oamenii s-au ascuns... Până și Marcel Țundrea, omul care a făcut atâția ani de închisoare degeaba, mi-a spus că îl amenințase cineva: “Las' că-i arăt eu țărănistului ăsta!” – așa a ajuns condamnat, a fost o vendetă politică! În Vadu Roșca, satul distrus acum de inundații, 90% erau țărăniști, mulți făcuseră ani grei de temință politică...

– **Au trecut zece ani de la moartea lui Corneliu Coposu, șaisprezece ani de la revoluție, șase decenii de la aruncarea acelor oameni în pușcării. Mai avem nevoie să discutăm despre repere morale precum Seniorul sau țin deja de istorie, ca Ștefan cel Mare?**

– Cred că e foarte important să aducem aceste modele în fața tinerilor. Lumea “Memorialului” era populată de o elită politică pe care noi n-am cunoscut-o. Azi, din zece, unul dacă este cât de cât aproape de asemenea repere. Pentru mine lumea aceea este una în care îmi place să mă retrag, să o privesc și să mă mângâi astfel că trăim în cu totul alt fel de vecinătăți... Eu cred că se va ajunge să avem din nou o asemenea galerie de oameni politici – dar se va ajunge foarte greu! Așa că e bine, din când în când, să ne amintim ce oameni au existat. Câtă lume știe că, înainte de război, 80% dintre membrii Academiei făceau parte din Parlamentul României? Legile le făceau cărturarii... Sigur, nu se pune problema să ne întoarcem în timp, dar dacă nu ne raportăm la oamenii aceia, n-avem la ce să ne raportăm! E greu și după 1989 să fii vertical... Eu m-am retras în această tranșee care este memoria.

Ana Blandiana:

“Am fost suficient de naivă să cred că mai există și alții ca el”

– **Ce știați despre Corneliu Coposu până în decembrie 1989?**

– Nimic! Iar după 1989 prima oară l-am văzut la prima venire a minerilor în București, când s-au întâlnit cu reprezentanții partidelor. Am văzut discuția la televizor. Atunci i-am descoperit pe dl Coposu și dl Cunescu. Se vedea atât de bine că erau adevărați oameni politici, spre deosebire de ceilalți, care erau doar activiști de partid!

– **Dacă nu știați nimic despre el până în decembrie 1989, ați căzut și dv. în plasa legendelor despre caviarul de la Paris?**

– După cum știți, am demisionat din CFSN în ianuarie și, din clipa aceea, s-a declanșat împotriva mea o campanie de linșare mediatică, în care m-am aflat alături de oameni pe care nu-i cunoșteam, printre care și Corneliu Coposu – așa încât am înțeles pe propria piele cum funcționau mecanismele de dezinformare. De altfel, le știam dinainte de decembrie 1989. Îmi amintesc cum, o dată, pentru a se masca interdicția de publicare, se lansase zvonul că am plecat din țară! O cunoștință întâlnită pe stradă m-a întrebat: “Ce faci aici!? Mi-a zis cineva că te-a întâlnit pe aeroportul din Lisabona!” M-am enervat și, cum începea *Festivalul Enescu*, mi-am cumpărat bilete la câte concerte am putut, ca să fiu văzută în public în București! Atunci zvonul s-a adaptat: nu eram plecată, dar cerusem plecarea definitivă din țară! La asta nu mai aveam cum reacționa...

– **Când l-ați întâlnit prima oară pe Corneliu Coposu?**

– După ce s-a lansat *Alianța civică*, în noiembrie 1990, înainte de marele miting din 15, se formaseră cozi lungi la înscriere, într-o holul unei case particulare, pe care ni-l pusese la dispoziție un nepot al lui Horia Bernea. Era ca un stup, lume până-n stradă, îngrămădeală, entuziasm, romantism... Ei, bine, în aglomerația de acolo au apărut doi domni pe care în prima clipă nu i-am recunoscut: Corneliu Coposu și Ion Diaconescu. A fost pur și simplu o întâlnire existențială, între generația celor care stătuseră la închisoare și generația celor cu “origine nesănătoasă”... Veniseră să ne propună o colaborare – era un gest care dovedea calitatea lor de oameni politici: simțiseră imediat ce forță populară avea să fie *Alianța civică*! Atâta timp cât a trăit domnul Coposu, colaborarea a fost perfectă, iar *Convenția Democrată* a fost rodul acestei colaborări, bazată pe un fel de *consens al dezinteresării*: nici el, nici eu nu vizam vreun un post de demnitate publică. Nu vroiam decât să reușim

să schimbăm ceva. Și mai aveam ceva comun: *lipsa de timp*. La mine – pentru că vroiam să mă întorc la scris, la domnul Coposu – pentru că simțea că nu-i mai rămăsese... Asta ne-a ajutat să dăm la o parte lucrurile neesențiale și să nu avem orgolii.

– **Ce s-a întâmplat ulterior, după câștigarea alegerilor din 1996?**

– *Alianța Civică* și-a păstrat dreptul inalienabil de a privi cu ochi atenți și, când era cazul, critici actul de guvernare, iar cei ajunși la putere-au simțit deranjați. Dl Coposu nu mai era, iar o dată cu el dispăruseră și dezinteresarea, și dialogul.

– **Cât de strânsă era colaborarea directă Coposu-Blandiana?**

– Foarte strânsă. Nu pot să-mi imaginez cum ar fi fost Convenția fără această colaborare. Nu numai că ne vedeam tot timpul în ședințe, dar domnul Coposu, care era un noctambul – spre deosebire de mine și de soțul meu! – ne suna pe la 11 seara: “Trec pe la voi, să stăm de vorbă”...

– **Cu toată diferența de vârstă, nu avea pretenția să-l vizitați dv. pe el?**

– A!, nu se punea problema asta! Era extraordinar de mobil! Și știa să creeze asemenea relații încât ne simțeam cu toții de parcă am fi fost cândva colegi de liceu!

– **Cum se purta în momentele tensionate?**

– Nu se enerva niciodată! Exista între noi o diferență de perspectivă asupra istoriei și l-am invidiat întotdeauna pentru asta: eu eram mereu neliniștită de evoluția lucrurilor, el privea totul ca printr-un ochi întors. De aici, o liniște extraordinară, în vreme ce eu eram mereu agitată. Avea o detașare în care nimic nu i se părea catastrofal, o încredere în evoluția pozitivă a istoriei pe care eu n-o aveam. Nu sunt sigură că, în detalii, avea dreptate. Umblând foarte mult prin țară, colectam inclusiv nemulțumiri de la țărâniști, i le transmiteam și nu reacționa. Explicația mea este că știa că nu avea suficient timp să coboare la amănunte. Pe de altă parte, în vreme ce noi chiar credeam că, într-un moment dificil, toată lumea o să lase de o parte interesele proprii, domnul Coposu era conștient de limitele naturii omului politic.

– **Corneliu Coposu a fost perceput ca un om sever. Avea umor?**

– Avea enorm de mult umor! Dar era, într-adevăr, și sever. A fost, de exemplu, extrem de supărat după alegerile din 1992, când, din motive bizare, campania Convenției se desfășurase separat pentru Președinție și Parlament. În 1995, când era deja bolnav, l-am întâlnit în

Germania, unde el era la tratament, iar eu aveam lecturi publice, și i-am transmis rugămintea lui Emil Constantinescu, pe atunci președintele CDR, de a fi de acord cu anunțarea oficială a candidaturii lui la Cotroceni. Domnul Coposu a spus că este de acord, cu două condiții: campania să fie unică, iar din anturajul domnului Constantinescu să dispară o anumită persoană, despre care considera că “nu aparține ideilor noastre”. Acasă, i-am transmis domnului Constantinescu mesajul, dar puțin îmblânzit... Când s-a întors și Corneliu Coposu în România, într-o seară ne-am trezit la ușă cu el, însoțit de Emil Constantinescu. “I-ați transmis domnului profesor ceea ce v-am rugat?” (când era de bine era “Emil”, când era de rău era “domnul profesor”). “Da...”, am răspuns noi cam încurcați. “Exact cum v-am spus?” – “Da, sigur...” Atunci, s-a întors spre Emil Constantinescu și i-a spus încă o dată, cu cuvintele lui fără menajamente. La care, spre marea noastră jenă, “domnul profesor” s-a dezis complet de persoana incriminată: nu e nici o problemă, n-o s-o mai vedeți... De multe ori m-am gândit că ruptura lui de *Alianță* a fost cauzată și de acel moment: era foarte greu să nu se simtă umilit în fața unor oameni care asistaseră la acea scenă, mai ales că, după aceea, și-a încălcat promisiunea.

– **Sunteți scriitoare, deci și un pic psiholog. Cum vă explicați că un om care trecuse prin ce-a trecut el putea să fie senin și să aibă umor?**

– Cu siguranță, una dintre explicații este credința în Dumnezeu. Ne-a povestit odată cum, într-o zi de pe vremea comunismului, intrând pe o stradă mică și pustie, din sens opus venea un fost torționar al lui. S-au recunoscut unul pe altul și torționarul a intrat în panică, în timp ce domnul Coposu a traversat la el și l-a întrebat “De ce ți-e frică?”

– **Corneliu Coposu era poet?**

– El n-a pretins asta, dar cele două strofe mai cunoscute (*Ruga*) din sutele pe care le-a compus, dovedesc că era. În *Memorialul de la Sighet* am dedicat o sală poeziei din închisori și acolo se pot auzi, în semnale Morse, cuvintele din *Ruga*... Corneliu Coposu rămâne în memoria literaturii și prin extraordinara traducere a poemului *If*, de Rudyard Kipling, care pare să fie rezumatul vieții lui! O viață în care ideile au contat mai mult decât interesele și care și-a asumat faptul că pentru idei se plătește.

– **Avea memorie bună?**

– Cunoștea toate familiile importante din Ardeal, cu istoria lor! Spuneai un nume și el zicea: “A! Este nepotul lui cutare, care a fost

căsătorit cu cutare, care a fost închis la Viena în anul cutare”! O poveste pe trei-patru generații! Întotdeauna m-a fascinat asta! Dacă există un regret al meu, enorm, și o mare pierdere a istoriei noastre, este faptul că ultimii ani de viață i-au fost “mâncăți” de lupta politică și n-a reușit să-și facă două ore pe zi în care să-și dicteze memoriile, așa cum îl imploram.

– **A fost o vreme când Coposu era de vină pentru orice...**

– Da! Cunoșteam un țăran care, în anii '90, îl susținea pe Iliescu, dar zicea că era mai bine pe vremea lui Ceaușescu. I-am zis: “Nea Marine, nu poți să-i iubești pe amândoi, că Iliescu l-a omorât pe Ceaușescu!” La care Nea Marin a rămas o clipă tăcut, după care a oftat și-a zis: “Bietul domnul Iliescu! Păi, dacă l-a obligat Coposu!” Mi s-a părut extraordinar ca aberație. Dar vreau să vă spun ceva: mai târziu m-am gândit că, în fond, Nea Mărin intuia că Nicolae Ceaușescu murise pentru că istoria luase cursul lui Corneliu Coposu, iar Ion Iliescu nu făcea decât să încerce să se adapteze acestui curs! Există victorii și victorii. Maniu însuși a fost foarte puțin timp la putere, dar este un mare om al istoriei. În acest sens, Coposu este un învingător.

– **Ați spus undeva că este singurul om de la care ați învățat mai mult decât din cărți. Care este cel mai important lucru pe care l-ați învățat de la Corneliu Coposu?**

– Ceea ce încerc să fac acum: să iau distanță față de istorie. Știți, printr-o ciudățenie a opticii, vezi mai puțin bine un obiect pe care-l duci prea aproape de ochi. De altfel – sper să nu vă șochez – deși îi sunt recunoscătoare din foarte multe puncte de vedere, întâlnirea cu el a fost, prin ricoșeu, și nenorocirea unui deceniu al vieții mele: dacă nu îl cunoșteam, nu m-aș fi apropiat de politică – lucru care s-a întors împotriva mea. Dar am fost suficient de naivă să cred că mai există și alții ca el...

Addenda

Dintre sutele de texte scrise de sau despre Corneliu Coposu, am considerat că ar merita inserate în această carte măcar câteva fragmente mai puțin cunoscute.

Suplimentul de marți – Observator, Constanța, 3 iulie 2001

Spre vânătoarea de oameni

- anii '90, undeva în Est

Cînd a sunat telefonul, eu am fost cea care a răspuns. Era o oră foarte tîrzie, aproape de miezul nopții. Nu putea fi un telefon de curtoazie. “Bună seara,” am auzit de la capătul celălalt al firului, “sînt Corneliu Coposu, aș dori să vorbesc cu domnul general Suceavă.” Vocea se auzea de foarte departe, se auzea pierdută, ca și cum transmisia telefonică ar fi fost foarte proastă, deși interlocutorul comunica din București. Era seara de 14 iunie 1990. I-am răspuns că cel pe care-l caută se află în Transilvania. Atunci nu i-am spus mai mult, dar era vorba despre o misiune de intermediere a unui conflict interconfesional la Blaj. După ce coordonase în primăvara aceluia an asigurarea protecției primului congres al UDMR la Tîrgu Mureș, după ce în ianuarie și februarie 1990 se străduise să restabilească funcționalitatea și credibilitatea poliției în Sibiu, tatăl meu, Ion Suceavă, primise mai multe misiuni în Transilvania. “Și cînd se întoarce?” a întreat Corneliu Coposu. I-am răspuns ceea ce știam eu atunci. “Cred că atît sediul central al PNȚCD, cît și casa mea, sînt în pericol de a fi devastate, și cred că nu toată lumea din MI își face datoria. De aceea aș dori să vorbesc cu domnul general. Aveți vreun număr de telefon unde l-aș putea găsi?” Ca niciodată, în seara aceea nu aveam. Întotdeauna am știut minut cu minut unde l-aș putea găsi pe tata, dar atunci, în vremea plecării la Blaj, nu am știut nimic. Anul 1990 ne schimbase toate bunele obiceiuri și se dovedea foarte dificil. Mi-am cerut scuze că nu-i pot oferi legătura directă și l-am întreat dacă numărul de telefon i-ar putea fi util mai tîrziu, în eventualitatea în care tata ar fi sunat. “Ar putea să fie prea tîrziu,” a răspuns Corneliu Coposu, cu un calm care contrasta cuvintelor, “aș fi avut nevoie să discut cu dînsul acum. Am și

alte numere de telefon din MI și cred că o să-i sun.” N-am să uit niciodată regretul meu de atunci că nu i-am putut fi de folos. M-a impresionat *tonul* vocii lui în fața violențelor. Era calm și foarte stăpînit în fața unei situații cînd violența părea oarbă, irațională (...)

Anda Moculescu, East Lansing, 22 iunie 2001

Gardianul, 17 iunie 2005

Alex Stoenescu a dezinformat opinia publică:

Armata l-a ascultat pe Iliescu și a tras în manifestații

(...) Alex Stoenescu a susținut că sintagma folosită de Ion Iliescu – “contrarevoluție legionară” – ar putea avea o acoperire în faptul că, potrivit cercetărilor sale, la PNȚCD s-ar fi organizat o rețea de tip legionar, condusă de Ion Puiu. Și această informație este categoric contrazisă de fruntașii țărăniști. Mai mult, Alex Stoenescu și-a permis să afirme că Seniorul Corneliu Coposu ar fi căzut la înțelegere cu Ion Iliescu pentru a-l da afară pe Ion Puiu din PNȚCD. Liderii țărăniști susțin că adevărul este cu totul altul. Ion Puiu, care fusese întemnițat, în 1947, 17 ani alături de Ion Diaconescu, a luat pe cont propriu protestul în Piața Universității, fără a avea vreo legătură cu PNȚCD. În momentul în care conducerea de atunci a partidului, în frunte cu Seniorul Corneliu Coposu, i-a pus în vedere lui Puiu să părăsească Piața, și acesta a refuzat, țărăniștii l-au exclus din partid. Puiu nu organizase nici un fel de structură “legionară”, iar el a fost dat afară din partid înaintea evenimentelor din 13-15 iunie (...)

Gabriel Stănescu

Agenda Timișoara, 7 mai 2005

Amintirile unui absolvent al celei dintâi promoții de parașutiști militari

(...) Începutul detenției – 30 decembrie 1947 – a fost ziua proclamării Republicii Populare Române. Vasile Cosma, veteran de război, “privat de libertate prin act administrativ” timp de câțiva ani (fără condamnare), l-a întâlnit pe Coposu la Ocnele Mari. A fost în aceeași celulă de 70-80 de paturi cu Corneliu Coposu; celebrul industriaș Ionel Mociorniță, fostul patron al echipei de fotbal Carmen București; fruntașul țărănist Mihail Popovici, fost ministru de finanțe, acum la venerabila

vârstă de 90 de ani – o veritabilă enciclopedie ambulantă; Mihai Gheorghiu, fostul director general al CEC-ului; prințul Șerban Ghica; iar în turnul cu creneluri l-a văzut pe Lucrețiu Pătrășcanu. Într-o dimineață se face că se împiedică cu roaba și cade grămadă. Peste zi stă pe niște cojoace ale colegilor, pentru că nisipul era umed. Ajunge seara la barăci, cărat în roabă pe rând de Corneliu Coposu și prințul Ghica (...)

Pagină realizată de Vali Corduneanu

Mihai Rădulescu, "Tragedia lui Lucrețiu Pătrășcanu. Convorbiri cu omul politic Corneliu Coposu", București, Editura Ramida, 1992, pp. 56-63

Un om, noaptea, la ușă

(...) "În 31 martie 1990, pe la ceasurile 2 dinspre zi, mă aflam la masa de scris. Deodată, a sunat careva la ușa de la stradă. M-am gândit că era o farsă. Nu m-am grăbit să las stiloul din mână. Țârâitul clopoțelului s-a făcut iarăși auzit. M-am desprins anevoie din preocupările mele, m-am ridicat și am deschis. În fața mea, un bărbat matur, necunoscut, prezentabil. «Domnule Coposu – mi s-a adresat politicos, deci pe mine mă căuta –, aș vrea să vă comunic un lucru ce v-ar putea interesa.» – «Poftiți – l-am îndemnat –, intrați.» Tocmai a trecut pragul și a împins ușa îndărătul său, că l-am văzut ridicându-și ambele brațe-n sus, de parcă l-aș fi amenințat cu pistolul și voia să mă convingă că se preda de bună voie."

Domnul Corneliu Coposu, al cărui haz – așa cum am menționat – nu-l cunoșteam, l-a întrebat pe străin asupra rostului acestui gest. Reacția intrusului a fost insistentă și umilă: "Vă rog să mă percheziționați. Poate că am vreo armă, un microfon..." – "Nu am obiceiul să-mi controlez oaspeții. De altfel, casa asta a mea bănuiesc că-i plină de microfoane..." Privindu-l mai bine, stăpânul casei a adăugat: "Cred că nu vă cunosc." – "Sunt colonel de Securitate!" – a răsunit prezentarea. „Tot nu vă inspir bănuieli?” – „Nu! Am avut de-a face cu nenumărați colonei de Securitate. Am fost anchetat de sute de ori. Aș dori, însă, să aflu obiectul vizitei dumneavoastră.” – "Să știți – a continuat musafirul – că v-am spus adevărul: sunt colonel de Securitate. Pensionat în 1986, rechemat în serviciu în 1990. Am lucrat în contra-informații. Dar sunt un bun român și n-am crezut niciodată în comunism. Am ezitat, întrebându-mă dacă e bine să vin la dumneavoastră. Până la urmă, am socotit că am datoria

morală să vă avertizez de planul care se pregătește în vederea alegerilor viitoare. Vreau să vă comunic rezultatele lor.” – “Le știți de pe acum?” – “Nu le știu, însă aceia care le organizează au elaborat un plan a cărui schiță v-am adus-o, pentru a fi prevenit.” Vizitatorul nepoftit a continuat: “Iată rezultatul alegerilor din mai!” – îl cita mai departe domnul Coposu. “A depus în fața mea”, mi-a explicat naratorul neașteptata întâmplare, “o hârtie cu niște cifre. Din privirea omului, mi-am dat seama că nu era vorba de o glumă.” (...)

“Nu pot crede că...” (...) “Să credeți (...) Nu e joacă. *Rezultatele* pe care le aveți în fața ochilor au fost notate de către *factorii de decizie* din țara aceasta. Păstrați nota și veți avea prilejul s-o verificați când se vor comunica rezultatele alegerilor.”

Colonelul anonim (pentru mine, căci domnului Corneliu Coposu îi arătase legitimația de serviciu) era o ființă de onoare. A plecat cu conștiința datoriei împlinite. Lista predată președintelui național-tărăniștilor, pe care l-a socotit demn de avertizare cu privire la manevrele din umbră ce amenințau democrația la alegerile din mai 1990, avea următorul cuprins: “FSN 74%; UDMR 8%; PNL 6%; MER și PER 5%; Romii 4%; PNȚCD 3%; Independenți 0%.”

Rezultatele alegerilor din 20 mai, m-a atenționat domnul Coposu, s-au deosebit foarte puțin de acest consemn. Romii nu și-au realizat programarea. La voturile UDMR-ului, poate și ale PNL-ului, nu s-a “umblat”. Este evident că s-a urmărit demonetizarea Partidului Național Tărănesc – Creștin și Democrat.

Mă gândeam la soarta acestui partid care a realizat Întregirea Neamului și tratativele pentru ieșirea României din al doilea război mondial, partid ale cărui sufragii “acordate” de regim, la alegeri, reprezintă mai puțin de jumătate din numărul aderenților săi la data de 20 mai 1990.

– Ce ați făcut cu lista, domnule Coposu? Ați publicat-o? Ați protestat? Ați dezvăluit ce se pregătea?

– Nu. Am arătat-o doar. N-am crezut în seriozitatea ei.

Mă pun în situația domniei sale. Într-adevăr, cum să-ți închipui că numai la trei luni după Revoluția din Decembrie, se va reedita tocmai scenariul alegerilor din noiembrie 1946, prin care s-a instaurat o dictatură de aproape o jumătate de secol?! Cum să-ți bănuiești adversarii politici de atâta lipsă de loialitate? Eventual, cum să nu te temi de o provocare, cu osebire când dezvăluitorul se și recomandase ca lucrând pentru Securitate? Chiar dacă impresia lăsată îi era favorabilă; ba cu atât mai

mult. Aceia care l-ar fi putut trimite știau că domnul Coposu era departe de a fi fost un începător; așadar, era cazul să-l fi dat pe mâna unui maestru într-ale disimulării.

Îmi admir conlocutorul cu atât mai mult, cu cât nu i-a fost frică de înșelăciune. (...) În numai patru ani de detenție, mie mi-a fost răpită orice încredere în semeni. A întâlni personalități ca domnul Corneliu Coposu simt că mi-ar putea-o reclădi în suflet. Și ce nevoie avem cu toții să ne bizuim din nou pe caracterele acelor care ne conduc viețile, ne asigură hrana, ne vor prosperitatea, luptă pentru dreptul nostru la libertatea de opinie, de mișcare, de cuvântare, ne apără de mizerie, de corupția atât de înrădăcinată în viciul pământului nostru, de hoția oficializată, de minciuna dogmatizată, de dictatură și de mafia ei.

Am ajuns cu discuția la pricinile pierderii alegerilor, la calomniere, amenințare, la întoarcerea lor pe dos din pornire, prin violență, dezinformare și la măsluirea rezultatelor.

Domnul Corneliu Coposu m-a lămurit că, din douăzeci de întruniri electorale, programate pentru campania premergătoare confruntării populației cu urnele, nu a putut realiza decât trei.

– Eram obligați să anunțăm traseul și orarul stabilit. Pasămite, pentru a ni se asigura securitatea și condițiile propice reuniunilor. Cu jumătate de ceas înainte de sosirea noastră, un autocamion și un tractor cu remorcă, înșesate cu bățuși, ne întâmpinau în comună.

– Cine erau? Doar nu avem încă batalioane de bățuși pregătite în toate colțurile țării, pentru orice ocazie s-ar ivi... Sau n-o fi vorba despre cei eliberați din temnițe, cu decretul acela...?

– Exact. Scoși din închisori, prin decret de grațiere, anume pentru campania electorală. Era limpede: toți erau tunși. Nu cred că a interesat pe careva fapta pentru care fuseseră condamnați – omor, hoție, tâlhărie sau cine știe ce alt delict. Dezbrăcați de zeghe, au apărut „în civil“, în costume identice, de doc cenușiu; mulți țigani alături de ei. Am auzit că „operația“ era plătită cu un salariu lunar de 5.000 de lei de ins. Înarmați cu bâte, rude și securi, ne așteptau în tot locul. Când apăream, ne întâmpinau cu: “Dacă nu vă-ntoarceți de unde ați venit, vă omorăm!” Sătenii localnici nici nu apucau să afle ce se petrecea la marginea așezărilor lor. Am avut, în timpul campaniei electorale, doi morți; o sută șaiszeci și șapte de grav răniți spitalizați; peste patru mii de oameni maltratați. Au fost distruse o sută șaiszeci și opt de sedii ale partidului. Mii de alegători înfricoșați s-au ascuns, în ziua votării, de groaza amenințărilor.

Ce erau să facă național-țărăniștii? Să contra-atace? Să-și asume riscul unui război civil? România a prețuit mai mult, în cugetul lor, decât dreptul de a lămuri oamenii care urmau să voteze. Nădăjduiau că bunul simț și omenia românului vor triumfa, că cetățenii țării vor pricepe adevărul din constatarea celor ce se petreceau. Erau fapte dincolo de orice limită admisibilă. Național-țărăniștii credeau că românii își vor apăra viitorul, că vor distinge răul de bine.

– Deci nu v-ați putut întâlni cu electoratul...

– Ba da. De trei ori. Seara târziu. Când inșii din “echipele de șoc” erau atât de turmentați de băutura ce li se oferea din abundență de către oficialități, pentru “menținerea moralului”, încât nu mai erau în stare să se miște. Până și două mașini ale poliției, care ne însoțeau în vederea “pazei” noastre, au fost distruse de excesul de zel al angajaților. Ce să mai vorbesc de amenințări, de agresivități, bombardamente cu bolovani...

– Cel puțin, polițiștii aceia au dobândit convingeri național-țărăniștice de nezdruccinat, surâd fără tragere de inimă. Cu adevărat victime ale datoriei... În valul bălos de propagandă ce s-a revărsat peste România, ei, săracii, au fost printre puținii martori cinștiți care s-au convins, pe propria lor piele, asupra metodelor “democratice originale” ale noii vechi puteri. (Deși mai curând cred că victimele dintre polițiști au fost negociate cu sloboziții din gherle, satisfacția de a-i “mardi” pe oamenii legii – care lege?! – constituind “prețul” suplimentar solicitat pentru a-și ține dumnealor gura asupra rolului jucat de ei în “stabilizarea țării”.)

Mihai Rădulescu

Declarații ale lui Corneliu Coposu

(*op.cit.*, pp. 15-16):

„Am încercat, din toate puterile noastre, fără rezultat, să determinăm obținerea unor despăgubiri din partea statului nostru pentru toți aceia care au fost păgubiți prin măsurile abuzive ale dictaturii comuniste. N-am reușit. Am insistat pentru restituirea bunurilor urbane confiscate. N-am reușit. Am militat de la început pentru unificarea opoziției, pentru lupta comună a opoziției anticomuniste împotriva puterii politice care a confiscat Revoluția din România, datorată generației tinere, ce s-a sacrificat pentru a doborî comunismul. Această revoluție se încearcă să fie transformată ca un fel de revoltă împotriva lui Nicolae Ceaușescu. Ați văzut că toate procesele intentate celor responsabili de dezastrul țării se limitează la epoca lui Ceaușescu. Noi am cerut și cerem în continuare să se facă procesul comunismului, nu procesul dictatorului. Așa cum acest criminal a sacrificat mii de vieți românești pentru păstrarea puterii, tot așa și dictatura dinaintea lui, a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost la fel de vinovată, deoarece a sacrificat în închisori, numai din partidul nostru, peste 280 de mii de deținuți politici, din care două treimi și-au lăsat oasele în temnițele, în lagărele, în minele, în câmpurile de concentrare comuniste. Printre cei care s-au făcut vinovați de crimele acestea, îi găsim pe unii care apar și astăzi ca reprezentanți ai puterii politice, lucru care este de neimaginat pentru o țară civilizată care are conștiința răspunderii faptelor din trecut. Atitudinea noastră față de puterea politică este categorică. În urma hotărârii unanime a Comitetului de conducere al partidului nostru, s-a stabilit: *nici un fel de colaborare cu Frontul Salvării Naționale*. Am discutat vreme de două luni și mai bine cu ceilalți reprezentanți ai opoziției, din care unii erau dispuși să facă unele compromisuri, să accepte anumite oferte de colaborare. Am susținut cu fermitate teza că, atâta vreme cât există un guvern iresponsabil, incapabil să facă față obligațiilor economice, politice, sociale și morale ale țării, guvern care a dat faliment, care își demonstrează el singur incapacitatea, noi nu putem să sprijinim și să legitimăm abuzurile sale. De aceea, suntem împotriva oricărei colaborări. Suntem disponibili pentru o alternativă de guvernare fără FSN. Afirmăția care s-a făcut, că acest guvern, care ne conduce astăzi, cuprinde un mănunchi de unicate de cea mai înaltă valoare profesională, este gratuită. Mai sunt mii de oameni la fel sau mai capabili decât cei aleși în guvern, ca să conducă și să soluționeze problemele economice. Avem, în toate domeniile de manifestare a vieții publice românești, oameni mult mai

capabili decât cei care formează echipa guvernamentală. Lozinca ce s-a lansat, că nu există alternativă, este o gogoriță, o calomnie la adresa poporului român, care jignește însăși capacitatea sa de a produce elemente capabile să-și asume răspunderile politice și economice în țara noastră. Am refuzat și invitațiile de dialog făcute de președintele țării. Nu avem ce să dialogăm. Categorie. Singura soluție pentru ieșirea din impas este demisia guvernului și dizolvarea Parlamentului“.

(*op.cit., pp.19-20*)

„Noi am afirmat și ne menținem punctul de vedere că suntem categoric împotriva comunismului. Această atitudine a fost interpretată, de către oameni mai puțin informați, ca o atitudine împotriva comuniștilor. Nu avem nimic de împărțit cu foștii membri ai PCR. Am comentat și chiar am arătat că, din sondajele pe care le-am făcut, adeziunea la PCR și obligația unora de a plăti cotizații și de a deține un carnet nu a fost fructul unei orientări ideologice, ci au fost tendințe de prezervare a situației profesionale sau fructe ale unor presiuni exercitate de familie, de societate, de locul de muncă și chiar de organele represive. Nu socotim această înscriere în partid ca un *capitis diminutio* al celor care au acceptat-o, dar nu au desfășurat activitate politică propriu-zisă în cadrele partidului. Nu le facem acestora un reproș; dimpotrivă, am primit foști membri de partid în partidul nostru. Sigur că altfel îi privim pe cei care au făcut parte din nomenclatură, care s-au pretat la crime, la abuzuri împotriva poporului. Nici cu aceștia noi nu avem nimic de împărțit, ci lăsăm justiția să se pronunțe asupra activității lor. Sigur că acțiunea de dezinformare a prins, mai cu seamă pentru că oamenii, complet ruși de realitățile politice, sunt timorați și își tem situația și viitorul. Noi am fost arătați, în mod deliberat, ca oameni care vor exercita acțiuni de răzbunare împotriva foștilor membri de partid. Sigur că este vorba de o calomnie. Noi avem toate principiile născute din doctrina moralei creștine. În calitate asta, nu putem fi răzbunători și nu putem urmări oameni care au fost adversarii noștri politici și nici măcar nu avem intenția de a ne implica în urmărirea celor care s-au făcut vinovați de grave transgresiuni împotriva poporului român. În ce ne privește, nu am făcut nici un fel de obstacole celor care vor să se integreze în noua societate românească și îi considerăm cetățeni onorabili, care pot să-și desfășoare activitatea fără nici o reticență din partea noastră și fără restricții. Aceeași atitudine am adoptat-o și față de oamenii onești care și-au făcut datoria lor patriotică, aparținând vechilor structuri represive ale dictaturii comuniste”.

(*op.cit.*, pp. 23-24)

„În perioada campaniei electorale din primăvara anului 1990 am fost victima unei campanii de dezinformare și calomnii, dirijată în mod sistematic de la centru, cu scopul evident de a stârni în rândurile populației adversitate și ură împotriva celor care erau considerați ca oponenți implacabili ai comunismului și ai tendințelor totalitare. S-au lansat prin presă, manifeste și afișe fel de fel de minciuni, bârfe și neadevăruri scornite de adversarii politici.

S-a spus că aș fi fugit în Occident – minciună. N-am părăsit țara nici o zi după anul 1938, până la Revoluție. De altfel, în perioada dictaturii comuniste, am fost închis vreme de cincisprezece ani și trimis apoi cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan. Am fost urmărit pas cu pas, hăituit, prigonit de Securitate, până în Decembrie 1989.

S-a mai lansat ideea că aș fi venit cu sacul plin de dolari, să cumpăr țara.

S-a lansat calomnia că aș avea intenția să-mi recuperez moșiile mele (inexistente), care s-ar afla în toate județele țării. N-am avut și nu am nici un stânjen de pământ. S-a spus că am palate și castele. N-am nici măcar un apartament.

S-a spus că aș fi căsătorit cu Doina Cornea. Invenție.

S-a spus că aș fi colaborat cu Ceaușescu și cu Securitatea lui. Împrejurarea că am stat cincisprezece ani în pușcării și că, până la Revoluție, am fost permanent șicanat cu chemări și rețineri, anchete la Securitate, cu percheziții nenumărate și continuă urmărire, ar fi trebuit să dea de gândit nemernicilor care au lansat asemenea zvonuri și să-i facă să inventeze alte minciuni mai credibile.

Am mai fost acuzat de către patriotarii șovini și extremiști că aș fi trădat interesele Transilvaniei, pactizând cu maghiarii, ponegrire care a putut fi crezută de anumiți naivi cu totul neinformați, care nu-mi cunoșteau biografia”.

Bibliografie

1. Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu "Enciclopedia partidelor politice din România (1862-1994)". Editura Mediaprint, București, 1995.
2. Arhiva SRI, Fond Penal, Dosarele 16388 (11 volume), 100601, 44608 (14 volume).
3. Arhiva SRI, Fond Documentar, Dosarul 11519 (16 volume).
4. Roxana Badralexi și Roxana Iordache, suită de interviuri în „România Liberă”.
5. Ion Bulei. "Scurtă istorie a Românilor". Editura Meronia, București, 1996.
6. Corneliu Coposu. "Confesiuni – dialoguri cu Doina Alexandru". Editura Anastasia, București, 1996.
7. "Corneliu Coposu în fața istoriei". Institutul pentru analiză și strategie politică Iuliu Maniu și Fundația Hans Seidel. Editura Metropol, București, 1996.
8. Corneliu Coposu. "Dialoguri cu Vartan Arachelian". Editura Anastasia, București, 1992.
9. Constantin C. Giurescu, Dinu. C. Giurescu. "Scurtă istorie a românilor". Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977.
10. PNȚCD, Direcția departamentelor de studii, doctrine și programe. "PNȚCD – scurt istoric", Editura Gândirea Românească, București, 1994.
11. Petre Roman. "Libertatea ca datorie". Editura Dacia, 1994.
12. Ioan Scurtu. "Din viața politică a României (1926-19470) – Studiu critic privind istoria Partidului Național Țărănesc". Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
13. Domnița Ștefănescu. "Cinci ani din istoria României: 1989-1994". Editura Mașina de scris, București, 1995.